

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI
RADYO VE TELEVİZYON BİLİM DALI**

**HABER MEDYASININ DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜ VE VERİ
GAZETECİLİĞİ UYGULAMALARI: BİRLEŞİK
KRALLIK'TAKİ HABER ODALARI ÜZERİNE BİR
ALAN ARAŞTIRMASI**

AHMET BUĞRA KALENDER

DOKTORA TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. Mete KAZAZ**

Konya - 2025

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI
RADYO VE TELEVİZYON BİLİM DALI**

**HABER MEDYASININ DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜ VE VERİ
GAZETECİLİĞİ UYGULAMALARI: BİRLEŞİK
KRALLIK'TAKİ HABER ODALARI ÜZERİNE BİR
ALAN ARAŞTIRMASI**

AHMET BUĞRA KALENDER

DOKTORA TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. Mete KAZAZ**

Konya - 2025

Bu alışma, 07/01/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Radyo ve Televizyon Bilim Dalı Programında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Savunma

Tez Jürisi

Doç. Dr. Mete KAZAZ

Selçuk Üniversitesi

İletişim Fakóltesi

Prof. Dr. Vesile ÇAKIR

Selçuk Üniversitesi

İletişim Fakóltesi

Prof. Dr. Birol GÜLNAR

Selçuk Üniversitesi

İletişim Fakóltesi

Doç. Dr. Mehmet Barış YILMAZ

İnönü Üniversitesi

İletişim Fakóltesi

Doç. Dr. Serhat KOCA

Anadolu Üniversitesi

İletişim Bilimleri Fakóltesi

ÖNSÖZ

Bu doktora tezinin hazırlanmasında yol göstericiliği, kıymetli katkıları, sabrı ve desteği için danışman hocam Doç. Dr. Mete KAZAZ'a içtenlikle şükranlarımı sunarım. Bu süreçte Tez İzleme Komitesi üyeleri olarak araştırmanın her aşamasında bilgi ve önerilerini benimle cömertçe paylaşan Prof. Dr. Vesile ÇAKIR ve Prof. Dr. Birol GÜLNAR'a değerli katkıları için çok teşekkür ederim. Tez Savunma Jürisi üyeleri Doç. Dr. Mehmet Barış YILMAZ ve Doç. Dr. Serhat KOCA'ya tavsiyeleri için teşekkür ederim.

Yükseköğrenim hayatımın tüm aşamalarında bana destek olan, bilgisi ve rehberliğiyle beni onurlandıran Prof. Dr. Aytekin CAN'a derinden müteşekkirim.

Araştırmanın Birleşik Krallık'taki veri toplama aşamasında misafir araştırmacı olarak bulunduğum Queen's University Belfast'a ev sahipliği için teşekkür ederim. Bu süreçte sadece Birleşik Krallık'ta değil Türkiye'ye döndüğümünden sonra da bilgisini, deneyimini ve tavsiyesini benimle paylaşan, her zaman sadece bir e-posta uzaklığında olan, yurt dışı danışman hocam Prof. Dr. Sue-Ann HARDING'e içtenlikle teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, varlıkları ile hayatıma anlam, sevgi ve huzur katan annem Ayşegül KALENDER ve babam Mustafa KALENDER'e minnettarım...

Ahmet Buğra KALENDER

Konya, 2025

TEŐEKKÖR

Bu doktora tezi, 1059B142200562 proje numarası ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÖBİTAK) Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) 2214/A Yurt Dışı Doktora Sırası Araştırma Burs Programı tarafından 12 ay boyunca desteklenmiştir. TÖBİTAK’a değerli katkıları için teőekkÖrlerimi sunarım.

Ahmet Buğra KALENDER

T.C.
Selçuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı – Soyadı	Ahmet Buğra KALENDER
	Öğrenci No	184123021002
	Anabilim Dalı	Radyo, Televizyon ve Sinema
	Bilim Dalı	Radyo ve Televizyon
	Programı	Doktora
	Danışmanı	Doç. Dr. Mete KAZAZ

Tez Adı	Haber Medyasının Dijital Dönüşümü ve Veri Gazeteciliği Uygulamaları: Birleşik Krallık'taki Haber Odaları Üzerine Bir Alan Araştırması
----------------	--

ÖZET

Bu araştırma, Birleşik Krallık haber medyasını temel alarak veri gazeteciliği uygulamalarının haber odalarında yol açtığı dönüşümü detaylı bir şekilde incelemektedir. Bourdieu'nün Alan Teorisi merceğinden bakan araştırma, yapı (haber odası) ve fail (gazeteci) arasındaki karşılıklı dönüşümü keşfetmeye çalışmaktadır. Bu amaçla, haber odalarından birincil veri toplamak için nitel araştırma yöntemlerinden etnografik yaklaşım benimsenmiştir. Araştırmada veri üçgenlemesi yapılarak toplamda 42 veri gazetecisiyle derinlemesine görüşme ve odak-grup görüşmeleri gerçekleştirilmiş, haber odalarında katılımcı gözlem tekniğiyle saha notları tutulmuştur. Araştırma bulgularına göre haber odalarındaki veri gazeteciliği uygulamaları, haber üretiminde kilit bir rol oynamakla kalmayıp diğer gazetecilik türlerini de önemli ölçüde etkileme potansiyeline sahiptir. Üstelik veri gazeteciliği disiplinler arası bir yapı içinde sürekli olarak gelişmekte, niş bir haber çalışması olmaktan çıkarak haber odalarının artık vazgeçilmez ve dinamik birimlerinden birisi olmuştur. Bu durum veri gazetecileri arasında alana yeni girenler ve kıdemli olanlar için bir takım ortak ve farklı epistemolojik gerilimlerin yaşanmasını da görünür kılmıştır. Son olarak araştırma, elde edilen tüm veriler ve bulgular ışığında gazetecilik habitusuna “veri habitusu” adında yeni bir alt-habitus önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Veri Gazeteciliği, Veri Odaklı Gazetecilik, Veri Habitusu, Bourdieu, Haber Odaları, Birleşik Krallık

T.C.
Selçuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı – Soyadı	Ahmet Buğra KALENDER
	Öğrenci No	184123021002
	Anabilim Dalı	Radyo, Televizyon ve Sinema
	Bilim Dalı	Radyo ve Televizyon
	Programı	Doktora
	Danışmanı	Doç. Dr. Mete KAZAZ

Tez Adı	Digital Transformation of News Media and Data Journalism Practices: A Field Study on Newsrooms in the United Kingdom
----------------	---

ABSTRACT

The research thoroughly investigates the transformation brought about by data journalism practices in newsrooms, using the United Kingdom's news media as a basis. Through the lens of Bourdieu's Field Theory, the research seeks to explore the mutual transformation between structure (newsroom) and agent (journalist). For this purpose, an ethnographic approach from qualitative research methods was adopted to collect primary data from newsrooms. In the research, in-depth interviews and focus-group discussions were conducted with a total of 42 data journalists through data triangulation, and field notes were kept in newsrooms through the participant observation technique. According to the research findings, data journalism practices in newsrooms not only play a key role in news production but also have significant potential to influence other types of journalism. Furthermore, data journalism is constantly evolving in an interdisciplinary structure and has moved from being a niche newswork to being one of the indispensable and dynamic units of newsrooms. This situation has also made visible some common and differing epistemological tensions among data journalists: both newcomers and seniors in the field. Finally, in light of all the data and findings, the research proposes a new sub-habitus namely “data habitus” for the journalistic habitus.

Keywords: Data Journalism, Data-Driven Journalism, Data Habitus, Bourdieu, Newsrooms, United Kingdom

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
Kısaltmalar ve Simgeler	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
1. LİTERATÜR TARAMASI	5
1.1. Veri Gazeteciliği: Tanımı, Gelişimi, Uygulamaları ve Epistemolojisi	5
1.1.1. Veri Gazeteciliğinin Tanımı	5
1.1.2. Veri Gazeteciliğinin Gelişimi	12
1.1.3. Veri Gazeteciliği Uygulamaları	22
1.1.4. Veri Gazeteciliği Epistemolojisi	46
1.2. Teorik Çerçeve: Pierre Bourdieu'nün Alan Teorisi	56
1.2.1. Bir Mücadele Sahası: <i>Alan</i>	59
1.2.2. Alanın Kültleşmiş Düşünsel Yapısı: <i>Doxa</i>	61
1.2.3. Alanı Kabul Etmek: <i>Illusio</i>	62
1.2.4. Toplumsal Uzamın İnşacısı: <i>Sermaye</i>	63
1.2.4.1. Ekonomik (İktisadi) Sermaye	66
1.2.4.2. Sosyal (Toplumsal) Sermaye	67
1.2.4.3. Kültürel Sermaye	68
1.2.4.4. Sembolik (Simgesel) Sermaye	70
1.2.5. Yapı ve Failliğin Karşılıklı Şekillenmesi: <i>Habitus</i>	71
1.3. Düşünümsel Sosyoloji Merceğinden Gazetecilik Alanını İncelemek	74
1.3.1. Bourdieucu Yaklaşımın Veri Gazeteciliğine Bakışı	80
2. METODOLOJİ	84
2.1. Araştırmanın Amacı	84
2.2. Araştırmanın Önemi	84
2.3. Araştırma Soruları	86

2.4.	Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	86
2.5.	Araştırma Deseni	87
2.6.	Veri Toplama Teknikleri.....	90
2.6.1.	Katılımcı Gözlem.....	91
2.6.2.	Odak Grup Görüşmesi	93
2.6.3.	Derinlemesine Görüşme	95
2.7.	Veri Analizi Modeli.....	97
2.8.	Araştırma Mekânlarının Seçilmesi ve Onay Süreci.....	99
2.9.	Veri Toplama Organizasyonunun Sağlanması.....	102
2.9.1.	Katılımcıların Belirlenmesi ve Örnekleme (Katılımcı/Çalışma Grubu).....	102
2.9.2.	Saha Notlarının Tutulması	104
2.9.3.	Ses Kayıtlarının Deşifresi (Transkripsiyon)	104
2.10.	Araştırma ve Yayın Etiği.....	105
2.10.1.	Etik Kurul Onayı	105
2.10.2.	Güven Duyulabilirlik	105
2.10.2.1.	İnandırıcılık (İç Geçerlik) ve Aktarılabilirlik (Dış Geçerlik)	108
2.10.2.2.	Tutarlılık (İç Güvenirlik) ve Teyit Edilebilirlik (Dış Güvenirlik)	112
2.10.3.	Mahremiyet ve Gizlilik	114
3.	BULGULAR VE ANALİZ.....	116
3.1.	Veri Gazeteciliği Alanının İnşası	116
3.1.1.	Veriyi Tanımlamak	116
3.1.2.	Dijitalleşme, Hız ve Verimlilik.....	120
3.1.3.	Haber Odasına Gelen Yeni Aktörler ve Roller	121
3.1.4.	Bilgi Edinme Özgürlüğü ve Açık Veri.....	124
3.1.5.	COVID-19 Pandemisi	127
3.2.	Sosyal Sermaye: Haber Odalarında Ağlar, İlişkiler ve Değişimler	130
3.2.1.	Veri Gazeteciliği Ekibinde Çalışmak: Takım Çalışması, İşbirliği ve Etkileşim	131
3.2.2.	Haber Odalarındaki Diğer Birimlerle İlişkiler: Disiplinler Arası Çalışmalar.....	144
3.2.3.	Haber Odasının Dışında Ağ Yaratmak: #journocoders.....	147
3.3.	Kültürel Sermaye: Bilgi, Beceri ve Eğitim.....	155
3.3.1.	Gazetecilik Becerileri Hakkında Düşünmek	156
3.3.2.	Teknik Becerilerin Zorunluluğu.....	160
3.3.3.	Eğitimler: Kurum İçi ve Kurum Dışı Süreçler.....	165
3.4.	Sembolik Sermaye: Prestij, Tanınma ve Hiyerarşi.....	167

3.4.1. Haber Odasında Rekabet ve Mücadele: Alan İçinde Prestij ve Konumlanma	168
3.4.2. Başarı ve Tanınma: Ödüller, Projeler ve Başarılar	171
3.5. Gazetecilik Habitusunu Yeniden Düşünmek.....	172
3.5.1. Haber Üretim Süreci ve Haber Odasındaki Rutinler	172
3.5.2. Habitus'un Sürekli Dönüşümü: Bireysel ve Kurumsal Adaptasyon.....	177
3.5.3. Veri Gazeteciliğine Yönelmek: Neden ve Nasıl?	184
3.5.3.1. Neden Veri Gazetecisi Oldum?	187
3.5.3.2. Veri Gazeteciliğine Nasıl Geçtim?	195
3.6. Veri Gazetecilerinin Epistemolojik Gerilimleri: Otonomi ve Heteronomi Arasında Kalmak	203
TARTIŞMA VE SONUÇ	224
KAYNAKÇA.....	234

Kısaltmalar ve Simgeler

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BBC: British Broadcasting Corporation

FT: Financial Times

KVG: Kıdemli Veri Gazetecisi

NHS: National Health Service

ONS: Office for National Statistics

TBIJ: The Bureau of Investigative Journalism

UK: United Kingdom

VG: Veri Gazetecisi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmada Güven Duyulabilirliği Arttırmak İçin Uygulanan Stratejiler	107
--	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. The Guardian (2011). The First Guardian Data Journalism: May 5, 1821 - 1	13
Şekil 2. The Guardian (2011). The First Guardian Data Journalism: May 5, 1821 - 2	14
Şekil 3. Florence Nightingale'in Renkli Polar Alan Grafiği.....	14
Şekil 4. Doudian Cami (2017).....	24
Şekil 5. Doudian Cami (2023).....	24
Şekil 6. Doğu Türkistan / Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde Mimarisi Değiştirilen ya da Yıkılan Camilerin Haritalandırılması.....	25
Şekil 7. Çin'in Tamamında Mimarisi Değiştirilen ya da Yıkılan Camilerin Haritalandırılması	25
Şekil 8. 2018'den 2023'e kadar Çin'deki Mimarisi Değiştirilen ya da Yıkılan Camilerin Uydu Görüntüleri.....	26
Şekil 9. Haberde Anektoda Dayalı Giriş	26
Şekil 10. Müslüman Nüfusa Göre Değiştirilen Cami Oranı - 1.....	27
Şekil 11. Müslüman Nüfusa Göre Değiştirilen Cami Oranı - 2.....	27
Şekil 12. Müslüman Nüfusa Göre Değiştirilen Cami Oranı - 3.....	28
Şekil 13. Najiaying Camisinin Yıllara Göre Değişimi	28
Şekil 14. Chengguan Caminin Kubbesini Pagoda Stili ile Değiştirilmesine Dair Çizim	29
Şekil 15. Haberin Metodolojisi Hakkında Bilgilendirme	30
Şekil 16. Evsel Atıkların Toplanması İlişkin Haber Görseli.....	31
Şekil 17. Haberin Girişi ve Genel Olarak İçeriği.....	31
Şekil 18. Birleşik Krallık'ta 1990 Yılında İnsinerasyon (Çöp Yakma) Tesislerinin Sayısını Gösteren Bir Görselleştirme	32
Şekil 19. Birleşik Krallık'ta 2024 Yılında İnsinerasyon (Çöp Yakma) Tesislerinin Sayını Gösteren Bir Görselleştirme	32
Şekil 20. Birim Başına Üretilen Karbondioksit	33
Şekil 21. Habere İlişkin Anektodal Anlatımlar	34
Şekil 22. Haberin Metodolojisi	35

Şekil 23. GitHub’da Bulunan Erişime Açık Kodlama ve Komut Dosyalarından Bir Örnek - 1	36
Şekil 24. GitHub’da Bulunan Erişime Açık Kodlama ve Komut Dosyalarından Bir Örnek - 2	37
Şekil 25. Premier Lig Tarihinde Öne Çıkan Bazı Teknik Direktörler.....	38
Şekil 26. Bütçe Durumuna Göre Elde Edilen Başarı Ortalaması	39
Şekil 27. Teknik Direktörlerin Ücret Ortalaması ile Ligi Bitirme Ortalamasına İlişkin Karşılaştırma Tablosu	40
Şekil 28. Birleşik Krallık’taki İsyanlar Sırasında Çekilen Bir Fotoğraf.....	41
Şekil 29. Birleşik Krallık’taki İsyanlıların “Şehir Dışından” Geldiği İddiası.....	42
Şekil 30. Sanıkların Adresleri ve İsyanın Gerçekleştiği Bölgelerle Arasındaki Mesafeler - 1	43
Şekil 31. Sanıkların Adresleri ve İsyanın Gerçekleştiği Bölgelerle Arasındaki Mesafeler - 2	43
Şekil 32. İsyanı Katılanların Sosyo-Ekonomik Durumlarına İlişkin Veri Analizi.....	44
Şekil 33. Metodoloji ve Veri Kaynaklarına İlişkin Bilgilendirme.....	44
Şekil 34. Araştırmacının İfadeleri.....	45
Şekil 35. Sanıkların İkamet Ettikleri Yere Göre Reform UK Partisine Çıkan Oy Oranı.....	45
Şekil 36. 2011 ve 2024’deki İsyanlarda Sanıkların Yaş Aralığına İlişkin Karşılaştırma	46
Şekil 37. Veri Gazeteciliğinde Haberci Paradigma ve Teknik Paradigma	48
Şekil 38. Bourdieucu Yaklaşımın Gazetecilik Çalışmalarındaki Yeri (1998-2018 Arası Makale Sayısı)	79
Şekil 39. Alan Teorisinin Haber Odası Etnografisi Metodolojisine Uygulanması.....	89
Şekil 40. Miles & Huberman’ın Nitel Veri Analizi Modeli	97
Şekil 41. BBC Broadcasting House’un Dışından Bir Görünüm (Londra / 05.09.2023).....	133
Şekil 42. BBC Broadcasting House’da Bulunan Ana Haber Masasından Bir Görünüm - 1 (Londra / 23.05.2023)	134
Şekil 43. BBC Broadcasting House’da Bulunan Ana Haber Masasından Bir Görünüm - 2	134

Şekil 44. BBC Dünya Servisinden Bir Görünüm (Londra / 05.09.2023).....	135
Şekil 45. BBC'deki Ziyaretçi Giriş Kartlarımdan Bir Örnek (Londra / 05.09.2023).....	135
Şekil 46. BBC'de Dünya Servisinde Çalışan Bir Kıdemli Veri Gazetecisi (KVG) ile Görüşmeme İlişkin Bir Görünüm (Londra / 10.06.2023).....	136
Şekil 47. BBC Broadcasting House'daki Katılımcı Gözleme İlişkin Bir Görünüm.....	136
Şekil 48. BBC Birmingham Merkezindeki Yerel Haberler Servisinden Bir Görünüm (Birmingham / 08.08.2023).....	137
Şekil 49. BBC Shared Data Unit'den Bir Görünüm (Birmingham / 08.08.2023).....	137
Şekil 50. BBC Shared Data Unit'deki Katılımcı Gözleme İlişkin Bir Görünüm (Birmingham / 08.08.2023).....	138
Şekil 51. Financial Times'ın Bracken House'da bulunan Görsel ve Veri Gazeteciliği Ekibinin çalışma ofisinden bir görünüm (Londra / 27.07.2023)	139
Şekil 52. Financial Times'ın Bracken House'da bulunan Görsel ve Veri Gazeteciliği Ekibinin çalışma ofisinde yaptığım katılımcı gözleme ilişkin bir görünüm (Londra / 27.07.2023)...	140
Şekil 53. Financial Times Görsel ve Veri Gazeteciliği Ekibi ile yaptığım odak-grup görüşmesinden bir görünüm (Londra / 27.07.2023)	140
Şekil 54. #journocoders Etkinliği - 1 (Londra / 14.06.2023).....	149
Şekil 55. #journocoders Etkinliği - 2 (Londra / 14.06.2023).....	150
Şekil 56. #journocoders Etkinliği - 3 (Londra / 11.07.2023).....	150
Şekil 57. #journocoders Etkinliği - 4 (Londra / 11.07.2023).....	151
Şekil 58. #journocoders Temmuz 2023 İçin Yapılan Etkinlik Çağrısına İlişkin Görsel	151
Şekil 59. #journocoders Etkinliği - 5 (Londra / 09.08.2023).....	152
Şekil 60. #journocoders Ağustos 2023 İçin Yapılan Etkinlik Çağrısına İlişkin Görsel	153
Şekil 61. Veri Gazeteciliği Yapmak İçin Gereken Niteliklere İlişkin Kavram Haritası.....	155
Şekil 62. BBC Broadcasting House'daki Haber Odasından Bir Görünüm (10.06.2023)....	173
Şekil 63. BBC Broadcasting House'daki Haber Odasından Bir Görünüm (10.06.2023)....	174
Şekil 64. Veri Gazeteciliğine Yönelmek	186

Şekil 65. Veri Gazetecilerinin Epistemolojik Gerilimlerinin Kaynağına İlişkin Kavram Haritası.....	204
---	-----

GİRİŞ

Gazeteciliğin yüzlerce farklı tanımı olmasına rağmen dünya genelinde enformasyonu kitle iletişim araçları vasıtasıyla kamuoyuna aktarma konusundaki rolü benzersizdir. Gazetecilik politik, sosyal ve ekonomik bir kurum olarak kamuya yaygın bir şekilde hizmet eder (Sparrow, 1999, 2006; Cook, 2006). Halk, çevresinde neler olup bittiğini kitle iletişim araçları vasıtasıyla öğrenir ve gazetecilerin buradaki en önemli sorumluluğu gazete, radyo, televizyon ve internet gibi araçlarla haberleri heterojen izleyici topluluğuna servis etmektir (Weaver & Willnat, 2012).

Gazetecilik, tarih boyunca teknolojik yeniliklerle evrilmiştir. Bu durum, yalnızca haber yapma pratiklerini değiştirmekle kalmamış aynı zamanda haber medyasını yeni çalışma biçimlerine adapte olmaya zorlamıştır. Grafik, illüstrasyon, foto-muhabirlik, bilgisayar destekli habercilik ve mobil gazetecilik gibi yeni pratikler bugünün gazeteciliğini tanımlamak ve anlamak için önemli bir rol oynar (Powers, 2012). Bununla birlikte yeni dijital teknolojilerin enformasyonun dolaşımını ciddi boyutlarda değiştirmesi, çağımızda farklı türden gazetecilik pratiklerini daha görünür hale gelmiştir (Gray vd., 2012).

Son yıllarda haber üretimi, içeriği ve paylaşımı dijitalleşmenin etkisiyle önemli değişiklikler yaşamış, böylece haber üretimi ve dağıtımında yeni yaklaşımların ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Ayrıca farklı dijital araçların etkin kullanımıyla yapılan yeni gazetecilik türleri (Mobil Gazetecilik, Drone Gazeteciliği, Robot Gazetecilik, Veri Gazeteciliği, Yapay Zekâ Gazeteciliği vb.) yalnızca gazetecilik türü olarak kalmayarak güncel gazetecilik çalışmaları içerisinde yeni kavramların oluşmasına da kapı aralamıştır. Başka bir deyişle, dijitalleşmenin gazetecilik alanını sürüklediği evrim, bir yandan alanda sürekli yeni pratiklerin ortaya çıkmasını sağlarken diğer yandan da kavramsal zenginliğin yaşanmasına katkı sunmuştur.

İşte bu dijital temelli gelişen süreçle birlikte gazetecilik alanında yaşanan kavramsal zenginlik, beraberinde güncel gazetecilik araştırmaları için bugüne kadar görülmemiş yeni türden pratiklerin ve kavramların analizini zorunlu kıldı. Bu karmaşık süreci anlayabilmek için bazı araştırmacılar kısmen gazetecilik epistemolojisine geri dönerek konuyu derinlemesine incelemeyi hedefledi (Gray vd., 2012; Westlund, 2013; Lewis & Westlund, 2014; Tandoc Jr. & Oh, 2015; Knight,

2015; Coddington, 2018; Bounegru & Gray, 2021; Ramsälv vd., 2024). Böylece gazeteciliğin sınırlarını belirleme ve yeniden kavramsallaştırma, literatürde anlamlı bir karşılık buldu. Dahası, gazetecilik çalışmalarındaki mevcut kavram zenginliği Loosen vd.'nin (2022) özgün bir araştırmasına da konu oldu. Araştırmacılar, neredeyse tamamı dijital dönüşümle birlikte gazeteciliğe eklenen yeni gazetecilik türlerinden 166 farklı kavramı *X Journalism* (X Gazetecilik) adı altında değerlendirmeye çalıştı. Bu çalışmada gazeteciliğin giderek karmaşılaşan yapısına karşı epistemolojik bir öncül öneren araştırmacılar bu türden yeni gazetecilik pratiklerinin tümünü *X Journalism* olarak adlandırdılar (Loosen vd., 2022).

Her ne kadar kapsayıcı bir meta-perspektiften hareketle dijital gazetecilik üzerine düşünülebilir olsa da, yeni gazetecilik türlerinin haber odalarında birer trend haline gelmesi, aynı zamanda çağdaş gazeteciliğin geçirdiği krizlere yönelik bir okumadan da bağımsız değildir. İşte bu açıdan son on yılı aşkın bir zamandır “veri gazeteciliği” olarak isimlendirilen yenilikçi bir gazetecilik pratiği ve fenomeni, ABD ve Avrupa başta olmak üzere Küresel Kuzey’in önde gelen haber odalarında hatırı sayılır bir yer edinmiştir (Wright vd., 2019). Ardından Batılı ülkelerdeki ağırlığı kadar olmasa da veri gazeteciliği pratikleri Küresel Güney’de de yaygınlaşmaya başlamıştır (Mustvairo vd., 2020).

Daha çok hesaplamalı sosyal bilimler metodolojisinden ilham alan ve veri bilimi, yazılım, görselleştirme ve hikâye anlatımı gibi çoklu disiplinlerden uzmanlıkların birleştiği yeni bir gazetecilik alanı olarak açıklanabilecek veri gazeteciliği (Heravi & Lorenz, 2020), beraberinde haber değeri kavramının da yeniden sorgulandığı bir habercilik türü olarak gazetecilik alanının içerisinde yer buldu (Carlson, 2018; Ekström vd., 2022).

Tüm bunlarla birlikte gazetecilik, derin bir değişim yaşıyor. Bu durum, yalnızca haber üretiminde kullanılan teknolojik araçlar ile sınırlı kalmayıp beraberinde gazetecilerin kendilerini de etkileyen bir süreci içeriyor (Lindblom vd., 2022). Yani, haberin toplum dinamiğinin sosyal yansıtıcısı olarak bir ürün olmasının yanında üretken olması, toplumsal uzamdaki gazetecilik alanı ile sosyal fail olarak gazetecinin dönüştürücü etkisini zorunlu kılıyor. Böylece veri gazeteciliğinin hem Küresel Kuzey hem de Küresel Güney’de yaygınlaşan kültürü ve etkisi, haber odalarında farklı alanlarda çalışan gazetecilerin tam olarak bir veri gazetecisine dönüşmesini elzem

kılmasa da onların veri ile haber yapabilme becerisi kazanmalarını açıkça teşvik ediyor (Tong, 2022b).

Ancak, veri gazetecilerinin neden ve nasıl bu alana girdiklerini, bu gazetecilerin haber odaklarında nasıl konumlandıklarını ve haber odaları ile gazeteciler arasındaki karşılıklı dönüştürücü ilişkiyi tam olarak bilmiyoruz. Dahası, veri gazeteciliği pratiklerini benimseyen haber odalarında gazetecilerin bu süreçte haber operasyonunun işleyişini nasıl değiştirdiğine dair kapsamlı bir çerçeve çizmek iddiası şu ana kadar ki araştırmaların öne çıkardığı bir nokta da değil. Burada ifade edilen boşluklarla birlikte araştırma, dijital gazetecilik içerisindeki veri gazeteciliği alanını kendisine konu ediniyor ve bunu alanın epistemolojisine dair bir soruşturma yaparak literatürdeki boşluğu doldurmayı hedefliyor.

Bu nedenle araştırma ilk olarak *Literatür Taraması* bölümüne ihtiyaç duyuyor ve ilgili bölüm, veri gazeteciliğine dair kapsamlı literatürün sadeleştirilmesiyle başlayarak veri gazeteciliği fenomenini tanımlamayı ve onun tarihsel sürecine bir göz atmayı deniyor. Ardından bu bölümde veri gazeteciliğine ilişkin güncel örneklerle yer veriliyor ve pratikte bu türden haberlerin çıktıları inceleniyor. Sonrasında ise veri gazeteciliği epistemolojisine yönelik mevcut yaklaşımlar haritalandırılarak literatür taramasının ilk bölümü sona eriyor. İkinci bölümünde ise araştırmanın teorik çerçevesi olan Bourdieu'nün Alan Teorisi detaylı bir şekilde açıklanıyor ve teorinin mevcut gazetecilik araştırmalarına olan yansıması ve katkısı bu kısımda ele alınıyor. Literatür taramasının son kısmı ise Bourdieu'nün eleştirel, düşünümsel ve ilişkisel sosyolojisi merceğinden veri gazeteciliği alanına bakan sınırlı sayıdaki araştırmaların çıktılarına yer veriyor ve araştırmanın literatür taraması bölümü bu şekilde sona eriyor.

Araştırmanın *Metodoloji* bölümünde ise çalışmaya konu edinen gerçeklikten hareketle araştırma tasarımı açıklanıyor. Veri gazeteciliğinin haber odaları ve gazeteciler arasındaki dönüştürücü ve karşılıklı etkisini anlayabilmek için araştırma ampirik verilere dayalı bir şekilde ilerlemeye ihtiyaç duyuyor ve bu sürecin tasarımı metodoloji kısmında titizlikle işlenmeye çalışılıyor.

Araştırmanın *Bulgular ve Analiz* bölümü haber odalarında gerçekleştirilen katılımcı gözlem, odak-grup görüşmesi ve derinlemesine görüşmelerden elde edilen verileri topluyor, sadeleştiriyor ve analiz ediyor. Araştırmacının birincil elden topladığı veriler nitel araştırma yaklaşımının doğası ve gerekliliğine uygun olarak

birçok defa kontrol ediliyor ve yapılan analiz en sade biçimde sunulmaya çalışılıyor. Ayrıca saha araştırması sırasında gözlemlenen ortamlar çeşitli kanıtlar halinde yine bu bölümde gösteriliyor.

Nihayetinde araştırma *Tartışma ve Sonuç* bölümüyle sona eriyor. Bu bölüm, araştırmanın mevcut teorik çerçevesi ışığında analiz edilen verilerden ortaya çıkan sonuçları ve önerilen kavramları olabildiğince açıklamaya çalışıyor. Bunun yanı sıra araştırmanın literatüre olabilecek katkısı, doğal sınırlılıkları ve gelecek çalışmalar için önerileri yine bu bölümde detaylı bir şekilde ifade ediliyor.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölüm, araştırmanın konusu dâhilinde ilgili literatürün gözden geçirilmesi ve önceki bulguların tematik bir şekilde sunulmasını temel alır. İlk olarak veri kavramı ve içeriğinden söz edilmiş, ardından veri gazeteciliği fenomeni tanımlanmaya çalışılmış ve bu gazeteciliğin tarihsel köklerine gidilerek gelişim süreci incelenmiştir. Böylece, şimdiye kadar yapılan çalışmalar ekseninde veri gazeteciliğinin çok yönlü özellikleri resmedilmiş, haber odalarında gelişen veri gazeteciliği uygulamalarına ilişkin mevcut ontolojik ve epistemolojik tespitlere odaklanılmıştır. Son olarak çalışmanın kuramsal çerçevesi çizilmiş ve Pierre Bourdieu'nün *Alan Teorisi* ışığında araştırma inşa edilmiştir.

1.1. Veri Gazeteciliği: Tanımı, Gelişimi, Uygulamaları ve Epistemolojisi

1.1.1. Veri Gazeteciliğinin Tanımı

Dijitalleşme kavramı bireylerin günlük yaşamlarının yanında toplumsal dinamikler bağlamında iş, sağlık, iletişim vb. birçok alanda dönüşüme neden oldu. Bu dijital dönüşümün hammaddesi ise “veri” olarak ifade edildi. İngilizcedeki karşılığı *data* olan veri kelimesi ilk kez 17.yy’da matematikte bir argümanda verili olan şeyleri tanımlamak için kullanılmıştır. Daha sonra diğer disiplinlerde de kullanımı yaygınlaşan veri kavramı deney, ölçüm ve hesaplamaların çıktısı olarak isimlendirildi (Rosenberg, 2013).

Veri, dijital alanın mikro bir parçası olmasına rağmen onun şu günlerde her alanda var olan bir olgu olması ve birikimi sayesinde *big data* (büyük veri) kavramı ortaya çıkmıştır. Günümüz toplumu, *big data era* (büyük veri çağı) sürecinin gelişimine tanık olmuştur. Bu sebeple büyük veriyi tanımlamak da verinin hacmi ve karmaşık yapısı ile doğrudan orantılı hale gelmiştir (Tong, 2022b).

Laney’e (2001) göre büyük veri 3V şeklinde formüle edilir: *volume* (hacim), *velocity* (hız) ve *variety* (çeşitlilik). Bu 3V formülü veri boyutunun büyüklüğü, verinin hızlı bir şekilde oluşması ve verinin farklı tür ve kaynaklardan toplanması anlamına gelmektedir (Guharoy vd., 2017). Bu bağlamda dijital mecralarda belirli sürelerde bırakılan izlerin toplamı bir şekilde büyük veriyi oluşturmaktadır. Dahası, insanlığın

şimdiye kadar biriktirdiği verinin ölçeği, onu işlemek için gerekli olan teknolojinin son yıllardaki olağanüstü gelişimi ile birlikte düşünüldüğünde devasa bir alanın oluşumuna kapı aralamıştır. Böylece büyük veri, potansiyel çağdaş kurumları bir yarışa sürüklemiştir (Borges-Rey, 2016).

Bu alanda çalışan bazı bilim insanları (Schönberger & Cukier, 2013; Hoy, 2014) büyük veri tanımına dair uzlaşmanın olmadığına vurgu yaparak bilimsel literatürde birbirinden çok farklı tanımlamaların varlığına dikkat çekmiştir. Vinod (2013) büyük veriyi, hacimsel olarak terabayt ve petabayt'ın çok daha fazlası olarak ifade etmiştir. Rubinstein (2013) ise büyük veriyi, kurum ve kuruluşların istatistik ve veri madenciliği tekniklerini kullanarak gizli ya da kenarda kalmış olan şeylerin bütünlüğü olarak görür. Narayanan'a (2014) göre büyük veri, varlık ve süreç olmak üzere iki farklı noktada incelenir. İlk olarak varlık şeklinde ifade edilen büyük veri, geleneksel yöntem ve yazılım türleri ile işlenemeyen ham bilginin hacmini ifade eder. Çoğunluğu içsel kaynaklar üzerinden ama nadir olarak dışsal kaynaklardan faydalanarak toplanan verilerdir. Bu veriler, özel olarak *yapılandırılmamış* (ilişkisel veri, tablolar ve makineler), *yarı yapılandırılmış* (HTML uzantıları) ve *yapılandırılmamış* (yazılı/sözlü mesajlar, epostalar) üzerinden toplanır. Bu veriler bir tür varlık olarak veriyi işaret eder. Süreç olarak veri ise bilişim ve enformasyon şirketlerinin müşterilerinden veya kullanıcılarından topladığı hareketler ve davranışların incelendiği verilerdir (Vinod, 2013).

Dijitalleşmenin hayatımızın her alanında oluşturduğu etki göz önüne alındığında, etrafımızdaki herkes ve bu herkesin yapabileceği; alışverişler, seçimler, hastalıklar, yolsuzluklar, cinayetler ve yalanlar gibi durumlar; fotoğraf, ses ve video gibi araçlarla tamamen 0 ve 1'den ibaret iki rakam üzerinden anlamlandırılır (Gray vd., 2012). Bu perspektif hem dijitalleşmeyi öz olarak ifade eder hem de teknoloji ve rakamlar sayesinde büyük verinin analiz edilerek anlamlı bilgilerin üretilmesi noktasında bir çerçeve sunar.

Veri tek başına bir anlam ifade etmeyeceği gibi onun işlenmesi, çoğaltılması ve belli başlı yetkinlikler sonucu enformasyona dönüştürülmesi ona önemli bir nitelik kazandırır. Son yıllarda dijitalleşmenin derin etkisiyle birlikte haber üretimi ve dağıtımında önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu durum, veri gazeteciliği ya da veri odaklı gazetecilik şeklinde ifade edilen, haber üretiminde ve yayıncılığında yeni

yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Böylece veri gazeteciliği, dijital iletişim alanını çoğunlukla sayısal verilerin ve görsel temsillerin kullanımıyla birleştiren bir gazetecilik pratiği olarak anlam kazanmıştır (Bradshaw, 2017).

Rakamların, günlük yaşamda gözlemlediğimiz olaylar hakkında bir şeyler ifade eden veriler olduğu söylenebilir. Bazı insanlar ‘veri’ terimini, sadece tablo formatında gösterilen herhangi bir bilgi kümesini tanımlamak için kullanır. Yirmi yıl öncesine kadar gazetecilerin ilgilendiği veriler de genellikle bunlar olmuştur. Ancak dijitalleşmenin gazetecilik alanını dönüştürmesiyle bu dönemde rakamlar, her şeyi ifade etmede bir araç olarak kullanılabilir hale gelmiştir (Heravi, 2019). Veri gazeteciliğinin gelişmesi, bahsi geçen “büyük veri” olarak ifade edilen verinin artan erişilebilirliği ile bu verilerin işlenmesine aracılık eden teknolojinin bir tür birleşiminden kaynaklanır. Böylece gazetecilikteki haber değeri kavramının genişlemesine, haberin güncel olaylara ilişkin kapsamın büyümesine ve nicel bir boyuttan faydalanmasına olanak tanır (Anderson, 2018).

Pavlik’e (2000) göre her dönemin habercilik pratiği teknoloji ile yakından ilgilidir. Küresel ölçekte teknolojinin dijital tabanlı biçimde büyümesi, gazetecilik alanında büyük değişimlere neden olmuş, haber odalarında iş akışını değiştirmiş ve büyük veri temelli haberlerin üretilmesine olanak sağlamıştır. Mayer-Schönberger & Cukier (2013) bu dönüşümü gazeteciliğin daha önce hiç olmadığı kadar nicel bir boyut kazandığını belirterek açıklamıştır. Onlara göre (2013) günümüz dünyasında veriyle desteklenen haberler, şeffaf devlet yönetimi ve demokrasi ilişkisini tazelemektedir. Bu bağlamda veri gazeteciliği olarak tanımlanan gazetecilik faaliyeti; teknoloji, veri kültürü ve diğer veriyle çalışma biçimleri ile iç içe olan bir gazetecilik türü şeklinde karşımıza çıkar (Baack, 2021).

Araştırmacılar, gazeteciliğin bu yeni türü için kesin bir tanım oluşturmaya çalışmışlardır; ancak kavramsal anlamda bir uzlaşma henüz sağlanamamıştır (Fink & Anderson 2015; De Maeyer vd., 2015; Splendore vd., 2016; Stalph, 2018; Lowrey & Hou, 2018). Bu yüzden veri gazeteciliği “son derece tartışmalı ve aynı zamanda yaygın bir terimdir” (Fink & Anderson, 2015, s. 468). Yine de günümüz gazetecilik araştırmalarında genel anlamda kabul edilen kavramlar, *data journalism* (veri gazeteciliği) ya da *data-driven journalism* (veri odaklı gazetecilik) şeklinde ifade edilir (Coddington, 2015).

Veri gazeteciliği, artan veri üretimi ve sayısallaştırma olgusuna yanıt olarak ortaya çıkan gazetecilik içinde özelleştirilmiş bir alandır. Esasen veri gazeteciliği, haber ve bilgiyi veriye dayalı olarak aktarmak için etkileşimli görsel hikâye anlatımı, istatistiksel analiz, 3D haritalar ve çeşitli diğer dijital yöntemlerin kullanımını kapsar (Larrondo-Ureta & Rodríguez, 2021). Böylece, gazetecilik alanının dışında olan bazı profesyoneller (bilgisayar bilimcileri, veri analistleri, coğrafyacılar, istatistikçiler, görsel iletişim tasarımcıları vb.) veri gazeteciliği pratikleri ile gazetecilikle tanışmış ve bu alana dâhil olmaya başlamışlardır (Appelgren & Lindén, 2020).

Veri gazeteciliği; sosyal bilimler, veri bilimi, bilgisayar bilimi, veri analitiği, bilgi ve görsel tasarımı ile birlikte haber ve hikâye anlatımını disiplinler arası bir şekilde işleyen yeni bir alan olarak görülmektedir (Heravi & Lorenz, 2020). Bu nedenle veri gazeteciliği becerilerinin geliştirilmesi, yaratıcı yazılımların varlığına ihtiyaç duyar. Aynı zamanda, interaktif ve görsel hikâyeler üretmek için bir çok haber odası belirli noktalarda dış platformlara (örn. yazılım programları) bağımlı kalır ve bu da alanın disiplinler arası bir süreç yaşadığını gösterir (de-Lima-Santos vd., 2021).

Veri gazeteciliğinin hem dış platformlarla hem de daraltılmış haber odası ekipleriyle birlikte şekillenmesi, haberde yapılan veri görselleştirmeleri için kritik bir noktadır. Başarılı veri görselleştirme yöntemleri, haber metinlerinde yararlanılan verileri kullanarak okuyucular için karmaşık olabilecek detayları daha anlaşılır hale getirir. Çünkü yazılı formatta büyük veri setlerinden elde edilerek üretilen haberler, okuyucunun haberi anlamasını güçleştirmektedir (Veglis & Bratsas, 2017; Veglis & Maniou, 2018). Veri görselleştirmeleri, veriye dayalı haberin sunumunda okuyucuyu yakalamak ve haberdeki karmaşık verileri kolayca açıklayabilecek en önemli noktadır (Lopezosa vd., 2023). Bu nedenle haber odasındaki gazetecilerin veri görselleştirmesi üzerine yazdıkları bir kodda sorun oluşması durumunda, habere ilişkin veri görselleştirmesi istenilen sonuçları da vermeyecektir. Bunun içindir ki veri gazeteciliği alanında öne çıkan haberler, genellikle dış platformlar ve araçlar tarafından oluşturulan dinamik ve etkileşimli grafikleri içermektedir (Ojo & Heravi, 2018). Haber odaları ile dijital araçların daha efektif kullanımını sağlayan platformlar arasındaki bu karşılıklı ilişkinin dışında, haber odalarının veri politikası, medya ekosisteminin kendisi, kurumların mevcut altyapısı ve veri gazeteciliği yapan gazetecilerin buradaki epistemolojisi elzemdir. Bahsedilen özellikler bu türden gazeteciliğin etkin bir şekilde

yapılması için önemli görülen referans noktalarını oluşturur (Chiumbu & Munoriyarwa, 2023; Morini, 2023).

Ayrıca şeffaflık da veri gazeteciliği alanında sıkça ele alınan başlıca bir kavramdır. Veri gazetecileri, haber raporlamasında verinin merkezi rolünü önceliklendirir ve veriyi haber kapsamındaki tamamlayıcı bileşenler olarak görmezler. Verilerin çoğu kamuya açık kaynaklardan elde edilir, bu da okuyucuların haber metnindeki verilere erişimini artırır ve haber raporlamasında şeffaflığı ve teyit edilebilmeyi teşvik eder (Coddington, 2015).

Veri gazeteciliği alanı, dijital kaynaklara erişim, değerlendirme ve görselleştirme gibi nispeten yeni bir dizi beceriyi içermektedir. Tek başına geleneksel gazetecilik becerilerinin artık yeterli olmadığı bir durumda bu beceriler giderek daha hayati hale gelmektedir. Bu durum, kendini yıllardır kanıtlamış olan haber odalarının yerine yeni oluşumların geçmesinden ziyade onları bu dijital teknolojilerle birlikte tamamlamayı amaçlar. Bununla birlikte veri gazetecileri, birçok kaynağın dijital olduğu bu çağda kaynaklarına daha yakın olma yeteneğine ve sorumluluğuna da sahiptir (Al Jwaniat vd., 2023). Gazeteciler için verilerin kullanımı, soyut bir kavramı geniş bir kitlenin anlayabileceği ve ilişki kurabileceği bir konseptte dönüştürme potansiyeli ile ilgilidir. Karmaşık bir olayın, örneğin ülke çapında yayılan bir isyanın veya siyasi kutuplaşmanın arka planını açığa çıkarmak, yalanları ifşa etmek ve kitlelerin karmaşık problemlere uygun çözümler bulmasına yardımcı olmak veri gazetecilerinin gerçekleştirebileceği şeyler arasındadır (Vural & Masip, 2021).

Sandoval-Martin & La-Rosa (2018), veri gazeteciliği ve bilimsel gazetecilik kavramları arasındaki farklılığa değinir. Onlara göre (2018), büyük verinin günlük yaşamda elde edilmesiyle birlikte açık veri felsefesi ve özgür yazılım gibi işbirliğine dayalı çalışma süreci sosyokültürel bir bağlamda veri gazeteciliğinin ayırt edici bir unsurudur. Holovaty'e (2006) göre de bilgisayar programlama yoluyla gazetecilik yapmak, gazetecilerin yaptığı görevleri yerine getirmelerinin sadece farklı bir yoludur. Ona göre (2006) veri gazeteciliği, web alanında görselleştirmeler yapma becerisine sahip kişilerin aynı zamanda haber yapmada teknik bir yetkinlik kazanarak "gazeteci olarak programcı" haline dönüşmesidir (Aktaran: Niles, 2006, s. 4). Dolayısıyla veriyi bilgisayar programları aracılığıyla damıtarak analiz etmek, bir tür nicel bir yaklaşımla nitel haber yaklaşımını bütünleştirmek gibidir (Yong vd., 2018). Howard (2014) ise

veri gazeteciliği uygulamalarında atılacak adımlara dikkat çekmiştir. Ona göre veri gazeteciliği “Gazetecilik eylemlerinin yaratılmasını desteklemek için verileri toplamak, temizlemek, organize etmek, analiz etmek, görselleştirmek ve yayınlamaktır” (Howard, 2014, s. 4).

Lewis & Waters (2018), veri gazeteciliğinin çokanlamlı bir terim olduğunu ve veri gazeteciliği yapmak için ihtiyaç duyulan geniş beceri yelpazesi nedeniyle bu alanı net bir şekilde tanımlamanın zorlaştığını söyler. Dahası, veri gazeteciliğinin başta bilgisayar bilimi ve yapay zekâ olmak üzere habercilik pratiklerinde kullanılan diğer süreçlerle olan ilişkisi, alanın giderek epistemolojik bir belirsizliğe sürüklenmesine neden olur.

Ancak veri gazeteciliğinin en ayrıntılı tanımlardan birisi Coddington (2014) tarafından *Clarifying Journalism's Quantitative Turn* (Gazeteciliğin Niceliksel Dönüşümünü Açıklamak) isimli çalışmasında ifade edilir. Coddington'a (2014) göre, veriye dayalı gazeteciliğin birbiriyle örtüşen üç biçimi vardır. Bunlar; *Computer-Assisted Reporting (CAR)* (Bilgisayar Destekli Habercilik), *Data Journalism* (Veri Gazeteciliği) ve *Computational Journalism* (Hesaplamalı Gazetecilik) şeklindedir. Bilgisayar Destekli Habercilik daha çok araştırmacı gazeteciliğe dayalıyken, veri gazeteciliği daha çok açık verilere dayalıdır. Hesaplamalı gazetecilik ise programlama ve algoritmaların bir birleşimi olarak ifade edilmektedir. Ancak gelişen akademik literatür içerisinde bu kavramların en genel ifadesi veri gazeteciliği ya da veri odaklı gazetecilik olarak geçmektedir. Buradaki bakış açısı, gazetecilikteki nicel eğilimlere ilişkin kapsamlı bir anlayış oluşturmayı ve bilgisayar bilimi ile birleşerek verinin bir şekilde kullanımı üzerinden haber yapmanın önemini vurgulamaktır (Coddington, 2014).

Bu kapsamda bazı veri gazetecileri ve araştırmacılar, veri gazeteciliğini net bir şekilde bilgisayar destekli habercilik ve hesaplamalı gazetecilik kavramlarından ayırmak gerektiğini önerir (Lorenz, 2010; Gray, vd. 2012; Rogers 2014; Knight, 2015; Bradshaw, 2017). Lorenz'e (2010) göre veri gazeteciliği analiz, görselleştirme ve hikâye anlatımını içerisinde alan bir gazetecilik işiyken bilgisayar destekli habercilik ise genel olarak bilgisayarla veri tabanlarından haber bulma işidir. Gray vd. (2012), veri gazeteciliğini şöyle tanımlar: “Bilgisayar Destekli Habercilik (CAR), genellikle araştırmacı gazeteciliği zenginleştirmenin bir yolu olarak veri toplama ve analiz etme

teknîğidir, oysa veri gazeteciliği, verilerin tüm gazetecilik iş akışı içinde nasıl yer aldığına dikkat eder” (Gray vd, 2012, s. 21). Bradshaw’a (2012) göre ise veri gazeteciliği, olanaklar dâhilinde gazetecilik sürecinin herhangi bir aşamasında karşımıza çıkabilir. Veri gazeteciliğinin merkezinde yer alan programlamalar; bilgi toplama ve birleştirme sürecini otomatikleştirmek, yüz binlerce belge arasında bağlantı bulmak, etkileşimli infografikler aracılığıyla etkileşimli hikâyeler anlatmak, hükümet harcamaları ve giderler gibi büyük sayıları damıtmak şeklinde gerçekleşebilir. Veri gazeteciliğinin asıl amacı tüm bunları bir bağlama ya da bir hikâyenin bir kişiyle nasıl ilişkili olduğunu açıklamaya çalışmaktır. Bu nedenle veri, gazeteciliğin kaynağı olabilir veya hikâyenin anlatıldığı araç olabilir veya her iki şekilde de kullanılabilir (Bradshaw, 2017). Rogers (2014) da veri gazeteciliğini, bilgisayar destekli habercilikten çok daha modern bir versiyon olduğunu belirterek hesap tablolarını, grafikleri, veri analizini ve büyük haber hikayelerini birleştirerek haberciliği domine eden bir alan olarak tanımlar. Son olarak Knight (2015) ise bu haberciliğin sayısal temeline bir vurgu yaparak tanım yapmaya çalışmış ve veri gazeteciliğini “birincil kaynağı” veya “dayanağı” sayısal olan (anekdottan ziyade) veya önemli ölçüde veri veya görselleştirme içeren bir hikâye” olarak ifade etmiştir (Knight, 2015, s. 50).

Veri gazeteciliğine yönelik bu tanımlamalar araştırmacılar arasından her ne kadar belirli bir karşılık bulsa da, veri gazeteciliği halen daha biçimi ve süreci üzerinden tanımlanmaktadır. Bu durum veri gazeteciliğinin tanımlanmasına dair dört farklı eksikliğin ortaya çıkmasına neden olur. İlk olarak Loosen vd., (2017), bu tanımların veri gazeteciliği örneklerinden görülen katılımcı etkileşimini dahil etmediğini, ikinci olarak da açık veri ve açık kaynak paylaşımını yeterince içermediği söyler. Ardından Zamith (2019), öncelikle nicel yöntemlerin habere konu olan öykünün gelişiminde ve anlatımında merkez bir rol oynamasının yeterince önce çıkarılmadığını ve sonrasında da haber metninde geçen olaya ve verilere ilişkin görselleştirmenin yine eksik bir şekilde ifade edildiğini öne sürmüştür.

Araştırmacıların veri gazeteciliğine yönelik tanımlama çalışmaları devam etse de elde edilen toplam sonucunda veri gazeteciliğine ilişkin genel bir tanımlama getirmek kavramın daha somut ve anlaşılabilir olmasına katkı sunabilir. Bu çabayla; veri gazeteciliği, kamuoyunu ilgilendiren olaylara ilişkin haber değerini genellikle

açık verilerden edinerek, belli bir metodoloji dahilinde verileri analiz etmek ve sonuçları görselleştirerek haber yapmaktır.

1.1.2. Veri Gazeteciliğinin Gelişimi

Görselleştirilmiş verileri kitlelere sunmanın kökleri yüzyıllar öncesine kadar gitmektedir. 1700'lü yıllarda Avrupa'nın pek çok kentindeki istatistikçiler, kasaba meydanlarında ve *public house* (halk evlerinde) tartışılan siyasi argümanları güçlendirmek için rakamsal verileri görselleştiren grafikleri kullanarak broşürler hazırlıyordu. Ardından okuryazarlar ve sınırlı okuryazarlar için 18. yüzyılın sonlarında çizgi grafikleri ile çubuk grafikleri yaygınlaşmaya başladı. Nihayetinde bu kavramlar istatistiksel grafiklerin mucidi olarak görülen William Playfair'in çizdiği pasta grafiği gibi çeşitli grafik türleriyle güçlendi (Tuft, 2001). O yıllarda yayın yapan gazeteler, yayınlarına grafikleri verimli bir şekilde dâhil etmeden önce, metinlere çerçeve görseller ekleyerek haberdeki hikâye anlatmanın gücünü keşfettiler. *The Guardian* (o zamanki adıyla *The Manchester Guardian*) 1821'de ilk sayısında bu şekilde bir örneğe yer verdi. Ön sayfasında İngiltere'nin iki farklı bölgesindeki öğrenci kayıtlarını ve okul harcamalarını karşılaştıran bir tablo haber metninde yer aldı. Haberdeki veriler incelendiğinde İngiltere'nin Manchester ve Salford bölgelerinde bulunan okulların bir listesi gözüküyordu ve her birine kaç öğrencinin gittiği ve ortalama yıllık harcamalar rakamsal olarak ifade ediliyordu. Bu veriler aynı zamanda ilk kez kaç öğrencinin ücretsiz eğitim aldığını ve şehirde kaç yoksul çocuğun bulunduğunu anlatan bir veri olma özelliğini de taşıdı (Leask, 2017).

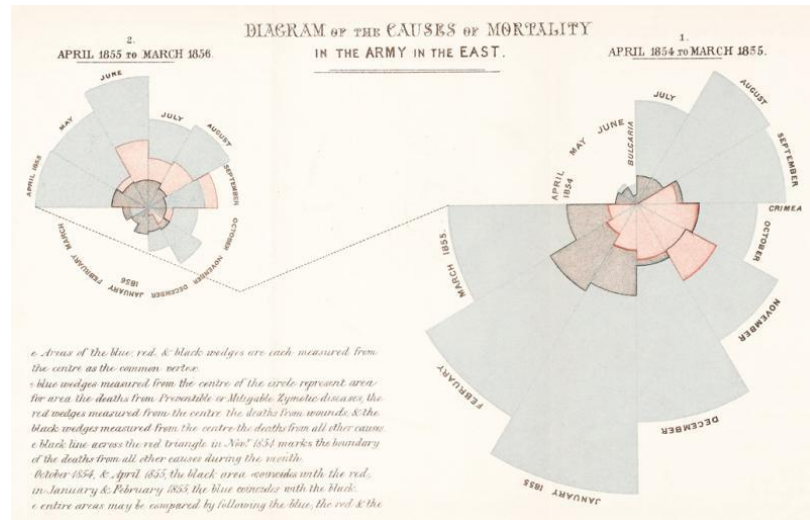
Şekil 2. The Guardian (2011). The First Guardian Data Journalism: May 5, 1821 - 2

Parishes or Chapelries.			Endowments.			Unendowed Day Schools.		Unendowed Sunday Schools.	
Names.	Population in 1811.	Poor in 1815.	No.	Children	Revenue	No.	Children	No.	Children.
Manchester	85,828	2,600	1	155	£1800	3	2200	3	8000
			1	80	2000	4	83		
			1	50	200				
			1	10	100				
			1	50	40				
Ardwick	5,314	129	1	none	8			1	200
Salford.....	19,114	791				4	600	3	700

Kaynak: <https://www.theguardian.com/news/datablog/2011/sep/26/data-journalism-guardian>.

Verinin haber içeriğinde kullanımı benzer süreçlerde başka bir örneğe de tekabül eder. İstatistikçi ve hemşire olan Florence Nightingale, 1853-1856 yılları arasında süren Kırım Savaşı sırasında görev yapmış, ardından Londra'ya döndüğünde savaştaki yüksek ölüm oranlarının nedenini araştırmıştır. Elde ettiği bulguları renkli bir polar grafik halinde yayınlayan Nightingale, Birleşik Krallık askerlerinin ölüm nedenlerini aylara göre dilimlemiş ve başta kolera olmak üzere bulaşıcı hastalıkların neden olduğu önlenebilir ölümlerin derecesini göstermiştir. Nightingale'in bu çalışması veri görselleştirmesi için ilk örnek olma özelliğini taşımaktadır (Neuhauser, 2003).

Şekil 3. Florence Nightingale'in Renkli Polar Alan Grafiği

Kaynak: Leszkiewicz, 2022

Florence Nightingale'in bu veri görselleştirmesindeki mavi alanlar hastalık kaynaklı ölümleri, kırmızılar ise savaşta meydana gelen yaralanmalara bağlı olan ölümleri göstermektedir. Siyah renk ise diğer ölüm nedenleri olarak ifade edilmiştir. Görselin sağ tarafındaki grafik, hastanelerde sanitasyon tedbirleri yapılmadan öncesini, sol taraftaki grafik ise bu tedbirlerin alınmasından sonraki ölümleri ifade etmektedir. Böylece Nightingale, doğru halk sağlığı politikası ile bu konuda bilimsel aksiyonların alınmasının hayati öneme sahip olduğunu bir veri görselleştirme ile ifade etmiş oluyor (McDonald, 2014).

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere verinin gazetecilik bağlamındaki yolculuğu çok yeni bir olgu değildir. *The Guardian* gazetesinin 1821'deki ilk sayısı bir tablo halinde iki farklı bölgedeki devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin sosyal durumunu yansıttığı haber, haberde veri kullanımı için bir başlangıç olarak görülebilir. Ancak verinin görselleştirilmesi ile birlikte çok daha zengin haber içeriklerinin var olduğu bir haber medyası gelişmiştir. Özellikle gazetelerin ekonomi/finans sayfaları yüz yılı aşkın bir süreçtir rakamları içeren tablolara ve grafiklere yer vermektedir. Yani, sayılar ve bu sayılardan oluşan tablolar gazeteciliğin tarihindeki itici güçlerinden birisi olagelmıştır. Welles'e (1973) göre ekonomi gazetecilerinin ve yayın organlarının istatistiklere ve verilere olan tutkulu yaklaşımları çok eskiden beri bilinmektedir ancak ekonomi gazeteciliği haber odalarının külkedisi¹ olarak varlığını sürdürmüştür (Aktaran: Arrese, 2022).

Dahası, haritalar ve çeşitli illüstrasyonlar da uzun süredir haberciliğin bir parçası olmuştur. Hatta bu tarz girişimler ilk etapta uzmanlar tarafından yoğun eleştiriye maruz kalmıştır. Örneğin 1982'de yayın hayatına başlayan *USA Today* isimli gazete, haberlerde tam renkli haritalara ve etkileyici tasarımlara yer vermiştir. Gazete, her ne kadar haberleri basitleştirmek ile eleştirilse de veri ve grafiklerin yalnızca ekonomi sayfası ya da hava durumu raporlamada değil, aynı zamanda haberde hikâye anlatımının da bir türü olarak kullanılabileceğini göstermiştir (Gladney, 1993).

Tarih boyunca veriye dayalı haberler ve görseller bir şekilde kamuoyu ile paylaşılmış olsa da buradaki asıl kırılım İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında

¹ Bu kavram *Cinderella* (Külkedisi) öyküsüne bir tür göndermedir. Veriye dayalı ekonomi gazeteciliğinin daha çok görmezden gelindiğini ancak günün birinde potansiyelinin fark edilebileceğine ilişkin beklenti yarattığını ifade eder.

teknolojinin gelişmesi ile olmuştur. Başta askeri alan olmak üzere diğer tüm alanlarda teknolojinin hızla gelişmesi verinin önemini bir kez daha ortaya koyar. Bu durum gazetecilik alanını da etkilemiş ve haber medyasında teknoloji tabanlı bir dönüşümü tetiklemesi kaçınılmaz olmuştur. Gazetecilik odaklı dijitalleşme süreçlerindeki önemli atılımlardan birisi 20. yüzyılın son yarısında Amerika Birleşik Devletleri'nde bilgisayar bilimcisi ve ABD Ordusu'nda Tümamiral olarak çalışan Grace Hopper tarafından gerçekleştirilmiştir. Hopper ve programcı ekibi, elektronik veri işleme kapasitesine sahip ilk elektrikle çalışan bilgisayar olan *Electronic Numerical Integrator and Computer* (ENIAC) (Elektronik Sayısal Entegratör ve Hesaplayıcı) kullanarak önceki seçim istatistiklerine ilişkin verileri girmiştir. Buradan elde edilen istatistiklerle çıkan sonuçlara algoritmalar yazılmış ve ENIAC 1952'de seçim sonuçlarını doğru tahmin etmiştir (Howard, 2014).

Her ne kadar bahsi geçen örnekler verinin medya ve gazetecilik içerisinde olagelen bir kavram olduğunu göstermiş olsa da modern anlamda ifade edilen veri gazeteciliğinin köklerini *Precision Journalism*² (Bilimsel Gazetecilik) ve sonrasında *Computer-Assisted Reporting* (CAR) “Bilgisayar Destekli Habercilik” şeklinde ifade edilen kavramlarda aramak daha tutarlı olacaktır. Dijital gazetecilikteki ilerleme 70'li yıllarda Philip Meyer'le başlamış ve 80'li yıllardan sonra Bilgisayar Destekli Haberciliğin gelişmesiyle temel farklılıklar belirginleşmiştir.

Philip Meyer, gazetecilikte istatistik kullanımının öncüsü olarak bilinmektedir. *Precision Journalism* (Bilimsel Gazetecilik) isimli eseri, 1973'ten itibaren istatistiksel araştırma yöntemlerini kullanarak gazetecilik ve bilimi birleştiren bir teori olarak kabul edilmiştir. Meyer, *Miami Herald*'ta muhabirlik yaptığı dönemde araştırmacı gazeteciliğe ve gazetecilikte nicel ve istatistiksel yöntemlerin kullanımına ilgi duymaya başlamıştır (Meyer, 1991). Bu konuyla ilgili verdiği bir röportajda Meyer, işe başlama sürecini şu şekilde belirtir: “Geleneksel yollarla bildirilebilecek olandan

² *Precision Journalism* kavramının Türkçe çevirisi bazı kaynaklarda “Hassas Gazetecilik”, bazı kaynaklarda ise “Bilimsel Gazetecilik” şeklinde geçmektedir. Meyer'in *Precision Journalism* isimli kitabı Türkçeye 1991 yılında Ali Atıf Bir ve Serdar Sever tarafından “Bilimsel Gazetecilik” olarak çevrilmiştir. Kavramın içeriği gazeteciliğin daha bilimsel metot ve araçlarla yapılması gerektiğine vurgu yapmasından ötürü buradan sonraki tüm kısımlarda “Bilimsel Gazetecilik” olarak kullanmayı tercih edeceğim.

daha fazlasının olduğu ortaya çıktı. İsyen bölgesindeki sakinlere yönelik bir anket önerdim ve editörler finansmanı buldu ve beni işe aldı” (Gehrke & Mielzicnuk, 2017).

Meyer, bugünkü manada veri gazeteciliğinin öncüsü olarak gazeteciliğın nicel dönüşümünü *Precision Journalism: A Reporter's Introduction to Social Science Methods* (1973) ve *The New Precision Journalism* (1991) ve isimli kitaplarında detaylı bir şekilde aktardı. Meyer bu çalışmalarında, nicel araştırma yönteminin haber yapımında kullanılmasını ve bilimsel gazetecilik şeklinde ifade ettiğı bakış açısını “gazeteciliğı bir bilim gibi ele almak, bilimsel yöntemi, bilimsel nesnelliğı ve bilimsel idealleri tüm kitle iletişim sürecine benimsetmek anlamına gelen bilimsel bir gazetecilik” olarak ifade etti (Meyer, 1991, s. 5).

Bilimsel gazetecilik, bilgisayar analizi yoluyla veri elde etme, analiz etme ve eşleştirme açısından gazetecilik pratikleri için daha fazla uygulama yöntemini içerir. Meyer, bu gazetecilik pratiğini aynı zamanda “veri tabanlı gazetecilik” şeklinde de ifade etmektedir (Meyer, 1991). Meyer’in ilk başta önerdiğı bilimsel gazetecilik terimi esasında bilgisayar kullanımını içermiyordu. Ancak bilgisayarın da kamusal hayatın içerisinde yer almaya başlamasıyla Meyer, *Computer-Assisted Reporting* (CAR) (Bilgisayar Destekli Habercilik) kavramının da öncüsü olarak tanınmaktadır. Bu türde bilinen en eski örneklerinden birisi de yine Meyer’in Detroit İsyanı (1967) sonrasında *Detroit Free Press*’te geçici olarak görevlendirildiğı zamanlara denk gelmiştir. Bu haber için nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniğini kullanan Meyer, anket verilerini bir bilgisayarda analiz etmiş ve üniversite eğitimi almış kişilerin lise terk olanlar kadar isyana katılma olasılıklarının eşit olduğunu bulgulamıştır. Meyer, bu haberden bir yıl sonra Pulitzer Ödölünün de sahibi olmuştur (Gehrke & Mielniczuk, 2017).

Bilimsel Gazetecilik her ne kadar veri gazeteciliğı kavramının kökenine yapılan önemli bir referans olarak görülse de *Computer-Assisted Reporting* (CAR) (Bilgisayar Destekli Habercilik) kavramı burada daha ön plana çıkmaktadır (Howard, 2014; Knight, 2015; Anderson, 2018). Bilgisayar Destekli Habercilik, genellikle sayısal içerikli kapsamlı haber girişimlerinde kullanılan ve birçok istatistiksel analizin haber üretiminde yer aldığı bir gazetecilik biçimi olarak bilinmektedir (Gynnild, 2014). Özellikle 1980’li yıllarında başından itibaren yine Meyer’in başını çektiğı çalışmalar bu gazetecilik türünün ABD’de önemli bir karşılık bulmasını sağladı.

Ancak bu durum ABD ile sınırlı kaldı ve dünya genelinde elle tutulur örnekler görülmedi. Bilgisayar Destekli Habercilik pratikleri genel olarak *National Institute For Computer-Assisted Reporting in Missouri* (NICAR) (Missouri Ulusal Bilgisayar Destekli Habercilik Enstitüsü) tarafından üretilen bir yapıdaydı. Bununla birlikte bilgisayar destekli habercilik, yalnızca ana-akım gazeteciliğe hitap eden bir uygulamaydı. Bu gazetecilik türünün büyük ekonomik maliyetinin olması ve spesifik bir uzmanlığa ihtiyaç duyması, bilgisayar destekli haberciliğin üniversitelerde ders müfredatlarına girmiş olmasına rağmen alternatif yayın çizgisinde olan kurumların ilgilenebileceği bir gazetecilik türü olmamasına yol açtı (Lee & Fleming 1995; Miller vd., 1998).

CAR (Bilgisayar Destekli Habercilik) akademi literatürde halen daha kullanılan bir kavram olsa da (Mayo & Leshner, 2000; Garrison, 2013; 2020; Houston, 2015) Meyer'in kendisi de sonraları bu kavramın kullanımı eleştirdi. Telefon yardımıyla haber yapan bir gazeteci için nasıl "telefon destekli habercilik" denmiyorsa, artık "bilgisayar destekli habercilik" demenin de anlamsız olduğunu belirten Meyer, maksadın haber yapmak için kullanılan teknolojik aygıtı vurgulamaktan ziyade bilimsel yöntemi öne çıkarmanın olması gerektiğinden bahsetti (Meyer, 1999).

Meyer, bilimsel gazeteciliği kabaca iki aşamada değerlendirir. Birincisi, verilerin toplandığı ve analiz edildiği *giriş aşaması*, ikincisi ise verilerin okuyucunun zihnine girmesi için hazırlandığı *çıktı aşaması*dır. Meyer'e göre, veriye dayalı gazetecilik uygulamaları için bu iki aşama içerisinde altı aşama daha yer alır. Bunlar veri toplama, veri depolama, veri geri çağırma, veri analizi, veri temizleme ve veri iletişimidir (Meyer, 1991). Garrison (1998) da bilimsel gazetecilik ve bilgisayar destekli habercilik terimleri arasındaki bağlantıyı, bilimsel gazeteciliğin bilgisayar destekli habercilik dönemi için bir kod sözcük olduğunu ancak her iki terimin de haber üretiminde nicel yaklaşımları temel alması üzerinden temellendirir.

Haber üretiminde verilerin kullanımı, önceki dönemlere kıyasla giderek daha belirgin hale gelmiştir. Büyük veri, veri toplama, veri kazıma, veri depolama, veri analizi, veri yönetimi ve veri görselleştirme gibi terimler, çağdaş haber odaları terminolojisinde yaygınlaşmaya başlamıştır. Haber odalarında veri ile ilgili kavramların gelişmesinin yanı sıra, bu alanda daha önce var olmayan yeni pozisyonlar

ve iş tanımları da görünürlük kazanmıştır. Haber üretim süreçleri, aslında doğrudan gazetecilikle ilgisi olmayan bilgisayar bilimi, veri bilimi ve istatistik gibi çeşitli uzmanlık alanlarına sahip çalışanların aktif katılımına tanık olmuştur. Bu yetkinliklere sahip kişiler haber odalarında önemli roller üstlenmiş ve haber üretimine katkı vermiştir (Tandoc Jr, 2019).

Günümüz anlamıyla veri gazeteciliğinin ilk olarak 2008 yılında *The Guardian* gazetesinde ortaya çıktığını ifade eden Knight (2015), bu görüşünü gazetenin veri editörü olan Simon Rogers'ın (2008) *The Guardian Insider Blog*'da yazdığı bir yazıya dayandırıyor:

“Dünden itibaren, geliştirme ekibimiz ham veriyi alıp düzenlenebilir bir haritaya dönüştüren bir uygulama oluşturdu. Bu, rakamlara dayalı harika bir etkileşimli grafik üretmemizi sağladı. Veri gazetecileri, editörler ve geliştiriciler bir araya gelerek hem teknik açıdan ilginç hem de çalışma şeklimizi ve veriyi görme biçimimizi değiştiren bir şey üretiyorlar” (Aktaran: Knight, 2015, s. 56).

Ancak Knight'a (2015) göre çağdaş anlamda veri gazeteciliği kavramı, etkilerinin hala devam etmekte olduğu sızıntı haberciliğinin önemli örneklerinden biri sayılabilecek *WikiLeaks Belgeleri* olayı ile dünya gündemine oturmuştur. *WikiLeaks*'in 2010 yılında ABD gizli servisinden sızdırdığı belgeler veri gazeteciliğinin modern anlamda başlangıcına işaretler. 26 Temmuz 2010'da ABD ordusunun 2004-2009 yılları arasında elinde bulundurduğu binlerce doküman *WikiLeaks* tarafından *The Guardian*, *The New York Times* ve *Der Spiegel* gazeteleriyle birlikte açıklanmıştır. Bu belgelerin bir kısmına dayanarak oluşturulan Simon Roger'ın “Wikileaks Iraq: data journalism maps every death” başlıklı haberi, dünya kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve büyük verinin haber medyası tarafından işlenebileceğinin ilk örneği olmuştur (The Guardian, 2010).

Ardından *WikiLeaks*'e benzer bir şekilde *Luxleaks* (2014), *Swissleaks* (2015), *Panama Papers* (2016), *Paradise Papers* (2017), *FinCEN Files* (2020) ve *Pandora Papers* (2021) gibi milyonlarca veriye dayalı sızıntı haberler gazeteciler tarafından kamuoyu ile paylaşıldı. Bu sızıntı belgeler dünyanın farklı bölgelerinden başta yolsuzluk olmak üzere savaş suçu, insan kaçakçılığı ve sistematik insan hakları ihlali gibi konularla bağlantılı olayları içeriyordu. Kuşkusuz dünya kamuoyunu derinden etkileyen bu tür veriye dayalı sızıntı haberler, veri gazeteciliğinin bilinirliği daha da arttırdı.

Dijital gazeteciliğin veri odaklı bir şekilde yeni pratikler oluşturması, geleneksel haber odalarını işgücü ve çalışma dinamiği bağlamında da etkiledi. Diğer dijital gazetecilik türleri ile birlikte düşünüldüğünde veri gazeteciliğinin güncel haber odalarına entegre olması, geleneksel haber kuruluşları için yeni bir paradigma değişimi ile yüzleşme anlamına geldi (Kosterich & Weber, 2018). Öte yandan veri gazeteciliği uygulamalarının haber odalarında yaygınlaşmaya başlaması, beraberinde araştırmacıları veri gazeteciliği yapmaya ilişkin gerekli nitelikleri saptamaya da yöneltti. Bu aşamada Broussard & Boss (2018) *JavaScript* veya *Python* gibi programlama dillerine dikkat çekmiş, Boyles & Meyer (2016) veri görselleştirme ve arayüz tasarımı gibi teknik becerilerin kaçınılmaz olduğunu vurgulamış, Faria Brando (2019) ise haber odalarında veri okuryazarı olmanın çok daha ayırt edici bir unsur olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca veri gazeteciliği eğitimlerinin modern haber odaları için bir zorunluluk olabileceği tartişılmış ve bu konuda üniversitelerin müfredatları veri gazeteciliği dersleri üzerinden zenginleştirilmeye başlanmıştır (Heravi, 2019).

Modern anlamda veri gazeteciliğinin 2010 yılında ortaya çıkmasıyla birlikte gazetecilik alanında çalışan araştırmacılar bu konuyu mercek altına aldı ve aynı yıl başlayan çalışmaların giderek ivmelendiği görülmektedir. Görselleştirme, hikaye anlatımı, yerel ve bölgesel vaka analizleri ve de uluslararası çapta karşılaştırmalı örnekleri inceleyen çalışmalar bu konuya ilişkin yapılan bazı sistematik literatür taramalarında saptanmıştır (Erkmen; 2024; Morini, 2024; Bhaskaran vd., 2024; de-Lima-Santos, 2024). Bu gazetecilik türünün 2000’li yıllarda ortaya çıkması, gazetecilik alanında çalışan araştırmacıların da dikkatini çekmiş ve kavramın akademik alandaki gelişimi de benzer bir süreçte başlamıştır. Veri gazeteciliği hakkında yapılan akademik çalışmaları kabaca iki ana çizgide toplanabilir. İlk olarak, veri gazeteciliği uygulamalarının ortaya çıkması, gazetecilik alanında konuyla ilgili teorik tartişmalara yol açmıştır. Batılı ülkelerdeki araştırmacılar, veri odaklı haberler üretmek için hangi becerilere ihtiyaç duyulduğunu ve haber odalarında veri gazeteciliğinin geleceğinin nasıl şekillenebileceğini tartişmışlardır. Bu araştırmacılar, konu üzerinde hem teori odaklı yaklaşımları sürdürmüş hem de veri gazeteciliğinin dijital gazetecilik içerisinde nasıl bir boşluğu doldurabileceğini anlamaya çalışmışlardır (Gray vd., 2012; Howard, 2014; Baack, 2015; Coddington, 2015; Lewis

& Westlund, 2014). Ayrıca bu araştırmalar arasında haber odalarında veri gazeteciliğinin nasıl yapılacağına ilişkin uygulamaları temel alan el kitapları (Bradshaw, 2011; Gray vd., 2012) bulunmaktadır ve bu yayınlar veri gazeteciliğinin gelecekte haber odaları için kaçınılmaz bir faaliyet olduğunu öne sürmüştür.

Veri gazeteciliği üzerine yapılan çalışmaların ikinci aşaması, bu türden habercilik uygulamalarının yalnızca Batılı ülkelerde sınırlı kalmayıp hem Küresel Kuzey hem de Küresel Güney’de örneklerinin ortaya çıkmasıyla ilgilidir. Bu nedenle araştırmacılar veri gazeteciliğinin farklı ülkelerdeki örneklerini ele aldılar. Bunlar arasında; Almanya (Beiler vd., 2020; Haim, 2022; Stalph vd., 2023, Morini; 2023), Amerika Birleşik Devletleri (Parasie & Dagiral, 2013; Fink & Anderson, 2015; Parasie, 2015; Lewis & Waters, 2018; Coddington, 2018; Abhishek & Graves, 2024), Arap Yarımadası (Fahmy & Attia 2020; Lewis & Nashmi, 2019), Arjantin (Amado & Tarullo, 2020), Avusturalya (Wright & Doyle, 2019), Belçika (De Maeyer vd., 2015), Brezilya (de-Lima-Santos & Mesquita, 2021), Çin (Zhang & Feng, 2019; Wright & Nolan, 2023), İspanya (Arias Robles vd., 2023), İsveç (Appelgren & Nygren, 2014), İtalya (Porlezza & Splendore, 2019), Kanada (Tabary vd., 2016; Hermida & Young, 2017), Norveç (Karlsen & Stavelin, 2014), Pakistan (Jamil, 2021), Sahra-Altı Afrika (Chiumbu & Munoriyarwa, 2023) ve Türkiye (Cengiz & Kaya, 2024) gibi çalışmalar farklı metodolojik yaklaşımları kullanarak veri gazeteciliğinin bölgesel bazda pratiklerini ve haber medyası içerisindeki konumunu inceledi. Dahası, bu çalışmaların bir kısmı (Borges-Rey, 2016; 2020; Morini, 2023 vd.) alanda yeni epistemolojik muhakemelerin ortaya çıkmasını teşvik etti.

Tüm bunlarla birlikte küresel ölçekte veri gazeteciliğini inceleyen çalışmalar olmasına rağmen, özellikle Birleşik Krallık merkezli yapılan çalışmalar literatürde önemli bir yer edinmiştir (Knight, 2015; Hannaford, 2015; Borges-Rey, 2016; 2020; Arias-Robles & López, 2021; Tong, 2022a; 2024). Bu araştırmalar, Birleşik Krallık’ta veri gazeteciliği uygulamalarını birinci elden veri toplayarak analiz etmeyi denemiş, veri gazeteciliğinin ana akım ve yerel medyadaki durumu, gazetecilerin karşılaştığı zorlukları ve değişen gazetecilik becerileri gibi çeşitli yönleri ele almıştır.

Yukarıda zikredilen çalışmalar Birleşik Krallık’ta veri gazeteciliği örnekleri üzerinden incelemeler yapmış olsa da bazı çalışmaların aynı zamanda veri gazeteciliği epistemolojisine odaklanmasından ötürü o çalışmalar (Borges-Rey, 2016; 2020; Arias-

Robles & López, 2021; Tong, 2021; 2022a) bir sonraki bölümde daha detaylı bir şekilde açıklanacaktır. Yine de bu çalışmaların tümüne kısaca değinmek gerekirse Birleşik Krallık'ta veri gazeteciliği üzerine yapılan ilk araştırmalardan birisi Knight'a (2015) aittir. Araştırmacı bu makalesinde Birleşik Krallık ana-akım medyası içerisinde veri gazeteciliği örneklerine dair bir içerik analizi yapmış ve veri gazeteciliği örnekleri birçok ana-akım medya kuruluşu tarafından sunulsa da o dönemde (2015) veri gazeteciliği türünde düzenli haberler üreten yalnızca birkaç haber odasının olduğunu öne sürmüştür. Ardından Hannaford (2015) çalışması veri gazeteciliği pratiklerinin gazetecilerin teknik beceriler konusunda (programcılık/yazılımcılık) entegrasyona ne ölçüde açık olduklarını araştırmış ve BBC (British Broadcasting Corporation) ile *Financial Times*'da çalışan gazeteciler üzerinden keşifsel bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya göre (2015) gazeteciler, gazeteciliği ve programcılığı/yazılımcılığı ayrı iki meslek olarak görmektedirler ve haber odasında hibrit bir rol oynama fikri gazeteciler tarafından reddedilmektedir. Borges-Rey'in (2016; 2020) yaptığı çalışmalar ise Birleşik Krallık'taki haber odalarında veri gazeteciliği pratiklerinin gazeteciler açısından nasıl bir süreç yarattığını haritalandırmaya ve veri gazeteciliği epistemolojisini ortaya koymaya odaklıdır. Arias-Robles & López'in (2021) araştırması ise Birleşik Krallık'taki yerel veri gazeteciliği ekosistemine odaklanmıştır. Son olarak Tong'un (2021) ve (2022a) çalışmaları da yerel veri gazeteciliğinin karşılaştığı sorunların tespiti üzerine eğilmiştir.

Veri gazeteciliğine ilişkin hem uygulamaların yaygınlaşması hem de akademik çalışmaların giderek çoğalması bu gazetecilik türünün daha detaylı bir şekilde araştırmaya devam edeceğini göstermektedir. Özellikle veri odaklı haberciliğin diğer dijital gazetecilik türleri (Yapay Zekâ Gazeteciliği, Robot Gazetecilik vd.) ile olan bağlantısı düşünüldüğünde bu durum akademik literatürde disiplinler arası çalışmanın zarureti ortaya koymaktadır.

1.1.3. Veri Gazeteciliği Uygulamaları

Veri gazeteciliği kavramının içeriği ve tarihsel süreci yukarıdaki bölümlerde her ne kadar detaylı bir şekilde açıklanmaya çalışılsa da bu gazetecilik türünün tam olarak neyi kapsadığını ifade etmek kolay değildir. Ancak, veriye erişim ve elde edilen verinin işlenebilir olması sayesinde, gazeteciler haberdeki öyküyü desteklemek için

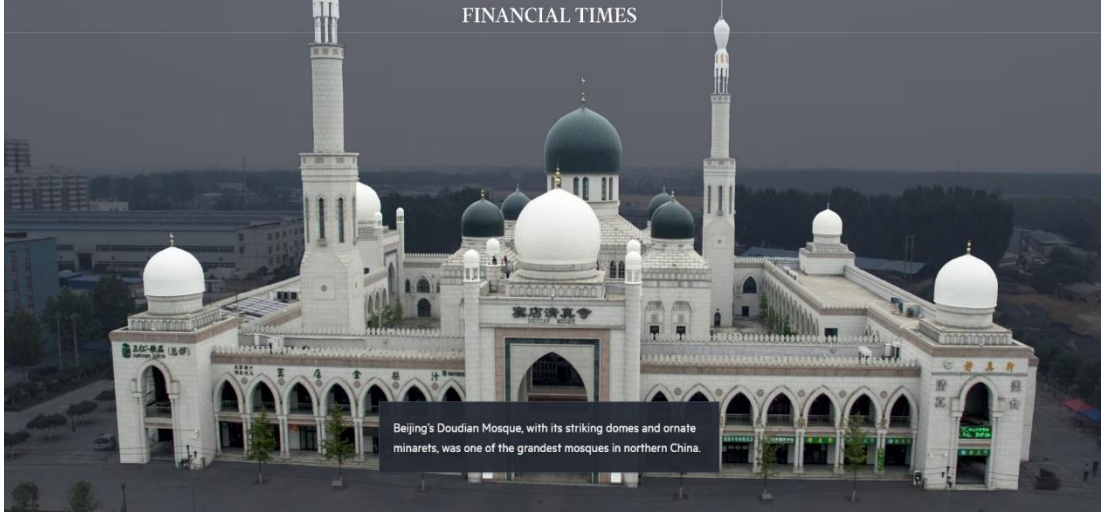
veriyi kullanabilir ve haberin inandırıcılığını arttırma noktasında veri güçlü bir araç haline gelebilir. Dahası, veri gazetecileri çoğunlukla açık kaynaklara ulaşarak haber yaparlar ve genellikle yapmış oldukları programlama kodlarını kamuoyuna açık hale getirerek başkalarının da bu yöntemleri kullanarak yaptıkları haberi doğrulayabileceğini gösterirler. Üstelik bazı haberlerde okuyucuları/kullanıcıları da habere katkıda bulunmaları için onları işbirliği yapmaya davet ederler (Lewis & Westlund, 2014).

Bu başlık altında veri gazeteciliği uygulamalarına ilişkin dört farklı temada (politika, çevre, spor ve suç) güncel örneklerle yer verilmiş, böylece veri gazeteciliği alanındaki yeni örnekler sunulmuştur. Bu sayede hem veri gazeteciliği kavramıyla ifade edilen haberin ne olduğu ve neyi içerdiği hem de sosyal bilimler ve bilgisayar bilimlerinin haber çalışmalarına nasıl dâhil olduğu somutlaştırılmıştır. Böylece veri gazeteciliğine ilişkin olarak “metodoloji” terimi de tartışmaya açılmıştır. Son olarak, veri gazeteciliğinin yalnızca teknolojik bir beceri setinden ibaret olmasının ötesinde temel gazetecilik pratikleri ile anektodal gazeteciliği pekiştirmesi farklı haber konuları üzerinden irdelenmiştir.

- *How China is tearing down Islam? / Çin İslamı nasıl yerle bir ediyor? (Financial Times, 27 Kasım 2023)* <https://iq.ft.com/china-mosques/>

Financial Times Visual and Data Journalism Team (Financial Times Görsel ve Veri Gazeteciliği Ekibi) tarafından yapılan bu haber, Çin’in ülke genelinde uyguladığı camilerin dış mimarisini değiştirme, yok etme ve İslami kültürel simgeleri bastırma politikasını araştırıyor. Haber, yalnızca Çin’de Müslüman çoğunluğun yaşadığı Doğu Türkistan / Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ne değil Çin’in geneline odaklanıyor. Habere göre Çin, belli bir süredir devlet politikası olarak İslami mimari özelliklere sahip yapılara müdahalelerde bulunuyor, bunları ya yok ediyor ya da geleneksel Çin tasarımı ile yeniden inşa ediyor. Böylece Çin, ülke genelinde İslami yapılara doğrudan müdahalede bulunuyor.

Şekil 4. Doudian Cami (2017)

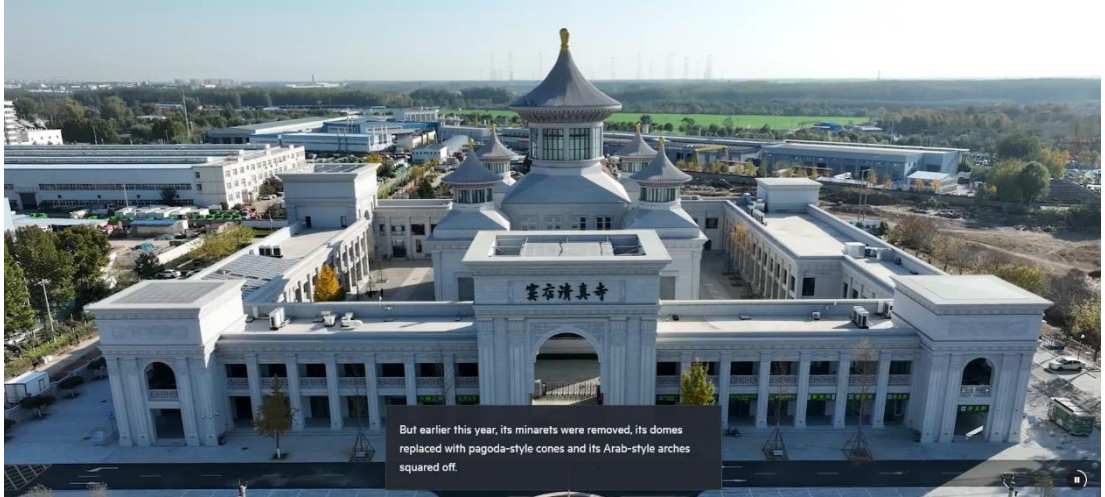

Kaynak: <https://iq.ft.com/china-mosques/>

“Beijing’s Doudian Mosque, with its striking domes and ornate minarets, was one of the grandest mosques in northern China.”

(Çarpıcı kubbeleri ve süslü minareleriyle Pekin'in Doudian Camisi, kuzey Çin'deki en görkemli camilerinden biriydi.)

Şekil 5. Doudian Cami (2023)

Kaynak: <https://iq.ft.com/china-mosques/>

“But earlier this year, its minarets were removed, its domes replaced with pagoda-style cones and its Arab-style arches squared off.”

(Ancak bu yılın başlarında minareleri kaldırıldı, kubbeleri pagoda tarzı konilere dönüştürüldü ve Arap tarzı kemerleri düzleştirildi.)

Şekil 6. Doğu Türkistan / Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde Mimarisi Değiştirilen ya da Yıkılan Camilerin Haritalandırılması

Kaynak: <https://iq.ft.com/china-mosques/>

“Mosque demolitions and modifications have been documented in Xinjiang, the northwestern region where hundreds of thousands of Turkic Muslims have been detained, and there has been some evidence of architectural changes elsewhere.”

(Yüz binlerce Türki Müslümanın gözaltına alındığı Sincan'ın kuzeybatı bölgesinde cami yıkımları ve değişiklikler belgelenmiştir ve başka yerlerde de mimari değişikliklere dair bazı kanıtlar bulunmaktadır.)

Şekil 7. Çin'in Tamamında Mimarisi Değiştirilen ya da Yıkılan Camilerin Haritalandırılması

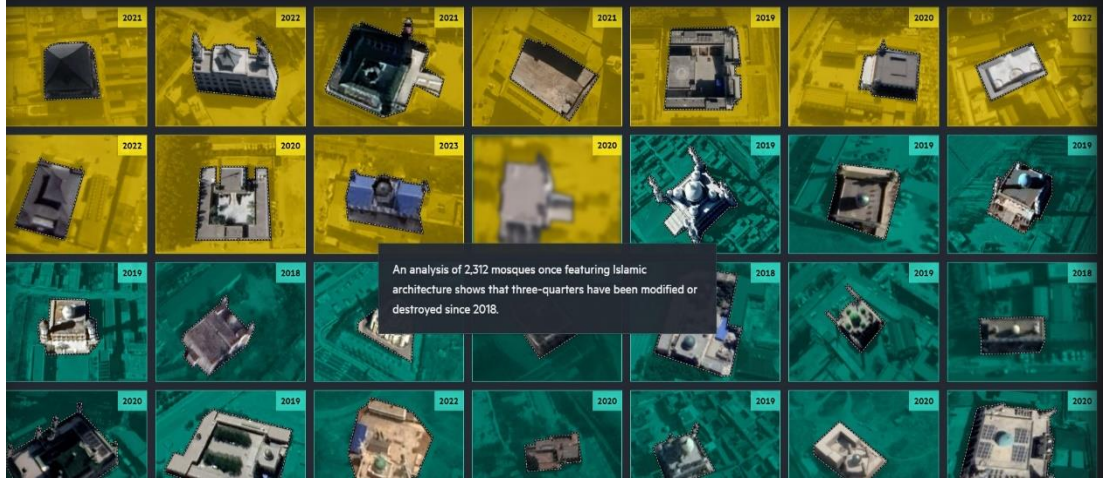

Kaynak: <https://iq.ft.com/china-mosques/>

“But the Financial Times has now found that Beijing's crackdown on Islam has spread to almost every region of the country.”

(Ancak Financial Times, Pekin'in İslam'a yönelik baskısının ülkenin neredeyse her bölgesine yayıldığını ortaya çıkardı.)

Şekil 8. 2018'den 2023'e kadar Çin'deki Mimarisi Değiştirilen ya da Yıkılan Camilerin Uydu Görüntüleri

Kaynak: <https://iq.ft.com/china-mosques/>

“An analysis of 2,312 mosques once featuring Islamic architecture shows that three-quarters have been modified or destroyed since 2018.”

(Bir zamanlar İslami mimari özellikler taşıyan 2.312 caminin analizi, 2018'den bu yana üçte ikisinin değiştirildiğini veya yıkıldığını gösteriyor.)

Şekil 8’de sunulan içerik haberin internet linki üzerinden incelendiğinde analize tabii tutulan 100’ün üzerinde caminin *before* (önce) ve *after* (sonra) uydu görüntülerine yer veriyor. FT’nin haberine göre 2018 - 2023 yılları arasında Çin’de bulunan ve analize dâhil edilen 2.312 caminin dörtte üçü ya değiştirilmiş ya da yıkılmış durumda ve bu durum uydu görüntüleri ile öncesi ve sonrası yapılararak tespit edilebiliyor. Haber linkinin akışında incelenen birçok caminin yıllara göre değişimi uydu görüntülerinin aktarılmasıyla okuyucuya sunulmuş.

Şekil 9. Haberde Anektoda Dayalı Giriş

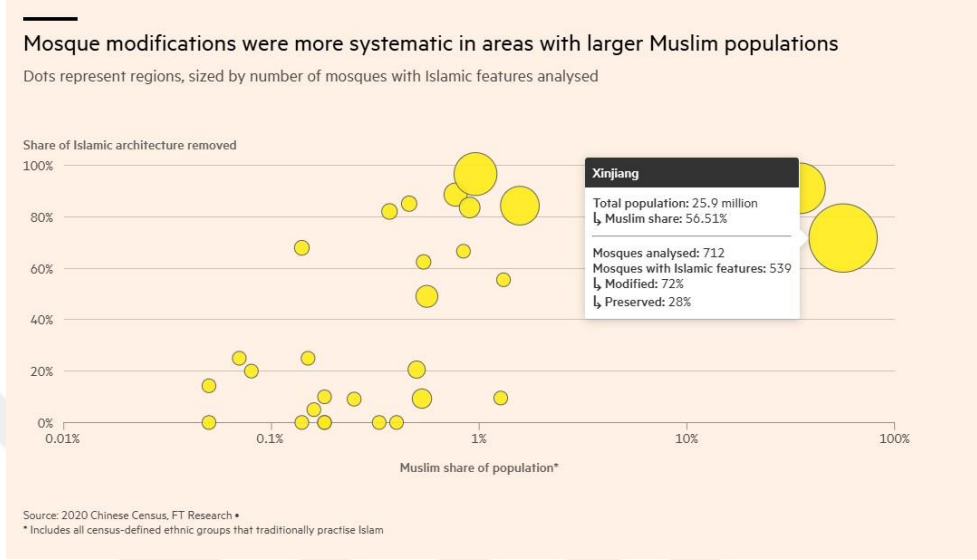
When I saw the demolition [of the mosque dome] begin, I felt pain in my heart,” says Ding, using a pseudonym, when recalling what happened at Najiaying Mosque in China’s south-west province of Yunnan earlier this year. Protests against what officials referred to as the “renovation” of his local mosque were met by riot police in May. “It felt like my home had been forcibly dismantled by someone else and all you can do is watch,” says Ding. “It’s the destruction of our religion.”

More than 1,000 miles away at the Doudian Mosque on the outskirts of capital Beijing, a visitors’ information display inadvertently shows the dramatic change in the mosque’s appearance: a backlit image of the old building has been loosely covered with a recent photo. As well as having its architectural features removed, most of the Islamic motifs that earlier adorned the mosque’s facade have gone. Its exterior features a number of surveillance cameras.

Kaynak: <https://iq.ft.com/china-mosques/>

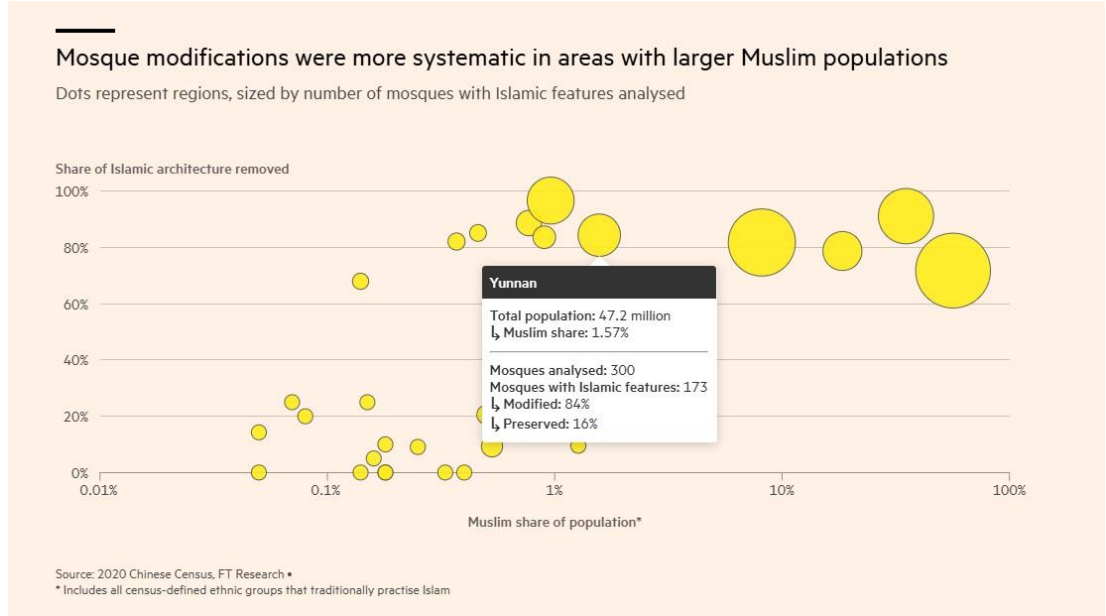
Haber her ne kadar görsel ve uydu verileri üzerinden inşa edilmiş olsa da mevcut olayı deneyimleyen ve bundan rahatsızlık duyan kişilerden de görüş alınmış ve insanların konu hakkındaki düşünceleri habere aktarılmış.

Şekil 10. Müslüman Nüfusa Göre Değiştirilen Cami Oranı - 1

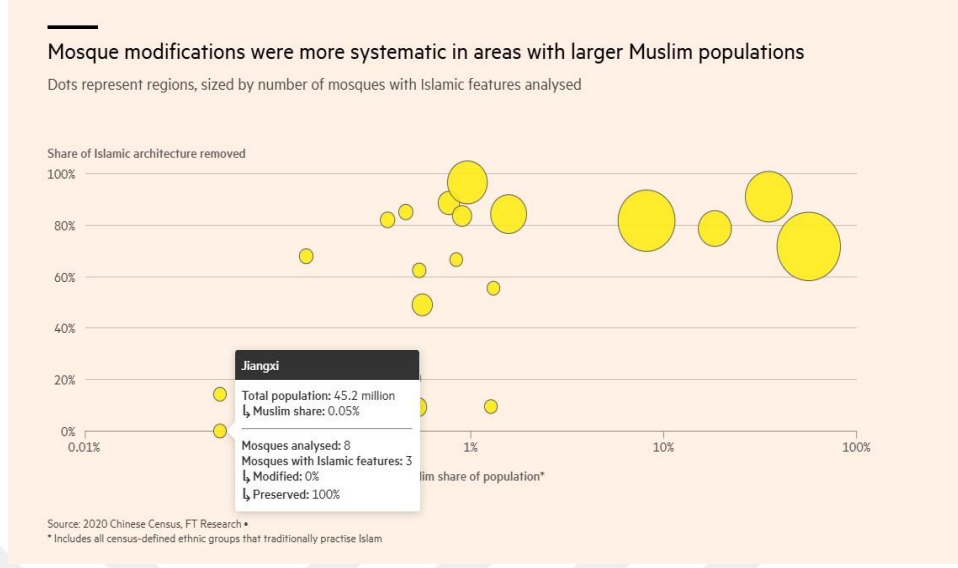
Kaynak: <https://ig.ft.com/china-mosques/>

Şekil 11. Müslüman Nüfusa Göre Değiştirilen Cami Oranı - 2

Kaynak: <https://ig.ft.com/china-mosques/>

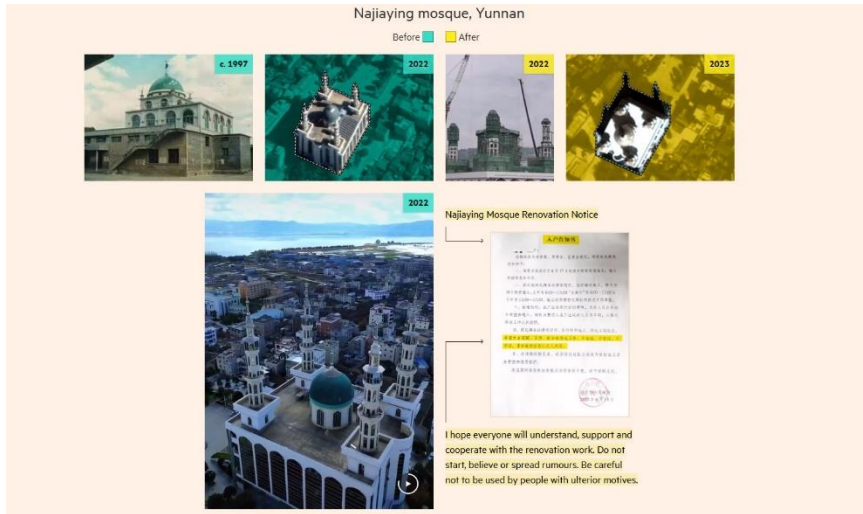
Şekil 12. Müslüman Nüfusa Göre Değiştirilen Cami Oranı - 3

Kaynak: <https://iq.ft.com/china-mosques/>

Şekil 10, Şekil 11 ve Şekil 12 aynı grafikte farklı bölgelerdeki sonuçları göstermektedir. 2020 Çin nüfus sayımı ve FT araştırma ekibinin verilerine göre, ilk önce Çin'deki Müslüman nüfusun yaşadığı bölgeler ve şehirler tespit edilmiş ve bu bölgelerdeki Müslüman nüfus ile değiştirilen/yıkılan camilerin sayısının oranı görselleştirilmiştir. Habere göre Çin'de Müslümanların daha çok yaşadığı bölgelerde camilerin değiştirilme/yıkılma oranı Müslüman yoğunluğunun az olduğu bölgelere göre daha yüksektir.

Şekil 13. Najiaying Camisinin Yıllara Göre Değişimi

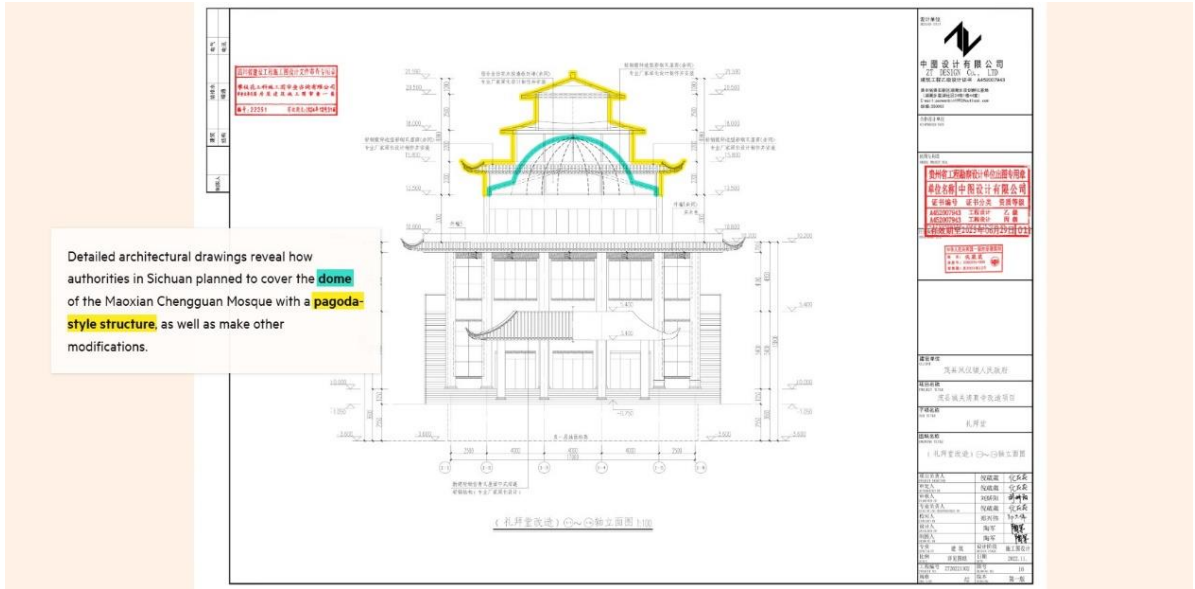
Kaynak: <https://iq.ft.com/china-mosques/>

Burada Yunnan eyaletinde bulunan Najiaying Camisinin yıllara göre değişimi ele alınmış. Yerel halk Mayıs 2023'te caminin kubbesini yıkmak isteyen görevliler ve polisle çatıştı ancak caminin değiştirilmesine engel olamadı. Görselde Çince olarak gösterilen belge ise Najiaying Caminin yenilenmesine ilişkin bir bilgilendirmeyi içeriyor.

"I hope everyone will understand, support and cooperate with the renovation work. Do not start, believe or spread rumours. Be careful not to be used by people with ulterior motives."

(Herkesin yenileme çalışmalarını anlayacağını, destekleyeceğini ve işbirliği yapacağını umuyorum. Söylentiler başlatmayın, inanmayın ya da yaymayın. Art niyetli kişiler tarafından kullanılmamaya dikkat edin.)

Şekil 14. Chengguan Caminin Kubbesini Pagoda Stili ile Değiştirilmesine Dair Çizim

Kaynak: <https://iq.ft.com/china-mosques/>

"Detailed architectural drawings reveal how authorities in Sichuan planned to cover the dome of the Maoxian Chengguan Mosque with a pagoda-style structure, as well as make other modifications."

(Ayrıntılı mimari çizimler, Siçuan'daki yetkililerin Maoxian Chengguan Cami'nin kubbesini pagoda tarzı bir yapıyla örtmeyi planladığını, bununla birlikte diğer değişiklikleri nasıl yaptıklarını ortaya koyuyor.)

Haber yukarıdaki gibi çeşitli belge, doküman ve videoların sunumu ile devam ediyor ve kısım kısım anekdotlarla son buluyor. Haberin en sonunda *FT* ekibinin nasıl bir metodoloji ile bu haberi oluşturdukları açıklanıyor.

Şekil 15. Haberin Metodolojisi Hakkında Bilgilendirme

Methodology

To track the spread of the Chinese government's policy of sinicization, we wanted to identify changes to mosques that had once had minarets, domes, and other external Arabic features. We built a dataset of 4,450 reported locations of mosques across China by combining search results from Baidu Maps, Google Maps, and OpenStreetMap, as well as [mosques in Xinjiang](#) from the Australian Strategic Policy Institute. We inspected each location using Google Earth satellite imagery, identifying mosques and comparing changes with their architecture over time.

In total, we located 2,312 mosques with Islamic architecture. Of these, 1,714 (74.3 per cent) had Arabic-style features removed between 2018 and 2023. Examples of renovations to mosques small and large were found in every region, and in both rural and urban areas.

The mosques identified are only a sample of the total in China and even this is likely to undercount the total number of modifications. In some areas, the most recent satellite imagery was taken in 2020 and many more mosques have been altered in the years since.

Kaynak: <https://iq.ft.com/china-mosques/>

Şekil 15'te haberin metodolojisinin nasıl oluşturulduğu detaylı bir şekilde açıklanıyor. Çin'de değiştirilen/yıkılan camilerin öncesi ve sonrası görüntülerini elde etmek için *Baidu Maps*, *Google Maps* ve *OpenStreetMap*'den ve *Australian Strategic Policy Institute*'den yararlanıyorlar. Bu kurumlardan elde ettikleri verilerle toplamda 4450 cami konumunu içeren bir veri kümesi oluşturulmuş. Ardından *Google Earth* uydu görüntüleri kullanılmış ve camilerle belirlenerek zaman içerisindeki mimari değişiklikler karşılaştırılmış. *FT* ekibine göre, İslami mimariye sahip 2312 cami tespit edilmiş ve bu camilerden 1714'ünün (%74,3) 2018 ile 2023 yılları arasında Arap mimarisi yok edilmiş. Son olarak *FT*'ye göre tespit ettikleri camiler, mevcut değişikliğe uğrayan camilerinin toplam sayısını eksik gösterebilir çünkü bölgedeki en son uydu görüntüleri 2020 yılında çekilmiş ve o zamandan beri de birçok cami değiştirilmiş.

- *Burning rubbish now UK's dirtiest form of power / Birleşik Krallık'ta şu an en kirli enerji yöntemi, çöp yakmak* (BBC Shared Data Unit, 15 Ekim 2024) <https://www.bbc.com/lnp/sdu/sdu-coverage/rubbish-incinerators-UK>

BBC'nin yerel veri gazeteciliği birimi olan Birmingham'daki *Shared Data Unit* (Paylaşımlı Veri Birimi) üyesi iki veri gazetecisi ile *BBC Climate and Science* (BBC İklim ve Bilim Ekibi) üyesi iki iklim gazetecisinin ortaklaşa yaptıkları bu haber, Birleşik Krallık'taki evsel atıkların yakılmasıyla elde edilen elektrik enerjisinin üretimini masaya yatırıyor. *BBC*'deki bu haberine göre, bu türden elektrik üretimi artık Birleşik Krallık için en kirli enerji üretimi olmuş durumda.

Şekil 16. Evsel Atıkların Toplanması İlişkin Haber Görseli

Burning rubbish now UK's dirtiest form of power
Published 15 October, 2024

Kaynak: <https://www.bbc.com/lnp/sdu/sdu-coverage/rubbish-incinerators-UK>

Şekil 17. Haberin Girişi ve Genel Olarak İçeriği

Burning household rubbish in giant incinerators to make electricity is now the dirtiest way the UK generates power, BBC analysis has found.

Nearly half of the rubbish produced in UK homes, including increasing amounts of plastic, is now being incinerated. Scientists warn it is a "disaster for the climate" - and some are calling for a ban on new incinerators.

The BBC examined five years of data from across the country, and found that burning waste produces the same amount of greenhouse gases for each unit of energy as coal power, which was abandoned by the UK last month.

The Environmental Services Association, which represents waste firms, contested our findings and said emissions from dealing with waste are "challenging to avoid".

Nearly 15 years ago, the government became seriously concerned with the gases being produced from throwing away household rubbish in landfill and their contribution to climate change. In response, it hiked the taxes UK councils paid for burying waste.

Facing massive bills, councils turned to energy-from-waste plants - a type of incinerator that produces electricity from burning rubbish. The number of incinerators surged - in the past five years the number in England alone has risen from 38 to 52. About 3.1% of the UK's energy comes from waste incinerators.

Kaynak: <https://www.bbc.com/lnp/sdu/sdu-coverage/rubbish-incinerators-UK>

Habere göre Birleşik Krallık'taki evsel atıkların (çöplerin) yakılması, ülke için elektrik üretiminde en kirli yöntem haline gelmiştir ve evsel atıkların neredeyse yarısı bu şekilde enerjiye dönüştürülmektedir. Bu durum sera gazının salınımı ve yüksek miktarda karbon salınımını arttırmakta ve çevre üzerinden ciddi zararlara neden olmaktadır. Haberde ayrıca, Birleşik Krallık'ta insinerasyon (çöp yakma) işlemi yapan tesislerin son beş yılda %38'den %52'ye çıktığı, bu durumun ülkenin sıfır emisyon hedeflerine ulaşma çabası ile çelişen bir uygulama olduğu ifade edilmiştir.

Şekil 18. Birleşik Krallık'ta 1990 Yılında İnsinerasyon (Çöp Yakma) Tesislerinin Sayısını Gösteren Bir Görselleştirme

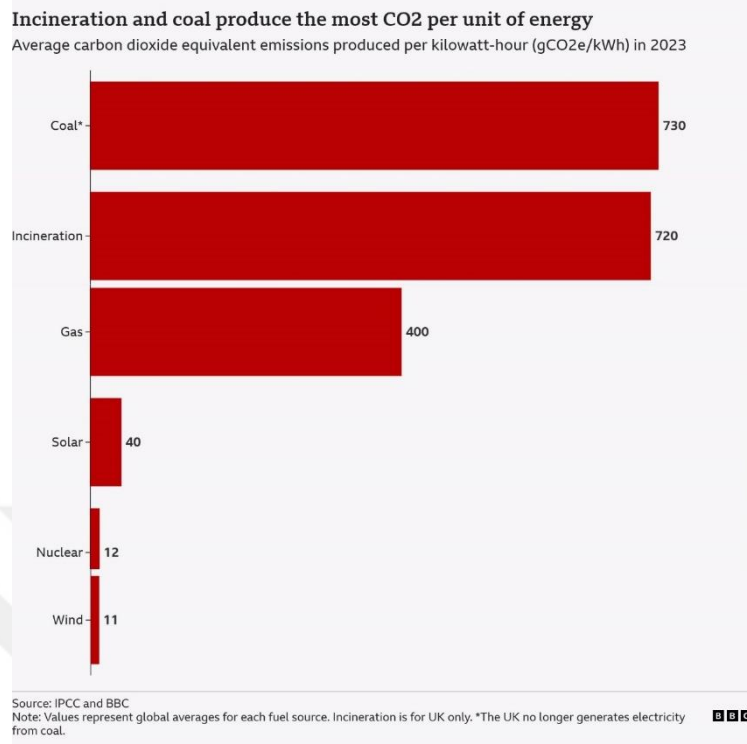
Kaynak: <https://www.bbc.com/lnp/sdu/sdu-coverage/rubbish-incinerators-UK>

Şekil 19. Birleşik Krallık'ta 2024 Yılında İnsinerasyon (Çöp Yakma) Tesislerinin Sayını Gösteren Bir Görselleştirme

Kaynak: <https://www.bbc.com/lnp/sdu/sdu-coverage/rubbish-incinerators-UK>

Şekil 20. Birim Başına Üretilen Karbondioksit

Kaynak: <https://www.bbc.com/lnp/sdu/sdu-coverage/rubbish-incinerators-UK>

Şekil 20’de sunulan grafik *Intergovernmental Panel on Climate Change* (IPCC) (Hükûmetlerarası İklim Değişikliği Paneli) ve *BBC* verilerinden oluşturulmuştur. Grafik 2023’te kilovatsaat başına üretilen ortalama karbondioksit eşdeğeri emisyonları göstermektedir. Bu grafikteki değerler her bir yakıt kaynağı için küresel ortamları temsil ediyor insinerasyon (yakma) yalnızca Birleşik Krallık verilerini gösteriyor. Ayrıca kömür, Birleşik Krallık’taki elektrik üretiminde artık kullanılmıyor.

Şekil 21. Habere İlişkin Anektodal Anlatımlar

Incinerators getting dirtier and bigger

Without action, it is expected that the use of incinerators in the UK will continue to grow and they will probably get more polluting.

There are currently dozens of new plants going through the planning process, and existing ones are growing in capacity. The BBC investigation found nearly half of all incinerators in the UK have managed to get a capacity increase approved by the Environment Agency without applying for a new permit - which requires public consultation.

The waste they are burning is increasingly made up of plastic, according to local government data. Because plastic is produced from fossil fuels, it is the dirtiest type of waste to burn.

According to the government's own statistics, burning plastic produces 175 times more carbon dioxide (CO2) than burying it in landfill.

Prof Keith Bell, who sits on the UK Climate Change Committee, said after reviewing the BBC's findings: "If the current government is serious about clean power by 2030 then... we cannot allow ourselves to be locked into just burning waste."

Increasing amounts of plastic waste are making incineration more polluting

In April, a temporary ban on permits for new incinerators was introduced in England by the previous Conservative government, while it reviewed the role of burning waste, but when the ban lapsed in May it was not continued.

It appears that the current government has yet to decide its position on the issue.

In a letter last month, senior civil servants at the Department for Energy Security and Net Zero said they were unable to decide whether to approve a proposed incinerator in North Lincolnshire until the Department for the Environment, Food and Rural Affairs (Defra) had decided the government's policy on burning waste for power.

Kaynak: <https://www.bbc.com/lnp/sdu/sdu-coverage/rubbish-incinerators-UK>

Haberin bu kısmında çöp yakma sonrasında ortaya çıkan çevre zararları ve bilanço uzmanların görüşlerine yer verilerek aktarılıyor.

Şekil 22. Haberin Metodolojisi

In October 2024 we [published analysis revealing](#) that burning household rubbish in giant incinerators to make electricity is now the dirtiest way the UK generates power.

Scientists warned it was a “disaster for the climate” – and some called for a ban on new incinerators.

A [website breaking down the figures for over 200 authorities](#) was created to make it easier for reporters to see figures in their area and how those had changed over the period covered, and put it into regional context. A [pack with all the information for reporters can be found here](#)

Methodology

In order to calculate the emissions produced per unit of energy from England’s incinerators, the BBC needed to obtain the emissions produced and the power output from these sites.

Each incinerator in the UK produces [annual monitoring reports](#), external, which record key statistics associated with the plant including its total emissions.

But in a few cases the emissions were not recorded in the annual monitoring report and so the figures recorded in the government’s pollution inventory report, external were used.

The IPCC, the UN climate science body, recommends that “biogenic” emissions – which come from burning organic matter like food – are not included in calculations because they are recorded under the emissions for the land and forestry sector.

So we had to remove these biogenic emissions from the total by working out what share of the waste being burned was organic.

Some operators recorded this, but in the cases where they did not the government guidelines, external advise applying a factor based on the share of household waste that was recorded as biogenic during a 2017 survey by the environmental NGO WRAP.

This gave the BBC the total fossil emissions – meaning those associated with burning the “fossil” waste (or non-organic waste) at the site, including plastic.

Then we calculated a carbon intensity figure – the carbon emissions per unit of energy generated – for every site, by dividing the total fossil emissions by the energy generated.

Methodological support was provided by Francesco Pomponi, professor of sustainability science at Edinburgh Napier University; Massimiliano Materazzi, associate professor of chemical engineering at University College London; and Dr Jim Hart, sustainability consultant.

Get the data

- Environment Agency: [Incinerator Annual Monitoring Reporting](#)
- Environment Agency: [Pollution Inventory](#)
- Waste by authority, 2014/15 and 2022/23: [XLSX file](#)
- FOI responses from waste authorities: [XLSX file](#) – the [FOI request can be found here](#)

Code and scripts

The website for the project was generated in R using a process called *parameterisation*.

- Files for the website can be found in the [website branch of this repo](#)
- R notebook: [import and clean data](#) from the Google Sheet version for partners – which has two header rows – for use in R
- R script used in the notebook above: [clean the first two rows where data has headers across two rows](#)
- R notebook: [template for authority webpage](#) which inserts data into a template script, generates an interactive table for all authorities in the region, and a chart for the authority
- R notebook: [render markdown files](#) from that template for each authority
- R notebook: [render HTML files](#) from the markdown files
- R notebook: [index page](#) to render the index page
- R notebook: [clean HTML files](#) to fix bugs such as redundant HTML and non-working menus, and split the menu

In addition, an R notebook was used to [combine incinerator data with data on deprivation](#) and create a flow chart to show the data processing.

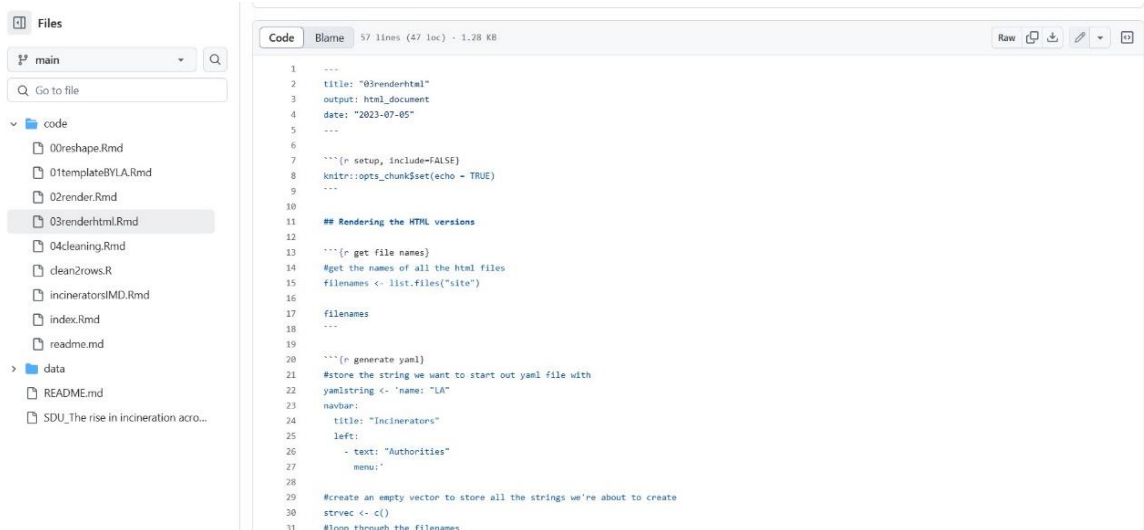
Partner usage and other coverage

The story featured across the BBC network including a package and outside broadcast for BBC Breakfast, bulletins across national radio and phone-ins on Five Live and Jeremy Vine on Radio Two. It was also used across a number of regional outlets including BBC London, where it was the lead story.

Kaynak: <https://www.bbc.com/lnp/sdu/sdu-coverage/rubbish-incinerators-UK>

Şekil 22, haberin metodolojisine dair takip edilen yollar detaylı bir şekilde açıklanıyor. Gazeteciler ilk önce Birleşik Krallık'taki çöp yakma tesislerinde birim başına üretilen emisyonları hesaplamaya ihtiyaç duyuyor ve bunun için dış kaynaklı yıllık izleme raporlarını topluyor. Ancak yıllık izleme raporlarında bazı durumlarda emisyonların kaydedilmediği için burada hükümetin kirlilik envanteri raporundaki verileri kullanıyorlar. Ardından yakılan atığın ne kadarının organik ne kadarının da biyogenik olduğunun hesaplanması gerekiyor ve gazeteciler bunun için de uzmanlardan metodolojik destek alıyor. Edinburgh Napier University Sürdürülebilirlik Biliminden Prof. Dr. Francesco Pomponi, University College London Kimya Mühendisliği'nden Doç. Dr. Massimiliano Materazzi ve sürdürülebilirlik danışmanı Dr. Jim Hart bu haberin ortaya çıkmasına katkı sunuyor. Haberde elde edilen veriler; Birleşik Krallık hükümetine bağlı *Environment Agency* (Çevre Ajansı) tarafından yayınlanan *Incinerator Annual Monitoring Reporting* (Yıllık Çöp Yakma İzleme Raporu) ve *Pollution Inventory* (Kirlilik Envanteri) ile yerel otoriterlerden alınan atık bilgileri ve *Freedom of Information* (Bilgi Edinme Özgürlüğü) kapsamında yaptıkları başvuruya verilen yanıt raporundan elde ediliyor. Gazeteciler elde ettikleri belge ve dokümanlarını *GitHub*'a yüklemiş ve burada depoladıktan sonra *R* programı üzerinden kodlama ve komut dosyaları oluşturmuş.

Şekil 23. GitHub'da Bulunan Erişime Açık Kodlama ve Komut Dosyalarından Bir Örnek - 1

The image shows a GitHub repository interface. On the left, the 'Files' sidebar lists a directory structure with 'code' and 'data' folders. The 'code' folder contains several Rmd files, with '03renderhtml.Rmd' selected. The main area displays the code for '03renderhtml.Rmd', which is an R script for rendering HTML documents. The code includes comments in Turkish and R code for setting up the rendering process, listing files, and generating a YAML file for a presentation.

```
1 ---
2 title: "03renderhtml"
3 output: html_document
4 date: "2023-07-05"
5 ---
6
7 {r setup, include=FALSE}
8 knitr::opts_chunk$set(echo = TRUE)
9
10
11 ## Rendering the HTML versions
12
13 {r get file names}
14 #get the names of all the html files
15 filenames <- list.files("site")
16
17 filenames
18
19
20 {r generate yaml}
21 #store the string we want to start out yaml file with
22 yamlstring <- 'name: "LA"
23 navbar:
24   title: "Incinerators"
25   left:
26     - text: "Authorities"
27       menu:'
28
29 #create an empty vector to store all the strings we're about to create
30 strvec <- c()
31 #loop through the filenames
```

Kaynak: <https://www.bbc.com/lnp/sdu/sdu-coverage/rubbish-incinerators-UK>

Şekil 24. GitHub’da Bulunan Erişime Açık Kodlama ve Komut Dosyalarından Bir Örnek - 2

```
incinerators / code / incineratorsIMD.Rmd
Code Blame 261 lines (208 loc) · 6.7 KB
3 author: "paul bradshaw"
4 date: "2024-06-19"
5 output: html_document
6 ---
7
8 # Analysing data on incinerators
9
10 Data has been downloaded from https://wastedataflow.org/reports/default.aspx with the following selections:
11
12 * Authority: England
13 * Periods: Apr 22 - Mar 23
14 * Questions: Q100
15 |
16 ## Install packages
17
18 We are going to use [the `dtrackr` package](https://terminological.github.io/dtrackr/) to "creating a step-by-step summary of the important
19
20 ```{r packages}
21 #In general use dtrackr is expected to be installed alongside the tidyverse set of packages. It is recommended to install tidyverse first.
22 library(tidyverse)
23 #install dtrackr
24 install.packages("dtrackr")
25 #this is already installed but needs updating
26 install.packages("rlang")
27 #activate dtrackr
28 library(dtrackr)
29 library(readxl)
30 ```
31
32
33 ## Import data
34
35 The downloaded data is in the same folder as this notebook.
36
37 ```{r import data}
38 #skip the first row, headings are on row 2
39 df <- read_excel("WasteDataFlow Question Data.xlsx",
40                 skip = 1)
41 ```
42
```

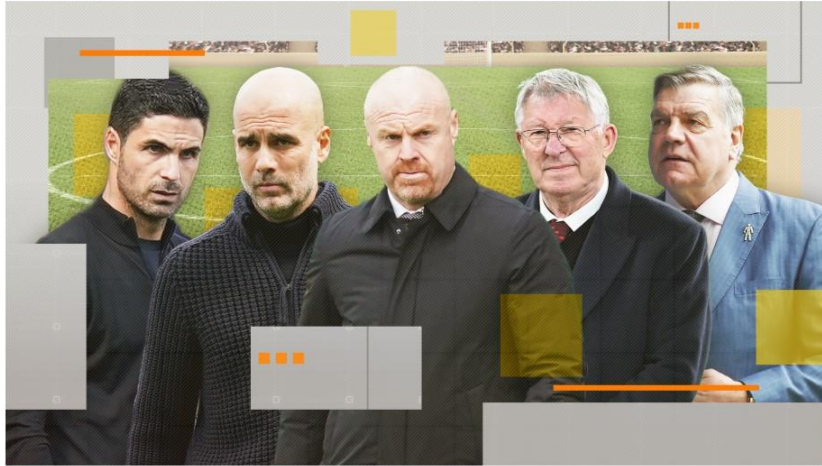
Kaynak: <https://www.bbc.com/lnp/sdu/sdu-coverage/rubbish-incinerators-UK>

BBC’nin bu haberi, Birleşik Krallık genelindeki çöp yakma tesislerinin elektrik üretimi sırasında ortaya çıkardığı çevreye zararlarını gözler önüne seriyor. Haber, tamamen açık verilerden elde edilerek oluşturuluyor ve veriler birleştirildikten sonra çeşitli üniversitelerden araştırmacıların yardımıyla ortaya çıkan tablo yorumlanıyor. Ayrıca, haberdeki veriler R isimli yazılım aracılığıyla kodlanıyor ve tüm bunlar haberin erişim linkinde kamuoyuyla açık bir şekilde paylaşılıyor.

- *Why Sean Dyche could be the most effective manager in Premier League history / Sean Dyche neden Premier Lig tarihinin en etkili teknik direktörü olabilir? (SkyNews, 25 Mayıs 2023) <https://news.sky.com/story/why-sean-dyche-could-be-the-most-effective-manager-in-premier-league-history-12887462>*

SkyNews'in veri gazeteciliği ekibinden bir veri gazetecisi ile yine aynı haber odasında spor gazetecisi olarak çalışan başka bir gazetecinin birlikte hazırladığı bu haber, dünyanın en rekabetçi futbol liglerinden biri olarak gösterilen Premier Lig'deki başarılı teknik direktörleri bir takım veriler ışığında inceliyor. Gazetecilerin yaptığı analizlere göre isimleri birçok defa başarıyla anılmış teknik direktörler öne çıkmayı başarsa da, haberin yapıldığı dönemde *Everton*'ın teknik direktörü olan Sean Dyche büyük ve gösterişli zaferler elde etmemesine karşın bir analizde diğer tüm teknik direktörleri geride bırakıyor.

Şekil 25. Premier Lig Tarihinde Öne Çıkan Bazı Teknik Direktörler

Why you can trust Sky News >

Sir Alex Ferguson might have the most trophies, Pep Guardiola has set points records, and Arsene Wenger has the longest unbeaten run, but on one key metric Everton's relegation-fighting Sean Dyche beats them all.

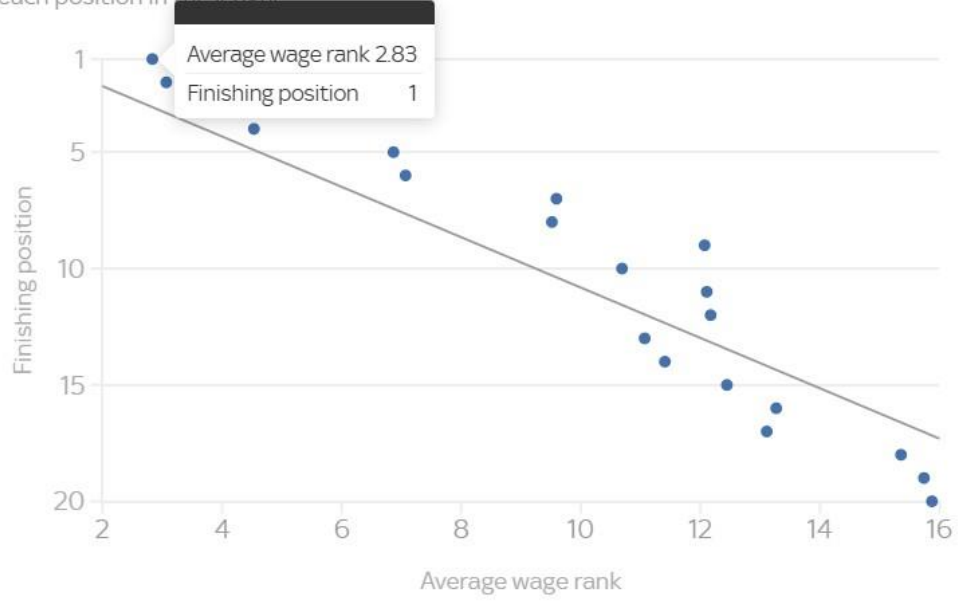
Kaynak: <https://news.sky.com/story/why-sean-dyche-could-be-the-most-effective-manager-in-premier-league-history-12887462>

(Sir Alex Ferguson en çok kupaya, Pep Guardiola puan rekorlarına ve Arsene Wenger de en uzun süre yenilmezlik serisine sahip olabilir, fakat Everton'da küme düşme mücadelesi veren Sean Dyche, bir ana kriterde hepsini geride bırakıyor.)

Şekil 26. Bütçe Durumuna Göre Elde Edilen Başarı Ortalaması

Teams with the biggest wage bills tend to finish higher in the league

Average wage rank - biggest spenders first, lowest spenders 20th - of teams finishing in each position in the league

Source: Sky Sports News analysis of club accounts, sourced via Companies House • Wage rank calculates a team's position if the league was ranked by wage spend, the highest spending team is ranked first, second highest spending second etc

Kaynak: <https://news.sky.com/story/why-sean-dyche-could-be-the-most-effective-manager-in-premier-league-history-12887462>

Gazeteciler elde ettikleri verilerden bir bütçe sıralaması yapıyor ve takımların sezon sonunda elde ettikleri başarı derecesi ile bütçe durumlarını karşılaştırıyor. Elde edilen sonuca göre daha yüksek bütçeye sahip olan takımların sezon sonunda ligi üst sıralarda bitirme beklentisi daha yüksek.

Şekil 27. Teknik Direktörlerin Ücret Ortalaması ile Ligi Bitirme Ortalamasına İlişkin Karşılaştırma Tablosu

Value for money: Which managers get the most out of their wage bill?

Average league places gained or lost compared to where their wage bill ranked per manager

Top and bottom five displayed by default - click on column headers to sort

Manager	Avg wage rank	Avg league pos	Diff
Sean Dyche	17.5	14	3.5
Mauricio Pochettino	8.2	5.2	3.0
Tony Pulis	15.1	12.5	2.6
Gordon Strachan	15.8	13.4	2.4
Sam Allardyce	14	11.6	2.4
Jose Mourinho	2.1	3.8	-1.7
Kevin Keegan	5.7	7.7	-2.0
George Graham	5.8	8.8	-3.1
Bryan Robson	11.8	14.9	-3.1
Graeme Souness	7.6	10.9	-3.3

Kaynak: <https://news.sky.com/story/why-sean-dyche-could-be-the-most-effective-manager-in-premier-league-history-12887462>

Bu karşılaştırmaya göre, Sean Dyche'in aldığı ücretle ligi 17.5 sıralamasında tamamlaması beklenirken Dyche ligi 14. sırada tamamlıyor ve zorluk derecesinde diğer teknik direktörlerin 3.5 puan ile önüne geçmiş oluyor. Haberde pek çok farklı başlıkta karşılaştırmalara ilişkin grafiklere ve görselleştirmelere yer veriliyor ancak haberin asıl odaklandığı nokta Sean Dyche'in kısıtlı finansal gelirlerine rağmen başında olduğu futbol takımlarını hem ligde tutması hem de gelir ortalamasında daha alt sıralarda olması beklenen takımları daha üst sıraya çıkarmış olması oluyor.

- *Local. Left behind. Prey to populist politics? What the data tells us about the 2024 UK rioters / Yerel. Geride kalan. Popülist siyasetin avı mı? Veriler 2024 Birleşik Krallık isyancıları hakkında bize ne anlatıyor? (The Guardian, 25 Eylül 2024)*
<https://www.theguardian.com/uk-news/2024/sep/25/local-left-behind-prey-to-populist-politics-data-2024-uk-rioters>

Birleşik Krallık, 2024 yazında ülke geneline yayılan şiddetli sokak isyanlarına tanık oldu. Olaylar İngiltere'nin kuzeybatısındaki Southport kasabasında 29 Temmuz'da üç kız çocuğunun bıçaklı bir saldırı sonucu öldürülmesi sonrasında başladı. Cinayetin hemen ardından birçok dezenformasyon içeriği sosyal medya platformlarında yayılmaya başladı ve bu cinayetin kısa bir önce İngiltere'ye sığınmacı olarak gelen bir erkek tarafından işlendiği iddiası yayıldı. Ardından aşırı sağcılar şiddet içeren sokak eylemleri başlattı ve yabancı karşıtlığı dalgası üzerinden gösteriler ülke geneline yayıldı. Göstericiler ve kolluk kuvvetleri birçok bölge sert çatışma yaşadı, dahası göstericiler Rotherham'da sığınmacıların yaşadığı bir oteli yakmaya çalıştı. Polis cinayetle ilgili söylentilerin gerçek olmadığını, cinayeti işleyen kişinin İngiltere doğumlu Rwanda asıllı Axel Rudakubana isimli bir kişi olduğunu bildirdi. Ancak temelinde göçmen karşıtlığının yer aldığı bu isyan dalgası çok şiddetli bir şekilde yayıldı. Tüm bu yaşananlar yüzlerce yaralı ve tutuklamayla birlikte Birleşik Krallık hükümeti tarafından bastırıldı.

Şekil 28. Birleşik Krallık'taki İsyanlar Sırasında Çekilen Bir Fotoğraf

Kaynak: <https://www.theguardian.com/uk-news/2024/sep/25/local-left-behind-prey-to-populist-politics-data-2024-uk-rioters>

The Guardian 25 Eylül 2024 tarihinde yayınladığı bu haberinde yukarıda özetlenen olayları masaya yatırıyor ve isyana katılan kişilerin profilleri hakkında elde edilen verilerden bir analize ulaşmaya çalışıyor. Bunun için *The Guardian* ekibi isyana katılan neredeyse 500 kişinin mahkeme dosyalarını inceliyor ve bu kişilerin kişisel bilgilerini kamuya açık verilerle mukayese ediyor. Böylece haberi yapan gazeteciler

isyana katılanların arka planları ile ilgili bazı varsayımlara karşı veriler üzerinden meydan okuyor.

Şekil 29. Birleşik Krallık'taki İsyancıların “Şehir Dışından” Geldiği İddiası

The myth of the ‘out-of-town’ rioter

The morning after the first riots at the scene of the Southport attacks, residents awoke to devastation on their doorsteps. The community quickly mobilised, wielding brooms. Nearby walls that had been torn down and used as ammunition were rebuilt.

Among the early-morning volunteers was Norman Wallis, the chief executive of Southport Pleasureland, who voiced a **common sentiment**: the people piecing the streets back together were the true residents of Southport, whereas those who had ripped it apart in the first place were others, from elsewhere.

“Those people from out of town – they came in buses and cars and had changes of clothes. They just started to riot and do this,” he said.

It was a view echoed by the Labour MP for Southport, Patrick Hurley, who told the BBC Radio 4’s Today programme the next morning that the unrest was “led by people from outside the town”. It was a tempting conclusion to draw for those living in riot-hit areas. But it was not true.

Data gathered by the Guardian on more than half of those charged to date shows that to be untrue. The majority of people charged in connection with the unrest were local to the disturbances in which they were accused of taking part. Analysis of the home addresses provided by those charged found that three-quarters lived within a 5-mile radius.

Kaynak: <https://www.theguardian.com/uk-news/2024/sep/25/local-left-behind-prey-to-populist-politics-data-2024-uk-rioters>

İsyana katılanların Southport’da yaşan kişiler değil şehir dışında gelen insanlar olduğu farklı kişi ve kurum temsilcileri tarafından dile getiriliyor. Ancak *The Guardian*’ın elde ettiği veriler isyana katılmakla suçlananların çoğunluğunun olayların yaşandığı bölgede ikamet ettiklerini ortaya koyuyor. Habere göre suçlanan kişilerin dörtte üçü olayların yaşandığı yere 5 millik bir yarıçap içerisinde oturuyor.

Şekil 30. Sanıkların Adresleri ve İsyanın Gerçekleştiği Bölgelerle Arasındaki Mesafeler - 1

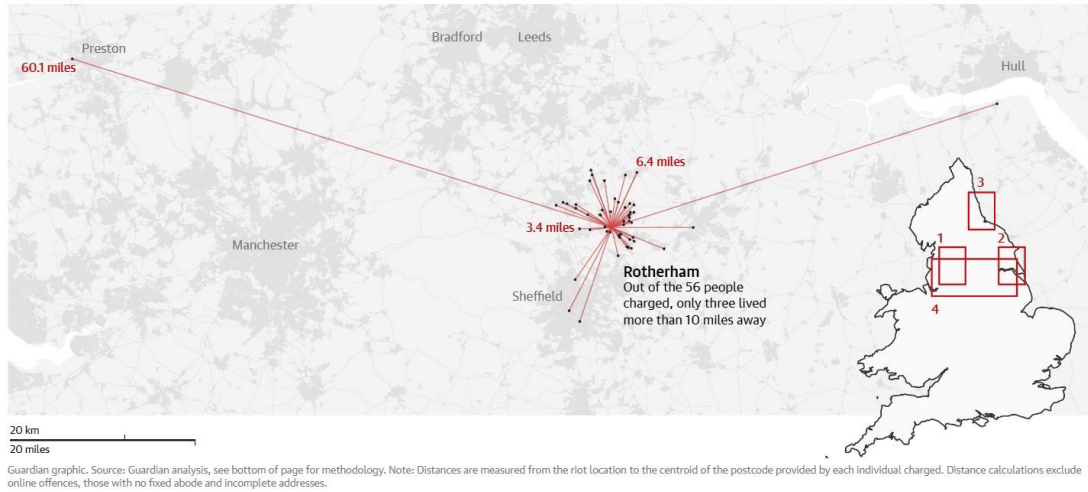
Suspects tended to live locally

Distances between defendants' addresses and riot locations, miles

Kaynak: <https://www.theguardian.com/uk-news/2024/sep/25/local-left-behind-prey-to-populist-politics-data-2024-uk-rioters>

Şekil 31. Sanıkların Adresleri ve İsyanın Gerçekleştiği Bölgelerle Arasındaki Mesafeler - 2

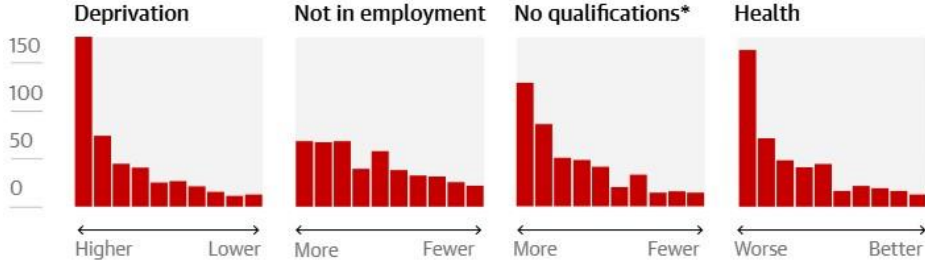
Kaynak: <https://www.theguardian.com/uk-news/2024/sep/25/local-left-behind-prey-to-populist-politics-data-2024-uk-rioters>

Haber, isyana katılanların sosyo-ekonomik durumları hakkında da bir takım veriler üzerinden bir analize gidiyor ve isyana katılmakla suçlananların üçte ikisinden fazlasının yoksun mahallerden geldiğini öne sürüyor. Habere göre isyana katılanların yaşadığı bölgeler ile işsizlik oranının yüksek olması arasında da bir korelasyon bulunuyor.

Şekil 32. İsyana Katılanların Sosyo-Ekonomik Durumlarına İlişkin Veri Analizi

More than two-thirds of those charged come from very deprived neighbourhoods

People charged in connection with riots and disorder, by rank of area of residence

Guardian analysis, see bottom of page for methodology. Note: *includes individuals whose highest level of qualification is equivalent to between 1 and 4 GCSE's at grades A to C or 4 to 9

Kaynak: <https://www.theguardian.com/uk-news/2024/sep/25/local-left-behind-prey-to-populist-politics-data-2024-uk-rioters>

Haberde elde edilen verilerin kaynağı şeffaf bir şekilde paylaşıyor. Bu aynı zamanda haberin metodolojisi hakkında bir bilgilendirmeyi de içeriyor. Bu veriler, birçok kamu kurumundan elde edilen bilgi ve dokümanların birleştirilmesi ile oluşturulmuş. Posta kodu tam olarak bilinmeyen şüpheliler sokak adresleri üzerinden hesaplanmış ve bu hesaplamalara çevrimiçi suçlar, sabit adresi olmayanlar ve eksik adres bilgileri olanlar dâhil edilmemiş.

Şekil 33. Metodoloji ve Veri Kaynaklarına İlişkin Bilgilendirme

Methodology and sources

Courtsdesk, ONS, Census 2021, Home Office, Ministry of Housing, Communities and Local Government, Ministry of Justice analysis of 2011 riots, House of Commons, Guardian analysis.

Data is based on analysis of 484 individuals charged in connection with widespread rioting and disorder between 30 July and 7 August 2024. Distances are measured from the riot location to the centroid of the postcode provided by each individual charged.

In a small number of cases for which no postcode was available, a street address was used to calculate distance travelled. Distance calculations exclude online offences, those with no fixed abode and incomplete addresses. Some addresses mapped for distances are shared by more than one individual.

Charts ranking regions into which the registered addresses of charged individuals are located are based on Lower Layer Super Output Area (LSOA), except for data ranking reform vote share, which is constituency based.

Deprivation data excludes individuals with addresses outside of England. Education ranking is by number of people with no qualification or at most attainment of level 1 and entry-level qualifications as defined by the ONS: 1 to 4 GCSEs grade A* to C or 4 to 9, Any GCSEs at other grades, O levels or CSEs (any grades), 1 AS level, NVQ level 1, Foundation GNVQ, Basic or Essential Skills.

Kaynak: <https://www.theguardian.com/uk-news/2024/sep/25/local-left-behind-prey-to-populist-politics-data-2024-uk-rioters>

The Guardian bu verilerden hareketle birçok alanda “geride kalan” topluluklarda neden isyana katılma potansiyelinin arttığını konu hakkında üniversitede çalışan bir araştırmacıya soruyor.

Şekil 34. Araştırmacının İfadeleri

Dr Stephanie Alice Baker, a reader in sociology at City St George's, University of London, has advised the UK parliament on online radicalisation and extremism. She observed that people who followed populist influencers expressed feeling “left behind” as well as displaying a growing distrust in institutions.

“Decades of austerity, a cost of living crisis, the pandemic, inflation, rising rents, mortgages and energy bills have intensified collective grievances,” she told the Guardian.

“At the same time, there has been an erosion of institutional trust that was accentuated during the pandemic. People have lost faith in the system. This has resulted in many turning against the system and putting their [faith] in alternative sources of authority. It provides the conditions for social unrest.”

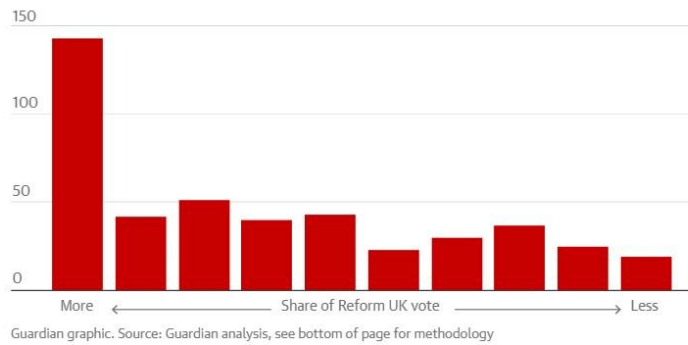
Kaynak: <https://www.theguardian.com/uk-news/2024/sep/25/local-left-behind-prey-to-populist-politics-data-2024-uk-rioters>

The Guardian ekibinin haberde odaklandığı bir başka veri ise siyasi bölünme üzerinden elde edilmiş. İsyana katılanların adreslerinin tespit edilmesi ile ilgili yapılan hesaplama, Farage’ın lideri olduğu aşırı sağcı Reform UK Partisinin de ülke oranından daha yüksek oy aldığı bölgeleri gösteriyor.

Şekil 35. Sanıkların İkamet Ettikleri Yere Göre Reform UK Partisine Çıkan Oy Oranı

A third of those charged live in constituencies with the highest support for Reform UK

Defendants by share of Reform UK vote in constituency of residence

Kaynak: <https://www.theguardian.com/uk-news/2024/sep/25/local-left-behind-prey-to-populist-politics-data-2024-uk-rioters>

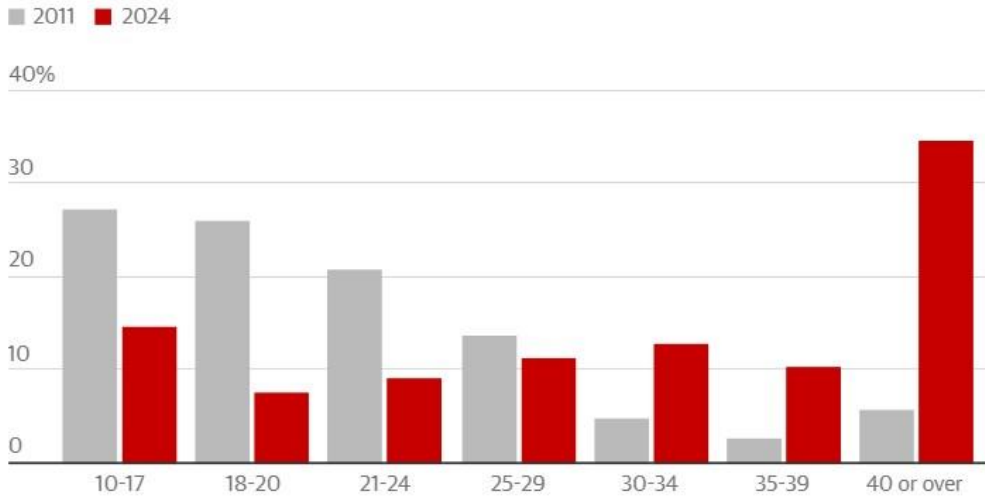
Haberde elde edilen bir başka veri analizi ise isyana katılanların yaş ortalamasına ilişkindi. Birleşik Krallık’ta 2011 yılında da bir isyan yaşanmıştı. Mark Duggan isimli 29 yaşındaki bir erkek polis tarafından öldürülmüş ve bunun üzerine

başkent Londra’da büyük çaplı bir isyan gelişti. Her iki isyanda da olaylara karışanların ezici çoğunluğunu erkekler oluşturuyordu (2024’deki isyana katılanların sadece %7,5’u kadın). Ancak her iki isyanın yaş ortalamasında önemli bir farklılık bulunuyor. Adalet Bakanlığından alınan analize göre 2011 yılındaki isyana katılanların %5,6’sı 40 yaşından büyüktü. Ancak 2024 yılındaki isyanda ise (ilk 500 isyancıdan oluşan örnekleme) 2011 yılındaki durumun üçte birinden fazlası bir tablo ortaya çıktı. Tespit edilen sanıkların %34,6’sı 40 yaş üzerindiydi.

Şekil 36. 2011 ve 2024’deki İsyanlarda Sanıkların Yaş Aralığına İlişkin Karşılaştırma

Suspects in 2024 were generally older than those charged in the 2011 unrest

Percentage of people charged in connection to public disorder by age

Guardian graphic. Source: Guardian analysis, see bottom of page for methodology

Kaynak: <https://www.theguardian.com/uk-news/2024/sep/25/local-left-behind-prey-to-populist-politics-data-2024-uk-rioters>

1.1.4. Veri Gazeteciliği Epistemolojisi

Veri gazeteciliğinin yakın tarihine yönelik araştırmacılar bu kavramı veri odaklı gazetecilik, bilgisayar destekli habercilik, bilimsel gazetecilik, hesaplamalı gazetecilik, programlama gazeteciliği, algoritmik gazetecilik gibi ifadelerle birbiriyle kısmen örtüşen ve aynı zamanda rekabet eden kavramları kullanarak tanımlamayı denediler. Bu durum veri gazeteciliği epistemolojisini ve ontolojisini ifade etme girişimlerini belli ölçüde başarısız kıldı. Bununla birlikte veri gazeteciliği alanındaki akademik araştırmalar bu gazetecilik türünün gerçekten de neyi kapsadığını ve

gazetecilerin bu sürece nasıl yaklaştıklarını bulgulamaya çalıştı (Parasie & Dagiral, 2013; Gynnild, 2014; Coddington, 2015; Lewis, 2015; Parasie, 2015; Borges-Rey, 2016; 2020; Westlund & Lewis, 2017; Zhang & Chen, 2022; Ekström vd., 2022; Morini, 2023; Ramsälv vd., 2023).

Bu noktada yüksek bir öngörü veri gazeteciliğinin geleceğin gazeteciliği olarak görülmesi idi (Knight, 2015). Ancak, bu öngörü yakın bir süreçte tamamen karşılık bulmadı ve ana-akım ve küresel haber kuruluşlarının dışında veri gazeteciliği örneklerinin kısıtlı bir şekilde gözlemlendiği bir tablo ortaya çıktı (Stalph & Borges-Rey, 2018). Kuşkusuz bu durum veri gazeteciliğine ilişkin haber odalarında “niş bir faaliyet” şeklinde bir bakış açısının ortaya çıkmasına neden oldu. Fakat bu değerlendirme hiç de öngörülemeyen COVID-19’un patlak vermesiyle sorgulanır bir hale geldi. Belki de dünyada habercilik tarihi açısından veriye dayalı gazeteciliğe hiç bu kadar ihtiyaç duyulmadı. Bu süreç veri gazeteciliğinin medya ve gazetecilik uygulamaları içerisinde ne türden bir boşluğu doldurduğunu gösterdi. Sonuç olarak COVID-19’un küresel etkisi geleneksel gazetecilik için bile veri odaklı habercilik yapmayı kaçınılmaz kıldı (Quandt & Wahl-Jorgensen, 2021; Bisiani vd., 2023; Silvia X Montaña-Niño & Burgess, 2024; Kalender, 2024).

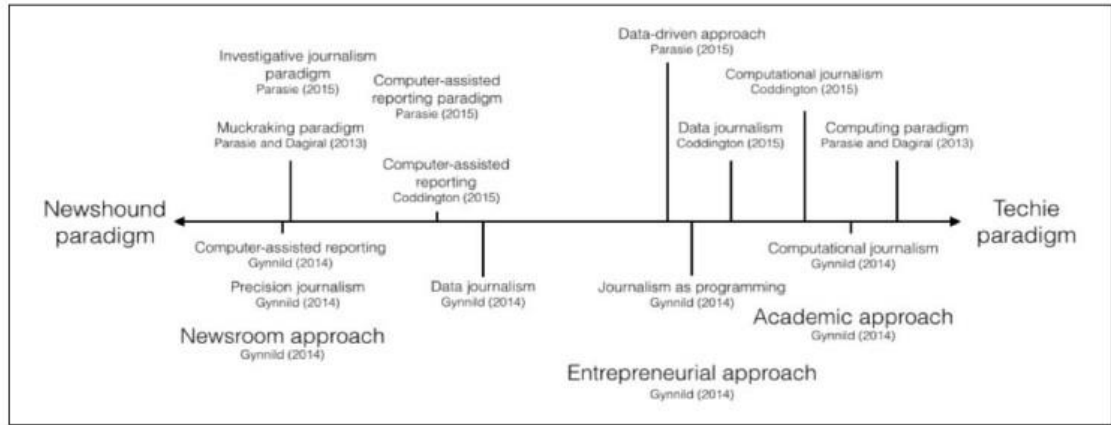
Ayrı bir yandan veri odaklı gazeteciliğin haber odalarında ve gazeteciler tarafından benimsenmesi ise hem kurumsal hem de bireysel bir sürecin parçasıdır. Diğer tüm yeni haber, araştırma ve hikâye anlatma yöntemlerinde olduğu gibi kurumsal benimseme, kurumun bu gazetecilik türünü desteklemesi veya onaylamasıyla ortaya çıkmaktadır. Veri gazeteciliğinin kurumsal düzeyde benimsenmesi, haber odasının veya haber ekibinin veri odaklı gazetecilik atölyeleri, seminerleri, buluşmaları veya eğitim oturumları düzenleyip düzenlemediğine ilişkin olabilir. Bununla birlikte veri gazeteciliğinin bireysel düzeyde benimse durumu ise gazetecinin veri odaklı haber raporlamasını kullanıp kullanmadığına ya da kişisel olarak herhangi bir atölye, seminer, buluşma veya eğitim oturumuna katılıp katılmadığına göre de değişkenlik gösterebilir (Zhang & Chen, 2022).

Veri gazeteciliği epistemolojisini anlamaya yönelik yapılan çalışmalar içerisinde Borges-Rey (2020) kendisinin ve diğer araştırmacıların aslında şu temel soruya cevap aradığı belirterek bu hadiseyi tanımlamaya yönelik önemli bir adım attı:

“Veri gazeteciliği gazetecilerin geleneksel iş akışına yalnızca eklemeler yapan yeninden canlandırılmış bir araştırmacı gazetecilik biçimi midir? Yoksa haber toplama, üretme, sunma ve yayma süreçlerini yeninden tanımlamada öncü teknolojilerin kullanımını keşfeden bilgisayar bilimi ve gazetecilik yöntemlerinin felsefesi ve mantığının yenilikçi bir kombinasyonu mudur?” (Borges-Rey, 2020, s. 3-4).

Borges-Rey (2020), bu epistemolojik belirsizliği açıklığa kavuşturmayı denedi ve bunun için literatürdeki bazı çalışmaları (Parasie & Dagiral, 2013; Gynnild, 2014; Coddington, 2015; Parasie, 2015) inceledi. Bu çalışmaları kabaca iki farklı eksen içerisinde değerlendirmeye çalıştı. Birincisini aksiyomatik bir çizgide gazeteciliğin profesyonel kodlarına bağlı, veriyi haberin kanıt unsuru olarak gören *Newshound Paradigm*³ (Haberci Paradigması) şeklide ifade etti. İkincisini ise, konuya belli oradan tekno-determinist açıdan bakarak gazetecilik ve hesaplamalı/nicel bağlar arasında geçiş yapabilme berecisi sayesinde her iki alanın maksimum verimini sağlamayı salık veren ve bambaşka bir editöryal ürünün yaratılabildiğini iddia eden *Techie Paradigm* (Teknik Paradigma) olarak adlandırdı. Ancak bunu yaparken yazarların farklı eserlerinin iki farklı uca da hitap edebileceğini gördü ve onları bir spektrum içerisinde göstermeye çalıştı (Borges-Rey, 2020, s. 4-6).

Şekil 37. Veri Gazeteciliğinde Haberci Paradigma ve Teknik Paradigma

Kaynak: Borges-Rey, 2020: 5

³ Bahsi geçen “Newshound” kelimesinin doğrudan Türkçe karşılığı “Acar Muhabir” olsa da bu kavramla ifade edilen şeyin gazetecilik iç görüşü, bakış açısı ve felsefesini yani bir tür haberci bakış açısını sunduğu için “Haberci Paradigması” olarak çevirmeyi tercih ettim.

Borges-Rey (2020), Birleşik Krallık'ta yürüttüğü alan araştırmasında bu epistemolojik durumu tam olarak çözümlemeye çalışsa da elde ettiği veriler bunun için yeterli olmadı. Onun veri gazeteciliği epistemolojisi için öne sürdüğü “Haberci Paradigması” ve “Teknik Paradigma” kavramlarından gazetecilerin hangisine dâhil olduğu ve bununla birlikte gazetecilerin yaptıkları işe göre epistemolojik tutumlarında değişkenlik gösterip her iki yaklaşım arasında geçiş yapabilme durumlarının bulunduğuna yönelik tespitleri sınırlı kaldı. Bunun en önemli nedeni ise metodolojik eksiklikten kaynaklandığı belirtti ve gelecekte yapılacak araştırmalar için yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmelere metodolojik bir tamamlayıcı olarak başta katılımcı gözlem olmak üzere diğer veri toplama tekniklerinin dâhil edilmesini öne sürdü (Borges-Rey, 2020).

Veri gazeteciliği epistemolojisine ilişkin Borges-Rey'i (2020) takip eden bir çalışma ise Zamith & Westlund'a (2022) aittir. Araştırmacılar, farklı gazetecilik epistemolojilerini tespit etmeye çalışmış ve bir tür kategorizasyon önermişlerdir. Buna göre öncelikle gazetecilik türlerini (Geleneksel Gazetecilik, Katılımcı Gazetecilik, Canlı Blog, Veri Gazeteciliği, Otomatik/Robot Gazeteciliği) saptamışlar, ardından gazetecilik alanındaki faktörleri (Sosyal Aktörler, Teknolojik Etkenler, İzleyici Yaklaşımı, Uygulama ve Rutinler, Bilgi İddiası, Bilgi Türleri, Anlatı Yapısı, Zamansallık, Yazar Görüşü, Metnin Durumu) belirlemişlerdir. Buradan hareketle araştırmacılar (2022) veri gazeteciliğine dair epistemolojiyi bir matris şeklinde sunmuşlar, veri gazetecilerinin Borges-Rey'in (2020) öne sürdüğü gibi Haberci ve Teknik Paradigma arasında gidip geldiklerini ama veri gazetecilerinin halen daha genel gazetecilik normlarını ve dilini benimseyerek (Coddington, 2015) haberlerini meşrulaştırdıklarını öne sürdüler.

Veri gazeteciliği epistemolojisi üzerine çalışan başka bir araştırmacı Morini (2023) ise, Borges-Rey'in (2016; 2020) çalışmalarından ilham alarak bu konuyu derinleştirmeye çalıştı. Morini (2023), bir Alman kooperatif medya şirketi *Die Tageszeitung* (bilinen diğer adıyla *Taz*) isimli haber odasında yürüttüğü araştırmasında, veri gazeteciliği alanına yeni giren gazetecilerin *individual* (bireysel) ya da *structural* (yapısal) hangi epistemolojik gerilimler yaşadığını Foucault'un *power* (iktidar) ve *will to truth* (hakikat) kavramı üzerinden incelemeye çalıştı. Morini'nin (2023) elde ettiği veriler sonucunda veri gazeteciliği epistemolojisi ile pratiğinin bazı

noktalardaki uyumsuzluğuna dikkat çekti. Daha net bir ifadeyle Morini (2023), gazetecilerin epistemolojik yaklaşımlarının veriye, teknolojiye ve iş birliğine dayalı bir demokratik bir haber odası tarzını önceliklendirmesine rağmen pratikte veri gazeteciliğinin büyük ölçüde geleneksel yöntemlere ve kültüre bağılı kaldığını ifade etti. Bununla birlikte Morini (2023), çalışmasında bir takım sınırlılıklar bulunduğunu da açıkça ifade etti. Öncelikle veri toplamak için her ne kadar oto-etnografik alan notlarına ve derinlemesine görüşmelere başvursa da araştırma sürecinin COVID-19 dönemine denk gelmesinden ötürü tüm veri toplama işlemini çevrimiçi yürüttü. Bu durum haber odalarında aktif gözlemlerin önünde engel oluşturmuş ve dahası veri gazeteciliğı epistemolojisinin haber odalarında ne türden etkileri ve tutumları tetiklediğı problemi araştırmanın kapsamını aşan bir duruma neden olmuştur. Ayrıca çalışmanın yalnızca bir haber odası üzerinden gerçekleşmiş olması da çalışmayı sınırlandıran doğal bir neden olarak Morini (2023) tarafından ifade edilmiştir.

Veri gazeteliğine ilişkin bir başka epistemolojik tespit ise Tong'un (2022a) Birleşik Krallık merkezli çalışmasında bulunmaktadır. Tong (2022a), Birleşik Krallık'ta haber medyasının veri odaklı dönüşümünün aynı zamanda hükümetin açık veri politikasındaki girişimi ile yakından ilgili olduğunu öne sürmüştür. Birleşik Krallık hükümetinin açık veri paylaşımını destekleme politikasını aktif bir şekilde uygulamasıyla veri gazeteciliğı haber odalarında kurumsallaşmaya başlamıştır. Bununla birlikte Tong'un (2022a) alana ilişkin epistemolojik tespiti, veri gazeteciliğı uygulamalarında ortaya çıkan başta etik sorunlar olmak üzere diğer problemlerin genel gazetecilik paradigmasını zayıflatmayacağı üzerinedir. Veri, her ne kadar sayısal ve hesaplama yönelik "kesinliğı" çağırırtırsa da, bu kesinliğı sağlamada karar noktası yine geleneksel gazetecilik yönetimleri ile oluşmaktadır. Haberin öznesi ve diğer aktörleri ile yapılan röportajlar ve mevcut bilgileri farklı kaynaklardan teyit etmek, halen daha haberle ilgili problemlerin çözümünde kullanışlıdır. Bu nedenle Tong (2022a) veri gazeteciliğı kurumsallaşırken aynı zamanda geleneksel gazetecilik becerilerine ve metotlarına ihtiyaç duyulmasını genel gazetecilik paradigmasını zayıflatmaktansa güçlendiren bir nokta olarak değerlendirmiştir.

Veri gazeteciliğı epistemolojisine yönelik literatürdeki mevcut çalışmalar halen daha gelişmekte olan bu alanı ve gazetecilerin alandaki bireysel ve yapısal epistemolojilerini belirlemeye çalışsa da yapılan çalışmaların belirli metodolojik

ölçütlerle sınırlı olması bunu zorlaştırmaktadır. Ancak ana odak noktası bu olmasa da bir şekilde veri gazeteciliği epistemolojisine temas eden mevcut diğer çalışmalar (Lewis, 2015; Parasie, 2015; Westlund & Lewis, 2017) konunun anlaşılabilmesi için önemli içgörüler ve metodolojik yol hatları sunar.

Ayrı bir yandan, veri odaklı gazetecilik ana-akım medyada yaygınlığını sürdürürken yerel medya ekosistemine de dâhil olmuştur. Yerel habercilik faaliyetlerinin gazeteciliğin ayrılmaz bir parçası olması ve haber pratiklerine dair zengin içgörüler sağlaması nedeniyle veri gazeteciliği bağlantılı bu çalışmalara değinmek mevcut epistemolojik tahlilleri anlamak için önemlidir (Magnusson vd., 2016; Tong, 2021; Arias-Robles & López; 2021; Stalph vd., 2023; Thäsler-Kordonouri & Barling, 2023).

Magnusson vd.'nin (2016) yapmış olduğu araştırma İsveç'te kamu verilerinin yerel gazeteler tarafından haberleştirilmesine odaklanır. Özellikle suç verilerini kullanarak otomasyona dayalı yerel habercilik yapmanın iyi bir potansiyel taşıdığını belirten araştırmacılar, bununla beraber alana genel bir model önermenin zor olduğunu da ifade ettiler. Dahası, yerel haberlerde bu türden uygulamalarda hata yapmanın daha düşük olduğunu belirten araştırmacılar bu durumun büyük şehirlerin karmaşık ve yanıltıcı yapısından dolayı büyük kentlerde bu çalışmanın uygulanabilirliğine dair soru işareti taşıdıklarını açıkça vurguladılar. Son olarak Magnusson vd. (2016), veriye dayalı habercilik örneklerinde okuyucuların haberi daha iyi anlayabilmesi adına haber başlığının daha açık, haber metninin ise daha fazla görselleştirme sunması gerektiği önerisini sundular.

Tong'un (2021) Birleşik Krallık'taki yerel veri gazeteciliği örneklerine odaklanan çalışması ise bu alanda önce çıkan *Reach PLC*, *BBC* ve *The Bureau of Investigative Journalism* (TBIJ) isimli haber odalarını incelemek üzerine kuruludur. Bu kurumlarda çalışan yerel veri gazetecileri ile görüşmeler yapan Tong (2021), bu haber odalarının yerel veri haberlerine dair birlikte yürüttükleri işbirliği modelinin sürdürülebilirliği ile ilgili zorlukları incelemiştir. Tong'a (2021) göre yerel haber odalarının finansal zorlukları başlıca sürdürülebilirliği güçleştirse de veri gazetecilerinin ve haber odalarının işbirliğine olan yaklaşımları yerel veri haberciliği için sürdürülebilirliğin en önemli dayanak noktasını oluşturmaktadır.

Arias-Robles & López (2021), Birleşik Krallık'ta yerel veri gazeteciliği ekosistemine dair bir araştırma yapmıştır. Ülkede yerel gazetecilik alanında faaliyet gösteren dört haber odasından (*The Reach*, *BBC Shared Data Unit*, *Bureau Local (TBIJ)*, *RADAR*) haber editörleriyle derinlemesine görüşmeler yapan araştırmacılar, sonrasında bu katılımcılara 12 soruluk anket de uyguladılar. Arias-Robles & López'e (2021) göre, dört yerel haber odasının odaklandığı noktalar birbirinden farklıdır. *The Reach*, rutin ve özel haberlerle etki sağlamayı denerken *Bureau Local (TBIJ)* ise kâr amacı gütmeyen araştırmacı gazetecilik projelerini destekler. *BBC Shared Data Unit* ise bir kamu kurumu olmanın verdiği sorumluluk nedeniyle veri gazeteciliği eğitimleri ve haber araştırmaları konusuna ağırlık vermektedir. Son olarak yapay zekâ destekli yerel veri gazeteciliği yapan bir haber odası olan *RADAR* ise henüz yeni kurulan bir yapı olmasından kaynaklı ücretsiz haber bültenleri yayınlarak ülke içerisinde bir okuyucu kitlesi yakalamayı hedeflemektedir. Araştırmacılara göre bu dört farklı örnek yerel veri gazeteciliği alanında bir rekabet yaratmaktan ziyade tamamlayıcı bir ekosistem oluşturmaktadır. Bununla birlikte Birleşik Krallık'ta açık veri olanaklarının fazla olmasından kaynaklı yerel veri gazeteciliği pratiklerinin beslendiğini belirten araştırma, alandaki ana sorunlardan birinin yerel veri gazeteciliği yapabilecek yetkin gazeteci sayısının kısıtlı olmasının altını çizer. Tüm bunlarla birlikte Arias-Robles & López'in (2021) çalışmasının veri gazeteciliği epistemolojisi bağlamında en önemli çıktısı, gazetecilikte geleneksel ilkeler ve yöntemler halen daha ağırlığını korusa da bunlarla ek olarak istatistik ve programlamaya dair temel becerilerin geliştirilmesi haber odalarında bir tür meydan okuma olarak cereyan etmektedir. Ancak bu yetkinliklerin sağlanıyor oluşu veri ve analizlere eleştirel bakılmadığı sürece iyi veri gazeteciliği için yeterli değildir ve Heravi'nin (2019) de öne sürdüğü üzere veri gazetecilerinin sosyal bilimler paradigmalarına yaklaşması kritik bir noktadır.

Yerel veri gazeteciliğine dair bir diğer araştırma Stalph vd., (2023) tarafından Almanya'da gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Weischenberg'in (1992) gazetecilik alanını keşfetmeye ilişkin çizdiği *Normative Context* (Normatif Bağlam) ve *Structural Context* (Yapısal Bağlam) kavramlarını kullanarak Almanya'daki yerel ve bölgesel veri gazeteciliği pratiklerini anlamaya çalışan Stalph vd. (2023), yerel gazetecilik açısından haber değeri taşıyabilecek verinin kıt olduğunu ve yerel veri gazetecilerinin yerel idari kuruluşlarla ilişkiler kurarak bu sorunu aşmaya çalıştıklarını belirtir. Ayrıca

yerel veri gazeteciliği bir ekip işi olmaktan ziyade, veriye ilgi duyan gazetecilerin çalıştıkları haber odasında kendi inisiyatifleriyle eğitim almasına ve dolayısıyla bireysel çabalarına bağlı kalmaktadır. Bunun dışında Stalp vd. (2023), geleneksel gazetecilik tekniklerinden birisi olan olay yerinden haber raporlama epistemolojisinin, veri kullanıldığında daha da güçlü bir anlatıma olanak sağlayacağını ve yerel gazeteciliğin bağımsızlığını ve tarafsızlığını arttırabileceğini düşünmektedir.

Yerel veri gazeteciliği ile ilgili son olarak Thäsler-Kordonouri & Barling'in (2023) çalışmasına bakıldığında araştırmacılar, Birleşik Krallık'taki yerel veri gazeteciliği pratiklerini *Automated Journalism*⁴ (Otomatik Gazetecilik) ile birleştiren *RADAR* isimli haber odasını incelediler. *RADAR*'da görev alan gazetecilerin büyük bir çoğunluğunun kendilerini veri gazetecisi olarak tanımlaması ve aynı zamanda veri-odaklı gazeteciliği otomatik gazetecilikle birleştirmeleri, esasında yerel anlamda veri gazeteciliğine ilişkin zorlukları aşmada bir tür çözüm olarak görülmektedir. Araştırmacıların elde ettiği bulgular, yerel habercilikte otomatize çıktıları kullanmanın veriye dayalı haberlerin etkileşimlerini arttırdığını göstermektedir. Ancak bununla çalışma, yerel gazeteciliğe entegre olan otomatik ve veri gazeteciliğinin iş akışında hala insan etkisinin büyük bir öneme sahip olduğunu gösteriyor. Yerel gazeteler insan etkileşimi aracılığıyla yerel topluluklarla anlamlı bir ilişki kurmayı amaçladıklarından, insan katılımının önemi yerel gazetecilik bağlamında daha da görünür bir şekilde öne çıkıyor. Böylece, gazetecilik mesleği için teknolojik dönüşümün rolü yıkıcı olmaktan ziyade sınırlı bir şekilde etkisini gösteriyor.

Ayrıca, veri gazeteciliği her ne kadar ulusal ya da yerel gazetecilik şeklinde medya ve iletişim sektörünün bir paçası olarak düşünülse de aslında güncel örnekler bunun daha da ötesini gösteriyor. Profesyonel gazetecilik alanının dışında kalan ve muhaliflerin, toplulukların, ötekilerin kısaca görünür olmayanların sesi olarak ifade edilen alternatif medya (Atton, 2001; Fuchs, 2010; Fuchs & Sandoval, 2015; Çoban & Ataman, 2017) bağlamında veri gazeteciliği örnekleri görmek mümkündür. Veri gazeteciliğine ilişkin alternatif medya (de-Lima-Santos & Mesquita, 2023; Wu, 2023) ve radikal medya (Jeppesen, 2023; Jeppesen & Sartoretto, 2023) örnekleri son yıllarda yaygınlaşmıştır. Dolayısıyla, veri gazeteciliği epistemolojisine ilişkin tespitlerin

⁴ Bu terim, gazetecilerin birinci elden haberi toplamadığı, daha çok yapay zekâ, yazılımlar ve algoritmalar kullanılarak haberi otomatik olarak üretmeyi karşılar.

yapılabilmesi için alana en bütüncül şekilde bakmak gerekliliğinden kaynaklı olarak veri gazeteciliği ve alternatif medya ilişkisine de değinmek gerekmektedir.

de-Lima-Santos & Mesquita (2023), yapmış oldukları araştırmada Brezilya'daki alternatif veri gazeteciliği örneklerini inceledi ve bölgedeki *favelas* (gecekondu) bölgesinde meydana gelen eşitsizliklerin haberlerde nasıl temsil edildiğini bulgulamaya çalıştılar. Bölgedeki üç alternatif medya kuruluşunu *Agência Mural*, *data_labe*, *Favela em Pauta* örneklem alan araştırmanın en önemli bulgularından birisi, veri gazeteciliğinin yalnızca ana-akım medya tarafından yapılan bir gazetecilik faaliyeti olmadığı ve alternatif medya için de etkin olabilecek bir potansiyelin var olduğuydu. Bununla birlikte araştırmacılar (2023) dijital eşitsizlik, ekonomik sürdürülebilirlik, gazeteci güvenliği ve ifade özgürlüğü gibi sorunların alternatif medya için de bir tür problemler zinciri olarak varlığını devam ettirdiğini ifade ettiler. Ancak araştırmacılar yurttaş katılımı, aktivizm, işbirliği/dayanışma ve verileri insanlaştırmak⁵ şeklinde gelişen dört faktör sayesinde alternatif veri gazeteciliğinin bu sorunların belli bir oranda üstesinden gelebildiğini öne sürdüler.

Wu (2024) ise Asya ülkeleri arasında *flawed democracy* (kusurlu demokrasi) olarak görülen (Hindistan, Tayland ve Singapur) bölgelerde ortaya çıkan veri gazeteciliğine ilişkin *start-ups* (yeni girişimlerin) alternatif medya içerisinde nerede konumlandığını inceledi. Wu'nun (2024) incelediği üç ülkeden elde ettiği veriler, alternatif veri gazeteciliği girişimlerinin, alternatif medya teorilerine göre (Atton, 2007; Downing, 2001; Fuchs, 2010; Hamilton, 2000; Harcup, 2003; Holt vd., 2019; Rauch, 2016; Wu, 2021) uyumlu bir şekilde geliştiğini gösterdi. Ona göre kusurlu demokratik olan ülkelerdeki bazı yeni veri gazeteciliği pratikleri, medya organizasyonundan daha bağımsız ve hiyerarşik olmayan, ticari kaygı gütmeyen ve reklamdan olabildiğince bağımsız kalarak topluluk seslerine odaklanan alternatif medya teorileri ile eşleşmektedir. Dahası, veri gazeteciliğine ilişkin bu alternatif girişimler, haberde inşa edilen gerçekliği verilerle destekleyici bir yapı oluşturarak açıklamakta ve yine verilere dayanarak sistemi eleştirip çarpıklıkları ortaya koyan muhalif bir rol üstlenmiştir.

⁵ Ezcümle ile sayılara hayat vermek. Bu yaklaşım, soyut ve rakamdan ibaret olarak görünen verileri daha anlaşılır bir hale getirmeyi amaçlar. Böylece, büyük veri setinden elde edilen istatistiksel bir sonuç ya da çıkarımları bireysel hikâyeler ve deneyimler üzerinden örneklendirilerek insanlaştırılır.

Jeppesen (2023) ise yerküredeki her şeyin verileştirilmesine ilişkin süreçte radikal gazetecilerin anti-kapitalist bir paradigmadan kamuya açık verileri ve alternatif veri kümelerini haber yapmada nasıl kullandıklarına odaklandı. Jeppesen'e (2023) göre veri, her ne kadar kamusal söylem içerisinde rakamlar ve istatistikler ile varsayılan bir nesnellığe hitap etse de, aslında veri ve istatistik tarafsız değildir. Verinin uzun sürece yayılan sistematik ırkçı, sınıfsal, cinsiyetçi, sömürgeci ve heteronormatif paradigmalardan yeniden üretildiğini söyleyen Jeppesen (2023), verinin genellikle politik, ekonomik ve sosyal amaçları elde etmek için kullanıldığını öne sürmektedir. Tüm bunlarla birlikte eleştirel gazeteciler ve radikal/alternatif medya açısından verileştirilme süreci bir tür bağlılık ve sorgulamayı da içerir. Eleştirel gazeteciler verinin taraflı bir olgu olduğunu düşünmelerine rağmen veri odaklı infografikler, haritalar, hikâye anlatımları vb. ile verinin bir şekilde aktivist kullanımına da açıktır. Böylece radikal medya bir şekilde meşruluk tartışmasını sürdürebilir ve dahası haberlerde istatistik ve açık veri setlerinin kullanılmasıyla ana-akım medya haberciliğinin başat iddialarından olan “nesnellik” ve “şeffaflık” ölçütlerine ilişkin benzer bir pozisyon alabilir.

Son olarak Jeppesen & Sartoretto (2023) araştırmalarında farklı bölgelerdeki ABD (*Data for Black Lives*), Brezilya (*Indigenous Emergency*) ve küresel çapta faaliyet gösteren *CityLab* isimli veri haritalama projelerini inceledikleri netnografiye dayalı çoklu vaka analizinde bir takım bulgulara ulaştılar. Araştırmacılara göre (2023), radikal medya örnekleri karşı-veri haritalama yoluyla, topluluklara ilişkin sosyal, sınıfsal, ırkçı, cinsiyetçi vb. gibi kesişimsel düzeylerde verileştirilmeye meydan okumuşlardır. Bu türden karşı-veri haritalama uygulamaları, toplulukların adalet taleplerini veri üzerinden pekiştirmeye olanak sağlar. Jeppesen & Sartoretto (2023), karşı-veri haritalamalarının bir tür veri adaleti (*data justice*) uygulaması olduğunu ve 2020'li yıllarda alternatif medya ve dijital aktivizm için topluluk iletişimde önemli bir parça olduğunu öne sürer.

İşte tüm bu farklı perspektiften bakan çalışmalara dayanarak, veriye dayalı haber yapmanın sadece büyük haber kuruluşları için değil, aynı zamanda yerel ve alternatif medyalar da olmak üzere hemen her türdeki haber odalarında yaygınlaştığını söylemek mümkündür. Ancak küresel ölçekte faaliyet gösteren haber kuruluşlarının bu alandaki etkisi radikal/alternatif medya kurumlarının faaliyetlerinden çok daha

fazladır. Tüm bu somut koşullar yakın bir geçmişe sahip olan veri gazeteciliği alanını tanımlamayı ve bu alanın epistemolojisine ilişkin tespitler yapmayı güçleştirmektedir.

1.2. Teorik Çerçeve: Pierre Bourdieu'nün Alan Teorisi

Pierre-Felix Bourdieu, yaptığı ampirik çalışmalar ve ürettiği özgün kavramlarla sosyal bilimler alanında hatırı sayılır bir yere sahiptir. Bourdieu'nün ortaya attığı teori ve kavramlar bugün sadece sosyoloji alanında değil başta felsefe olmak üzere kültürel çalışmalar, antropoloji ve iletişim disiplinlerinde önemli bir referans noktasıdır (Blommaert, 2005).

Felsefe üzerine eğitim alan Bourdieu, akademik kariyerinin başlarında Sartre'dan oldukça etkilenmiş ve varoluşçu bir perspektifle ontoloji ve epistemolojiyle ilgilenmiştir. Zorunlu askerlik görevi nedeniyle Cezayir'e giden Bourdieu, burada savaşı ve özellikle Fransız sömürgeciliğinin somut örneklerini gözlemlemiş ve salt entelektüel/felsefi düşünceden sıyrılarak daha çok antropoloji ve sosyolojiyle yakınlaşmıştır. Oradaki deneyimlerinden ve araştırmalarından hareketle 1958 yılında yayımladığı *Sociologie de l'Algérie* (Cezayir Sosyolojisi) kitabı, bugünkü manada onun *Théorie des champs* (Alan Teorisini) oluşturan birçok bileşeni kavramsal olarak içermese bile öz olarak bu teorinin temellerini atmıştır. Bourdieu sosyolojisinin önemli kavramlarından biri olan *reflexivity* (düşünümsellik), onun Cezayir'deki çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır (Calhoun, 2006; Bourdieu, 2012). Cezayir'deki farklı etnik grupları ve kabile toplumunu sahada inceleyen Bourdieu, burada çok sayıda farklı ayrımlar ve görece değişken kültürel öğeler keşfetmiştir. Birbirinden farklı kültürel boyutların, tabiri caizse iç içe olmasına rağmen homojenleşmemesi, onu toplumsal uzam içerisindeki alanlara ilişkin özgün bir soruşturmaya yöneltmiştir (Bourdieu, 1977). Bourdieu'nün çok yönlü saha çalışması sadece Cezayir ile sınırlı değildir. Cezayir'de sömürgeci/kolonyal emek sömürsünü incelerken, Bearn'de evlilik kültürüne ve ritüellerine odaklanmıştır. Başta *Homo Academicus* (1998) olmak üzere yükseköğretim üzerine çalışmalar da yapan Bourdieu, akademik yaşamının son dönemlerinde medya kültürü ve gazetecilik alanına ilişkin de sıklıkla görüş bildirmiştir (Calhoun, 2006).

Cezayir'deki sosyolojik gözlemleri Bourdieu'nün düşünce dünyasında büyük bir kırılım yaratmış ve akademik kariyerinin neredeyse tüm aşamasında oradaki

alışmalarına referans vermiştir. Cezayir’deki sömürgeci kapitalizme karşı verilen bağımsızlık mücadelelerini ve ortaya çıkan toplumsal sonuçları etnografik alan araştırmasıyla inceleyen Bourdieu, metodolojik olarak da çoğulcu bir yaklaşımı benimsemiş ve pek çok çalışmasında nitel veri toplama tekniklerinin yanında nicel yöntemlerden –zellikle anket tekniğinden- de faydalanmıştır. Böylece Bourdieu, ilişkisel sosyolojiyi (düşünümsel sosyoloji) farklı pek çok çalışma ile temellendirmiş ve toplumsal yaşamın dinamiklerinden yola çıkarak dizayn ettiğı alan teorisini ampirik bir temele oturtmuştur (Bourdieu, 1963; Bourdieu & Sayad, 1964; Bourdieu, 1977).

Bir sosyal bilimci olarak Bourdieu (2018), doğrudan gözlemlere başvurarak toplumsal ilişkileri özgün bir metodoloji ekseninde açıklamayı denemiştir. Ona göre, sosyal alan, teorik ile pratik bütünselliğinin yanı sıra ilişkiseldir ve bu alandaki ilişkiler özne/nesne, birey/toplum gibi dikotomik (ikilik) karşıtlıklar üzerinden değil, alan ve alanın içerisindeki dinamiklerin ilişkiselliğı üzerinden şekillenir. Bourdieu, “oluşumsal (*genetique*) yapısalcılık” adını verdiğı kavramla bu daliteler üzerinden kurulan yaklaşımları reddetmekle kalmaz, dahası bir paradigma geliştirme çabasında bulunur. Swartz (1997) bu durumu i ie geçmiş birçok kavramın bir yapı olarak ifade edilişi olarak görür ve bu haliyle alan teorisi, başta kültür olmak üzere iktidar ve sınıf analizleri açısından da işlevsel hale gelir. Bourdieu, bir yandan Durkheim ve Marx’ın çalışmalarında belirginleşen ve “nesnelci” pozisyon olarak adlandırdığı durumu eleştirirken, diğەر yandan Alfred Schtz’un çalışmalarında olduğu gibi fenomenolojik ve etnometodolojik yaklaşımlardaki “znelci” pozisyonu da eleştirir (Willig, 2013). Bourdieu, kelimenin tam anlamıyla kendi paradigmasını inşa ederken diğەر yandan en mütevazı haliyle pozitivizme, yapısalcılığā, varoluřçuluğā, fenomenolojiye ve Marksizm’e karşı sürekli yürütülen bir tartışmayı da beraberinde götürür. Ancak onun yaklaşımı nesnel ya da öznel yaklaşımı seçmek değildir, aksine bu iki bakış açısının düşünümsel ilişkisini bir yerde kurmaya çalışır (Bourdieu, 1989). Son tahlilde Bourdieu’nün yaklaşımı, çeşitli kavramların etkileşimi üzerinden toplumu ve bireyi analiz etmeyi dener. Dahası onun bu yaklaşımı yapısāl işlevselcilik ile sosyal fenomenoloji arasındaki kutuplaşmadan sıyrılmaya çalışmaktır (Bourdieu & Waquant, 1992; Maares & Hanusch, 2022).

Bourdieu zgn kllyatını, diğەر bir isimle kendi ilişkisel ve düşünümsel sosyolojisini, *constructivist structuralism* (yapısālci inşacılık) veya *structuralist*

constructivism (inşacı yapısalcılık) şeklinde tanımlar (Bourdieu, 1989, s. 14). Böylece, insan davranışlarının sebeplerini analiz edebilmek için sosyal uzamda çoklu yöntemlerin kullanılmasının zaruri olduğunu düşünür ve bu yüzden düalist yaklaşımları reddeder (Bourdieu & Wacquant, 1992; Swartz, 1997).

Bourdieu, reddettiği düalist yaklaşımlara dair eleştirilerini sıralarken sosyal bilimlerde yeni bir hat çizmenin gerekliliğinden de bahseder ve bunun monist olması gerektiğini savunur. Ona göre Strauss'un yapısalcılığı ve Sartre'ın varoluşçuluğu insan davranışlarını anlamada eksiktir, çünkü her iki düşünce yapısı da insanı daha çok içsel ya da bilişsel nedenlere indirger (Myles, 1999). Hâlbuki insan sadece yapısal olarak değil tarihsel olarak da değerlendirilmesi gereken bir öznedir (Bourdieu, 1998). Bununla birlikte Bourdieu, Althusser'in yapısalcılığına da bir karşı tavır gösterir. Althusser'in (2014) *ideoloji* kavramsallaştırması ona göre hatalıdır çünkü *Devletin İdeolojik Aygıtları* olarak isimlendirilen yapılar aslında birer alandır (Bourdieu & Wacquant, 1992). Bourdieu, her ne kadar Kantçı düalizme karşı çıkmasına rağmen onun hakkını teslim eder ve Kant'ın ünlü ilkesine atıfta bulunarak durumu şöyle özetler: “Ampirik araştırmadan yoksun teori boştur, teoriden yoksun ampirik araştırma kördür” (Bourdieu, 1988). İşte bu yüzden Bourdieu kendi sosyolojisini inşa ederken çelişkilerden olabildiğince sıyrılmayı dener. Çünkü o, objektivizmi ve sübjektivizmi, fenomenolojiyi ve pozitivistliği, kuram ve metodolojiyi iç içe geçirir. Dahası bununla sınırlı kalmaz ve öne sürdüğü alan teorisinde alanı (*champ/field*); habitus, sermaye, doxa ve illusio kavramlarıyla birlikte yapılandıran bir teori şeklinde açıklar (Wallace & Wolf, 2005; Wacquant, 2006).

Bourdieu'nün alan teorisi, sosyal yaşamın içerisindeki tahakküm ilişkilerini ve birbirleri ile olan etkileşimleri sonucunda tekrar üretilen ilişkileri göstermeyi hedefler. Teoriye göre toplumsal yaşamın içerisinde yeşeren bir alan -bu eğitim, siyaset, hukuk, gazetecilik vb. olabilir- içerisinde *agent* (fail) barındırır ve bu alanda farklı başlık ve büyüklükte sermayeler ortaya çıkar (Bourdieu, 1977). Bourdieu'ya (1986) göre failler, sahip oldukları sermayeleri (ekonomik, sosyal, kültürel ve simgesel) kendi habitusları aracılığıyla kullanarak bir çeşit tahakküm ilişkisine bağlı olurlar. Esasında Bourdieu için bir alanın tanımlanması öncelikle ampirik bir sorudur ve bir alanın yapısı, failerin mevcut konumlarını meydana getiren sermayelerin türüne, miktarına ve dağılımına bağlıdır. Bu sebeple alan teorisi sermaye, doxa, habitus ve illusio kavramları ile anlam

kazanır (Bourdieu, 1998). Ona göre her alanın kendine has koşulları ve bir döngü mekanizması mevcuttur. Alan içerisindeki aktörler konum olarak birlerine çok yakın gibi gözükseler de aslında birbirlerinden çok farklı olabilirler. Bu sebeple alan teorisi bir yandan yapıyı diğer yandan faili ele alır. Böylece teori, alanlar arasındaki mücadeleleri incelemenin dışında failerin mücadelelerini de inceler. Çünkü her bir fail, mevcut sermaye çeşitliliği açısından farklı boyutlarda kendini gerçekleştirebilir. Böylece tahakküm de burada daha açık bir haliyle kendisini gösterir. Denilebilir ki alanlar, birbiri ile senkronize olmuş ve sınırları tam olarak çizilmese de yapısı itibarıyla bir uzamın parçası olabilen kategorilerdir.

1.2.1. Bir Mücadele Sahası: Alan

Bourdieu, alan kavramındaki anlaşılması zor ve sınırları net bir şekilde çizilemeyen alan içerisindeki kavramları adeta bir alegori yaparak açıklamaya çalışır. Bunu bir ‘oyun’ olarak ifade eden Bourdieu, oyuncuların oyunu kazanmak için yeri geldiğinde başka oyunculara karşı ittifak yaptıklarını, yeri geldiğinde ise birbirlerine karşı acımasız bir rekabete tutuştuklarından bahseder. Böylece oyundaki tüm oyuncular, oyunu kazanabilmek adına bazen elindeki tüm kartları, yani sermayelerini, masaya cömertçe koyabilirler. Oyunun ve rakiplerin zorluğuna göre farklılaşan bu kartlar, yine oyunun oynandığı yer olan alanda ancak bir anlam kazanabilir. İşte bu noktadaki önemli sorunlardan birisi de oyunun nerede başlayıp nerede bittiği, yani sınırlarının nasıl çizildiği ve tarafların nerede konumlandığı hadisesidir. Ona göre alan, kendi yasalarını ve sosyal düzenini oluşturmuş başka bir sosyal evren şeklindedir (Bourdieu, 2005).

Bourdieu’ya göre alan, “Dış normlara ve gerçeklikten tamamen ayrılmaksızın kendi normlarına ve gerçekliğine sahip olan ayrı bir toplumsal evrendir” (Bourdieu, 2005, s. 33). Bourdieu, sosyal failin (gazeteci) varlığının alandan (gazetecilik/medya) ayrılamaz olduğunu ileri sürmüştür. Bu sebeple herhangi bir sosyal failin dünyasını anlamak, onun ilgili alanından bağımsız bir şekilde düşünülemez. Aynı şekilde bir alan, faillerden ve onların sermayesinden uzak değerlendirilemez. Bu nedenle Bourdieu’nün sermayesi, “hem bir alanın içindeki süreç hem de onun ürünüdür” (Thomson, 2008, s. 69). Son kertede alan, “çeşitli failerin alanın dönüştürülmesi veya korunması için mücadele ettiği” bir cenk sahasıdır (Bourdieu, 1998, s. 40). Uzam ise

Bourdieu'nün sözünü ettiği sermaye ve sermaye türleri tarafından şekillenir. Böylece alanlar, sosyal yapının salt bir yansıması değil de yapılandırılmış ve sistematik bir kurgu bütünü şeklinde görülür (Gorski, 2016). Thomson'a (2008) göre de alan, içerisindeki sermayeler birikimidir ve bu sermaye çeşitliliği hem bir alanın içindeki süreçtir hem de bir alanın ürünüdür. Esasında alan, sermaye için yapılan mücadelenin sahasıdır ve bu yüzden de sermaye hem alanın bir parçasını oluşturan hem de onun için alanda mücadelenin verildiği bir forma dönüşür.

Bununla birlikte alanın neresi olduğuna ilişkin genel bir cevabın olmadığını belirten Bourdieu, sınırların sadece alan özelinde ve alanın ne olduğuna göre çizilebilecek yapıda olduğunu, dolayısıyla etkilerinin hissedildiği her yerin aslında alanın bir parçası olabileceğinden bahseder (Bourdieu & Wacquant, 1992). Alan, Bourdieu tarafından ezcümle ile “konumlar arasındaki nesnel ilişkilerin konfigürasyonu ya da ağı” şeklinde tanımlanır (Bourdieu, 1986). Bahsi geçen konumlar, failler için kurumların içeriği, normları ve dayatmaları üzerinden elde edilen habitusların varlığı ile öznel, yine bu alan dinamiklerinin etkisiyle farklı sermaye türlerinin dağılımı ile ortaya çıkan potansiyel pratik ise nesnel koşullardır. Bu noktadan hareketle Swartz (1997), Bourdieu'nün alan teorisinin sosyal bilimlerin birçok disiplini için işlevsel olduğunu, alan içindeki hiyerarşinin görme ve görünme bağlamında daha detaylı incelenebileceğini ve bununla birlikte sosyal araştırmacının alandaki bağlam ve düğümleri görmezden gelmeden analiz edebilme becerisini yansıtabileceğini vurgular.

Toplumun ekonomi, siyaset, din ve en geniş ifadeyle kültür olarak ifade edilen kurallar içerisinde yarı özerk bir biçimde alanlara ayrıldığını düşünen Bourdieu, bu alanların da kendi özerklikleri bağlamında farklılık gösterdiğini ifade eder. Bunun sebebi bir alanın kendisini diğer alanlardan yalıtılma özelliğine sahip olduğundan ötürüdür (Bourdieu, 2005). Kendi habitus gerekliliğini oluşturan, değiştiren ve kendine has bir süreç ile sistematikliğini devam ettiren alanlar, diğerlerinden görece çok daha farklılaşarak toplumsal uzamda yer edinirler. Bu yüzden bir alan, daima çekişmelere sahne olur ve alandaki meşruluk, mücadelenin rekabet düzeyinden güç alır (Benson, 1998; Peillon, 1998; Benson, 2005). Yani alan, faillerin veya kurumların güç yapısını korumak ve değiştirebilmek için mücadele verdiği bir yapı olarak “alana giren herkese dayatılan nesnel güç ilişkisidir” (Bourdieu, 1991, s. 230).

1.2.2. Alanın Kültleşmiş Düşünsel Yapısı: *Doxa*

Doxa, olguların olma biçimi şeklinde düşünülse de aslında sosyal uzamda üretilen kültüre ve alana göre değişen kavrayışın kendisidir (Bourdieu, 1998). Faillerin, alanın doğasına yönelik temel anlayışı ortak bir şekilde paylaşmasını belirtir (Bourdieu, 2005; Benson & Neveu, 2005). Başka bir ifadeyle doxa, “Bir alanın kültürel sermayesini oluşturan ve onu diğer alanlardan bağımsız veya farklı kılan unsurlar” olarak ifade edilir (Vos vd., 2012, s. 852). Yani doxa, alandaki uygulama ve varsayımların failler arasında paylaşılan prensip ve normlarını ifade eder (Fahmy & Attia, 2020).

Bourdieu için doxa, failin mevcut olduğu alana aidiyet duygusunu teşvik eden ve alandaki ilişki ve işleyiş biçimlerinin doğallığını işaret eden varsayımlardır (Bourdieu, 1997). Böylece doxa, bir şeyin alanda kabul görebilmesi adına sunulan bir fiile veyahut içgörüyü faillerin inanması ve bu yeni düşünceyi savunması üzerinden şekillenir. Bu nedenledir ki doxa, “baskın bakış açısı, kendini evrensel bir bakış açısı olarak sunan ve dayatan” olarak da tanımlanmıştır (Vos & Singer, 2016). Doxa, oyuncunun bir oyunu oynamaya değer görmesinden daha çok konjonktürü göz ardı ederek oyuna dâhil olma isteğidir (Bourdieu, 1996). Ancak doxa, yalnızca hakikate itibar edilmesi üzerinden değil, aynı zamanda yanlış tanımayı, kısmi ve çarpıtılmış bir anlayışı da içerisinde barındırır. Çünkü doxa toplumsal uzamda her bir alanın gerçekliğin görüldüğü haliyle algılandığı deneyimler üzerinden şekillenmesidir. Bu nedenle Bourdieu (1993a) doxa'nın, koruma çabasının alandaki değişimlerden daha fazla kayıp yaşayabileceğinden ötürü öncelikle ayrıcalıklı ve yerleşik faillerde vücut bulduğunu dile getirir. Dolayısıyla bu aşamada doxa'daki değişim, teknolojik çıktıların konfigüratif olarak değer ve pratiklerin alana ithal edilmesi olarak yorumlanır (Lindblom vd., 2022).

Doxa, gazetecilik bağlamında ele alındığında bir şeyin haber olmasını belirleyen bir ölçüt yapısı olarak “haber değeri” olarak ifade edilir (Willig, 2013). Benson (2006), doxa kavramının gazetecilik pratiklerindeki uluslararası deneyimleri ve farklılıkları anlamada önemli bir rol oynadığını öne sürer. Hanitzsch (2007) ise bu öneriyi daha somut bir düzleme oturarak gazetecilerin toplumsal yapı içerisinde bilinçli/bilinçsiz bir şekilde özgün bir dizi norm ve değer oluşturmalarını araştırmıştır

ve gazetecilik temel yapısının *cognitive* (bilişsel), *evaluative* (değerlendirme) ve *performative* (eylemsel) olarak üç seviyeden oluştuğunu ifade eder. Burada bahsi geçen seviyeler arasındaki etkileşim, meydana gelen olayların haber değeri kavramına ve mesleki değerlerin inşasına dolaylı bir şekilde etki eden unsurlar olarak ele alınmıştır. Bu yüzden doxa, gazeteciler için mesleğin profesyonel kimlik ve kodlarını keşfetme yapısı şeklinde görülebilir bir noktaya evrilir.

1.2.3. Alanı Kabul Etmek: *Illusio*

Illusio, alanda giren oyuncunun oyunu oynamaya değer görmesidir (Bourdieu, 1995). Diğer bir deyişle, sosyal failerin toplumsal uzamda dâhil oldukları oyunlara ilişkin duydukları inanca verilen isimdir. Fail, bu sayede oyunun amacını ciddiye alır ve oyunu oynamaya değer bulur (Rowlands & Rawolle, 2013). Bununla birlikte *illusio*, oynanan oyunla hemfikir olup olmamak durumundan ziyade, oyunun kendisine bir toplumsal değer atfetmeyi sağlar. Bu nedenledir ki Bourdieu, toplumsal uzamı ayakta tutan şeyin failin oyunu oynamaya değer görmesi, yani *illusio*'nun varlığı olarak görür (Bourdieu, 1993a; 1998). Daha ileri bir tanımla *illusio* “oyunun içinde olanlar için olup bitenin önemli olduğu gerçeğidir” (Bourdieu, 1998, s. 77).

Bourdieu için *illusio*, oyuna yoğunlaşarak ona yatırım yapmaya değer görmek şeklinde tanımlanır. *Illusio*, oyun anlamını karşılayan *ludus* kelimesinden hareketle oluşarak “oyuna yoğunlaşmak, oyunun yapılarına değdiğini sanmak, kısaca; oyunun oynanmaya değdiğini” düşündürmektedir (Bourdieu, 1995, s. 149). Böylece, failin toplumsal uzamın nesnel koşulları ile zihinsel yapı arasında bağdaşımlar kurması, *illusio*'yu bir tür suç ortaklığı üzerinden oyun ve oyuncu arasındaki ilişki olarak işlevselleştirir (Bourdieu, 1998). Yani *illusio*, bir alanda kabul gören bir dizi uygulamaların ve içsel inancın kombinasyonu, yani *habitus* ve *doxa*'ın arasında karşılıklı ilişkisinin oluşmasıdır (Usher, 2017).

Illusio “herhangi bir belirli alandaki çıkarlar üzerine duygusal yatırım ve bilişsel yatırım ya da basitçe, oyunun [örneğin gazetecilik oyununun] oynamaya değer olduğuna dair inanç” olarak ifade edilir (Benson & Neveu, 2005, s. 3). Burada bahsedilen hadise gazetecilerin yapmaları gerektiğini düşündükleri ile normatif olarak oynadıkları role ilişkin bağlantının kendisidir. Nölleke vd., (2022) için teknoloji tabanlı gazeteciliğin aynı zamanda gazetecik alanında “sözde krizler” (Franklin, 2012)

yaratması ve gazetecilerin bu alana olan inançlarını belirli bir oranda kaybetmesine rağmen işe olan bağlılıkları ve çabaları ancak *illusio* ile açıklanabilen bir fenomendir.

Gazetecilik içerisinde *illusio* kavramı bazı araştırmalara konu olagelmıştır. Bu kavram, “gazetecilik oyununun oynamaya değer olduğuna dair sorgulanmaz bir inanç” (Willig, 2013, s. 374) olarak görülmesinin dışında gazeteciliğin misyonuna ilişkin “güçlü bir duygu” (Hovden, 2012, s. 67) şeklinde de ifade edilmiştir. Hummel vd. (2012) ise gazetecilik *illusio*’sunu daha derinlemesine bir noktadan ele almış, gazetecilerin tüm olumsuzluklara rağmen –belki de iyi bir prestij sahibi olmak adına– var olan bir kariyeri sürdürmekteki ısrarı, yani alandan kopmamak için güçlü bir şekilde direnç gösterme eğilimi olarak görmüşlerdir. Onların (2012) bu tespiti, gazetecilik alanının güvencesizleşmesini temel alan farklı perspektiflerden üretilen çalışmalarla da desteklenmiştir (Reinardy, 2011; O’Donnell, 2017; Cohen vd., 2019).

1.2.4. Toplumsal Uzamın İnşacısı: Sermaye

Bourdieu, sermaye kavramını Marx ve Weber gibi öncülü olan birçok sosyal bilimciyi analiz ederek oluşturmuştur. O, her ne kadar sermayenin her şeyden önce ekonomik olarak karşılığı olan bir kavram olduğunu düşünse de sermayeyi sadece buraya sıkıştırmaz. Ona yeni bir biçim vermeyi deneyen Bourdieu, sermayeyi ekonominin dışında ama bir o kadar da ekonomiyle ilişkili olarak yeniden anlamlandırmaya girişir.

Bourdieu için genel olarak sermaye, fayda sağlamak adına mübadele edilebilecek emekten ibarettir (Daniel, 2010). Bourdieu’da sermaye kavramı bir tür Marx ve Weber kombinasyonu üzerine inşa edilmiştir. Bu sayede Bourdieu, salt sınıf yapısının ötesine geçerek daha kapsayıcı bir analiz yapma fırsatını yakalamış olur. Çünkü Bourdieu (1989) için failler, alanda yalnızca ekonomik olarak değil, elde ettikleri farklı sermaye türleri sayesinde rekabete girerler. Bourdieu (1986), faillerin alanda yalnızca ekonomik sermayeye sahip olmadıklarını bununla birlikte kültürel, sosyal ve simgesel sermayeye de sahip olduklarını öne sürer.

Bourdieu’nün sermaye kavramına ilişkin getirdiği asıl yenilik, sermayenin alanlara göre farklı birikimlere sahip olmasıdır. Ekonomik sermayeyi para ve mülkiyet üzerinden tariflerken kültürel sermayeyi failin sahip olduğu *background* (art yetiştirim/artalan) ve eğitim ile ilişkilendirir. Failin toplumsal uzamdaki

konumlanmasını ve meşruiyetini sosyal sermaye ile kazandığını düşünen Bourdieu, onun alandaki tahakküm gücünü de simgesel sermaye ile kurduğunu öne sürer (Swartz, 1997). Bourdieu için bu dört farklı sermaye türü aynı zamanda toplumsal uzamdaki dinamiklere göre değişkenlik gösterir. Bu nedenledir ki, sermaye türleri arasında bir yakın ilişki vardır ve bu ilişki ağı birbirinden yalıtılarak değerlendirilemez. Ezcümle ile fail, elindeki tuttuğu yetkinliği, yeteneği veyahut potansiyeli bir türden sermayeye dönüştürebiliyorsa ancak bundan sermaye olarak bahsedilebilir. Aksi halde onun iç dünyasında saklı kalan bir şeyin sermayeye karşılık gelmesi beklenemez. Bu ancak failin kültürel kazanımı olarak nitelendirilebilir.

Bourdieu'nün sermayeyi salt ekonomik olarak görmemesinin nedenlerinden biri de aslında birçok sosyal bilimcinin sermayeyi *Kapital*'e yani Marks'a (2013) indirgenmese karşı çıkmasıdır. O, iktisadi ve ekonomik olarak sermayenin alandaki etkisini kabul eder ancak "terk edilmiş" olarak gördüğü sosyal ve kültürel sermayeye odaklanmaktan geride de durmaz (Bourdieu, 1993b). Bu yüzden Bourdieu, Marksist sermaye anlayışından faydalanır ama belli bir yerde ona eleştiriler getirir ve eklemeler yapar. Marksizm sermaye tahlillerini modern kapitalizmin üretim biçimine vurgu yaparken, Bourdieu sermayeyi daha çok sosyal boyutu ile tanımlamayı dener. Yani Bourdieu'da sermaye, boyut değiştirmiştir. O, failin mevcut sermayeleri ile toplumsal alanda kendine yer edinebileceğini ve dahası alandaki rekabet gücünü perçinleyerek diğer failerle rekabet edebileceğini düşünür (Bourdieu & Wacquant, 2013).

Marksizm'in olası bilimselliği, kapitalizmdeki temel dayanak noktası olarak gördüğü sınıf çelişkisini veyahut emek-sermaye çelişkisini, ekonomik ve peşi sıra siyasi olarak ele alınır (Marx, 2013; Engels, 2013). Ancak Bourdieu'ya göre bu sınıf çatışmalarını anlamamanın ön koşulu alanları anlamaktır ve çatışmalar bizatihi statü gücüne göre şekillenebilir. Burada ortaya çıkan gücü oluşturan ise faildeki tüm sermayenin dağılımıdır ve bu tek başına ekonomik bir sermayeden ibaret değildir.

Swartz (2005) Bourdieu'daki sermaye kavramına ilişkin bir diğer önemli hususun toplumsal uzamdaki çatışma tespitinin olduğunu düşünür. Toplumsal uzamdaki iktidar savaşı bir çeşit simgesel ve maddi kaynakların kesişimi ile gerçekleşir. Failerin maddi gücü, entelektüel kapasitesi ve kültürel eğilimleri alandaki konumlarında farklılık yaratarak sermaye biçimleri arasındaki değişkenliğin daha

görünür olmasını sağlar. Alandaki iktidarın tahsis edilmesi ekonomik sermaye kadar kültürel ve sosyal sermaye ile de ilişkilidir.

Bourdieu'ya (1984) göre failler, mevcut toplumsal ve kültürel yönelimleri (kimlik, eğitim geçmişi, sosyalleşme tercihleri vb.) ile birlikte yine faillerin toplumsal ilişki ağı içinde mübadele etme gücünü ortaya koyan nüvelerle (tanınırlık, aidiyet, paylaşma vb.) sermayenin yeniden üretilmesini sağlar. Bir diğer ifadeyle sermaye, failin habitusu ile alandaki diğer faillerin habitusu arasındaki farklılığın ortaya çıkmasına neden olur (Bourdieu, 2003).

Bourdieu'da (1986) alan içerisindeki mücadelenin belirleyicilerinden birisi failin elinde tuttuğu sermayedir. Toplumsal uzam içindeki fail aynı zamanda sermayenin taşıyıcısıdır. Bu sayede fail, elde ettiği sermaye miktarı ve türleriyle alanda konumlandığı yere göre sermayenin dağılımına etki eder (Bourdieu & Wacquant, 2013). Fail, sermayesine göre konumlandığı için mevcut sermayenin boyutu ve türü oldukça önemlidir. Bu yüzden Bourdieu sermayeyi, genel itibarıyla alanı ve habitusu biçimlendiren ve bununla birlikte kendisi de alan ve habitus tarafından biçimlendirilen bir yapı olarak görür. Nihayetinde Bourdieu, alanda rekabeti güçlendirecek ve tahakkümü elde edecek failin farklı sermayeler bütünüyle bunu gerçekleştirebildiği üzerinde ısrarla durur. Dahası sermaye, *distinction* (sosyal ayrım) için bir aracı görevi görür. Yani, sosyal ayrımlar veyahut hiyerarşi sermayenin çeşitliliği ve gücüne göre şekillenir. Bundan kaynaklıdır ki sermaye, hem failin toplumsal uzamda bulunduğu alanı hem de failin sahip olduğu habitusu biçimlendirir.

Bourdieu (1986) için sermaye birikimi zamana yayılır ve o bir çeşit kâr etme potansiyeli gibi kendisini her defasında genişletmeye çalışan bir eğilimle hareket eden bir güçtür. Bu yüzden Bourdieu için her şey, eşit derece mümkün ya da imkânız olamaz. Toplumsal uzamın içerisinde mevcut olan fail, alandaki gerçeklikle karşılaştığında onu reddetmek yerine genellikle ona uyum sağlamayı ve bir çeşit kısıtlanma kümesinde kalmayı kabul eder. İşte bu da belirli bir zamanda farklı alanlar ve alt alanlar arasında bulunan failin sermayesindeki dağılım yapısını ortaya koyar. Yani Bourdieu için sermaye “toplumun biriktirilmiş tarihi” olarak ifade edilir (Bourdieu, 1983, s. 183).

Bourdieu (1995) insanların (failler) toplumda kendi sermaye farklılıklarına, yani elde ettikleri ekonomik ve kültürel sermayeye göre konumlandıklarını öne sürer.

Ama Bourdieu (2010) buna ek olarak sosyal sermayenin de işlev gördüğü alanların varlığından da bahseder. Bu nedenle Bourdieu için sermaye; ekonomik, kültürel, sosyal ve simgesel olmak üzere dört farklı şekilde ortaya çıkar. Ekonomik sermaye; hızlıca paraya dönüştürülebilir ve özel mülkiyet ile elde tutulan sermayedir. Kültürel sermaye ise, elde ettiği kültürel kazanımları (yükseköğretim mezunu olma, yabancı dil bilme, ihtiyaç duyulan bir alanda uzmanlaşma vb.) bir şekilde kültürel ve ekonomik sermayeye dönüştürebilme kurumsallığının elde edilmesidir. Sosyal sermaye ise alan içerisindeki yükümlülükler veya diğerleri ile kurulan ilişkiler sonucunda oluşan, koşulların elvermesiyle ekonomik bir sermayeye de dönüşebilen bir sermayedir. Son olarak simgesel sermaye ise failin toplumsal uzamdaki prestiji, tanınması ve saygınlığı olarak ifade edilebilir. Bahsedilen bu sermaye türleri birbirlerinden yalıtılarak ayrı alanlarda oluşan birikimleri ifade etmez, tersine benzer alanlarda birbirleriyle bir dinamizm oluşturur.

1.2.4.1. Ekonomik (İktisadi) Sermaye

Bourdieu için ekonomik sermaye direkt olarak paraya çevrilebilecek olan sermayedir ve mülkiyet hakkı bağlamında nitelik kazanır. Bu sebeple ekonomik sermaye gizli tahakküm ilişkilerinin görece az olduğu, dahası gücün direkt olarak temsil edilip gösterildiği bir sermaye türüdür. Bu yüzden ekonomik sermaye için faillerde somut olarak gözlemlenebilen bir şeydir de denilebilir. Burada akla ilk önce para gelse de aslında ekonomik sermayeden kasıt, sadece mevcut paranın varlığı değil paraya dönüştürülebilen tüm somut mallardır (Bourdieu, 1986).

Ekonomik sermaye düşüncesi kuşkusuz Bourdieu'nün Marx'tan etkilendiği en belirgin noktalardan birisidir. Marksizm'in politik ekonomi perspektifine göre toplumsal eşitsizliklerin kaynağı olan sermaye (Marx, 1987; Hobsbawm, 1988; Marx & Engels, 1993; Marx & Engels, 2012) Bourdieu için de önemli bir referans noktasıdır ve eşitsizliği derinleştiren esas güçtür. Ancak toplumsal uzamdaki rekabet ve tahakküm salt ekonomik sermayeye indirgenemeyecek derece kompleks bir yapıya sahiptir (Bourdieu, 1986; Bourdieu, 2013). Bourdieu için her ne kadar ekonomik sermaye diğer tüm sermaye türlerinin merkezindeymiş gibi görünse de ona göre sermayenin özü maddeleşmiş biçim veya somutlaşmış emektir. Bu emek sayesinde fail, toplumsal uzamda yer tutabilir. Bu, açıkça Marx'ın sermaye tanımlarını

çağrıştırırsa da Marx’a göre metalar arasında eşit bir mübadele koşulundan söz etmek olanaksızdır. Çok açık bir ifadeyle Bourdieu, Marx’ta olduğu gibi sömürünün teorisini yazma peşinde değildir. Bu yüzden Bourdieu’daki ekonomik sermaye, Marksist değildir (Desan, 2013).

Alandaki tüm sermaye türleri bir çeşit iktidar savaşının aparatı haline gelirken ekonomik sermaye burada para olarak en büyük işlevini sürdürür. Bourdieu’daki diğer sermaye türleri yani sosyal, kültürel ve simgesel sermayeler ekonomik sermayeden tam olarak bağımsız düşünülemez. Ekonomik sermaye bir şekilde sermaye türlerinin temeli olabilir ancak tüm sermaye kavramı sadece ona indirgenemez (Swartz, 1997).

1.2.4.2.Sosyal (Toplumsal) Sermaye

Sosyal sermaye kavramı her ne kadar Bourdieu öncesi Durkheim, Marx, Weber, Tocqueville ve Tönnies gibi düşünürler tarafından dile getirilmiş olsa da sosyal sermaye Bourdieu’nün bakış açısıyla yeniden tartışılan ve onun sermaye türleri arasında gördüğü önemli bir kavramdır. Bourdieu’da sosyal sermaye, sosyal faillerin ve alanlardaki grupların mevcut kaynaklarının birlikteliği üzerinden anamlanır.

Bourdieu (1986) sosyal sermayeyi bir ağ içerisinde az ya da çok miktarda kurumsallaşan karşılıklı etkileşim ve biriktirilen potansiyel kaynaklar üzerinden açıklar. Daha somut bir şekilde ifade etmek gerekirse Bourdieu için sosyal sermaye, failin bir gruba dâhil olmasıyla elde ettiği topluluk sermayesinin desteğini alması ve güç birliği üzerinden belli başlı bir meziyetin oluşmasıdır. Dahası sosyal sermaye, mevcut kaynaklar dâhilinde failin gruplara katılması ve orada kurumsallaşmış ilişki düzleminde varlığını sürdürebilme becerisidir.

Sosyal sermayeyi failler ile gruplar arasındaki etkileşim üzerinden temellendiren Bourdieu, bu kavramı “bir bireyin ya da bir grubun kalıcı ilişkiler ağı, az ya da çok kurumlaşmış karşılıklı tanıma ve tanınmalara sahip olmaları sayesinde elde ettikleri gerçek ya da potansiyel kaynakların bütünü, dolayısıyla böylesi bir ağın harekete geçirmeye olanak sağladığı sermaye ve güçlerin toplamı” olarak görür (Bourdieu & Wacquant, 2003, s. 108).

Sosyal sermaye, faillerin iç dünyasındaki durumundan daha çok alan içerisinde ön plana çıkan bir olgudur. Diğer bir anlamda sosyal sermaye, failin alanda elde ettiği konum ve oradaki topluluk üyeleri ile kurduğu ilişkiler sayesinde gelecek hedeflerine

yönelik yatırım yapma stratejisidir. Bu yüzden sosyal sermaye “uzun süreli iletişim ağlarına sahip olmayla bağlantılı fiili ve potansiyel kaynakların toplamını” ifade eder (Bourdieu, 1986, s. 248). Yani, bir şekilde tanışma, tanıma ve belirli ortak noktalarda birliktelik üzerinden genişleyen bir ağın üyelerinin birbirlerinin sermayelerini kullanmalarıdır (Jourdain & Naulin, 2011).

Bourdieu, sosyal sermayenin büyüklüğünü, failin kurduğu ya da bir şekilde dâhil olduğu ağların büyüklüğü üzerinden okumaya çalışır. Ama aynı zamanda büyük bir sosyal sermayenin varlığı failin kültürel ve ekonomik sermayesi ile de ilintilidir (Bourdieu, 1986). Bir grubun içerisine dâhil olan sosyal fail, buradaki varlığını hem maddi hem de sembolik düzlemde sürdürülebilir ve kârlı olması için belki de ilk etapta rastlantısal olarak kurduğu ilişkileri belli bir aşamadan sonra kısa ya da uzun sürede doğrudan faydalanabileceği bir ilişkiye dönüştürür. Bu da bireysel veya kolektif yatırım stratejisi şeklinde cereyan eder (Field, 2017).

İşte bu nedenledir ki Bourdieu’nün sosyal sermayesi, diğer sermaye türleri arasında bir nevi aracılık işlevi de görür. En basit haliyle ekonomik sermayesi güçlü olan bir fail, sosyal sermayesini güçlendirmek için alanlardaki gruplara dâhil olur. Bu onun hem ekonomik sermayesine katkı sunabileceği gibi hem de kültürel ve simgesel sermayesine de etki edecektir. Bu yüzden Bourdieu (2010) sosyal sermayenin kurumsallaşmasında elde edilen kazanımları önceler ve bundan daha çok imtiyazlı sınıfların üstünlüklerini korumak için faydalandıkları bir araç olduğunu öne sürer (Field, 2006).

Toplumun çeşitli katmaları arasında her fail bir şekilde sosyal sermayeye sahiptir. Bu durum en başta failin bulunduğu aile üzerinden temellense de sonrasında failin bir şekilde dâhil olduğu sivil toplum kuruluşu, topluluk, siyasi parti, dernek vb. ile gelişir. Böylece fail, içerisinde olduğu grubun ağlarını ve kaynaklarını kullanarak ekonomik ve kültürel sermayesine olabildiğince etki eder. Yani, fail ve grup arasındaki ilişki aynı zamanda karşılıklı bir “tanınma” olarak kurumsallaşır ve taraflar arasında karşılıklı bir iş birliğine dayanan ilişki sürdürülür.

1.2.4.3.Kültürel Sermaye

Kültürel sermaye ile anlatılmak istenen, failin sözel kabiliyeti, kültürel arka planı (*background*), sanat ve estetik algısı, eğitim bilgisi ve analitik düşünebilme

kapasitesi gibi faili toplumsal uzamda bir kerteğe oturabilecek geçmiş kazanımlardır. Bu sayede fail, elinde tuttuğu kültürel sermaye ile alandaki diğer failer ile rekabet edebilmekte hem de toplumsal uzamda diğerleri tarafından saygı görmektedir (Jourdain & Naulin, 2020). Kültürel sermaye failin üslubu, estetik yaklaşımı, entelektüel kapasitesi, eğitim geçmişi ve ürettiği eserler ile birlikte anlam kazanan bir yerdedir.

Bourdieu'ya (1986) göre kültürel sermayenin şekillenmesi failin habitusu içselleştirmesi ile karşılıklı ilişkilidir. Kültürel sermaye failde diğer sermaye türlerine göre daha merkezi bir yerde bulunur ve bu Bourdieu'nün düşünömselliğindeki açığırtaylardan birine karşılık gelir. Failin doğduğu andan itibaren sosyal ilişkiler kurarak elde ettiğı hemen her şeydeki pratiğı dönüşme potansiyeli olan şeyler, faildeki kültürel sermayeyle yakından ilişkilidir. Aynı zamanda Bourdieu'nün (1986) kültürel sermayesi, egemen olanların kendi beğeni yargılarını bir tür norm olarak sunmaları ve bununla birlikte sınıf yapısı ile statükonun bir şekilde korunmasındaki araçlardan biri olarak görölür (Botma, 2013; Botma, 2017).

Bourdieu (1986), *The Forms of Capital* (Sermayenin Türleri) (1986) adlı çalışmasında kültürel sermayenin detaylarına iner ve onu üç farklı aşamada değerlendirir. Bunlar, *embodied state* (somutlaştırılan/bedenselleştirilen), *objectified state* (nesneleştirilen) ve *institutionalized state* (kurumsallaştırılan) şeklindedir.

Somitlaştırılan/bedenselleştirilen kültürel sermaye ile ifade edilen, herhangi bir kültürel yeteneğın (yabancı dil bilgisinin nadir olduğı bir toplumda akıcı şekilde yabancı dil konuşabilmek), kültürel sermaye dağılımı içerisinde daha nadir görünen bir özellik olarak faile ayrıcalıklı bir konum sağlama fırsatı vermesi ve failin alandaki meşruluğunu perçinleme olanağı tanınmasıdır. Burada başat rolü failin içinde bulunduğı aile oynar. Yani, alt formlarıyla birlikte kültürel sermayeye daha çok sahip olan aileden gelen çocuklar, hayata daha çok somutlaştırılan/bedenselleştirilen kültürel sermayeyi biriktirerek başlayabilir (Swartz, 2015). Bourdieu (1986) için somutlaştırılan/bedenselleştirilen kültürel sermaye, üst-sınıfa mensup ya da entelektüel bir ailede büyüyen failin, bir çeşit kalıtsal sermaye aktarımına uğramasıdır.

Bourdieu (1986) için nesneleştirilen kültürel sermaye ise sanat alanındaki çıktıları temel alır. Failin, düşünce dünyasını bir nesneye yansıtarak ortaya koyduğu eserin ona sağladığı sembolik gücü bir çeşit kavramsallaştırma girişimidir. Resim

yapmak, şarkı söylemek, yazı yazmak gibi faaliyetlerin failde varlığı ve bunu kullanarak aynı zamanda ekonomik sermayeye de dönüştürebilme potansiyeli, nesneleştirilen kültürel sermayeyi vurgular.

Son olarak Bourdieu'nün (1986) ifade ettiği kurumsallaştırılan kültürel sermaye ise akademik kurumlar tarafından faile verilen kazanımları niteler. Bu aynı zamanda failin resmi olarak da kültürel sermayesini garanti altına alan bir özelliği içerisinde barındırır. Üniversite diploması, önemli bir beceriyi geliştirdiğini gösteren eğitim sertifikası vb. gibi dereceler failin bir kurum tarafından başarılı bulunarak elde ettiği belgelerdir. Fail, her ne kadar o konu hakkında bilgi, donanım ve tecrübeye sahip olsa da alan içerisinde öne çıkabilmek ve sermayesini yasal dayanaklarla temellendirebilmek için kurumsallaştırılan kültürel sermayeye de ihtiyaç duyar.

Yukarıda bahsedilen üç farklı formla birlikte kültürel sermaye, gazetecilik alanı içerisindeki failin yani gazetecinin birincil kaynağıdır. Dahası, gazeteciliğin otonomisi ve gazetecinin fikirsel kabiliyeti de kültürel sermayeye dayanmaktadır (Stringer, 2018; 1993). Nihayetinde gazetecilik alanına özgün kültürel sermaye “güçlü yorumlar, derinlemesine haberler vb. biçimlerde kendini gösterir” (Benson & Neveu 2005, s. 4).

1.2.4.4.Sembolik (Simgesel) Sermaye

Sembolik sermaye “yadsınan” bir sermaye olarak görünürde olanın dışında daha içsel bir çıkar ilişkisini temsil eder. Bu bir güç olmaktan ziyade, faile toplumsal uzam içerisindeki farklı alanlarda meşruluk kazandırmayı sağlayan bir sermaye formudur (Swartz, 1996). Bourdieu'nün *The Field of Cultural Production* (Kültürel Üretim Alanı) isimli eserine önsöz yazan Randal Johnson sembolik sermayeyi şöyle ifade eder: “Sembolik sermaye birikmiş prestij, ünlülük, takdir veya onur derecesine atıfta bulunur ve farkındalık ile onaylama diyalektiği üzerine kuruludur” (Johnson, 1993, s. 7).

Sembolik (simgesel) sermaye ile ekonomik sermaye arasında bir bağ bulunur. Ekonomik sermayenin sağladığı ayrıcalıklar sembolik sermayede gizlenen ve güç olarak kendini gösteren bir yapıya evrilebilir (Bourdieu & Wacquant, 2013). Çünkü ekonomik sermaye, faile diğer sermaye formlarından daha fazla güç ve olanak

kazandırabilir ancak onun elde tutulması adına sembolik sermayeye de ihtiyaç duyar. (Lebaron, 2014).

Sembolik sermayenin gazetecilik alanındaki yansımaları da diğer sermaye türleri gibi fark edilebilir noktaları içerir. Stack’a (2010) göre gazetecilerin sembolik sermayeleri ile politikacılar arasında büyük oranda benzerlikler bulunur. Her iki alanın birbirinden farklılıkları olmasına rağmen yapısal biçimde benzerlik gösteren nüanslar vardır. Gazetecinin sembolik sermayesi, mesleki itibarları, haber medyasındaki etkisi ve tanınırlığı ile okuyucu karşısındaki güvenilirliği ve saygınlığıdır.

1.2.5. Yapı ve Failliğin Karşılıklı Şekillenmesi: *Habitus*

Habitus kavramıyla ilgili olarak söylenmesi gereken ilk husus onun Bourdieu tarafından üretilmediğidir. Aristoteles’in “heksis” kavramı habitusun ilkel ifadesidir (Bourdieu & Wacquant, 2014; Jourdain & Naulin, 2020). Ancak Bourdieu habitus kavramını yeniden yorumlamıştır ve onun için anahtar kavramlardan birisi olan habitusu çeşitli sıfatlandırmalar ile ele almıştır. Bunlar arasında “alışkanlık doğuran güç”, “kültürel bilinçdışı”, “zihinsel alışkanlık”, “algı, beğeni ve eylemin zihinsel ve bedensel şeması”, “düzenli doğaçlamaların doğurgan ilkesi”, “yapılaşmış praksis” gibi ifadeler bulunmaktadır (Bourdieu & Wacquant, 2014).

Habitus, bireylerin ve grupların uzak veya farklı alanlarda faaliyet gösterdiği sırada mevcut zihinsel yapılarını temsil eder. Faillerin sosyal deneyimlerinin birbirine bağlı öznel ve nesnel boyutlarını anlamlandırır (Cottle, 2022). “Habitus kelimenin tam anlamıyla, ne tam olarak bireyseldir, ne de davranışları tek başına belirler; buna karşın, faillerin içinde işleyen yapılandırıcı bir mekanizma, onların çok çeşitli durumlarla başa çıkmasını sağlayan bir strateji üretme ilkesidir” (Bourdieu & Wacquant, 2003, s. 102). Dahası habitus, benzer yaşam deneyimlerinin sonuçlarını içselleştiren faillerin aynı habitusu paylaştığı bir merkezdir (Bourdieu, 1998). Failin alandaki eylemliliği onun habitusu tarafından belirlenir ve ona gelecekle nasıl adımlar atacağına dair içgörüler sunar (Bourdieu, 1986). Bourdieu, öne sürdüğü habitus kavramında failin eylemlerine mekanik bir anlam yüklemeyi ve onu bir kendiliğinden oluş düşüncesine bağlamaz. Bununla birlikte fail eylemlerinin yegâne sorumlusunun bilinç olduğu savını da reddeder. Birey, kendi tarihsel mirasının izlerini taşır ve karşılaştığı güncel durumlara

ilişkin içgörüler kazanır. Bu nedenle failin deneyimleri, güncelin bir kertede belirleyicisidir. Bourdieu (2000) bunu şu şekilde açıklar:

“Her birimizde, değişen oranlarda dünkü insanın bir parçası vardır; çünkü bizim şekillendirildiğimiz uzun geçmişe kıyasla şimdiki zaman çok azdır, bu yüzden içimizde kaçınılmaz olarak dünkü insan hâkimdir.” (Bourdieu, 2000, s. 78-79).

Sosyal fail, ne alandan tam olarak bağımsız ve özgürce davranabilir ne de alanın norm dayatmalarını tamamen içselleştirebilir. İşte tam da bu ikilikleri aşmak için Bourdieu habitus kavramını önermiştir (Kumar, 2018). Başka bir deyişle Bourdieu hem sosyal determinizmin hem de bireysel özgürlüğün aşırılaşmasından kaçınır ve habitus kavramı burada işlev kazanır. Bourdieu habitusu tanımlarken kavramı iki uç taraftan da kurtarmayı başararak sosyal fail olarak insanı, toplumsallığın içinde inşa eden/edilen yatkınlıklar sistemine yedirir. Bu yüzden Bourdieu için habitus sadece bir “alışkanlık” olarak nitelendirilemez. Yani habitus failin tekrarladığı alışkanlıklarla olanı yeniden ürettiği bir şey değil, aksine üretmek için ihtiyaç duyulan yaratıcı fikrin ve pratiğin kendisidir (Bourdieu, 1993b).

Habitus, bireylerin başta sosyalleşme ve sonrasında kendi çabalarıyla biriktirdikleri sermaye türleri sonucunda elde ettikleri içselleştirilmiş değer ve yönelimleri ortaya çıkararak bireysel olanı (fail) ve toplumsal olanı (alan) birbirine bağlar. Failin habitusu, içinde bulunduğu alandaki pozisyonunu şekillendirirken, aynı zamanda failin eğilimlerini güçlü bir şekilde yansıtabilecek yerlere daha fazla yönelmesini sağlar. Başka bir ifade ile Bourdieu (1990), alan içerisinde hâkim/güçlü konumda olanların diğerlerinden daha farklı bir habitusa sahip olduğunu öne sürer ve bunu bir çeşit meşrulaştırma kuralı “nomos” olarak görür. Bu nedenle failin sermaye birikimi ve alandaki konumu arasında bir mücadelenin yükselmesini teşvik eder. Bu, failin alana yeni girmesi ve uzun süreden beri orada olmasından ötürü gelen epistemolojik tansiyonun yanında özerlik ve heteronomi şeklinde ikilikler üzerinden de devam eder. Tam da bu noktada fail bu mücadeleyi vermeye değer olduğuna inanır (illusio) ve bu süreci düzenleyen kuralları (doxa) sorgulamadan alanda var olmaya çalışır (Maares & Hanusch, 2022).

Habitusun alandaki diyalektiğini açıklamaya çalışan Ritzer (2001), habitusun hem sosyal dünyayı ürettiğini hem de sosyal dünya tarafından üretildiğini öne sürer. Ancak ona göre habitus çeşitliliği, failer arasında kendini eşit bir şekilde göstermez.

Buradan hareketle habitus, failin nasıl düşündüğünü, davrandığını, kararlar aldığını, güncel ve gelecek sürecini nasıl yönettiğini, diğer failer ile arasındaki ilişkiyi nasıl yönettiğini temellendirir (Kumar, 2018). Bunun için de Bourdieu’da failer değişkenlik göstermeye çok yatkındır. Failin seçimleri, siyasi ve ekonomik güç alanı tarafından baskın bir şekilde tetiklenir ancak kendi alanlarının içsel yönetimi nomos tarafından sağlanır. Fail, zamanla bu mantık ve düşünme biçimi üzerinden sosyalleşerek alanın kurallarını yani “oyunun nasıl oynandığını” bilen bir tür kas hafızası geliştirir. İşte Bourdieu’nün habitus dediği şey budur (Lowrey vd., 2019). Bu nedenle habitus düzensiz bir yapı olmaktan ziyade sistemleştirici olması bakımından kendisi de bir yapıdır. Habitus failin eğilimlerini, yatkınlıklarını ve pratiklerini yönlendirerek alandaki sermaye birikimlerine ve pozisyonunu maksimize etmesine yönelik eylemleri biçimlendirir.

Habitus kavramı her ne kadar Bourdieu ile büyük bir anlam kazansa da hem gazetecilik alanı hem de diğer dijitalleşen alanlar için bu kavramının içeriği zenginleşmiştir. Bourdieu sonrası sosyal bilimcilerin katkısı ile “dijital habitus” kavramı ortaya çıkmış, bu tanım araştırmacıların hem dijital hem de sosyal alandaki ampirik çalışmaları üzerinden şekillenmiştir. Konuyu ele alan araştırmacılar dijitalleşmenin gazetecilik alanında yarattığı dönüşümü daha detaylı ele alabilmek için yaptıkları çalışmalar sonucunda bu kavramı önermişlerdir (Schultz, 2007; Bock, 2012; Hartley, 2013; Willig, 2013; Kumar & Haneef, 2018; Kumar, 2018; Vasudevan, 2018). Dijital habitus, gazetecilik alanının ikincil bir kavramı olarak şekillenir. Esasında habitus, failin toplumsal boyutta davranışlarını şekillendiren ve failin toplumsal davranışının nesnel koşullarda analiz edilebilmesini sağlayan bir kavramdır (Bourdieu, 1984; Schultz, 2007). Gazetecilik alanı için habitus (birincil habitus), haber odalarında çalışan gazetecilerin haberi nasıl tanımladıklarına, neyin haber olup olamayacağına karar vermelerine ve en çok da haberi nasıl yapacaklarına ilişkin içinde bulunduğu koşulları şekillendirmesidir (Harcup & O’Neill, 2017). İkincil olarak anlam kazanan dijital habitus ise birincil olandan farklıdır. Bu ikincil habitus, “dijital habitus” ya da “habitus 2” olarak adlandırılır (Schultz, 2007). Dijital habitus, gazetecilerin alan içerisinde dijital öncelikli işe ve bu iş protokollerine uyum sağlamasını, bununla birlikte alanda ihtiyaç duyduğu mesleki yetkinliklerinin geliştirilmesine odaklanır. Kısacası birincil habitus, failerin ekonomik, sosyal, kültürel ve sembolik çevreleri

tarafından şekillenirken, ikincil habitusun oluşması için failin de dijitalleşme sürecine adapte olması ve etkin bir rol oynaması gerekir (Kumar, 2018).

1.3. Düşünsel Sosyoloji Merceğinden Gazetecilik Alanını İncelemek

Gazetecilik ve haber odalarına yönelik çalışmalar pek çok araştırmacı tarafından farklı teorik yaklaşımlar etrafında şekillendi. İletişim çalışmalarındaki anaakım ve eleştirel olmak üzere başı çeken iki ana yaklaşım altında gazetecilik alanı farklı teorik çerçeveler etrafında araştırılmaya değer gördü. Bu kapsamda haber odalarındaki günlük rutinler, politik bağlamlar ve ekonomik koşullar klasik etnografi temelindeki araştırmaların da ilgisini çekti. İlk olarak 1950’li yıllarda White (1950) ve Breed’in (1955) çalışmaları haber odasındaki etnografik gözlemler için dikkate değer bir atılım yarattı ve bu araştırmacılar haber odalarındaki eşik bekçilerine ve editöryal kontrol süreçlerine odaklandı. Ancak haber odası etnografisinin, haberin günlük üretimine ve bu süreçteki normları belirlemeye yönelik daha kapsamlı çalışmaları 1970’li yıllarda Anglo-Amerikan merkezli bir şekilde gerçekleşti (Schultz, 2007). Bu yıllarda Warner (1971), Tunstall (1971), Altheide (1976), Tuchman (1978), Schlesinger (1978) ve Gans (1979) gibi araştırmacıların klasik etnografiyi takip ederek haber odalarında yaptıkları çalışmalar haber üretimindeki farklı yaklaşımları, rutinleri, kültürü ve profesyonel kodları ortaya çıkarmayı denedi.

21. yüzyılla birlikte gazeteciliğin dijitalleşme ile yaşadığı dönüşüm haber odaları açısından bambaşka bir sürecin kapısını araladı. Gazetecilerin hızla çevrimiçi alana taşınması, okuyucunun da haberi basılı bir gazeteden ziyade bilgisayar ekranından okumaya teşvik etti. Bu durum aynı zamanda haber odaları, gazeteciler ve okuyucular için gazetecilik alanının normlarında da büyük değişimlerin yaşanmasını tetikledi. İşte bu nedenlerden ötürü Cottle (2000), haber odası etnografilerinde ikinci bir dalganın yaşanması gerektiğini öne sürdü. Böylece haber odasından yeni pratiklerin ve kültürün oraya çıkışı, eleştirel ekonomi-politik, haberin sosyal organizasyonu ve kültür çalışmaları gibi önceki bulgulara ışık tutan kuramsal yaklaşımları daha analitik bir çerçevede okumaya ve derinleştirmeye olanak sağlayacaktı (Schultz, 2007).

İletişim alanındaki yakınsama ve haber odalarında meydana gelen dijital dönüşüm, haber üretiminde birçok fırsat yaratırken gazeteciler için ciddi bir meydan

okumayı beraberinde getirmiştir. Bu nedenle hem gazetecilik alanına genel bir perspektiften bakabilmek hem de toplumsal uzamdaki failin (gazetecinin) durumunu anlayabilmek açısından Bourdieu'nün alan teorisi son yıllarda araştırmacıların teorik çerçevesinde önemli bir mercek olmuştur.

Hem teorik hem de ampirik bir köprü sunan bu analitik strateji, geleneksel olarak ayrılmış makro-toplumsal düzey haber odası modelleri ile mikro-organizasyonel yaklaşımlar arasında bir tür bağlantı yaratabilir (Benson, 1998). Önceki haber odası çalışmaları belirli organizasyonlara ve iç dinamiklere odaklanmaları nedeniyle açıklamada bir zayıflığa sahipken, alan teorisi haber odası ile gazetecilik alanı arasında ve bununla birlikte gazetecilik alanı ile güç alanı arasındaki ilişkileri dikkate almasıyla güçlüdür. Bu şekilde, alan teorisi “dış güçlerin gazetecilik alanının yarı özerk mantığına nasıl çevrildiğini” açıklamaya katkıda bulunur (Benson, 1998, s. 479).

Bourdieu'nün düşünümsel sosyolojisinde insan ve toplum karşılıklı bir dönüşüm halindedir. Ona göre insan, hem nesne hem de özne konumundadır ve faile ciddi şekilde önem atfetmiştir. Bourdieu'nün düşünümsel sosyolojisi modern toplumda birden çok katmanlı olan ve birbiri ile etkileşim halinde olan alanları içerir. Bununla birlikte her alana özgü kurallar ve o kurallar bütünü ile işleyen biçimleri mevcuttur. Bourdieu (1999), gazeteciliğin de bu alanlardan bir tanesi olduğunu ve kendine has dinamikleri birleştirerek özellikle gazetecilerin sermayeleri ve habitusları için bir mücadele alanı olduğunu altını çizer. Bourdieu, gazetecilik alanının faileri olarak gazetecileri niteler ve onların hem alanı etkilediğini hem de alandan kendileri etkilendiğini vurgular. Onların sermayeleri ve içselleştirmiş oldukları habitusları gazetecilik alanının yeninden şekillenmesini sağlar.

Bourdieu'nün alan teorisini, herhangi bir toplumsal oluşumu (gazetecilik alanı), sosyal güçlerin dinamiklerini (mücadele alanı olarak haber odası) ve sosyal aktörlerin (gazeteciler) kendi süreçlerini/fenomenlerini anlamak için tasarlamıştır (Kumar, 2018). Bourdieu, haber medyasındaki dönüşümün olanaklı ve kısıtlayıcı yönlerini anlayabilmek için bütünsel bir sosyolojik perspektif sunar (Benson & Neveu, 2005; Siapera & Spyridou, 2012). Bourdieu, *On Television* (Televizyon Üzerine) (1998) başlıklı eserinde, bir yandan üretimin ve gerçekliğin inşası olarak medyanın toplumsal etkisini tartışırken diğer yandan medyanın yarattığı sembolik gücü,

geliştirdiği kavramlar (alan, habitus, sermaye, doxa, illusio vd.) üzerinden detaylandırmaya çalışır. Bourdieu, bu eserinde devletin gücü ile ekonomik, sosyal, kültürel ve sembolik sermayeye yansıyan “medya gücü” arasında bir ayrımı ortaya koymak için çabalar.

Bourdieu, gazetecilik alanının faili olan gazetecilerin alanda kabul görülen tutumlar etrafında şekillendiğinden bahseder. Ona göre gazetecilik alanı, diğer alanlarda olduğu gibi inançlar toplamı ve bir tür “paylaşılmış ön-varsayımlar” olarak ifade edilir (Bourdieu, 1999). Bununla birlikte Bourdieu (1999) bu alanın özerk olmadığını ve gazeteciliğin kültürel üretim faaliyeti olmasından kaynaklı olarak diğer alanlarla bağıllık ilişkisinin çok daha fazla olduğunu belirtir. Bourdieu’nün kendi ifadesiyle gazetecilik alanına ilişkin bu tanımlama “kendi dünyadaki konumu ve diğer benzer mikrokozmoslardan aldığı çekimler ve itimler tarafından tanımlanan, kendi yasalarına sahip bir mikrokozmos” şeklinde ifade edilir (Bourdieu, 1998, s. 39). Ona göre gazetecilik alanı “dış güçlere” (hukuk, edebiyat, bilim vb.) bağımlıdır ancak tiraj, izlenme oranı vb. kaygılardan ötürü ekonomik alanla sürekli ilişkilidir. Bu sebeple Bourdieu (1999), gazetecilik alanının pazar tarafından basınç altında tutulduğu ve kültürel alanın ekonomik alandan tam olarak bağımsız olmadığını ifade eder. Ancak Bourdieu buradaki eleştirel bakışını güdük bir materyalizm ile kuşatılmış Marksizmden ayırır ve alanın salt ekonomiye indirgenerek açıklanmasının yetersiz olduğunu savunur. Çünkü Bourdieu, kültürel alanın ekonomik alan tarafından çevrelendiği görüşünü destekler fakat diğer faktörlerin göz ardı edildiğini de vurgular.

Bourdieu her ne kadar alan teorisini geliştirirken gazetecilik ve medya alanına ilişkin detaylı ve yoğun çalışmalar ortaya koymasa da, gazetecilik çalışmaları içerisindeki Bourdieucu yaklaşım son çeyrek asırda bu teorinin izinden giderek onun kavramlarını daha işlevsel hale getirmiştir. Benson (1999) *Field Theory in Comparative Context: A New Paradigm for Media Studies* (Karşılaştırmalı Bağlamda Alan Teorisi: Medya Çalışmaları İçin Yeni Bir Paradigma) isimli eserinde konuyu kapsamlı bir şekilde ele alan ilk araştırmacı olmuştur. Bu çalışmasında Fransa’daki haber medyasını Bourdieu’nün mirasından hareketle alan teorisi çerçevesinden inceleyen Benson (1999), gazeteciliğin sermaye ve habitus ile birlikte nasıl bir kültürel üretim alanı oluşturduğunu göstererek gazetecilik alanının *macro-meso-micro* (makro-mezo-mikro) ölçeklerdeki durumunu analiz eder. Dahası, medya kuramları

içerisinde alan teorisinin diğer teorilerle olan yakınlık ve farklılıklarına ilişkin belirli saptamalar yapmaya çalışmıştır. Böylece uluslararası gazetecilik araştırmalarına Bourdieu'nün *Alan Teorisi*'nin dâhil oluşu 2000'li yılların başlarına denk düşmektedir. Kuşkusuz Rodney Benson'un öncü çalışmaları (1998; 1999; 2005; 2006) buna büyük oranda katkı sunmuştur (Baisnée & Nollet, 2019).

Bourdieu'nün alan teorisinden hareket eden bazı araştırmacılar (Benson, 1999; Couldry, 2003; Schutlz, 2005; 2007; Hesmondhalgh, 2006; Siapera & Spyridou, 2012; Willig, 2013; Willing et al. 2015; Tandoc Jr., 2015; English, 2016; Kumar, 2018; Perreault & Stanfield, 2019; Zeveleva, 2019; Danzon-Chambaud & Cornia, 2023) teorinin işlevselliği ve farklı fenomenlere uygulanabilirliğinden faydalandılar. Gazetecilik araştırmacıları, alan teorisinin teorik merceğinden yararlanarak farklı coğrafyalardan ve araştırma sorunsallarından hareketle yayınlar yapmışlardır.

Couldry (2003), *Media Meta-Capital: Extending The Range of Bourdieu's Field Theory* (Medya Meta-Sermayesi: Bourdieu'nün Alan Teorisini Genişletmek) isimli bir makale yayınladı ve Bourdieu'nün "meta-sermaye" adını verdiği kavramı sembolik sermaye üzerinden detaylandırmaya çalıştı. Benson & Neveu (2005) *Bourdieu and The journalistic Field* (Bourdieu ve Gazetecilik Alanı) ismini verdikleri derleme kitapta Bourdieucu yaklaşımın gazetecilik çalışmaları içerisinde nasıl bir boşluğu doldurabileceğini, farklı ülkelerdeki gazetecilik alanının dönüşümünü ve Hallin & Mancini'nin (2004) *Comparing Media Systems* (Karşılaştırmalı Medya Sistemleri) başta olmak üzere diğer kuramsal yaklaşımlarla olan ilişkini irdelemeye çalıştı. Schultz (2007), Bourdieu'dan hareketle gazetecilik alanı için nitel araştırma desenini somutlaştırdı ve haber odalarının gazetecilik alanının içerisinde daha çok kültürel üretim alanı ve bir mikrokozmos şeklinde görüldüğünü ifade etti. Bununla birlikte Schultz (2007), alan teorisi için önemli bir kavram olan doxa'yı gazetecilik bağlamında detaylandırmaya çalıştı. Siapera & Spyridou'ya (2012) göre de gazetecilik alanı, gazetecilerin iç morfolojisinin keşfedilebileceği yerdir ve alan teorisi buradan hareketle haber odalarındaki dijitalleşme sürecinin karşılıklı olarak nasıl şekillendiğini incelemeye olanak tanır. İzleyici katılımını anlamaya çalışan Tandoc Jr. (2015) da yine bu teoriye başvurmuştur. Görüldüğü üzere Bourdieu'nün Alan Teorisi gazetecilik çalışmalarında farklı konuların parçası olabilmektedir.

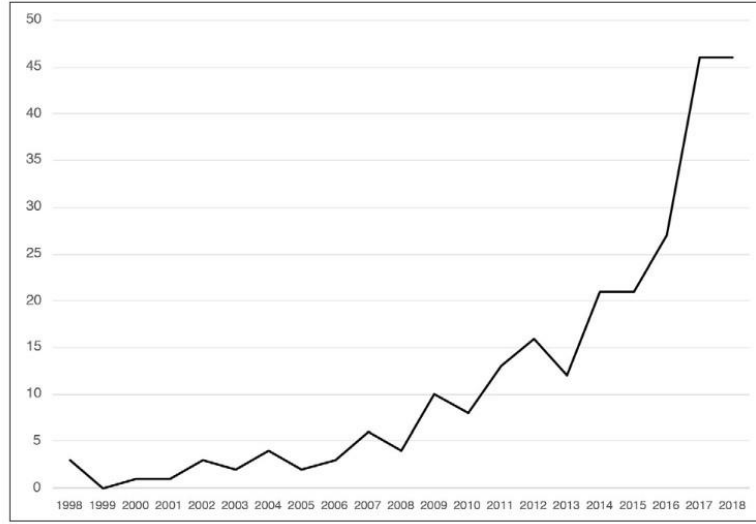
Alan teorisinin merceğinden bakarak alan, sermaye, habitus, doxa ve illusio kavramlarını haber odaları için daha somut bir çizgiye indiren çalışma ise Willig'e (2013) aittir. Ona göre bir alan olarak gazetecilik, onun her şeyden önce kendiliğindenci bir çizgi ile otomatik olarak gelişmeyen bir alan olduğunu ifade etmektir. Buradan hareketle gazetecilik alanının kendisi "iyi gazetecilik nedir?" sorusunun cevabını belirlemede süregelen bir oyun ya da bir mücadele alanının kendisi olmuştur. Gazetecilik sermayesi, basın-yayın kuruluşunun ve gazetecinin alanda ortaya koyabileceği tüm kaynakları ifade eder ve bu kaynaklar alandaki diğer aktörler tarafından kabul görülen şeylerdir. Gazetecilik habitusu ise haber denen olguyu üretmenin ya da bu oyunu oynamanın belirli bir yoludur. Aktörün/oyuncunun yani gazetecinin, alanda kendini konumlandırmak için sahip olduğu belirli eğilimlerin adıdır. Gazetecilik habitusu, kelimenin tam anlamıyla somutlaşmış bir "oyun hissi"dir. Bu yüzden de gazetecilik doxası, haber üretiminde anlaşılmayan, sorgulanmayan veyahut üzerinde gerektiği kadar durulmayan temel nüansları ifade eder. Gazetecilik illusiosu ise bu alanın ya da oyunun aktörleri tarafından icra edilebilmesi için ihtiyaç duydukları inançtır (Willig, 2013).

Alan teorisine güncel ve analitik bir bakış getiren Lindblom vd. (2024), alanı ve alanların birbirleriyle ilişkisini *macro* (makro), sermaye ve türlerinin dağılımını *meso* (mezo) ve failin benliğine yönelik süreci yani habitusu ise *micro* (mikro) olarak kategorize eder. Böylece araştırmacılar, gazetecilerin teknolojiye ve dijital gazeteciliğin gerekliliklerine yönelik kendilerini nasıl ve nerede konumlandıklarını belirlemeye çalışır. Bununla birlikte Lindblom vd. (2024), gazetecilik alanındaki teknolojik değişimin sosyal inşasını kapsamlı bir şekilde açıklamayı dener. Araştırmacılar, gazetecilik alanındaki dijitalleşme sürecinin hem dışardan (platformlar, devasa teknoloji, dijital heteronomi) hem de içeriden (gazetecilik sermayesinin gelişmeye devam etmesi ve alandaki mücadeleler) olmak üzere alanı şekillendirdiğini ifade eder. Ancak bu süreç bununla da sınırlı kalmayıp yukarıdan (yöneticiler tarafından teknolojik yönelimin olduğu gibi kabul edilmesi) ve aşağıdan (yeni yetenekler, değerler ve habitus türlerine sahip failerin alan girişi) bir şekilde eş zamanlı bir sürecin parçası olduğu sonucuna varır.

Gazetecilik araştırmaları içerisinde Bourdieucu yaklaşımın giderek yaygınlaştığını gören Maares & Hanusch (2022), Bourdieu'nün kavramlarını kullanan

çok sayıda çalışma olmasına rağmen, bilim insanlarının bunları çalışmalarına nasıl uyguladığını bulgulamaya çalıştı. Buna ilişkin bir sistematik literatür taraması yapan araştırmacılar içerik analizi, metin analizi ve anlatı analizi yöntemlerini kullanarak Bourdieu'nün Alan Teorisi odaklı 249 bilimsel dergi makalesini inceledi.

Şekil 38. Bourdieucu Yaklaşımın Gazetecilik Çalışmalarındaki Yeri
(1998-2018 Arası Makale Sayısı)

Kaynak: Maares & Hanusch, 2022: 742

Araştırmacıların hazırlamış olduğu grafiğe bakıldığında Bourdieucu düşüncenin gazetecilik araştırmalarında son on yılda yaygınlaştığı, 1998 ile 2008 yılları arasında ise sadece tek haneli sayılarda yayınların olduğunu ve 2009'dan itibaren kritik bir yükseliş olduğunu görülmektedir. Ayrıca Maares & Hanusch'in (2022) yapmış olduğu araştırma, bu alanda yayınlar üreten tüm araştırmacıların coğrafi dağılımlarını da incelemiş ve toplam 36 ülkeden 404 araştırmacının yayın yaptığını öne sürmektedir. Ülkeler bazından bir frekans dağılımı oluşturan Maares & Hanusch (2022), ilk beş ülkenin ABD (%27.2), Birleşik Krallık (%13.8), İsveç (%8.6), Avustralya (8.4) ve Singapur (4.4) olduğunu listelemiştir. Buradan hareketle araştırmacılar, gazetecilik alanı içerisinde Bourdieucu düşüncenin ağırlıklı olarak ABD ve Avrupa'daki araştırmacılar tarafından benimsendiğini ve uyarlandığını ifade etmektedir. Son olarak Maares & Hanusch'e (2022) göre, Bourdieu'nün alan teorisi ve ortaya attığı kavramlar gazetecilik araştırmalarında her ne kadar yaygın bir kullanıma doğru ilerlese de bu teorinin gazetecilik araştırmalarındaki analitik gücü gazetecilik biliminde henüz standartlaştırılmamıştır. Bir yandan Bourdieu'nün

terimleri analiz edilmeye devam etmekte ayrı bir yandan ise gazetecilik sermayesinin neyi ifade ettiği veya gazetecilik alanında en çok neyin değeri olduğu hala büyük ölçüde değışkenlik göstermektedir.

1.3.1. Bourdieucu Yaklaşımın Veri Gazeteciliğine Bakışı

Veri gazeteciliği pratiklerinin son yıllarda yaygınlık kazanması aynı zamanda bilimsel literatürde de bu konuya ilişkin bir ilginin artmasına neden oldu. Veri gazeteciliği üzerine artan akademik çalışmalar farklı araştırmacılar tarafından yapılan sistematik literatür taramalarıyla desteklendi (Heravi vd., 2022; Erkmen, 2024; de-Lima Santos, 2024; Bhaskaran vd., 2024; Morini, 2024).

Erkmen'e (2024) göre Bourdieu'nün alan teorisinin veri gazeteciliği alanına ilişkin araştırmalarda teorik çerçeve olarak kullanılması, veri gazeteciliğinin dışardan gelen (ekonomik ve siyasi) süreçle nasıl etkileşimde olduğuna ilişkin güçlü bir kavramsal anlayış sunabilir. Dahası bu yaklaşım, veri gazeteciliğine ilişkin hem tekil vaka çalışmalarını hem de çok uluslu karşılaştırmalı çalışmaları derinlemesine inceleme olanağı yaratır. İşte bu kapsamda Bourdieu'nün alan teorisi merceğinden faydalanarak veri gazeteciliğine odaklanan çalışmalar literatürde sınırlı da olsa mevcuttur (Tandoc Jr. & Oh, 2015; De Vuyst, 2018; Lowrey vd., 2019; Fahmy & Attia, 2020; Martin vd., 2022; Okocha & Odeba, 2022; Bals vd., 2024).

Bu kapsamda ilk çalışmalardan birisi Tandoc Jr. & Oh'a (2015) aittir. Araştırmacılar, veri gazeteciliği alanında dünyanın ilk daraltılmış ekiplerinden birisi olarak 2009 yılında kurulan *The Guardian*'ın *Datablog* sürecini analiz etti. Tandoc Jr. & Oh'a (2015) göre *The Guardian*'nın veri gazeteciliği pratikleri bir yandan geleneksel gazetecilikten ayrılmakta olduğunu gösterirken diğer yandan haber içerikleri bağlamında bir değerlendirme yapıldığında geleneksel gazeteciliğin değeri ve normlarını korumaya devam ediyordu.

Bourdieu'nün alan teorisini veri gazeteciliği bağlamında kullanan diğer bir öncü çalışma ise De Vuyst'e (2018) aittir. Araştırmacının odak noktası veri gazeteciliği alanında cinsiyet kimliklerinin nasıl inşa edildiği üzerinedir. Bu kapsamda farklı ülkelerden toplam 26 katılımcıyla derinlemesine görüşmeler yapan De Vuyst (2018), kadın veri gazetecilerinin erkeklere göre alanda hem fırsatlar hem de zorluklar yaşadığını bulguladı. Kadın gazeteciler geleneksel gazeteciliğin kariyer ilerleme

süreçlerinde erkek egemen ağlar ve cinsiyet ayrımından kaçınmak için veri gazeteciliğine yönelme eğilimi göstermektedirler. Ayrıca veri analizi ve kod yazmak gibi erkek egemenliği altında olan işlere karşı bu becerilerini geliştirmeleri, kadın veri gazetecileri için daha fazla kültürel ve simgesel sermaye birikimine olanak tanıdı. Ama tüm bunlarla birlikte veri gazeteciliği pratiğinde cinsiyet ayrımları da belirgindir. Araştırmaya katılan kadınlar, veri gazeteciliği yapan kadınların büyük bir bölümünün teknik pozisyonlarda yeterince kadının görevlendirilmediği dile getirmiştir. Alanın büyük bir bölümünde teknik dijital sermaye, sembolik sermayenin dağılımı ve veri gazeteciliği ağı gibi noktalar sıklıkla erkeklerle ilişkilendirilmiştir.

Lowrey vd. (2019) ise alan teorisi ve ekoloji teorisini bir kombinasyona uğratarak gazetecilik destek organizasyonu olarak tanımlanabilecek meslek örgütlerinin; dernekler, vakıflar, laboratuvarlar vb. kuruluşların gazeteciliğin teknolojik inovasyonundaki rolünü ortaya çıkarmaya çalıştı. Araştırmacılar bunu yapabilmek için değişen gazetecilik koşullarını göz önünde bulundurarak en etkili çalışmanın veri gazeteciliği alanında bir örnek olay üzerinden yapılacağını düşündüler. Lowrey vd. (2019) topladıkları verilere ilişkin her iki teoriden bakarak bir sonuca ulaştılar. Alan teorisinin eleştirel perspektifinden bakıldığında veri gazeteciliği, anlatı raporlanması (anektodal gazetecilik) üzerine kurulu hâkim gazetecilik geleneklerine meydan okuyarak eksik ve kusurlu bir gazetecilik anlayışı ve uygulamasına karşı bir müdahale yolu sunmaktadır. Ekoloji perspektifinden bakıldığında ise veri gazeteciliği, sektörde büyüyen ekosisteme karşıtlık göstermek yerine ona uyum sağlayan, genişleyen, etkileşimli bir topluluk olarak görülmektedir.

Bir diğer çalışma ise Fahmy & Attia (2020) tarafından literatüre kazandırılmıştır. Araştırmacılar (2020) Alan Teorisini kullanarak Arap ülkelerinde veri gazeteciliğini haritalandırmayı denemişlerdir. Bunun için araştırmacılar *Arab Data Journalists Network* (ADJN) (Arap Veri Gazetecileri Ağı) tarafından 2017 yılında yapılan anket verilerini kullanmışlar, Arap ülkelerinde veri gazeteciliği yapmanın zorluklarını ve Arap gazetecilik ekosistemi içerisindeki bağlamlara odaklanmıştır. Araştırmaya göre Arap veri gazetecileri bu alanda rekabeti sürdürmek için bireysel çabalar ortaya koysa da, medya şirketlerinin sıklıkla siyasi ve ekonomik müdahalelerle yüzleştiği iş modelleri nedeniyle veri gazetecilerinin hedef kitleye sundukları haberlerin kalitesini artırma konusunda ilgisi azalmaktadır. Dahası

çalışma, Arap ülkelerinde veri gazeteciliğinin durumuna ilişkin alan teorisi üzerinden bir model önermiştir. Fahmy & Attia (2020) ortaya attıkları bu modelle Arap ülkelerindeki veri gazeteciliğini Bourdieu'nün kavramları üzerinden göstermeye çalışmıştır.

Martin vd. (2022) ise 34 farklı ülkeden veri gazetecileri ile derinlemesine görüşme yapmış ve açık verinin şeffaflık yapısı ile gazetecilik pratiğini analiz etmeye çalışmıştır. Araştırmacılar, açık veri paylaşmak noktasında kısıtlayıcı tavır alan hükümetler bağlamında bile veri gazetecilerin bu zorluğu aşmak için farklı gazetecilik tekniklerini ve yenilikçi yaklaşımları benimsediklerini ortaya koymuştur. Dahası, veri gazetecileri haber yaparken elde ettikleri veriyi kullanırken meslektaşları, üçüncü kişiler ve kamuoyu bileşenleri ile her geçen gün daha çok bağlantı kurmaya devam etmektedir. Bu durum gazetecilerin birbirleri arasındaki rekabetten ziyade iş birliğini teşvik ederek veri gazeteciliği alanının çoklu bir yapı ekseninde dönüşüm geçirdiğini göstermektedir.

Veri gazeteciliğine yönelik çalışmaların büyük bir bölümü ABD ve Avrupa ekseninde gelişse de dünyanın farklı bölgelerinden bu alana ilişkin bilimsel katkılar sürmektedir. Bu kapsamda Okocha & Odeba'nın (2022) alan teorisini kullanarak Nijeryalı veri gazetecileri üzerine yaptıkları çalışma örnek gösterilebilir. Bu araştırmaya göre Nijerya'daki gazeteciler, veri gazeteciliği konusunda bilgi sahibi olmanın dışında kısıtlı da olsa uygulamalar yapabilmektedirler. Ancak bu gazetecilik pratiğinin ülkede sürdürebilmesi için iki konuda aksiyon alınması gerekmektedir. İlk olarak veri odaklı gazetecilik eğitimlerinin haber odalarında yaygınlaşması ve sonrasında açık veri odaklı hükümet politikalarının devreye girmesiyle gazeteciler için veriye erişimin kolaylaştırılmasıdır.

Bourdieu'cu yaklaşım üzerinden veri gazeteciliği bağlamında yapılan araştırmaya son örnek Bals vd., (2024) tarafından Almanya'da yürütülen bir çalışmadır. Araştırmacılar veri gazeteciliği alanındaki cinsiyet, sosyo-ekonomik statü ve göçmenlik olgusunu Bourdieu'nün alan teorisi üzerinden açıklamaya çalışırlar. Araştırmacıların ana olarak odaklandıkları nokta katılımcı grubundaki sermaye birikimini ortaya çıkarmak ve bunun sağladığı toplumsal değişimi detaylandırmaktır. Bu sebeple Almanca konuşan 13 veri gazetecisinden birincil elden veri toplayan araştırmacılar, dezavantajlı grupların haber odalarında “temsiliyet” düzeyinde

kaldığını bunun çeşitlilik ve kapsayıcılık açısından gözle görünür bir eksiklik olduğuna ulaştılar. Bu nedenle araştırmacılar, veri gazeteciliği alanında toplumsal değişim potansiyelleri mevcut olsa da, faillerin sermaye birikimlerinin sıklıkla mevcut normlara uyma zorunluluğu üzerinden gerçekleştiğini ve dahası bu normları dönüştürecek eylemliliğin henüz yaygın bir biçimde kullanılmadığı yorumunda bulundular.

Tüm bun bilimsel çalışmalar etrafında düşünüldüğünde Bourdieucu yaklaşımın ve beraberinde alan teorisinin veri gazeteciliğine ilişkin belli başlı bir hat çizebilecek kuramsal bir çerçeve yaratabildiği söylenebilir. Şimdiye kadar yapılmış olan mevcut çalışmaların cinsiyete kodları, marjinalize edilmiş kimliklerin deneyimleri, medya ekosistemi ve özellikle de gazeteci/fail dışındaki faktörlerin alana olan etkileri üzerine yoğunlaştığı bir gerçekliktir. Ancak tüm bunlarla birlikte literatürde veri gazeteciliğine ilişkin detaylandırılmış güç ilişkilerine ve epistemolojik tahlillere ilişkin bir eksiklik bulunduğu da göze çarpmaktadır. İşte bu nedenlerden ötürü çalışma, metodoloji bölümünde literatürdeki mevcut eksiklikleri kendine konu edinecek ve Bourdieucu bir yaklaşımla veri gazeteciliği alanını ele alacaktır.

2. METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Birleşik Krallık'taki veri gazeteciliği uygulamalarının haber odalarında yarattığı karşılıklı dönüşümü hem bireysel (fail) hem de yapısal (alan) bağlamda derinlemesine incelemektir. Çalışmanın bir diğer amacı, veri gazetecilerinin haber odalarında yaşadığı deneyimleri haritalamak ve alandaki epistemolojik gerilimleri ortaya çıkarmaktır. Ayrıca bu araştırma, veri gazeteciliğinin yalnızca haber üretim süreçlerine getirdiği yenilikleri değil, aynı zamanda gazetecilik pratiklerini ve kurumsal yapıların işleyişini nasıl dönüştürdüğünü birbirinden farklı ölçeklere sahip haber odalarında çalışan veri gazetecilerinin deneyimleri üzerinden keşfetmeyi amaçlar.

2.2. Araştırmanın Önemi

Giderek dijitalleşen ve nicel odaklı bir alan haline gelen gazetecilik endüstrisi, beraberinde bir takım vaatler ve atılımlarla haber çalışmalarına yeni bir soluk getirmiştir. Her ne kadar değişen gazetecilik pratikleri gazetecilerin kendisini büyük bir oranda etkilese de haber odasında yaşanan tüm süreçler yalnızca teknolojik gelişmelerin etkileri ve sonuçları üzerinden değerlendirilemez. Gelişen medya teknolojisinin haber odalarındaki etkin kullanımındaki farklılık, gazetecilerin bu sürece entegrasyonu ve epistemolojik yaklaşımları da haber odalarının dönüşümü açısından önemli bir yer tutar.

Ayrıca, dijital haber odalarının sağlamış olduğu olanaklar, tek başına dijital bir dönüşümün sağlanmasında başat bir rol oynamaz. Farklı iş pratiklerine ve görevlere sahip gazeteciler arasındaki gazetecilik habitusu ve bunun alt habitus formlarından olan dijital habitus, haber odalarındaki güncel pratikler ile birleştiğinde geleneksel gazetecilik ile dijital gazeteciliğin bir tür kombinasyonuna işaret eder (Kumar, 2018).

Buradan hareketle, haber medyasının dijitalleşmesi ile veri gazeteciliği bağlamında son yıllarda akademik yayınların artmasına rağmen bu alanda doldurulması gereken boşluklar bulunmaktadır. Bu araştırmanın literatür taraması kısmında incelenen çalışmalara bakıldığında veri haberlerinin üretim aşamasındaki asıl sorumluların yani gazetecilerin buradaki rolüne fazla odaklanılmadığı, daha çok

ortaya çıkan ürünün (haber) ne içerdği, nasıl sunulduğu (görselleştirildiği) ve hangi temalarda haberlerin yapıldığı üzerinde durulmuştur. Hâlbuki ortaya çıkan haber kadar onun nasıl üretildiği ve dahası gazeteciler ile haber odaları arasında nasıl bir sürecin cereyan ettiği de araştırma alanı için önemlidir. Bununla birlikte veri gazeteciliği epistemolojisine dair literatürde sınırlı çalışmalar bulunurken (Lewis & Westlund, 2014; Borges-Rey, 2016; 2020; Ramsälv vd., 2024; Abhishek & Graves, 2024) aynı zamanda veri gazetecileri arasında yaşanan epistemolojik gerilimlerin tespitine ilişkin Morini'nin (2023) çalışması dikkat çekicidir. Morini'nin (2023) alana yeni gelen veri gazetecileri örnekleme üzerinden yaptığı çalışması dışında veri gazetecilerinin yaşadıkları epistemolojik gerilimlere ilişkin yapılan herhangi bir yayın da mevcut değildir.

Üstelik veri gazeteciliği alanı ve epistemolojisine ilişkin bazı araştırmalar yapılmasına rağmen, uzun süreli etnografik desende bir araştırma yapılmamıştır. Bu yüzden araştırma çıktılarında yeterince veri çeşitliğinin sağlanamadığı ve araştırma hedeflerine tam olarak ulaşamadığı için araştırmalarda fazlaca sınırlılıkların bulunduğu hem Borges-Rey'in (2020) hem de Morini'nin (2023) çalışmalarında net bir şekilde ifade edilmiştir. Her iki yazar da burada bahsedilen noktaları araştırmalarının sonuç kısmında açıkça yazarak gelecek çalışmalar için birtakım metodolojik önerilerde bulunmuştur.

İşte tüm bunlarla birlikte düşünüldüğünde araştırma literatürdeki mevcut boşluklara değinerek bir metodoloji dizayn etmesi ve veri gazeteciliği alanı ve epistemolojisine dair bilinmeyenleri ortaya çıkartabilme potansiyeline sahip olması açısından önemlidir. Ayrıca, veri gazeteciliği alanına “yeni gelenler” ve belli bir süredir bu alanda olan “kıdemli veri gazetecileri” arasında hangi türden epistemolojik benzerlikler ve farklılıklar olduğunu tespit etmek, veri gazeteciliği epistemolojisinin haritalandırılması bağlamında halen daha net olarak işlenmemiş ana problemlerden birisini oluşturmaktadır. Bu nedenle araştırmanın buraya daha kapsamlı bir cevap getirebilecek olması iddiası araştırmayı önemli kılar.

2.3. Araştırma Soruları

Çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Veri gazeteciliği uygulamaları haber odalarında haber operasyonunu nasıl dönüştürüyor? Haber odalarına nasıl entegre ediliyor ve iş akışları nasıl değişiyor?
2. Veri gazetecilerinin rol algıları nelerdir? Mesleki yetkinliklerini geliştirmek için hangi becerileri önemsiyorlar ve bu becerileri edinmede neye ihtiyaç duyuyorlar?
3. Haber odalarında çalışan veri gazetecilerinin karşılaştığı temel zorluklar nelerdir ve bu zorluklarla nasıl başa çıkıyorlar? Veri gazetecilerinin bu süreçte yaşadıkları epistemolojik gerilimler nelerdir?

2.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu araştırma Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren haber odalarının veri gazeteciliği ekiplerini kapsamaktadır. Araştırmada başlıca veri toplama tekniği olarak katılımcı gözlem tercih edilmiş ve bu teknik yalnızca Londra ve Birmingham kentlerinde bulunan haber odalarında uygulanmıştır. Ayrıca çalışmanın katılımcı grubu profesyonel olarak gazetecilik mesleğini icra eden ve veri gazeteciliği yapan katılımcılar ile sınırlı tutulmuştur. Veriye dayalı gazetecilik tecrübesi olmayan gazeteciler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Araştırma etnografik temelde desenlendiği için katılımcı çeşitlemesinden faydalanılmıştır. Bu yüzden veri gazeteciliği ekipleri içerisindeki farklı görev ve sorumlulukları olan katılımcılar (veri haberleri editörü, veri analisti, bilgisayar mühendisi, grafik uzmanı, veri görselleştirme uzmanı vb.) araştırmaya dâhil edilmiştir. Dolayısıyla araştırmada katılımcıları kendilerini diğer gazetecilik türlerinden birisi olarak tanımlayabileceği gibi aynı zamanda “veri gazetecisi” olarak tanımlaması gerekmektedir ve araştırma kendisini bu kategoride gören gazetecilerle sınırlı tutulmuştur.

Katılımcı gözlemler dışında araştırmanın bir başka sınırlılığı ise araştırmaya dâhil olan 42 katılımcının (veri gazetecisinin) görüş, düşünce, algı, deneyim ve aktarımlarıdır. Bununla birlikte katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmelerin bir kısmının çevrimiçi bir şekilde yapılması, görüşmelerin sesli bir şekilde kayıt altına alınması, bu görüşmelerin 39 tanesinin İngilizce bir şekilde yapılması ve araştırmacı

tarafından Türkçeye çevrilmesi katılımcıların aktardıklarının sınırlandırılması ihtimalini doğasında ortaya koyar. Bu sınırlılıkları aşabilmek için araştırmacı çevrimiçi olarak görüştüğü katılımcıların bir kısmı ile görüşme sonrasındaki farklı bir zaman yüz yüze görüşmüş ve yapılan çevrimiçi görüşme üzerine sohbetler gerçekleştirilmiştir.

2.5. Araştırma Deseni

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma bütüncül doğası itibariyle her şey diğer her şeyle bağlantılıdır, hiçbir şey durağan değildir veya ayrılamaz düşüncesine dayanmaktadır (Miles vd., 2018). Creswell'e (2014) göre nitel araştırmalar, toplumsal ya da bireysel sorun ve dönüşümlere bağlı durumları anlamlandırmaya yönelik bir yaklaşımı içermektedir.

Yorumlayıcı paradigma ekseninde nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmanın deseni ise etnografidir. Costa'ya (2016) göre etnografi, insan deneyimlerini bütünsel olarak ele almak için başlıca araçlardan birisidir. Ayrıca etnografi bir gruba ya da kültürü betimleme bilimi olarak da ifade edilebilir (Fatterman, 1998). Brewer (2005) ise etnografik çalışmayı, bir alanda insanların sosyal yaşamlarını anlamaya çalışan ve bunu yapabilmek için de çoğu zaman onlarla fiziksel bir ortama katılarak gerçekleştirilen araştırma disiplini olarak ifade eder. Wolcott'a (1987) göre de etnografi, alana ilişkin bir kültür öğrenme ve süreci kaydederek betimleme çalışmasıdır.

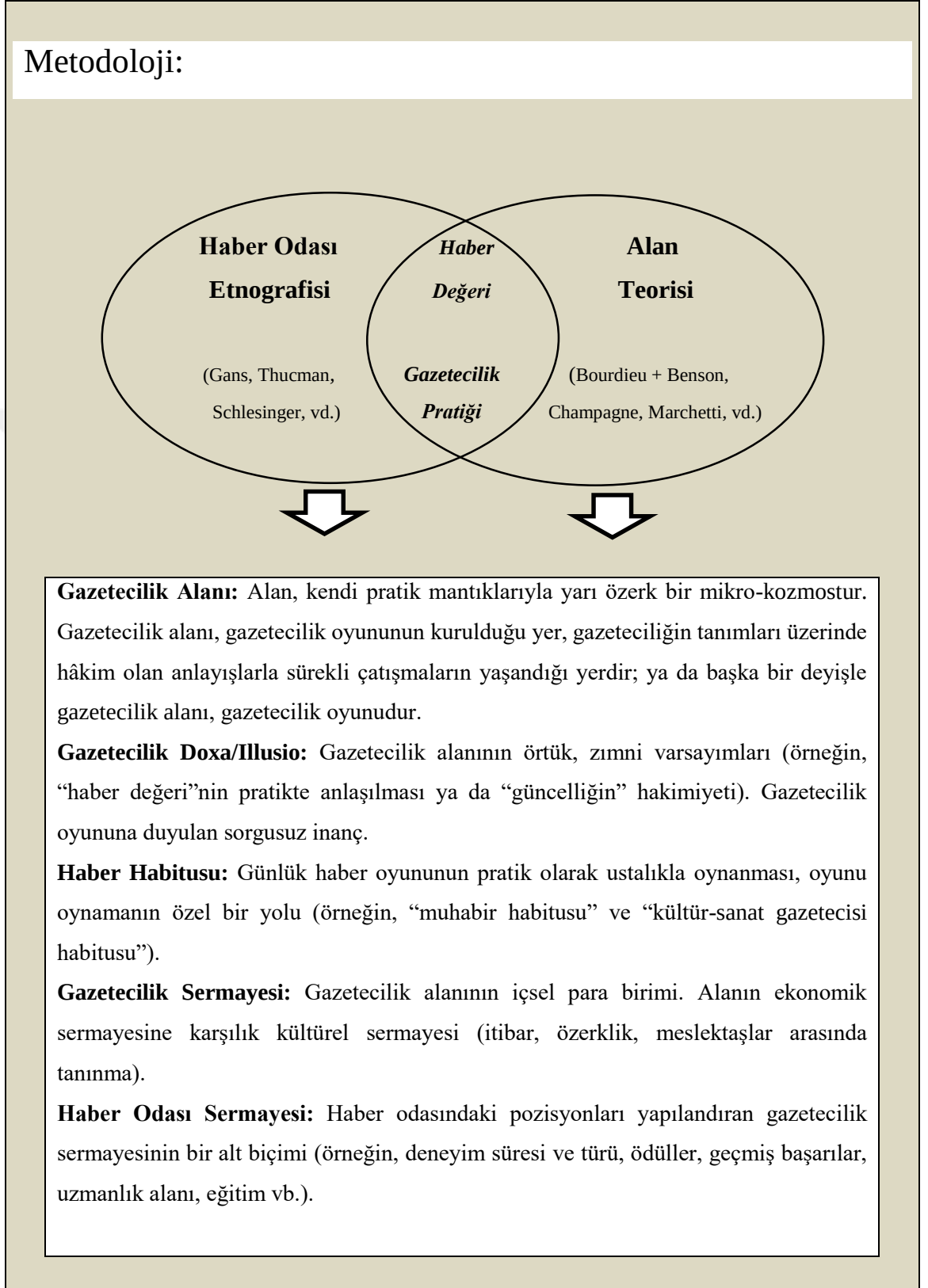
Etnografik alan araştırması özellikle uzun süreli yüz yüze etkileşime ihtiyaç duyar ve günlük yaşamın keşfedilmesi için görüşmeler kritik bir rol oynar (Bailey, 2007). Bu sebeple etnografik araştırmalarda birincil veri toplama tekniği katılımcı gözlemdir. Katılımcı gözlemde araştırmacı, içinde bulunduğu alanın adeta bir parçası olmayı dener. Araştırma sorularına yanıt bulabilmek adına içinde bulunduğu alanın bir parçası gibi hareket etmeyi deneyen araştırmacı, tıpkı oranın bir üyesi gibi çalışanların yaptığı işi gözlemlemenin ötesine geçer, gerekirse onlarla birlikte iş yapar (Torres, 2016).

Etnografi her ne kadar kültür çalışmaları içerisinde yeşermiş olsa da aynı zamanda gazetecilik araştırmalarında da tercih edilen bir nitel araştırma desenidir (Schudson, 1989; Berkowitz, 1993; Cottle, 2000). Bu kapsamda haber odalarında yürütülen etnografik çalışmaların avantajı, araştırmacının gazetecilerin neler

yaptıklarını söylemesinin yanı sıra gerçekte ne yaptıklarının da gözlemlenmesine izin vermesidir (Møller Hartley, 2013). Buradan hareketle Bourdieu'nün düşünümsel sosyolojisini kılavuz edinerek onun alan teorisi merceğini takan bu çalışma, etnografik deseni uygulayarak veri gazeteciliği alanındaki epistemolojik gerilimleri ve haber odalarındaki yapı ve fail arasında meydana gelen karşılıklı dönüşümü keşfetmeye çalışır.

Diğer yandan düşünümsel sosyoloji ve etnografi geleneğinin önemli bir ortak noktası bulunur. Her ikisi de sosyal pratikler ve değerlerin farklılaşmasına yönelik ampirik bir ilgi duyar ve bu ilgi medya sosyolojisi açısından “gazetecilik pratiği” ve “haber değeri” kavramları içerisinde yeni araştırma sorularının ortaya çıkmasını teşvik eder (Schultz, 2008, s. 10). Buradan hareketle çalışma, Schultz'un (2005, 2006, 2008) Danimarka'daki haber odalarında gerçekleştirdiği *Etnografik Alan Analizi* modelini takip eder. Schultz (2008), ortaya attığı bu model ile geleneksel haber odaları araştırmalarındaki etnografik desenin sağladığı metodolojik ve ampirik içgörüler üzerinden Bourdieu'nün düşünümsel sosyolojisi ve alan teorisini tarihsel, yapısal ve ilişkisel bir zeminde birleştirmeyi amaçlar. Böylece, Bourdieu'nün alan teorisi *alan*, *sermaye*, *habitus*, *doxa* ve *illusio* olarak ifade edilen analitik bileşenlerle birlikte toplumsal oluşumu (gazetecilik alanı), toplumsal güç dinamikleri (mücadele alanı olarak haber odaları) ve toplumsal failerle (veri gazetecileri) birlikte etnografik bir temelde anlamaya imkân sağlar.

Şekil 39. Alan Teorisinin Haber Odası Etnografisi Metodolojisine Uygulanması

Kaynak: Schultz, 2008: 11

2.6. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın öncelikli veri toplama tekniği etnografik desene uygun olarak katılımcı gözlemdir. Bu temelde Birleşik Krallık haber medyasında faaliyet gösteren *BBC* ve *Financial Times*'da farklı zaman dilimlerinde gözlemler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, veri gazetecilerinin Londra'da ayda bir kez bir araya gelerek oluşturdukları *#journocoders* etkinliğinde de katılımcı gözlemlerle veri toplanmıştır. İlgili alan yazında bahsedildiği üzere (Fink & Anderson, 2014; Borges-Rey, 2016; Thienthaworn, 2018; Lewis & Nashmi, 2019) hem dijital haber medyasının bölgelere göre farklı özellikler göstermesi hem de gazetecilik alanının sadece tek bir merkezde incelenmesinin olası çıkarımlar için eksik kalabileceği bir nüans bulunmaktadır. Bu nedenle alana ilişkin derinlemesine tespitleri yeterince yakalayabilmek ve veri mükemmelliğini sağlayabilmek kaygısıyla çalışmada birden çok haber odasında katılımcı gözlem yapmak tercih edilmiştir. Ayrıca, diğer nitel veri toplama tekniklerinden olan odak-grup görüşmesi ve derinlemesine görüşme teknikleri de kullanılmış, veri doygunluğu ve araştırmanın geçerliliğini sağlayabilmek adına *triangulation* (üçgenleme) yapılmıştır. Böylece veri gazeteciliği bağlamında haber odalarında yaşanan sürece bütüncül ve birincil elden yaklaşmak denenmiştir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve etnografik deseni takiben veri toplama tekniklerinden katılımcı gözlem, odak-grup görüşmesi ve derinlemesine görüşme kullanılmış ve bu tekniklerin birleşimiyle ortaya çıkan üçgenleme modeli tercih edilmiştir. Nitel araştırmalarda eksik veya yanlış algılamının önüne geçmek ve geçerliliği arttırmak adına üçgenleme tercih edilebilir (Atkins & Wallace, 2012; Neuman, 2014). Buradaki asıl amaç, veri toplama teknikleri arasında tam olarak bir eşgüdüm yaratmaktan ziyade farklı perspektiften toplanan verileri muhakeme ederek analiz edebilme olanağını yaratmaktır (Mayring, 2011).

Bunanla birlikte Wright vd. (2019) *Digital Journalism*'e yazdıkları yorum yazısında, veri gazeteciliği uygulamalarını içeren pek çok çalışmanın metodolojisinin genellikle derinlemesine mülakatlara sıkıştığı tespit etmiş ve bunu eleştirmiştir. Araştırmacılar (2019) bu alanda yapılacak olan çalışmaların diğer nitel veri toplama teknikleri ile birleştirilmesi yani üçgenleme yapılması ile alandan daha derinlemesine ve keşfedici verilerin toplanabileceği tavsiyesinde bulunur. Ben de bu tavsiyeye

uydum ve hem veri güvenilirliğini arttırmak hem de alanı derinlemesine keşfedebilmek için diğer nitel veri toplama tekniklerini kullandım. Ancak buradaki amacım veri toplama araçları arasından tam bir örtüşmeyi sağlamak değil, Mayring'in (2011) öne sürdüğü üzere farklı bakış açılarını elde edilen veriler üzerinden muhakeme edebilmektir. Böylece çoklu bakış açısı yaratmayı denedim ve bu da araştırmanın güvenilirliğini arttırmak (Neuman, 2014) için önemli bir adım oldu.

2.6.1. Katılımcı Gözlem

Etnografik araştırma deseni pek çok veri toplama tekniklerinden faydalansa da katılımcı gözlem etnografik araştırmalar için öncelikli veri toplama tekniğidir. Katılımcı gözlem, araştırmacıların doğal ortamda inceledikleri faaliyetlere katılarak o şeyi öğrenmelerini ve analiz etmelerini sağlayan süreç odaklı bir tekniktir. Etnografik çalışmaların temelini oluşturan katılımcı gözlem her ne kadar antropoloji alanında ortaya çıkmış olsa da sonrasında sosyoloji başta olmak üzere pek çok sosyal disiplin alanında ilk elden veri toplamak için kullanılan bir teknik olmuştur (Burawoy, 2009). Medya ve iletişim çalışmalarının sosyal bilimler alanında disiplinler arası gelişiminin yanı sıra özellikle yorumlayıcı ve eleştirel paradigmanın bu alanda görünür olmasıyla birlikte medya alanında yapılan etnografik çalışmalar, genel olarak medya antropolojisi ve medya etnografisi içerisinde değerlendirilmiştir (Hammersley & Atkinson, 2019; Pertierra, 2018).

Batılı araştırmacıların haber odalarında yürüttükleri klasik etnografik çalışmalar, gerek dönemin gerekse çağdaş medya ve gazetecilik çalışmaları için önemli bilgi kaynakları durumundadır. Bu çalışmalar, okuyucuları haber medyasının kalbine götürmüş ve gazetecilerin editöryal iş akışından günlük rutinlerine kadar pek çok farklı eylemi nasıl yürüttüklerini açıklamıştır (Tuchman, 193; 1978; Schlesinger, 1978, Gans, 1979; Fishman, 1980; Ericson vd., 1987; Schudson, 1989; Cottle, 2000; 2007). Buradaki teorik ve metodolojik birikime yaslanan sonraki araştırmacılar, dijital gazeteciliğe geçişle birlikte ikinci kuşak haber odası etnografisinin örneklerini verdiler ve dijital araçları da buna dâhil ederek daha geniş ölçekli çalışmalara imza attılar (Schultz, 2005; 2007; 2008a; 2008b; yazar soy ismini Willig olarak değiştirdi, Willig, 2013; 2015; Deuze, 2007; Ryfe, 2009; Boczkowski, 2009; Zaman, 2013; Usher, 2015; Hassan & Elmasry 2019). Dahası, COVID-19 pandemisi ile dünya genelinde artan

hibrit çalışma süreci, “gazetecilik için kritik bir an” olarak yeni pratiklerin çıkmasına neden oldu (Quandt & Wahl-Jorgensen, 2021, s. 1201). Birçok ülkede yaşanan genel kısıtlama süreçleri nedeniyle haber odalarının hibrit bir forma bürünmesi, haber odası etnografisi bağlamında yeni örneklerin ortaya çıkmasını sağladı (Saptorini vd., 2021) ve bu durum Hendrickx & Picone (2022) tarafından *hybrid newsroom ethnography* (hibrit haber odası etnografisi) olarak isimlendirildi.

Haber odası gözleminin özellikle yeni gazetecilik türlerini keşfetmekte yararlı bir teknik olduğu bilinmektedir. Birinci elden veri toplamak için görüşme ve anketler, tutum ve davranışları ortaya çıkarmada etkili araçlar olsa da gazetecilerin değerleri göz önüne alındığında, onların pratikte ne yaptığını anlamak ve epistemolojilerine yönelik tahlilde bulunmak için gözlem tekniğinin ayrı bir noktası bulunmaktadır. Dahası, sosyal bir alanın içerisinde (haber odası) ilk elden veri toplamak için araştırmacının gözlem türlerinden katılımcı gözlem yaparak haber odasındaki faaliyetlere dâhil olması araştırmanın veri çeşitliliğini ve doygunluğunu sağlamak adına önemli bir çabadır (Kawulich, 2005).

Yukarıda saydığım nedenlerden ötürü araştırmada katılımcı gözlem tekniğinden faydalandım. Bu kapsamda katılımcı gözlemlerim Mart-Ekim 2023 dönemi arasında toplam 8 aylık bir süreci kapsadı. Bu süreçte *BBC Broadcasting House*⁶, *BBC Birmingham Shared Data Unit*⁷, *Financial Times Visual and Data Journalism Team* ve *#journocoders*’da aktif olarak bulundum. Ziyaret ettiğim kurumların kendilerine ait iş akış süreçleri ve çalışma programları olduğu için hiçbir ziyaretim günlük tam çalışma süresini kapsamadı. Ayrıca, gazetecilerin mevcut iş yoğunluğunu göz önünde bulundurmak ve çalışma takvimlerine riayet etmek zorunda olduğum için katılımcı gözlemlerde tamamen haber odasının nesnel koşullarına bağlı kaldım. Bu nedenden ötürü haftanın belirli günleri şeklinde düzenli bir katılımcı gözlem gerçekleşemedi. Toplamda 10 kez yukarıda ismini zikrettiğim kurumlarda bulundum ve gazetecilerin yaptıkları işleri takip ederek saha notları tuttum.

⁶ Burası *BBC*’nin Londra’da bulunun ana binası olduğu için birçok servis bu bina içerisinde faaliyet gösteriyor. *BBC*’nin veri gazeteciliği üzerine çalışan ana ekibi *Visual and Data Journalism Team* de burada bulunuyor fakat diğer servislerde (dünya servisleri, grafik ekibi vd.) veri gazetecileri bulunduğu için farklı ekiplerde yer alan veri gazetecileriyle de görüştüm.

⁷ *BBB Paylaşımlı Veri Birimi*, Birmingham’da bulunan yerel haber servisi içerisinde ayrı bir bölüm olarak hizmet veriyor. Buradaki ekip sadece yerel veri gazeteciliği ile ilgileniyor ve diğer haber odalarından gelen gazetecilere veri gazeteciliği eğitimleri veriyor.

Haber odalarında gözlem yapmak için yöneticilerden onay almamın ardından mekânlara gitmeden önce katılımcı olan gazetecilerin bir kısmı ile ilişkiler kurdum. Bu husus, araştırmacı olarak alana girişim ve katılımcılar tarafından kabul edilebilme açısından kritikti. Marvasti'nin (2014) açıkladığı üzere araştırmacının sahaya uyum süreci "Diğerinin dünyasını daha iyi anlamak ve bu dünyaya giriş yapmak olarak görülebilir. Bu nedenle katılımcılarla yakınlık kurmak ve bunu sürdürmek gözlemsel araştırmanın kilit bir bileşenidir" (Marvasti, 2014, s. 357). Dahası, etnografik araştırma ortamını ve kültürünü tanımaya dair süreç Bernard (1994) tarafından "arkadaşlık etmek" olarak adlandırılmıştır. Araştırmacı, arkadaşlık etme süreciyle katılımcılarla tanışır ve onların güvenini kazanır. Bu süreç aynı zamanda bir araştırmacının "neyi gözlemlemesi gerektiğini ve hangi kişilerden bilgi toplaması gerektiğini" anlamasına da yardımcı olur (Kawulich, 2005, s. 37). İşte bu nedenden ötürü araştırmacı olarak katılımcı grubundaki gazeteciler ile yakınlıklar kurdum, yalnızca veri gazeteciliği üzerine değil ülke gündeminden spora, göçmenlik olgusundan ekonomik süreçlere dair birçok farklı konuda sohbetler gerçekleştirdim. Sınırlı sayıda da olsa bir grup katılımcı ile araştırma alanının dışında olan farklı etkinliklere katıldım.

2.6.2. Odak Grup Görüşmesi

Nitel veri toplama tekniklerinden birisi olan odak grup görüşmesi esasında çok yeni bir teknik değildir. Akademik araştırmalar öncesinde birçok farklı ticari sektör tarafından da kullanılmış olan odak grup görüşmesi tekniği, akademiye sosyal psikoloji alanının öncü çalışmaları ile dâhil olmuştur. Daha sonra sosyal bilimlerin birçok alanında birincil elden veri toplamak için tercih edilen bir teknik olagelmıştır (Kitzinger, 1995). Bu teknikte amaç, araştırma konusu dâhilinde bir araya gelen katılımcıların bakış açılarını öğrenmek, duygu ve düşünceleri veyahut tutum ve davranışları hakkında bilgi sahibi olmaktır. Buradaki en önemli ayrıntı, görüşmecilerin düşüncelerini rahat bir şekilde paylaşabileceği bir ortamı yaratmak ve grup dinamiğinden de faydalanarak farklı görüş ve düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlamaktır. Böylece katılımcı gruptaki görüşmeciler birbirine tezat fikirlerin varlığını hem görmüş olur hem de kendi düşüncelerine benzer fikirleri detaylandırmayı deneyebilir. Dahası, bu görüşmedeki katılımcıların tamamının benzer bir işi yapmış

olmaları, benzer hayat deneyimlerine sahip olmaları ya da benzer demografik özelliklere sahip olmaları beklenir. Aksi takdirde birbirinden çok dağınık bir katılımcı grubu ile odak grup görüşmesi yapmak araştırma probleminin çözümüne dair güvenilir ve geçerli sonuçlar vermeyecektir. Bu teknikte görüşme, araştırmacının elde etmek istediği veri türüne göre yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış şekilde gerçekleşebilir (Stewart & Shamdasani, 1990; Kitzinger, 1995).

Odak grup görüşmelerinde literatürdeki en tartışmalı konu bu görüşmelerin ideal katılımcı sayısının ne olduğuna ilişkindir. Bu konuda Kitzinger (1995), 4-9 arasında bir katılımcı sayısının uygun olduğunu öne sürerken, Byers & Wilcox (1988) ise bu sayıyı 8-12 arasında tutmanın ideal olacağını savunur. İlgili literatürde her ne kadar bir fikir birliği sağlanmasa da odak grup görüşmesi için en verimli grubunun araştırmanın amacı ve konusuna uygun bir şekilde bir araya gelen katılımcılar tarafından oluşacağı şüphesizdir.

Her ne kadar araştırmanın ana veri toplama tekniği katılımcı gözlem olarak tasarlansa da hem bu gözlemlerin sistematik ve uzun süreli bir şekilde yapılamaması hem de sadece tek bir nitel veri toplama tekniğinden sağlanacak verinin araştırma için yeterli olmayacağı endişesiyle odak grup görüşmesi tekniğinden de faydalandım. Bu kapsamda *BBC Shared Data Unit* ve *Financial Times Visual and Data Journalism Team*'de olmak üzere 2 farklı odak grup görüşmesi gerçekleştirdim. Birmingham kentinde bulunan *BBC Shared Data Unit* ekibinden toplam 3 üye ile yüz yüze ve yapılandırılmış odak-grup görüşmesi yaptım ve bu sadece benim moderatörlüğümde gerçekleşen tek odak grubu sınıflandırmasına (Morgan, 1996) uygun bir görüşmeydi.

FT Visual and Data Journalism Team ile yapılan odak grup görüşmesi daha kapsamlı ve hibrit bir şekilde gerçekleşti. Odak grup görüşmesi tekniğini kullanarak yürütülen farklı disiplinlerdeki araştırmalarda (Prades vd., 2017; Bourdaniotis vd., 2024) görüldüğü üzere görüşmeler yalnızca yüz yüze değil aynı zamanda çevrimiçi olarak verimli bir şekilde yapılabilmektedir. Böylece *FT Visual and Data Journalism Team* ile yapılan odak grup görüşmesi *FT Bracken House*'da gerçekleşti. Toplamda 19 veri gazetecisinin katıldığı odak grup görüşmesinde 9 gazeteci toplantı odasına hazır bulundu, 10 veri gazetecisi ise ABD ve Hong Kong'dan *Microsoft Teams* üzerinden çevrimiçi bir şekilde bağlandı. *FT Visual and Data Journalism Team*'in yaklaşık 30'u aşkın üyesinin Londra'da olmasına rağmen ABD ve Hong Kong'da da

ekip üyelerinin bulunmasından dolayı odak grup görüşmesi, ifade edildiği gibi hibrit bir şekilde gerçekleşti. Bu odak grup görüşmesi aynı zamanda katılımcı moderatör odak grubu şeklinde sınıflandırılan bir türde gerçekleşti (Kamberelis & Dimitriadis, 2017). Odak grup görüşmesinde moderatör olarak benim dışımda kurumda yetkili olan bir kıdemli veri gazetecisi de sürece dâhil oldu ve görüşmenin derinleştirilmesi ve farklı fikirlerin ortaya çıkması için ortak bir moderasyon sağlandı.

2.6.3. Derinlemesine Görüşme

Nitel veri toplama teknikleri arasında bilinen ve yaygınlığı en geniş olan teknik, derinlemesine görüşmedir. Bu teknikte araştırmacı, katılımcıların deneyimleri üzerinde vuku bulan algı, yönelim, değer ve düşünceleri öğrenmeye çalışır. Diğer nitel veri toplama tekniklerinde olduğu gibi bu tekniğin de kullanılmasındaki en önemli amaç, araştırma konusuyla ilgili katılımcıların bakış açılarını saptayabilmek ve yüzeysel olarak görülen gerçekliğin arkasına giderek derinlemesine veri toplayabilmektir (Braun & Clarke, 2013).

Derinlemesine görüşme tekniği üç alt türden oluşmaktadır. Bunlar; yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme şeklindedir. Yapılandırılmış görüşmede araştırmacı önceden hazırladığı soru formuna sadık kalarak soruları katılımcılara yöneltir ve her katılımcıya aynı soruları sorar. Yarı-yapılandırılmış görüşmede ise araştırmacı yine önceden hazırlamış olduğu bir soru formunu hazır bulundurur ancak görüşmecinin verdiği yanıtlara göre yeni sorular ortaya çıkabilir ve görüşmede anlık soru-cevaplar yaşanabilir. Son olarak yapılandırılmamış görüşmede ise araştırmacı önceden herhangi bir form oluşturmaz, görüşme sırasında anlık soru ve cevaplar üzerinden konuyu derinleştirmeye çalışır (Allmark vd., 2009).

Rubin & Rubin'e (1995) göre yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği bir dizi esnekliklere de sahip olmalıdır. Görüşmede sorulacak sorular için önceden bir soru havuzu oluşturulmalı ve içerisinden elemeler yapılarak soru formunun son hali verilmelidir. Derinlemesine görüşmede ana sorular kesinlikle görüşmeciye sorulur ancak ana soruları izleyen takip soruları veya sondaj sorular da görüşme sürecinde ortaya çıkabilir. Bu durum araştırmadan elde edilecek veriyi hem zenginleştirmeye hem de detaylandırmaya yarar sağlar. Bu şekilde araştırma

probleminin aydınlatılmasına ilişkin en isabetli sorular sorulabilir ve çalışma bu sürecine göre yeni içerik, anlam ve içgörüler kazanabilir.

Derinlemesine görüşme genellikle araştırmacı ve katılımcının aynı fiziki ortamda bulunmasıyla yüz yüze şeklinde gerçekleşir. Ancak araştırmacı ve katılımcının farklı mekanlarda bulunması durumunda bu görüşmeler telefon, e-posta ya da bir yazılım aracı sayesinde görüntülü bir şekilde gerçekleştirilebilir (Opdenakker, 2006; Lobe vd., 2020). Derinlemesine görüşme tekniği aynı zamanda katılımcı gözlemin de bir parçası olarak da görülebilir. Alan notları tutan araştırmacı aynı zamanda gözlemlediği alandaki bireylerle görüşmeler gerçekleştirir. Bu kapsamda ilk görüşmelerin gayri resmi bir şekilde gündelik sohbetlere ilişkin olması araştırma metodolojisi açısından beklenen bir durumdur (Kumar, 2018). Bu bağlamda ortaya çıkan gayri resmi görüşmeler, araştırmacının olası katılımcıların konu hakkındaki bakış açılarını ve araştırmaya olan uygunluğunu görmek için bir düşüncenin oluşmasına katkı verir. Dahası, resmi bir derinlemesine görüşmenin yapılabilmesi için araştırmacı tarafından katılımcıya bir talebin gitmesi gerekir, işte öncesindeki bu günlük sohbet düzeyindeki konuşmalar araştırmacı ve katılımcı arasında bir ilişki kurulmasını sağlar ve sonrasında planlanan derinlemesine görüşmeler için bir kapı aralar (Spradley, 1980).

Bu kapsamda araştırma süreci boyunca toplamda 20 veri gazetecisi ile yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme gerçekleştirdim. Bu görüşmelerin 11 tanesi yüz yüze, 7 tanesi ise *Microsoft Teams* uygulaması üzerinden çevrimiçi görüntülü görüşme şeklinde yapıldı. Son olarak 2 gazetecinin yüz yüze ya da çevrimiçi görüşme için uygun zamanın olmadığını belirtmesi üzerine onlarla e-posta üzerinden yazıştım ve sorduğum sorulara yazılı şekilde yanıtlar aldım.

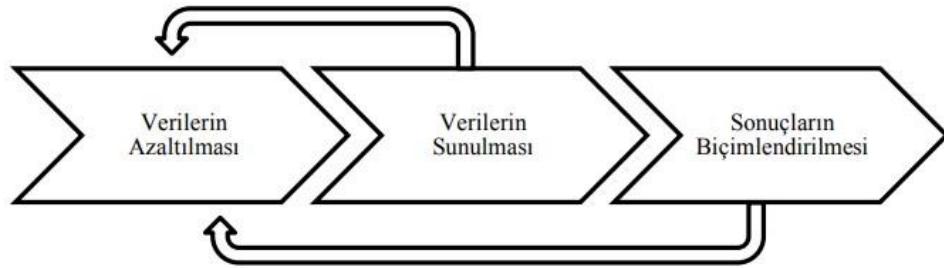
Yüz yüze yapılan derinlemesine görüşmelerin bir kısmı gazetecilerin çalıştıkları haber odalarının uygun alanlarında gerçekleşti. Ancak bazı gazeteciler ile kurum dışında, gazetecilerin önerdiği mekânlar doğrultusunda kafe/bar olarak ifade edilebilecek yerlerde buluştum ve gürültüden olabildiğince izole kısımlarda bu görüşmeleri gerçekleştirdim. Bu görüşmeler sırasında olabildiğince resmi bir dil tutturmaya gayret ettim ancak görüşme dilinin İngilizce olması nedeniyle, bazı anlarda hem kendimi daha iyi anlatabilmek hem de görüşmeciyi daha iyi anlayabilmek için

soruları tekrar ettim ve verilen yanıtlardaki net olmayan ifadeleri biraz daha somutlaştırarak anlatmalarını rica ettim.

2.7. Veri Analizi Modeli

Miles vd. (2018) dünyayı anlamak için hem rakamların hem de kelimelerin gerekli olduğunu ve bu gerçeğin farkında olarak araştırmaya ilişkin veri analizinin yapılması gerektiğini öne sürer. Araştırmada elde edilen veriler Miles & Huberman'ın (2004) iç içe geçmiş üç aşamalı nitel veri analizi modeline uygun olarak ele alınmıştır. Bu modelde Miles & Huberman (2004; 2018), sosyal fenomenlere ilişkin tespitleri temellendirmeyi ve durağan olarak gözükenin arkasındaki gerçekliği dinamik bir şekilde aydınlatmayı hedefler. Araştırmacılar (2004) bu yaklaşımlarını “aşkın gerçekçilik” olarak isimlendirir. Bu modele göre veri analizi, verilerin toplanarak ayıklanmasını gerçekleştirdikten sonra verilerin işlenmesini ve sonucunda doğrulamasının yapılarak birbiri içerisine geçmiş üç aşamayı temel alır (Creswell, 2014).

Şekil 40. Miles & Huberman'ın Nitel Veri Analizi Modeli

Kaynak: Aktaran: Baltacı, 2017, Miles & Huberman'dan (2014)

Miles & Huberman'ın (2004) üç aşamalı modeli verilerin azaltılması, verilerin sunulması ve sonuçların biçimlendirilmesi olarak ifade edilir. Burada önemli olan hususlardan bir tanesi, modelde ifade edilen üç aşamanın birbirinden bağımsız zamanlarda gerçekleşmemesi ve araştırmanın tüm sürecinde eş zamanlı bir şekilde üç aşamanın da devam etmesidir.

Miles & Huberman'ın (2004) nitel veri analizinde araştırmacı araştırmanın her aşamasına sirayet etmeli, veri toplama, analiz ve raporlama aşamalarının tamamında etkin bir rol oynamalıdır. Bu kapsamda ilk aşama olarak görülen verilerin azaltılması,

hacimsel olarak büyük bir yer kaplayan nitel verilerin (saha notları, görüşme kayıtları transkripsiyonları vb.) belli bir sistem dâhilinde azaltılmasına ve birbirlerinden kopuk olanların sınıflandırılmasını önceler. Ancak bu bir kez yapılacak bir işlem değil, araştırma süreci boyunca devam eden bir faaliyettir. Yani araştırmacı tüm süreç boyunca verilere ilişkin bir git-gel durumu yaşar ve özü ortaya çıkarmayı dener (Appelton, 1995).

Bu aşama aynı zamanda nitel verilerin kodlanmaya başladığı bir aşamadır. Miles & Huberman modelinde betimleyici kodlar ve çıkarım (örüntü) kodlar olarak üzere iki türlü kod bulunmaktadır. Verilerden ilk olarak çıkarım sağlayan ve görece yüzeysel bir şekilde araştırmaya dair ilk bulguları sunan kodlar, betimleyici kodlardır. Ancak bu araştırmanın beklenen sonuçlarını gün yüzüne çıkarmak konusunda yeterli değildir. Bu kodlar üzerinden daha derin düşünerek ve muhakemeler yaparak çıkarım (örüntü) kodlar ortaya çıkarılabilir. Betimleyici kodlar daha genel-geçer ifadeler üzerinden temellenirken çıkarım (örüntü) kodlar daha öznel ve yorumlayıcı bir şekilde üretilir. Burada bahsedilen çıkarım (örüntü) kodu, aslında ilk olarak elde edilen betimsel kodların mükemmelleştirildiği “metakod” olur ve son tahlilde bir soyutlamayı gerçekleştirir (Maxwell, 1992; Patton, 2002; Wiersma & Jurs, 2005; Baltacı, 2017).

Miles & Huberman modelinin ikinci aşaması, verilerin sunulmasıdır. Araştırmacı, azaltılan veri setinden elde ettiği çıkarımları bu aşamada göstermektedir. Elde edilen kısmi sonuçlar çeşitli görselleştirmeler ya da sayısal tablolar gibi araçlarla sunulur. Bu aşamada araştırmacı, araştırma sorularına ilişkin cevapları keşfetme ve araştırma problemini betimleyici bir şekilde ele alma sorumluluğunu üstlenir. Ortaya çıkan kısmi sonuçları grafik ve tablolar şeklinde sunmak veya karşılaştırmalı bir analiz yapmak gibi tekniklere başvurulabilir. Verilerin sunulma aşaması daha önce yapılmış araştırma sonuçlarına değinebilir ve mevcut çalışmanın literatürde nasıl bir yeri dolduracağına ilişkin görüşler eklenebilir (Miles & Huberman, 2004; Creswell, 2014).

Modelin üçüncü ve son aşaması ise sonuçların biçimlendirilmesi ve doğrulanması üzerinedir. Bu, esasında ilk aşamadan itibaren oluşan bir süreçtir ancak veri analizi giderek daha sistemli hale gelir ve kod-kategori-tema üçgeni nihai olarak bu aşamada oluşur. Nitel veri analizinde araştırmacı elde ettiği verilerden önce kodları,

daha sonra kategorileri yaratır ve nihayetinde ortaya araştırma problemi ile ilgili tema ya da alt temalar çıkar (Patton, 2002; Mikes & Huberman, 2004). Tema, bir veri setinden elde edilerek onun tam olarak neyi ifade ettiğini ve kapsadığı açıklayan bir ifade ya da cümledir. Rubin & Rubin'e (2012) göre bilimsel araştırmalardaki temalar, katılımcıların aktarımlarını özetler, açıklar ve herhangi bir şeyin neden öyle olduğuna ilişkin fikirler verir. Sonrasında ortaya çıkan temaları inceleyen araştırmacı bunlara ilişkin karşılaştırma yaparak temaları sınıflandırır ve parçadan bütüne gider, yani tümevarıma ulaşır. Bu bir tür sonuç aşaması olarak gözükse de aslında pek çok kez en başa dönülüp yeni kodlamalar da yapılabilir. Analizin ardışık bir şekilde değil eşzamanlı olarak yürütülmesi mevcut sonuçların doğrulanması için de katkı sunar. Bu nedenle Miles & Huberman, analiz yöntemi olarak etkileşimli ve döngüsel olmayı salık verir (Jupp, 2006; Baltacı, 2017).

Çalışma kapsamında toplanan veriler Miles & Huberman'ın nitel veri analizi tekniğine uygun bir şekilde analiz edilmiştir. Ayrıca toplanan veriler MAXQDA 24 nitel veri analiz programında işlenmiş ve elde edilen veri setinden oluşan kodlar, kategoriler (alt tema) ve temalar bu bilgisayar programı aracılığı ile bütünleştirilmiştir. Miles & Huberman modeline uygun kalarak araştırmanın veri analizi aynı zamanda veri toplama aşaması ile birlikte başlatılmıştır. Araştırma kapsamında ilk derinlemesine görüşmenin yapılmasının ardından veri analizi de beraberinde başlamış ve araştırmanın son aşamasına gelene kadar ilk aşama veri ayıklama işleminden son aşama olan veri biçimlendirilmesine kadar sürekli bir döngüsel git-gel yapılmıştır.

2.8. Araştırma Mekânlarının Seçilmesi ve Onay Süreci

Araştırmanın Birleşik Krallık'ta yürütülmesinin belli başlı bir takım nedenleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki veri gazeteciliği alanını ve epistemolojisini çözümleyebilmek için saha araştırmasının yapılacağı yerin araştırma konusunun tümüne cevap verebilir olması gerekir. Bu nedenle araştırmanın veri gazeteciliği pratiklerinin ileri örneklerinin görüldüğü ve arkasında bu konuda bir mirası da bulunduran Birleşik Krallık haber medyasında yapılması, araştırma mekânının seçilmesinde önemli bir rol oynar. Dahası Birleşik Krallık'ta yalnızca İngiltere'de değil aynı zamanda diğer bileşenler olan Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda'daki veri

gazeteciliği pratiklerinin son on beş yıl içinde hem ülke genelinde hem de küresel anlamda etkili olmasıdır (Borges-Rey, 2016; 2017; 2020).

Bir diğer neden ise Birleşik Krallık haber medyası, gazetecilik alanına öncülük eden geleneksel kurumlarının normlarını ve ritüellerini pekiştirirken aynı zamanda kendilerine has bir yayıncılık politikası sürdürmeyi devam ettiren bir özelliğe sahiptir (Borges-Rey, 2016). Bu nedenle araştırma için gelişigüzel bir alan çalışmasından kaçınılmış, araştırma problemi ve sorularına en iyi cevabı verebilecek ülkelerden birisi olduğu için Birleşik Krallık tercih edilmiştir.

Her ne kadar Birleşik Krallık'taki İngiltere dışındaki diğer bileşen ülkelerde veri gazeteciliğine ilişkin somut uygulamalar görülse de araştırma alanın belirlenmesi açısından bazı sorunlarla da karşılaşmıştır. İlk olarak araştırmanın ev sahipliğini üstlenen *Queen's University Belfast*'ın Kuzey İrlanda'nın başkenti Belfast'ta bulunması ve veri gazeteciliği uygulamalarının o bölgede sınırlı olması, araştırmada veri çeşitliliğini ve doygunluğunu sağlanmayı güçleştiren bir durumla karşılaşmama neden oldu. Bu nedenle yeni mekân arayışlarının ortaya çıkması bir zorunluluk haline geldi ve Birleşik Krallık'taki ana-akım haber medyasının yerleşik olduğu başkent Londra'da saha araştırmamı sürdürdüm. Bunun yanı sıra alana bütüncül bir şekilde bakabilmem için yerel veri gazeteciliği pratiklerini de gözlemlemek istedim ve Birmingham şehrinde de kısa süreli de olsa katılımcı gözlem yapabilme fırsatı yakaladım. Haber odalarında görev yapan ve veri odaklı haberler üzerine çalışan gazetecilerin, günlük çalışma rutinlerini ve iş akışlarını etnografik araştırma temelinde incelemeye çalışarak haber odalarının veriyle yaşadığı dönüşümünü eleştirel bir gözle keşfetmeye çalıştım.

Saha çalışmasında veri toplayacağım mekânları saptayabilmek için ilk olarak haber kuruluşlarının temsilcileri ile kurumsal e-posta adresleri üzerinden iletişime geçtim. Kawulich'in (2005) etnografik araştırmalar için alana girişte yapılması gereken olarak ifade ettiği birkaç hususa özellikle dikkat ettim. Onun (2005) araştırmacının sahaya girişini kolaylaştıracak bir takım önerilerini bu araştırmada uyguladım. Araştırmacı olarak haber odalarında gözlem yapabilmek adına araştırmamı açıklayan yazı ve belgeleri ilgili kurum yetkilileri ile e-posta üzerinden paylaştım. Bununla birlikte araştırmanın şeffaflığı nedeniyle finansman kaynakları ve sahada geçireceğim süre hakkındaki bilgileri kurum temsilcilerine detaylı bir şekilde ifade

ettim. Bu noktada öncelikle belirli prosedürleri takip ederek kurumların yetkili birimlerinden izin almam gerekiyordu. Bu nedenle iletişime geçtiğim tüm kurumlara araştırmamın konusu, amacı ve metodolojisi hakkında genel bilgileri de içeren bir taslak metin oluşturdum. Ayrıca misafir araştırmacı olarak Birleşik Krallık'ta bağlı bulunduğum enstitüden aldığım ilgili belgeyi, araştırmamın içeriği hakkında bilgi veren etik kurul onay belgesini ve araştırmamın finans kaynağını gösteren resmi belgeyi haber odalarının yetkilileri ile paylaştım.

Bu bağlamda Birleşik Krallık'taki ana-akım haber medyasından *British Broadcasting Corporation (BBC)*, *Financial Times* ve *The Guardian* araştırmam için ziyaret talebimi olumlu karşıladı. Ancak *The Guardian* 11 Ocak 2023'de kamuoyuna bir bilgilendirme geçti ve bu tarihten yaklaşık bir ay önce siber saldırı yaşadıklarını duyurdu (The Guardian, 2023). Siber saldırının boyutunun çok yönlü olması ve kurum çalışanlarının kişisel verilerinin ele geçirilmiş olması nedeniyle gazete güvenlik politikalarında değişikliğe gitti ve iletişimde olduğum bir gazeteci tarafından kurum dışından yapılan ziyaretlerin belirsiz bir süre olarak durdurulduğu tarafıma bildirdi. Bu nedenle kurum binasına fiziki olarak girmeme onay verilmedi, fakat kurum çalışanları ile dış mekânda görüşmem noktasında bir kısıtlamada da olmadı. Böylece katılımcı gözlemlerim haber odaları bağlamında ilk etapta *BBC* ve *Financial Times* olmak üzere iki haber kuruluşunda gerçekleşti. Ancak sonrasında bir grup veri gazetecisi tarafından oluşturulan ve Londra'da her ay bir kez düzenli buluşma etkinliği düzenleyen *#journocoders* isimli kuruluş ile bağlantı kurdum ve düzenli olarak her etkinliklerine katıldım. Açıkçası *#journocoders* her ne kadar bir haber odası olmasa da katılımcılarının büyük bir çoğunluğunun veri gazetecisi olması, alan içerisinde kurdukları ağ ve paylaşımları keşfetmem açısından çok önemli bir işlev gördü.

Katılımcı gözleme ilk olarak *BBC*'nin Londra'da bulunan genel merkezi *Broadcasting House*'da başladım. Çünkü burası *BBC*'nin hem Birleşik Krallık hem de dünya servislerini yönettiği merkezdi. Bununla birlikte yine *BBC*'nin Birmingham kentinde bulunan ve yerel veri gazeteciliği yapılanması içerisinde olan *Shared Data Unit*'i (Paylaşımlı Veri Birimi) çalışma kapsamında inceleme fırsatım oldu. Her ne kadar *BBC* Birmingham'da kısıtlı bir süre geçirmiş olsam da Birleşik Krallık'taki yerel veri gazeteciliği uygulamalarını da gözlemlene şansını elde ettim. Haber odalarına ilişkin ikinci katılımcı gözlemim *Financial Times*'ın Londra'da bulunan merkezi

Bracken House'da gerçekleşti. Son olarak Londra'da ayda bir olmak üzere toplanan *#journocoders* isimli topluluğun etkinliklerine katıldım, oradaki veri gazetecileri ile birlikte kod yazma ve görselleştirme pratikleri gerçekleştirdim.

Bu haber odalarının dışında Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren pek çok haber organizasyonun küçük ya da büyük ölçekli olarak veri gazeteciliği ekipleri mevcuttu. Farklı disiplinlerden bir araya gelen gazeteciler çalıştıkları kurumda veri gazeteciliğinin farklı yönlerini ortaya çıkararak haber üretmesi ve bununla birlikte veri gazeteciliği alanındaki diğer kurum ve kuruluşları etkileyebilme potansiyeline sahip olmaları nedeniyle araştırmada veri çeşitliliğini sağlayabilmek adına derinlemesine görüşme tekniğinden sıklıkla yararlandım. Bunun için Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren haber organizasyonlarından *BBC*, *Financial Times*, *The Guardian*, *The Economist*, *Reuters*, *SkyNews*, *The Telegraph*, *News Statesman*, *Newsquest Media*, *The Bureau of Investigative Journalism*, *Office for National Statistics (ONS)*, *Investigate Europe* gibi haber kurumlarında çalışan kıdemli veri gazetecileri ve bu alana yeni dâhil olmuş gazeteciler ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdim. Ayrıca katılımcı gözlem yaptığım *#journocoders* etkinliğinde de sınırlı sayıda gazeteci ile görüşmeler gerçekleştirebilme fırsatı buldum. Görüşmelerin çoğunluğu yüz yüze yapılmış olsa da bazı katılımcıların iş yoğunluğu nedeniyle evrimii görüşme taleplerine uyum sağladım ve bazı görüşmeleri *Microsoft Teams* uygulaması üzerinden evrimii şeklinde gerçekleştirmiş oldum.

2.9. Veri Toplama Organizasyonunun Sağlanması

2.9.1. Katılımcıların Belirlenmesi ve rneklem (Katılımcı/alışma Grubu)

Nitel araştırmalarda bir genelleme çabası olmadığı için nicel araştırmalardaki gibi evren ve örneklem hesabı yapılarak normatif bir ilişki kurulmaz. Ancak nitel araştırmanın doğası gereği bir grup insan üzerinde çalışıldığından burada katılımcı grubuna dâhil edilecek kişilerin yani katılımcıların belirlenmesi gerekir. Bu durum ise gelişigüzel bir şekilde değil, araştırmanın amacına uygun olabilecek belli bir örneklem türüne göre yapılmalıdır. Böylece araştırmanın geçerlilik ve güvenirliğini arttırıcı bir faktör de çalışmaya eklenmiş olur (Mertens, 2014).

Nitel araştırmada ideal örneklem büyüklüğüne ilişkin literatürde yaygın olarak kabul edilen bir sayı ya da alt limit belirlenememiştir. Bu nedenle nitel araştırmalar için ideal örneklem büyüklüğü veri doygunluğ kavramı ile ifade edilir. Araştırmacı, görüşmelerin belirli bir yerden sonra birbirini tekrar ettiğini fark ettiğinde artık yeterli veri doygunluğna ulaşmış demektir (Francis vd., 2010). Bu kapsamda araştırmada toplam 42 veri gazetecisi ile grşlmştir. Bunlardan 29’u alanda en az 2 yıl mesleki tecrübesi bulunan ve araştırmada “Kıdemli Veri Gazetecisi (KVG)” olarak kodlanan gazetecilerdir. Geriye kalan 13 kişi ise veri gazeteciliğ alanına yeni gelmiş ve maksimum 2 yıla kadar çalışma tecrübesi olan ve “Veri Gazetecisi (VG)” şeklinde kodlanan gazetecilerdir.

Araştırmanın nitel ve yorumlayıcı paradigma eksenin tasarlanmasından ötürü araştırmada bir evren-örneklem hesaplaması yapılmamış ancak örnekleme türlerinden faydalanarak katılımcı grubu oluşturulmuştur. Araştırmada amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme türleri birlikte kullanılmıştır.

Ölçüt rnekleme, araştırmacı tarafından belirlenmiş ve belirli kriterleri sağlayan katılımcıların araştırmaya dâhil edildiğ bir örnekleme türüdür (Marshall & Rossman, 2014). Bu araştırmada ölçüt örnekleme tekniğ bağlamında kurulan ölçüt; “veri gazeteciliğ alanına yeni geçen ve bu alanda maksimum 2 yıl tecrübeye sahip olan veri gazetecileri ile alanda en az 2 yıl çalışma tecrübesine sahip kıdemli veri gazetecileri” olmuştur. Buradan hareketle katılımcı grubu, araştırma öncesinde bu ölçütlere uygun veri gazetecileri ile n görüşmeler yapılarak belirlenmiş ve bahsedilen n görüşmeler sonrasında araştırmanın katılımcı grubu ilgili niteliklere sahip veri gazetecileriyle oluşturulmuştur.

Ancak, lt örneklemenin dışında araştırmada kartopu örnekleme türü de kullanılmıştır. Kartopu rnekleme, araştırma konusu ile ilgili iletişime geçilen mevcut katılımcıların yönlendirmesi ya da referansı ile diğerk kişilere ulaşmaktır. Katılımcılar üzerinden etkileşim kurulan bu kişilerle görüşülür ve uygun bulmaları dâhilinde onlar da mevcut araştırma için katılımcı olabilir. Bu durum bir tür kartopu etkisi yaratarak mevcut katılımcı grubunu bytmektedir (Biernacki & Waldorf, 1981). Araştırma kapsamında görüşmüş olduğm bazı gazeteciler bana diğerk gazetecilerle iletişime geebilmem için referans oldular ve belirlediğim ölçütlere uyan gazetecilere ulaşma

fırsatını yakalamış oldum. Böylece araştırmada hem ölçüt hem de kartopu örnekleme türlerini bir arada kullandım.

2.9.2. Saha Notlarının Tutulması

Etnografi desenli araştırmaların bilinen en önemli özelliği araştırmacının bir grup içerisine dâhil olması ve onlarla birlikte yapıp-eylemesidir. Burada araştırmacı ve gözlemlenen topluluk arasındaki etkileşim ne kadar güçlü bir şekilde sürdürülürse araştırmacının alacağı veri doygunluğu da artacaktır. Bunun için katılımcı gözlem, derinlemesine görüşme vb. gibi çeşitli veri toplama teknikleri kullanılsa da aynı zamanda araştırmacının sahada gözlemlemiş olduğu tüm olay ve fenomenlere ilişkin süreci not alması da beklenir. Saha notları sayesinde araştırmacı gerçekliğe en yakın biçimde bir anlatı çıkartabilir ve gittikçe artan bir veri birikimi yaratabilir (Emerson vd., 2011).

Alan notları katılımcı gözlemin ayrılmaz bir parçası şeklindedir ve birincil veri toplama tekniği olarak görülmektedir. Alan notları, katılımcılarla soru-cevap yapılamayacak durumlarda (iş yoğunluğu, aktivite, tören vb.) sürmekte olan eylemlerinin gözlemlenmesi üzerine tutulur ama aynı zamanda katılımcılarla yapılan gayri resmi konuşmalar buna dâhildir. Dahası araştırmacının gözlemlediği fenomene ilişkin bir çeşit günlük tutma faaliyeti de denebilir (Kawulich, 2005).

Katılımcı gözlemler sırasında bir not defteri hazırda tuttum ve haber odasında veri gazetecilerinin yaptıkları işler ve görev paylaşımları hakkında notlar aldım. Ayrıca gazetecilerle derinlemesine görüşme dışında gerçekleştirdiğimiz günlük sohbetler sırasında konu bazen araştırma konumla benzeşiyordu. Bu nedenle önemli gördüğüm hususlara ilişkin kısa kısa notlar aldım.

2.9.3. Ses Kayıtlarının Deşifresi (Transkripsiyon)

Transkripsiyon işlemi, araştırma verilerinin (ses kayıtları) analiz edilebilmesi için başka bir formattaki (metin) temsidir. Ses kayıtlarını deşifre etme süreci olası hataların önüne geçebilmek adına kayıtlarının tekrar tekrar dinlenip titizlikle yapılması gereken bir iştir. Bu işlem sırasında araştırmacı görüşmeden elde edilen verilere ilişkin yeni içgörüler elde etme fırsatını da yakalayabilir (Riessman, 1993; Gibson & Brown, 2009).

Araştırmada yüz yüze yapılan derinlemesine görüşmelerde kişisel cep telefonumun ses kayıt özelliğini kullandım. Çevrimiçi yapılan görüşmelerde ise *Microsoft Teams*'in ses kayıt alma seçeneğinden faydalandım ve görüşmeleri sesli bir şekilde anlık olarak kaydettim. Yapılan görüşmeler 30-120 dakika arasında değişkenlik gösterdi. Tüm görüşmeler tarafımda transkripsiyon işlemine tabii tutuldu ve elde edilen kayıtların deşifrelerini *Microsoft Word*'e aktardım. Mevcut tüm transkripsiyonun yanında e-posta üzerinden yapılan iki derinlemesine görüşme metni ile birlikte toplamda 224 sayfalık bir görüşme kaydı yani metin ortaya çıktı.

2.10. Araştırma ve Yayın Etiği

2.10.1. Etik Kurul Onayı

Bu doktora tezi Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilimsel Etik ve Değerlendirme Kurulunun 16.03.2022 tarihinde yapmış olduğu değerlendirme neticesinde 2022/6 sayılı karar numarası ile bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından uygun bulunmuştur.

2.10.2. Güven Duyulabilirlik

Sosyal bilimlerdeki pozitivist anlayış, araştırma problemine ilişkin tespitlerin ölçülebilir bir şekilde olduğunu öne sürmüş ve sayıları birer veri seti olarak kullanmıştır. Yine pozitivist anlayışa göre araştırmanın bilimsel bir çerçevede olabilmesi için geçerlilik ve güvenilirliğin belli ölçütlere göre sağlanması gerekir. Ancak nitel ve yorumlayıcı sosyal bilim felsefesi bu anlayışa belli başlı itirazlar getirmiştir. Nitel araştırmalar kuşkusuz bilimselliği olabildiğince savunur ancak niceldeki geçerlilik ve güvenilirlik kavramları yerine farklı kavram ve içerikler geliştirme iddiasını taşır. Bu nedenle niceldeki geçerlilik ve güvenilirlik, nitelde *trustworthiness* (güven duyulabilirlik) olur (Shenton, 2024; Braun & Clarke, 2013).

Guba & Lincoln'e (1982) göre nitel araştırmada güven duyulabilirlik düzeyi dört farklı kavramla arttırılabilir. Niceldeki geçerlilik yerine *credibility* (inandırıcılık) ve *transferability* (aktarılabilirlik) kavramları önerilirken güvenilirlik yerine de *dependability* (tutarlılık) ve *confirmability* (teyit edilebilirlik) kavramları ifade edilmiştir. Bu kapsamda inandırıcılık, araştırmada elde edilen bulguların gerçekliğe ne

derece uygun olduğunu işaret eder. Aktarılabilirlik ise, mevcut sonuçların benzer bağlamlara da uyarlanabileceğini gösterebilmektir. Tutarlılık ile ifade edilen şey aynı katılımcılarla aynı bulgulara ulaşılmasıdır. Son olarak teyit edilebilirlik de elde edilen bulguların araştırmacı tarafından değil katılımcılardan toplanan verilerin bir sonucu olarak ifade edilmesidir.

Nitel araştırmalara yönelik sosyal bilimler ve araştırma yöntemleri literatüründe pek çok eleştiri bulunmaktadır. Ancak özellikle üç konu başlığı bu hususta dikkat çekicidir. Bunlar; nitel araştırmanın nesnel olmadığı, geçerlilik ve güvenilirlik bağlamında yetersiz olduğu ve araştırma sonuçlarının genellenememesidir (Mays & Pope, 1995). Üç eleştiri noktasına da farklı cevaplar üretilebilecek olsa da ben bu kısımda sadece araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini yani güven duyulanabilirliğini arttırma konusunda nasıl bir yol izlediğimi açıklamaya çalışacağım. Araştırmada güven duyulanabilirliği arttırmak adına uyguladığım stratejileri ve kısa açıklamaları bir tablo etrafında birleştirerek açıklamaya çalıştım.

Tablo 1. Araştırmada Güven Duyulabilirliği Arttırmak İçin Uygulanan Stratejiler

Ölçütler	Stratejiler	Açıklama
İnandırıcılık	Veri çeşitlemesi (Üçgenleme)	Araştırmada katılımcı gözlem, odak-grup görülmesi ve yarı yapılandırılmış görüşme ile veri çeşitlemesi yapıldı.
	Katılımcı çeşitlemesi	Araştırmada farklı haber odasında çalışan veri gazetecileri ile görüşmeler yapılarak veri çeşitlenmesi sağlandı.
	Araştırmacı çeşitlemesi	Araştırmacı saha araştırması süresince Birleşik Krallık'taki tez danışmanı tarafından veri analizi takip edilmiş, saha araştırmasının tamamlanmasının ardından araştırmacı Türkiye'ye dönmüş ve Türkiye'deki tez danışmanı ile birlikte ikinci kez ve kapsamlı veri analizi yapılarak araştırmacı çeşitlemesi uygulanmıştır.
	Uzman incelemesi	Araştırmanın veri analizleri ve sonuçları mevcut danışmanlar tarafından değerlendirilmiş ayrıca Türkiye'deki danışman haricinde Tez İzleme Komitesinin iki üyesi tarafından da incelenmiştir. Ayrıca araştırma ilk aşamadan son aşamaya kadar TÜBİTAK tarafından görevlendirelen uzman panelistler tarafından takip edilmiştir.
	Katılımcı teyidi	Veri toplama sürecindeki görüşmelerin ardından bazı katılımcılarla tekrar görüşme gerçekleştirilmiş ve toplamda 3 katılımcı ile araştırma sonuçlarının ön bulguları olarak yayımlanan makale incelenmiştir.
	Uzun süreli etkileşim	Katılımcıların tamamı ile rızaları dahilinde görüşülmüş, bazı katılımcılar ile katılımcı gözlem sonrasında da vakit geçirilmiş ve ihtiyaç halinde telefon ya da e-posta yolu ile iletişim sürdürülmüştür.
	Uygun ve yeterli katılım	Araştırma sürecinde toplam 42 veri gazetecisi ile görüşülmüş ve katılımcıların birbirini tekrar etmeye başladığı fark edildiğinde veri doygunluğuna ulaşıldığı anlaşılmıştır. Veri toplama aşamasının sonlandırılmasına hem araştırmacı hem de tez danışmanı tarafından birlikte karar verilmiştir.
Aktarılabirlik	Zengin ve yoğun betimleme	Katılımcı gözlemlerden elde edilen saha notları araştırmanın raporlanması kısmında ilgili bölümlere eklenmiş, haber odasının ortamını daya iyi yansıtmak için araştırmacı tarafından çekilen fotoğraflar kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların ifadeleri gerekli kısımlarda doğrudan alıntılarla gösterilmiş ve tüm bunlar ışığında bulgular detaylı bir şekilde raporlanmıştır.
	Amaçlı örnekleme	Araştırma katılımcılarının belirlenebilmesi için kullanılan ölçüt açıkça ifade edilmiştir. Katılımcıların veri gazeteciliği yapmaları ve bu alanda belli bir oranda tecrübe sahibi olmaları araştırma için bir ölçüttür. Ayrıca, araştırmaya katılan görüşmecilerin referans ile diğer katılımcılara ulaşılmış ve kartopu örneklem tekniğinden de faydalanılmıştır.
Tutarlılık	Dış denetimler	Araştırma verilerinin analizi, iki aşamada gerçekleşmiştir. İlk aşamada Birleşik Krallık'ta elde edilen saha araştırmasının ön bulguları raporlanmış ve oradaki tez danışmanı tarafından incelenmiştir. Bu ön bulgular hakemli bir dergide makale olarak yayınlanmıştır. Ardından araştırmanın nihai sonuçları ise Türkiye'deki Tez İzleme Komitesi tarafından değerlendirilmiştir.
Teyit Edilebilirlik	Eleştirel düşünme	Araştırmanın özellikle saha kısmında araştırmacı eleştirel bakış açısını takip etmeye çalışmış ve çalışmanın hemen her bölümünde gelişen süreçler yurt içi ve yurt dışı danışmana raporlanmıştır.
	Veri kayıtları	Araştırmada toplanan veriler saha notları, fotoğraflar, ses kayıtları ve dökümanlar araştırmacı tarafından saklı tutulmaktadır.

Kaynak: Guba, 1981; Merriam, 2013; Türkmen, 2023

2.10.2.1. İnandırıcılık (İç Geçerlik) ve Aktarılabilirlik (Dış Geçerlik)

Araştırmada inandırıcılık ve aktarılabilirliği sağlamak adına literatürde tavsiye edilen bir dizi uygulamaları bu çalışmada hayata geçirmeye çalıştım. Bu kapsamda araştırmanın inandırıcılığını yani iç geçerliliğini arttırabilmek için *prolonged involvement* (uzun süreli etkileşim), *member checking* (katılımcı teyidi) ve *peer debriefing* (uzman incelemesi) gibi kavramsal ve metodolojik önerileri inceledim (Holloway & Wheeler, 1996; Miles vd., 2018).

İlk olarak katılımcılarla uzun süreli etkileşimde kalmayı amaç edindim. Böylece katılımcıların değer yargılarını, bakış açılarını ve gazetecilik yaklaşımlarını derinlemesine bir şekilde anlamaya çalıştım. Ayrıca bu durum benim araştırmaya ve katılımcılara olan çekincelerimi de ortandan kaldırmaya yönelik önemli bir husus oldu. Houser'in (2015) ifade ettiği üzere, katılımcılarla ortak paydalarda bulunmak ve karşılıklı bir iletişim tutturmak, yani bir dostluk geliştirmek araştırma açısından daha tatmin edici yanıtları almayı olanak sağlar. Bu sayede araştırmacı ve katılımcı arasında ilk etapta oluşan resmi duvar kalkabilir ve detayların altı çizilen, örneklerle zenginleştirilen yani anlatılmak istenen fenomeni özgürce ifade edebilen bir konuşma iklimi yaratılabilir. Bu aynı zamanda katılımcı için bir güven ortamının oluşması ile de ilgilidir ve katılımcı zaman ilerledikçe daha içten cevaplar verebilir. Ben de katılımcılarla bu doğrultuda bir iletişim tutturmaya çalıştım. Dahası, bazı gazeteciler ile kurmuş olduğum iyi iletişim sayesinde görüşmeleri birden fazla kez gerçekleştirebildim. Bu da toplanan verilerin gerçekliği yansıtması bakımından daha güçlü olmasına imkân sağladı.

Araştırmada inandırıcılığı arttırabilmenin ikinci yolu ise katılımcı teyidiydi. Bu yöntem ile araştırmacı, katılımcılardan elde ettiği verilerin analizini yaptıktan sonra ortaya çıkan bulgular hakkında katılımcılardan bir tür geri bildirim ister. Buradaki amaç, katılımcılardan alınan görüş ve düşüncülerin araştırmaya olması gerektiği gibi yansıtıldığını göstermek ve bunu en azından birkaç katılımcı tarafından onaylandığını belirtmektir. Katılımcı teyidi ile araştırmanın inanılabilirlik düzeyi arttırılabilir ancak bu yöntem gereğinden fazla güvenmek aynı zamanda araştırma bulgularını risk altına atabilir (Merriam, 2009).

Yukarıdaki öneri ve riskleri göz önünde bulundurarak katılımcı teyidini gerçekleştirebilmek adına benzer bir yol izledim. Araştırmanın ilk aşamasında sadece

bir gazetede veri toplamaya başladım ve o gazetede ki toplam 13 veri gazetecisi ile yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdim. Bu kapsamda elde ettiğim verileri Miles & Huberman'ın veri analizi modelini takip ederek analiz ettim ve sonucunda bir takım bulgulara ulaştım. İlk etapta vardığım nokta, tez araştırmamda cevabını aradığım araştırma sorularının tümünü yanıtlamaya yetmese de mevcut iki araştırma sorusuna ilişkin önemli bulgular elde ettim ve ortaya çıkan bu ön bulgularımı hakemli bir dergide⁸ yayınladım. Hemen ardından araştırmaya katılan ve sonuçları görüp değerlendirmek için hevesli olduklarını belirten 2 veri gazetecisine yayınlanan makalemi gönderdim ve kendilerinden dönütler aldım. Böylece halen daha veri toplamaya devam ettiğim tezimin bir bölümünü hakemli bir dergide yayınlayarak araştırmanın inandırıcılığını arttırmayı çabaladım ve aldığım dönütlerle katılımcı teyidini elimden geldiği ölçüde kullanmaya çalıştım.

Araştırmanın inandırıcılık etkisini arttırmak için başvurduğum üçüncü yol ise uzman incelemesi oldu. Bu yöntemle amaç, araştırma konusu hakkında genel olarak bilgi sahibi olan uzmanların, araştırmacının mevcut veri analizi sonrasında elde ettiği bulguların bilimsel metotlara uygun olup olmadığını değerlendirmesidir. Ayrıca uzman incelemesi sayesinde araştırma farklı boyutlarda değerlendirilir ve araştırmacıya olası eksiklikler ve hataların neler olduğu gösterilmektedir (Houser, 2015).

Araştırmanın uzman incelemesi ise üç aşamalı şekilde gerçekleşti. İlk olarak Birleşik Krallık'ta araştırmaya ev sahipliği yapan kurum *Queen's University Belfast*'taki danışman hocama her ay analiz raporları gönderdim. Araştırmanın veri toplama aşmasında Londra'da bulunmam ve ev sahipliği yapan kurumun Kuzey İrlanda'nın başkenti Belfast'ta olmasından dolayı yüz yüze görüşmelerimiz büyük oranda aksadı. Bu nedenle araştırma sürecinde elde ettiğim veri analizlerini aylık raporlar haline danışman hocama e-posta şeklinde gönderdim ve gelen cevaplar üzerinden düzeltmeler gerçekleştirdim. Araştırma sürecimin Londra'da tamamlanmasının ardından Türkiye'ye döndüm ve burada devam ettiğim veri

⁸ Kalender, A. B. (2024). The Datafication of Newsrooms: A Study on Data Journalism Practices in a British Newspaper. *Journalism and Media*, 5(1), 48-64. <https://doi.org/10.3390/journalmedia5010004>.

analizlerine ilişkin kendisi ile birkaç kez daha iletişim kurdum ve hazırladığım nihai rapor üzerinden bir revizyon daha gerçekleştirdim.

Araştırmaya ilişkin ikinci uzman incelemesi ise doktora tez çalışmamın *Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu* (TÜBİTAK) tarafından 12 ay süreli desteklenmesi nedeniyle bir hakem kurulu tarafından belirli periyotlar halinde incelenmiş olmasıdır. Araştırmacı olarak TÜBİTAK’a toplam üç kez rapor sundum. Bunlardan ilki Birleşik Krallık’a gitmemden bir ay sonra ev sahibi kurumdaki danışman hocam koordinatörlüğünde araştırmaya başladığıma yönelikti. Bu süreden yaklaşık 6 ay sonra bahsi geçen hakem kuruluna araştırmamla ilgili bir ara rapor sundum. Araştırma sürecinde medyana gelen minör değişikliklerle birlikte veri toplama çalışmalarımın detaylı bir şekilde bahsettim. Son olarak araştırmaya başlamamın üzerinden 12 ay geçtikten sonra ilgili hakem kuruluna araştırmamla ilgili bir final raporu hazırladım. Bu rapor diğer iki rapora göre çok daha detaylı, araştırmamın olası sonuçlarını ve yaygın etkisini içeren bir rapordur. İlgili hakem kurulu tarafından her üç rapor da onaylandı ve herhangi bir düzeltme önerisi yapılmadı. Bu durum araştırmamın inandırıcılığını arttırmada uzman incelemesi bağlamında ikinci faktörü oluşturdu.

Uzman incelemesi hususunda üçüncü ve en etkili süreç ise bu doktora çalışmamın uzun süreli bir şekilde üç öğretim üyesi tarafından denetlenmiş olmasıdır. Araştırmamın bağlı olduğu kuruluş olan Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesinde görev yapan üç öğretim üyesi, 2020 yılından bu yana mevcut doktora tezinin Tez İzleme Kurulunda bulunmaktadır. Bu kapsamda tez süreciyle ilgili informal görüşmelerin dışında, düzenli olarak altı ayda bir kez Tez İzleme Kurulu toplantısı yapılmış, bu toplantılar öncesinde araştırmacı süreç içerisinde geçtiği aşamaları Tez İzleme Kurulu üyelerine rapor etmiştir. Kurul üyeleri tarafından her toplantı sonrasında araştırmacıya gerekli düzeltme ve tavsiyeler verilmiş, özellikle araştırmamın veri toplama ve veri analizi kısımlarında öngörülemez eksikliklere dair yeni çalışma planları oluşturulmuştur. Dahası, araştırmamın Birleşik Krallık’ta geçirdiği süre zarfında da iki kez çevrimiçi toplantı yapılmış ve kurul üyeleri tüm sürecin aktif bir şekilde takipçisi olmuştur. Yapılan tüm formal ve informal görüşmelerin sonucunda araştırmamın elde ettiği bulgular ve değerlendirmeler Tez İzleme Kurulu tarafından doktora tezinin savunabileceği açısından uygun görülmüştür.

Araştırmanın aktarılabirliğini yani nicel yöntemdeki dış geçerliliği sağlamak adına yine ilgili literatürde öne çıkan bazı noktalardan faydalandım. Nitel araştırma felsefesi ve düşüncesinin niceldeki gibi “genelleme” kaygısı taşımaması, bu araştırma yöntemi üzerine kurulu araştırma sonuçlarının başka çalışmalara aktarılamayacağı anlamına gelmez. Bu nedenle nitel bir araştırmanın güven duyulanabilirliğini arttırmak, niceldeki dış geçerliliği sağlamak için bir evreni temsil eden örneklem grubundan anlamlı istatistiksel sonuçlar çıkarmayı hedeflemez. Nitel araştırmalarda dış geçerlilik kavramı yerine kullanılan aktarılabirlik, katılımcı deneyimlerinin ayrıntılı bir şekilde raporlanmasıyla diğer araştırmacıların bu raporlardan kendi çalışmaları için içgörü sağlamasıdır. Ayrıca aktarılabirlik, diğer araştırmaların mevcut araştırmadan çeşitli yönlerden faydalanabilmesi ve en çok da benzer özellikleri taşıyan başka bir olayda uygulanabilirliğidir (Lincoln & Guba, 1985; Braun & Clarke, 2013; Houser, 2015). Nitel araştırmalar istatistiksel hesaplamaların sonuçlarından genelleme yapma pratiğinde olmadığından dolayı bu araştırma yönteminde örnekleme türü ve örneklem büyüklüğünün bir anlam ifade etmeyeceği düşünülebilir, ancak nicel, nitel ya da karma herhangi bir sosyal bilimler metodolojisinde ampirik bir çalışma için araştırma verisi ve örneklem gibi hususlar araştırmacının sadece kendisinin karar verebileceği bir durum değildir. Nihayetinde nitel araştırmanın öznel kavramını kendi içerisinde tutarlı bir şekilde kabul etmesi (araştırmacının dünya görüşü, veri toplama sürecinin ve araçlarının olası nesnelliği vb.) bilimsel araştırmanın herhangi bir kıstasa dayanmadığını öne sürmek değildir (Auerbach & Silverstein, 2003). İşte bu nedenlerden ötürü nitel araştırmada da örnekleme türleri etkin bir şekilde kullanılır ve bu çalışmanın aktarılabirliğini sağlamak açısından önemlidir. Bu türden araştırmalarda katılımcı grubun nasıl belirlendiği, katılımcıların neden bu araştırmaya dâhil edildiği ve araştırmanın yapıldığı ortamlar şeffaf bir şekilde ifade edilmelidir (Denscombe, 2010).

Bu çalışmada nitel araştırma içerisinde en çok kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme tercih ettim. Katılımcıların araştırma problemi dâhilinde belli bir mesleki deneyim geçirmesinin önemli olduğu kanısından dolayı ve aynı zamanda alana yeni giren veri gazetecileri ile kıdemli veri gazetecileri arasında bir epistemolojik muhakeme yapma amacından dolayı ölçüt örnekleme yöntemi bir zorunluluk olarak ortaya çıktı. Dahası, ulaştığım gazetecilerin

benzer niteliklere sahip diğer gazetecilere ulaşmamda kolaylık sağlaması ve birçok görüşme için bana referans olmaları ölçüt örneklemenin yanı sıra kartopu örnekleme türünden de aktif bir şekilde faydalandığımı gösterdi. Böylece her iki örnekleme türünden yararlanarak toplamda 42 katılımcıyı araştırmaya dâhil ettim, ancak belirli ölçütleri sağlamayan katılımcı adaylarını da araştırmadan uzak tuttum. Örnekleme türlerinin dışında araştırma konusu hakkında aşinalık, kurum ve katılımcı sayısı, görüşme türleri gibi diğer etmenler de araştırmanın aktarılabilirliğini arttırıcı unsurlar olarak çalışmada yer aldı. Son olarak araştırmada topladığım verilere ilişkin analiz ve bulguları detaylı bir şekilde betimlemeye gayret ederek araştırmanın aktarılabilirliğini arttırmaya çalıştım.

2.10.2.2. Tutarlılık (İç Güvenirlik) ve Teyit Edilebilirlik (Dış Güvenirlik)

Nitel araştırmalar için güvenilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik üzerinden karşılık bulur. Bir araştırmanın tutarlılığı, alanda elde edilen verinin araştırmacı tarafından analiz edilmesinden sonra başka araştırmacıların da aynı verilerle benzer sonuçlara ulaşabiliyor olmasıdır (Franklin & Ballan, 2010). Ancak bu, başka araştırmacıların farklı verilerle aynı sonuca ulaşması demek değildir (Merriam, 2009). Bu kapsamda araştırmanın tutarlılığını arttırmak için verileri farklı bir kodlayıcı ile eşzamanlı bir şekilde kodlamayı ve birbirimizden bağımsız bir şekilde analiz yapmayı düşündüm. Ancak araştırmanın özelleştirilmiş bir alanda yapılıyor olması ve çok uzun süreli bir alan araştırmasına dayanıyor olması bu düşüncemin hayata geçirilmesini engelledi. Ayrıca, veri gazeteciliği alanında Türkçe literatürde çok sınırlı çalışmanın olması ve bu alanda çalışan araştırmacı eksikliği nedeniyle araştırma için uygun bir kodlayıcı bulamadım. İşte bu nedenlerden ötürü araştırmanın tutarlılığı belli düzeyde sınırlılıklar içerisinde kaldı.

Ancak araştırmada tutarlılık yani iç güvenirliliği attırmak adına katılımcı gözlem, yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme ve odak-grup görüşmesini kullanarak üçgenlemeye gittim ve bu şekilde farklı şeylere çoklu bakış açısı ile baktım (Neuman, 2014). Katılımcılarla görüşmeler sırasında cep telefonumun ses kayıt özelliğini kullandım ve olası veri kaybını önlemeye çalıştım. Ayrıca çevrimiçi yapılan derinlemesine görüşmelerde de *Microsoft Teams* uygulamasının ses kayıt özelliğinden faydalandım. Tüm görüşmelere ilişkin ses kayıtlarını birden fazla şekilde kontrol ederek transkripsiyon işlemine tabii tuttum. Türkçe yapılan dört görüşme dışındaki

tüm görüşmeler İngilizce dilinde yapıldığı için transkripsiyon işlemi bittikten sonra görüşme dokümanlarını Türkçeye çevirdim. Ancak olası çeviri kaybı bu çalışmanın tutarlılığını sınırlandıran bir nokta olarak karşılık buldu. Araştırmanın tutarlılığını arttırmak için tercih ettiğim ikinci durum ise araştırma metodolojisini Willig'in (2013) Haber Odası Etnografi Modeli ile Miles & Huberman'ın (2014) Nitel Veri Analizi Modelini birleştirmem oldu. Böylece veri toplama aşamasından haber odasındaki etnografik gözlemlerin Bourdieu'nün alan teorisi ile uyumlu bir şekilde yapılmasını sağlamaya çalıştım ve topladığım verileri de nitel araştırmanın gerekliliklerine uygun olarak Miles & Huberman'ın önerdiği analiz modeline göre yaptım.

Araştırmada son olarak odaklandığım bir diğer nokta ise teyit edilebilirlik yani dış güvenirlik düzeyini arttırmaya yönelikti. Nitel araştırmanın güven duyulabilirliğini arttıran diğer etkenler gibi teyit edilebilirlik de olası nesnelliği sağlamak ve bilimsel yayın etiğine sadık kalmayı gerektiren bir ölçüttü. Burada amaçlanan, araştırmada elde edilen bulguların bir takım salt öznel ifadeler üzerinden şekillenmesinin aksine mevcut fenomeni ayrıntılı bir şekilde temsil edebilmesidir (Miles vd., 2018).

İlgili bilimsel literatürde teyit edilebilirlik sınırları kesin olarak çizilen belli başlı ölçütler dizisini oluşturmaz. Bu nedenden ötürü araştırmanın teyit edilebilirlik ölçütleri, benim literatürdeki mevcut önerilerin bir kısmını dikkate almam üzerinden gerçekleşti. Teyit edilebilirlik her şeyden önce araştırmanın tüm sürecinin şeffaf bir şekilde araştırma metnine yansıtılmasını gerekli kılar. Araştırmanın literatür taramasından metodoloji bölümüne, veri toplama tekniklerinden veri analizi ve bulgulara kadar olan tüm süreç detaylı ve şüpheyi yer bırakmayacak şekilde açıklanmalıdır. Böylece mevcut çalışma, başka araştırmacılar için de denetlenebilir olmaya açık hale getirilir (Bondas & Hall, 2007; Miles, vd., 2018).

Bu kapsamda araştırmada teyit edilebilirlik ölçütlerinin sağlanması adına ilk olarak araştırma konusuna ilişkin mevcut literatürü kapsamlı bir şekilde taradım ve özellikle araştırma problemine ilişkin önceki çalışmalara geniş yer verdim. Bu, aynı zamanda literatürdeki boşlukları görmemi sağladı. Dahası, araştırma sonucunda elde edeceğim sonuçların literatüre nasıl bir katkı sunabileceğine ilişkin görüşlerimi pekiştirdi. Daha sonra veri toplama aşamasında kullandığım yurt içi ve yurt dışı danışmanlarım tarafından onaylanmış olan yarı-yapılandırılmış görüşme formunu oluşturdum. Araştırmanın analiz ve bulgular kısmında katılımcı görüşlerine sıklıkla

doğrudan yer verdim ve elde ettiğim sonuçları katılımcı gözlemler dışında özellikle katılımcı görüşleri üzerinden inşa etmeye çalıştım. Nihayetinde araştırmada elde edilen sonuçları literatürde benzer olan çalışmalarla mukayese ettim, benzerlik ve farklılıkları göstermeye çalıştım. Ayrıca, araştırmada teyit edilebilirlik kriterini attırmak için sürekli karşılaştırma yöntemini de uyguladım. Bu yöntemde amaç, toplanan verileri ve elde edilen kod ve kategorileri birbirleri ile karşılaştırmak ve olası yanlış kodlamaların önüne geçebilmektir. Böylece yanlış kodlamalar ortaya çıkartılır ve katılımcıların ifadeleri olması gereken kodların içerisinde yer alarak kategoriler arasındaki ilişkiler belirgin bir hale gelir (Corbin & Strauss, 1990; Harding, 2006). Bunu yapmam araştırmanın inşa edilebilmesi için büyük bir önem arz ediyordu. Çünkü hem araştırmada farklı haber odalarında katılımcı gözlem yapmam hem de farklı kurumlarda çalışan birçok veri gazetecisi ile görüşmem elde ettiğim verilerin teyit edilebilirliğini göstermek açısından etkili bir yoldu. Dahası araştırmada ortaya çıkarmaya çalıştığım alandaki veri gazetecilerinin epistemolojik gerilimlerini yine elde edilen veri seti üzerinden karşılaştırmalar yaparak tespit etmeye çalıştım.

Tüm bunlarla birlikte araştırmada teyit edilebilirlik düzeyini yukarıda tutmak için tezin giriş kısmından sonuç ve değerlendirme kısmına kadar tüm evrelerde sade ama detaylara da yer veren bir dil kullanmaya çalışarak gerçekleştirilen tüm işleri nedenleriyle birlikte açıklamayı denedim. Araştırmanın tüm aşamalarında olabildiğince eleştirel bir perspektiften bakmaya gayret ettim.

2.10.3. Mahremiyet ve Gizlilik

Nitel araştırmalarda en önemli hususlardan birisi katılımcıların mahremiyet ve gizliliklerinin sağlanması gerekliliğidir. Bu konuda Saunders vd. (2015), gizliliğin yalnızca birincil araştırma ekibi içerisinde kalan ve bunun dışındaki herkes için gizli tutulması gereken tüm bilgiler olduğunu söyler. Bu yüzden gizliliğin temel unsuru da katılımcıların kimliği ve söyledikleriyle birlikte onların mahremiyetidir. Bu husus sağlandığında katılımcılar daha rahat hissedebilir ve deneyimlerini özgürce paylaşmalarının yolu açılır (Oliver, 2003).

Bu nedenle araştırma ve yayın etiği bağlamında bu çalışmaya dâhil olan tüm katılımcılar araştırma projesi hakkında detaylı olarak bilgilendirilmiştir. Katılımcılara e-posta üzerinden araştırmanın genel çerçevesini çizen bir bilgilendirme yazısı

iletilmiş ve bununla birlikte çalışmaya ait etik kurul onay belgesi ve yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu gönderilmiştir. Ardından yüz yüze ve çevrimiçi görüşmeler yapılmadan öncesinde katılımcılara sesli bir şekilde görüşmenin kayıt altına alınacağı bildirilmiş ve katılımcıların tamamından onay alınmıştır. Katılımcıların kişisel bilgileri mahremiyet ve gizlilik çerçevesinde gizli tutulmuş ve anonimleştirilmiştir. Ayrıca, bazı görüşmeler sırada katılımcıların söylemiş oldukları bazı konularda çekingen kaldıkları durumlar yaşanmış ve kendilerinden *off the record* (kayıt dışı) talebi gelmiştir. Bu hususta katılımcıların talepleri dikkate alınmış ve kayıt dışı olarak söyledikleri sözler araştırmada kesinlikle kullanılmamıştır.

3. BULGULAR VE ANALİZ

Araştırmanın bu bölümü katılımcı gözlem, odak-grup görüşmesi ve derinlemesine görüşme teknikleriyle birlikte elde edilen tüm verilerin analizini sunmaktadır. Bourdieu'nün Alan Teorisi merceğinden bakan bu çalışmada, Willig'in Haber Odası Etnografisi Yaklaşımı ve Miles & Huberman'ın Nitel Veri Analizi Modeline uygun biçimde araştırma sorularına ilişkin cevaplar aranmıştır.

3.1. Veri Gazeteciliği Alanının İnşası

3.1.1. Veriyi Tanımlamak

Veri kelimesi halen daha inşa sürecini devam ettiriyor. Kavram olarak “veri” her ne kadar insanların zihinlerinde benzer karşılıklar bulsa da veri gazeteciliği epistemolojisine ilişkin ilk olarak tespit edilmesi gereken husus, bu kavramın veri gazetecilerinin zihninde nasıl bir anlam yüklü olduğunu ortaya koymaktı. Bu kapsamda görüştüğüm gazetecilere ilk olarak şu soruyu sordum: “Veri ne demek?”. Bu soruya ilişkin bazı gazeteciler görüşlerini çok kısa bir şekilde açıkladı ancak bazıları ise derinlemesine örneklendirerek bunun sadece bir şeyi nitelmediğini ifade etti.

Kavramın zihinde yarattığı anlamın birçok karşılığının olması, gazetecilerin bu fenomeni tanımlarken de bir takım yorum farklılıklarına sahip olduklarını ortaya koydu. Gazetecilerin veri temelli iş yapmaları, kavrama ilişkin sektörün getirdiği değer ve tanımlamaları da içeriyor:

*“Bence **oldukça geniş bir tanımla** var. Yani bunun, **yorumlamaya açık** bir şey olduğunu düşünüyorum.” (VG 8)*

*“Endüstri, veri tanımını gerçekten **geniş ve çok çeşitli** bir şekilde ele alıyor.” (KVG 17)*

Elde ettiğim cevaplar gazetecilerin veri kavramına ilişkin birden çok algıya sahip olduğunu, dahası bu kavramı sadece terminolojik bağlamda ele almadıklarını işaret etti. Ayrıca veri gazetecileri için veri, aynı zamanda gazetecilik mesleğine ilişkin de bir tür anlamlar barındırıyor. Katılımcıların verdikleri çeşitli yanıtları kodladım ve *Haber Değeri*, *Haber Kaynağı*, *Nicel*, *Bilgi* ve *Nitel* şeklinde toplam beş farklı kod

ortaya çıktı. Bu kodlar ise veri gazetecilerinin veriyi *Gazetecilik Epistemolojisi* ve *Terminoloji* olmak üzere iki farklı açıdan ele aldıklarını gösteriyordu ve bu iki farklı yönelim kategori (alt tema) olarak belirdi. Bu kategoriler ise son noktada veri kelimesinin veri gazetecileri tarafından nasıl algılandığı üzerine bir temanın oluşmasını sağladı.

Katılımcıların “veri” kelimesine ilişkin anlamlandırmalarında ilk oluşan kategori *Gazetecilik Epistemolojisi* bağlamında yarattığı anlamlardı. Katılımcılardan aldığım yanıtlara göre veri, gazetecilik açısından *Haber Değeri* ve *Haber Kaynağı* şeklinde birbirine benzer anlamları içeriyor. Bu durumun ortaya çıkması veri gazetecileri için veri kelimesinin yalnızca farklı terminolojilere yönelik bir anlam taşımadığını aynı zamanda gazeteciliğin kendisine ve doğasına ilişkin de bir niteliği ifade ettiğini gösteriyor.

Modern gazeteciliğin ortaya çıktığı dönemden itibaren haber değeri kavramı da varlığını sürdürmektedir. Haber değeri, pek çok araştırmacı tarafından tanımlanmaya ve güncel tartışmalar ekseninde farklı perspektiflerden değerlendirilmeye alınmıştır. Katılımcıların bir kısmı veri kelimesinin kendisini haber değeri kavramının temelini oluşturan bir unsur olarak görüyor. Bu nedenle katılımcılar veriyi gazetecilik bağlamında haber değeri kavramı ile doğrudan ilişkilendirebiliyor:

“Veri, insanlara **haber projelerinin boyutu hakkında fikir veren noktadır.**” (VG 7)

“Bir madeni ya da ham petrolü **gökyüzüne çıkartmak** olarak bakıyorum. Güzel işlenirse çok zengin bir petrole ya da yakıtı dönüştürülebilir ve işinize yarayabilir ama işlenmediği ve dağıtılmadığı müddetçe toprağın altında duran bir şey olarak kalır. **Böyle olursa hiçbir değeri yok ama onu çıkarmak için de belli bir yeteneğe ya da vizyona ihtiyaç duyarınız.**” (KVG 16)

“Veri, sadece bilginin toplanması ve bir araya getirilerek anlatılar oluşturmak, hikâyeler yaratmak ve **gazetecilik kavramında hikâyeler bulmaktır.**” (KVG 19)

“Genel olarak her gün hükümet ve yerel yönetim kurumlarında üretilen büyük miktardaki **dijital bilgiyi, bir gazeteci tarafından incelenenebilecek ve işlenebilecek şeyler olarak düşünürüm.**” (KVG 22)

Verinin haber değeri olarak görülmesinin dışında bir diğer algılanma şekli *Haber Kaynağı* olmasıdır. Gazetecilik, haber kaynakları olmadan imkânsızdır. Bu nedenle gazetecilik türü ne olursa olsun mutlaka haberin çeşitli kaynağının olması gerekir. Burada her ne kadar haberin sorgulanabilirliği ve teyit edilebilirliği üzerinden

bir yaklaşım ortaya çıksa da aynı zamanda haber kaynağı ile ifade edilen habere ulaşma noktasında besleyici ve destekleyici unsurlardır. Bu aynı zamanda verinin salt dijital öğelerden ibaret olmadığını haberi destekleyebilecek tüm materyalleri ifade eder. Katılımcıların bazıları veri kelimesini daha çok haber yapmak için gerekli bir kaynak olabileceğini ifade etti:

“Gerekli bir **kaynak**.” (VG 2)

“Yani benim için veri, veri gazeteciliği ile **daha çok veri elde edip** onu görsel olarak etkileyici bir şekilde iletmekle ilgilidir.” (VG 8)

“Biliyorsunuz tüm veriler bir şekilde işlenmeye açıktır, **yani herhangi bir gazeteci bir şekilde veriyi kullanıyor**. Yani, veri **ses** de olabilir, **görüntüler** de olabilir. **Ne olursa olsun olabilir**.” (KVG 18)

Verinin algılanma biçimine yönelik ortaya çıkan bir diğer kategori ise *Terminoloji* bağlamında karşılık buldu. Katılımcılardan aldığım cevaplar her ne kadar veri kelimesinin gazetecilik bağlamında bir karşılığının olduğunu gösterse de aslında genel algı biçimi daha çok bu kelimenin terminolojisine yönelik olduğunu gösteriyor.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu veri kelimesini sayılarla yakından ilişkilendirdi. Gazeteciler için veri kelimesi sıklıkla “sayılabilen” ya da “ölçülebilen” (VG 3, VG 4, VG 5, VG 6, KVG 17, KVG 20, KVG 22, KVG 25, KVG 37, KVG 39, KVG 42) şeklinde ifade edilen *nicel* bir anlamda karşılık buluyor. Görüş bildiren gazeteciler verinin her ne kadar pek çok anlamı içerdiğini söylediler de bu kelimenin zihinde yarattığı ilk karşılığın nicel bir çıkarım olduğu görülüyordu. Gazetecilerin bir kısmı için veri, genellikle doğrudan sayılarla ilgili bir şey veya ölçülebilir bir şeyler olması üzerinde anlamlandırıldı:

“Veri... Direkt **sayı** olarak geliyor insanın aklına.” (VG 3)

“Veri, **saydığınız** bilgilerdir. En basit haliyle, veri budur çünkü **bilgiyi sayabilirsiniz**.” (VG 4)

“**Ölçülebilir** ve **nicel** olarak ifade edilebilen bir şeydir.” (VG 5)

“**Büyük oranda sayılar ve istatistikler**.” (VG 17)

Veri her ne kadar işlenmemiş/ham bir yapı olarak düşünülse de verinin bilgi kavramıyla olan yakın ilişkisi de gazeteciler için bir anlam ifade ediyor. Katılımcıların bazıları veriyi doğrudan *bilgi* olarak algılıyor:

*“Veriler **bilgi parçalarıdır**, bu yüzden temelde inançlarınızı bilgilendirebilecek bir sinyaldir.” (KVG 18)*

*“Veri, **bilginin toplanması** ve bir araya getirilerek anlatılar oluşturmak, hikâyeler yaratmak ve gazetecilik kavramında hikâyeler bulmaktır.” (KVG 19)*

*“Benim için veri, **bilgi** için kullanılan **şık bir kelime**.” (KVG 24)*

Veri gazetecileri için verinin algılanmasına yönelik cevapların büyük bir çoğunluğu arasında bu kavramın sayılar, ölçülebilen şeyler ya da bilgi için kanıt niteliği taşıyan nicel yapıda bir anlama sahip olduğunu gösteriyor. Ancak Veri Gazetecileri (VG) ile Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) arasında verinin algılanma biçimine ilişkin mevcut benzerliklerin dışında bir noktada farklılaşan bir nokta mevcut. Alanda belli bir süredir deneyime sahip olan Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) her ne kadar veri kavramını tariflerken nicel bir düşünce sistematigi üzerinden anlamlandırsa da veri kelimesinin salt bundan ibaret olmadığı konusunda ısrarcılar. Çünkü verinin kendisi dijital odaklı bir hale bürünüyor olsa da bu aynı zamanda haber için *nitel* bir karşılığı da ortaya koyuyor. Veriye dayalı bir raporlama yaparken ölçülebilen, sayılabilen ya da nicel olarak ifade edilebilen şeyler veri kavramının içeriğini oluşturuyor olsa da KVG’lerin bir kısmı aynı zamanda niteliksel olarak görülebilecek soru-cevaplar, dokümanlar ve belgeleri de birer veri olarak görüyor. Bu durum dijitalleşmenin etkisiyle veri kavramının teknoloji odaklı bir hale gelmesinin yanında halen daha haberin özü ve içeriğinin zenginleştirilmesi anlamında başka görüşlerin de alanda mevcut olduğunu gösteriyor:

*“Aklıma gelen bir örnek, üniversitedeki sınavlarında öğrencilerin kopya çekip çekmediği ve bu durumun giderek yaygınlaşıp yaygınlaşmadığına yönelik yaptığımız bir haber var. Sonunda, öğrencilerin bulduğu en ‘ilginç’ veya ‘sıra dışı’ **kopya yöntemlerinin neler olduğunu sorduk** ve bu **hikâyemizin ana gövdesinin sadece sayılardan ibaret olmayacağını ve haberin çok daha ilginç bir hale geldiğini gösterdi**. Ve evet, bunu da **veri** olarak sayabiliriz.” (KVG 20)*

*“İstatistikler ve sayılar olabilir veya **metin** olabilir.” (KVG 22)*

*“Benim için **sayılardan, metinlere, görüntülere, videoya** kadar her şey veri olarak ifade edebilir.” (KVG 24)*

Veri kelimesinin birbirinden çok farklı olan anlamları alandaki gazetecilerin deneyimleri, bakış açıları ve yaptıkları işte kullandıkları materyallere göre değişiklik gösteriyor. Ancak katılımcıların verdiği yanıtlardan onların genel olarak veriyi nicel

bir bakış açısı üzerinden anlamlandırdıklarını söylemek mümkün. Bununla birlikte veriyi yalnızca sayıdan ibaret olarak görmedikleri de özellikle KVG'ler tarafından açıkça vurgulandı. Dolayısıyla burada bir ayrım yapmak, alan ilişkin değerlendirme yapmak için önemli bir yol çiziyor. Veri gazetecileri bu işin doğasına uygun olarak veri kelimesini öncelikli olarak nicel bir yerden algılıyor ve gazeteciliğe ilişkin bakış açısını da buradan kuruyor. Ancak bu alanın tümünü nicel bir düzlemde ibaret olarak gördükleri anlamına gelmiyor. Aynı zamanda nitel olarak görülebilecek diğer tüm veri tipleri de gazeteciler için veri kelimesinin anlamlandırılmasında katkı sunuyor.

3.1.2. Dijitalleşme, Hız ve Verimlilik

Haber medyasında yaşanan dijital dönüşüm haber odalarında yeni türde gazetecilik pratiklerinin ortaya çıkmasını sağlarken aynı zamanda alanın daha hızlı etkileşimini zorunlu kıldı. Bu durum dijital araçların haber odaların her geçen gün daha fazla kullanımıyla haber için daha fazla kaynağın ve aracın gazeteciler tarafından daha verimli bir şekilde kullanılmasına katkı sundu. Her ne kadar hesaplamalı gazetecilik ve bilimsel gazetecilik metodolojisine uzanan bir geçmişi olsa da veri gazeteciliği özellikle haber medyasının dijitalleşmesi sonrasında haber odalarında yer edinen bir gazetecilik pratiği oldu. Bu nedenle dijital gazetecilik kavramı ve getirileri, veri gazeteciliği alanının inşası için bir tür mihenk taşı görevini gördü:

*“Bunun galiba birkaç parçası var. Birincisi, **bilgisayar** denilen aygıt çok daha komplike bir hale geldi. Bunun için ayrımın en büyük nedenlerden bir tanesi olarak görüyorum. Çünkü **programlama bilgisiyle** beraber **gazetecilerin eskiden yapamadığı o çok büyük verilerin** bir araya getirilip, devasa dağınık ve büyük verileri bir araya getirip onların **anamlı bir soruya dönüştürülebilmesi eskiden kolaylıkla yapılabilen bir şey değildi. Ama bunların hepsinin dijitalleşmesi** ve bir yandan da **programlamanın bize sunduğu olanaklarla** beraber biz o **verileri** artık çok daha **hızla** çok daha küçük raporlarla **haber** yapabiliyoruz. Hızlıca hesaplayıp **anamlı bir bütüne** dönüştürebiliriz, bu dolayısıyla da bizi biraz daha elimizi kolaylaştırdı. **Veri gazeteciliğinin önü kuşkusuz bununla açıldı.**” (VG 1)*

Bununla birlikte gazeteciliğin tarihindeki veri ve veri görselleştirmenin rolü 19. yüzyıla kadar gidiyor. Gazetecilikteki niceliksel verilere ilişkin bir görselleştirme yapma düşüncesi esasında bir hayli uzun bir tarihe uzanıyor. Ancak bunun çok yaygın bir haber sunum biçimi olmaması, yine bu işin o dönemdeki koşullarla yapılmasının zor olmasıyla da ilgili:

“Çoğu baskı teknolojisi, sözcüklere odaklanırken, görüntüleri basmak için yapılan çabalar çoğunlukla fotoğrafçılığa odaklanmıştı. Dolayısıyla, veri görselleştirme her zaman geride kalmış ve aynı zamanda yavaş ve maliyetli bir beceri olmuştur.” (KVG 17)

Bu durum, veriyi haberin büyük bir parçası olmaktan ziyade kritik dönemlerde haberi destekleyebilecek bir unsur olmasına neden oldu. Ancak dijital teknolojilerin haber odalarına entegre olması, veriye ilişkin analiz ve görselleştirmenin maliyetini düşürmenin yanı sıra bunu çok daha kolay bir şekilde yapabilmenin önünü açtı:

“Bilgisayarlar, bu tür çalışmaların yapılmasını daha kolay hale getirmiş ve dolayısıyla daha yaygın hale getirmiştir. Grafiklerin üretilmesi ve büyük ölçekli veri analizinin yapılması çok daha kolay hale gelmiştir. Gazeteciler de diğer meslekler ve endüstriler gibi, daha fazla nicel analiz yapmanın yollarını keşfetmiştir çünkü bunlar artık daha kolay hale geldi. Elektronik tablolarının ortaya çıkışı ve şimdi herkesin erişebileceği programlama dilleri, değil mi? Bu nedenle, ben bunu bir devrimden ziyade daha çok bir hızlanmış evrim olarak görüyorum. Çalıştığımız geleniğin, dijital öncesi kökenli olduğunun farkındayım.” (KVG 17)

3.1.3. Haber Odasına Gelen Yeni Aktörler ve Roller

Medyada yaşanan dijitalleşme süreci dünya genelindeki haber odalarının neredeyse tümünde organizasyon yapısı ve iş akışı anlamında büyük bir şekilde gerçekleşen bir dönüşümü tetiklemiştir. Bu, yalnızca ana-akım medyada değil aynı zamanda yerel ve alternatif medyada da gözlemlenebilen yani haber medyasının tüm bileşenlerini içine alan bir dönüşüm sürecinin kendisidir. Ayrıca bu süreç yalnızca gazetelerin çevrimiçi bir ortama aktarılmasıyla değil, haber medyasının ihtiyaç duyduğu tüm kitle iletişim araçlarının internet alanında yayın yaptığı ve haber formatının bile ciddi manada değiştiği bir yapıyı oluşturur. Dahası, haber odalarında yaşanan bu *converge* (yakınsama/yöndeşme) süreci haber odalarının fiziki koşullarında ve gazetecilerin çalışma yapısında topyekûn bir değişiklik yaratmıştır (Jenkins & Deuze, 2008; Flew, 2012; Kumar, 2018; Medeiros Neto & Amaral, 2022). Hesaplamalı gazetecilik ve bilimsel gazeteciliğin 50 yıllık tarihsel birikim ve kültürünün devamı olarak da ifade edilebilecek olan veri gazeteciliği ise 2009 yılından itibaren – *The Guardian Datablog*- haber odalarında ayrı bir birim olarak faaliyet göstermeye başlamış ve giderek daha etkili olmaya devam etmiştir. Öte yandan, ekonomi/iş dünyası odaklı gazeteler, uzun bir süredir veri ve istatistiklerle

ilişkilendirilmiştir ancak veri gazeteciliğine dair çalışmalar bununla sınırlı değildir (Arrese, 2022; Munoriyarwa, 2022).

Bunun yanı sıra başta Birleşik Krallık'taki ana akım medya olmak üzere ülke genelinde son on yılda birçok haber odası veri gazeteciliği ekipleri oluşturuldu. Bu ekipler haber odasının ölçeğine göre değişiklik gösterse de az ya da çok farklı takım üyesine sahip veri gazeteciliği ekipleri haber odalarında aktif bir şekilde faaliyet gösteriyor. Haber odalarında son yıllardaki veriye dayalı raporlama uygulamaları, disiplinler arası bir habercilik modeli ile farklı konularda uzmanlıklara sahip gazetecilerin ortak projeler üzerinde çalışmasını teşvik etti. Dahası, gazetecilik alanının dışındaki veri analistleri, istatistik uzmanları ve yazılımcılar için haber odalarında uygun çalışma pozisyonları oluştu. Gazeteciler ve az önce ismi zikredilen farklı meslek gruplarından gelen profesyoneller haber odalarında birlikte çalışarak veriye dayalı haber projeleri üretmeye başladılar.

*“Bu işte **çok farklı uzmanlık alanları** ortaya çıktı ve haber odasını geneline de etki eden bir noktası oldu. Yani ben daha çok **veri görselleştirme** tarafındayım. Ekibim içerisinde **veri analisti** olan da var, **istatistikçi** olan da. Bir haber üzerinde çalışıp sonucunda anlamlı birtakım şeyler çıkartmaya çalışıyoruz. Yani, bir haber nerdeyse hiçbir zaman, en azından benim kurumdan yola çıkarak söyleyeyim, tek bir kişiden çıkmıyor onu söyleyebilirim. Mutlaka bir **ikinci göz** bulunuyor... Tüm bunlarla birlikte, ben işe girdiğimden beri hem kendi kurumum içerisinde hem dışarıda çok fazla şey ilanı görmeye başladım, **veri analisti**. Haber odalarının hali hazırda grafik departmanları var ve bu veri görselleştirmede işe yarayabiliyor ama onlarla ortak çalışacak olan veriye ulaşacak olan kişiler... Yani **istatistikten anlayan, veriden anlayan birilerinin olması tamamen önemli hale geldi. Haber odalarında daha önce hiç olmayan yeni pozisyonlar oluşmaya başladı. Yani hâlihazırdaki gazetecilerden de bu alana geçiş yapanlar olabiliyor ama benim etrafımda çok yok, çoğunlukla dışarıdan geliyor bu kişiler.**” (KVG 16)*

*“Planlama, haber, düzenleme ve alt editörlük gibi çeşitli rollerde çalıştım. Bir süre sonra, ekibimizde bazı **uzman roller oluşturmaya** karar verdik ve bu rollerden biri **veri gazeteciliği** rolüydü, yani o zamanlar **departman olarak veri gazeteciliğini yapmamız gerektiği gibi yapmadığımızı** hissettik. Bu yüzden bir **veri gazeteciliği rolü oluşturduk** ve ben de bu role girdim ve bu benim için oldukça yeni bir şeydi, yani **veri geçmişim yoktu**, daha çok genel gazetecilik geçmişim vardı. Bu yüzden **ilk yıllarda büyük ölçüde kendimi yetiştirdim**. Ama o zamandan beri veri ile ilgili haberler yapmak benim **tutkum** haline geldi.” (KVG 22)*

Dijital alanda yazılım dillerinin gelişmesi ve kod yazarak birçok dijital veriye ulaşabilme durumu veri gazeteciliği için büyük bir fırsat oluşturmuş durumda. Bu nedenle veri gazeteciliği ekibi bulunan haber odalarında özellikle yazılım dillerine

hâkimiyeti olan kişilerin istihdam edilmesini teşvik ediliyor. KVG 17 çok kısa bir süre önce verdikleri iş ilanından şu şekilde bahsetti:

“Mesela bu hafta, Görsel Araştırmalar ekibinde üç iş ilanı verdik, bu ekip açık kaynak istihbarat toplama tekniklerine odaklanıyor ve birkaç yıl önce bunun üzerinde pek durmuyorduk ya da bu çok fazla bilmediğimiz bir şeydi. Haber çıktımızın önemli bir parçası olarak görmüyorduk. Ama bu, son birkaç yılda çok dramatik bir şekilde değişti. Benzer şekilde, son iki yılda veri analizi konusunda özellikle de script dillerini kullanma konusunda çok daha fazla vurgu yapmaya başladık... Veri gazeteciliği ekibi içinde çok yoğun bir şekilde kullanılan bazı yazılımlar var, ancak bunlar haber odasının geri kalanında pek kullanılmıyor... Kullanacağımız pek çok yazılım var, ama bence ekibimizi haber odasındaki diğer ekiplerden ayıran en önemli şey, sadece başkalarının yazılımlarını kullanmakla kalmayıp, aynı zamanda yazılım yazmamız. Özellikle JavaScript yazıyoruz ve bunu verilerle haber yapmak, analiz yapmak ve haber bulmak gibi temel şeyleri yapmak için kullanıyoruz.” (KVG 17)

Haber odalarındaki veri gazeteciliği uygulamaları, yeni aktörlerin de alana dâhil olmasını teşvik etti. Gazetecilik alanı içerisindeki uzmanlaşma ve farklı alalarda kariyer yapma yöneliminin dışında özellikle bilgi teknolojileri konusunda donanımlı olan kişiler veri gazeteciliği alanında kariyer yapmaya başladı. Veri gazeteciliği için ihtiyaç duyulan yazılım bilgisine hali hazırda sahip olan bilgisayar bilimleri mezunları, bu teknik becerilerini habercilik perspektifi ile birleştirerek haber odalarının veri gazeteciliği birimlerinde pozisyon elde etti. Bu açıdan KVG 29’un veri gazeteciliğine geçiş hikâyesi çok önemli bir noktayı içeriyor:

“Bir önceki kariyerimde The Guardian’da yazılım geliştirici olarak çalışıyordum. Rolüm gazetecilikle alakasızdı, hatta mümkün olan en uzak noktadaydım, onların içerik API’si üzerinde çalışıyordum. Ancak, The Guardian’ın binasının giriş katında herkesin gittiği bir bar vardı -orada bazı gazetecilerle sohbet etme fırsatı buldum ve veri gazeteciliği diye bir şey keşfettim- bu, bildiğim bir şeyle ilgilendiğim bir şeyi birleştiriyordu.” (KVG 29)

KVG 29 gibi veri gazeteciliği alanına bilgisayar bilimleri alanında gelen başka bir gazeteci olan VG 10 da aslında gazetecilikle ilgili bir kariyer planlamasının olmadığını bilgisayar bilimleri geçmişine sahip olduğunu ve veri gazeteciliği kavramını duyduktan sonra bu alan ilgi duyup bir veri gazetecisine dönüştüğünden bahsetti:

“Gerçekten neden gazeteci olmak istemediğimi pek hatırlamıyorum. Aslında hiç düşündüğümü de sanmıyorum, pek de iyi olmadığım bir alandı ve daha çok bilgisayar bilimi geçmişim vardı. Evet, sanırım veri gazeteciliğini yaklaşık beş ya da altı yıl önce duydum ve bu ilginç geldi. Şimdi hâlâ buradayım.” (VG 10)

Bu kısımda ifade edildiği üzere haber odalarında gazetecilik ve sosyal bilimler alanının dışından farklı aktörler ve roller oluştu. Bu roller daha çok haber odaları dışından gelen, yani gazeteci olmayan kişilerin birer gazeteciye dönüştüğünü gösteriyor. Dijital gazetecilik deneyimleri ile birlikte bilgisayar bilimleri alanından gelen kişilerin haber odaları için teknik alt yapı oluşturmaları her ne kadar bilinen ve sektörde talep gören bir şey olsa da, yaşanan süreç haber odalarının teknik açıdan sürdürülebilirliğini sağlamadan öte bu donanıma sahip kişilerin haber odasında birer “gazeteciye” dönüştüğünü gösteriyor. Bu durum kuşkusuz haber medyasında yaşanan dijital dönüşümle yani bilgisayar bilimleri ve gazeteciliğin kesişmesi ile sağlanıyor.

3.1.4. Bilgi Edinme Özgürlüğü ve Açık Veri

Veri gazeteciliğinin *The Guardian* öncülüğünde *Datablog* ile adını duyurması, veri gazeteciliğine ilişkin Birleşik Krallık’ın önemli bir ülke olmasına katkı sundu. Aynı zamanda köklü haber odaları ve yayıncılık geçmişine sahip olan Birleşik Krallık haber medyası, pek çok araştırmacı için de veri gazeteciliği pratikleri ve epistemolojisinin incelenmesi ve araştırmaların çeşitliliği adına zenginlik sağlıyor.

Veri gazeteciliğinin Birleşik Krallık’taki gelişim süreci her ne kadar bu araştırmanın ana konusu olmasa da bir takım nedenlerle birlikte bu ülkedeki veri gazeteciliğinin gelişiminde hükümet politikaları ve açık veri kavramı önemli bir yer tutuyor. Özellikle 1980’lerden itibaren Birleşik Krallık’taki sivil toplum örgütleri ve medya tarafından talep edilen *Freedom of Information* (FOI) (Bilgi Edinme Özgürlüğü) 2000 yılında somut bir adımla *Freedom of Information Act* (Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası) şeklinde Kraliçe II. Elizabeth’in onayıyla yasalaştı. Ancak Birleşik Krallık Hükümetinin gerekli hazırlık süreçlerini tamamlaması 5 yıl kadar sürdü ve yasa 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş oldu (Worthy, 2010). Birleşik Krallık’ta hem yurttaşlar hem de gazeteciler Bilgi Edinme Özgürlüğü çerçevesinde hükümetin ilgili birimlerinden veri talep edebiliyor ve bu özellikle veri gazetecilerinin sıklıkla başvurdukları bir yöntem olmuş durumda. Her ne kadar veri gazeteciliği yalnızca hükümet verileri ile yapılabilecek bir gazetecilik türü olmasa da kamu kurumlarından alınan veri, güvenilirlik ve şeffaflık açısından önem arz ediyor. Veri gazetecileri haber yaparken kamu kurumlarına bilgi edinmeye dair sıklıkla talepte bulunduklarını ve yaptıkları başvuruların çok büyük bir kısmının hızlı bir şekilde

sonuçlandığını ifade ettiler. Ayrıca kamu kurumlarının verileri hızlı ve şeffaf bir şekilde paylaşması, gazeteciler için haber yapım sürecini kolaylaştırıyor.

“Veriye **kesinlikle kolay** bir erişim var. **Bilgi Edinme Hakkı** kapsamında bir başvuru yapıyorsanız ve sana bir şekilde **cevap** geliyor.” (VG 3)

“En azından Birleşik Krallık'ta, bunun oldukça iyi olduğunu düşünüyorum. Bölge meclisleri de bir sürü rapor yayınlıyor. Çok kullanışlı ve çok kolay **erişilebilir birçok veri tabanı** yayınlıyorlar. Yani evet, **bunların çoğu yetkililerden geliyor**, pek çok şey de onlardan geliyor. Veri gazeteciliği konusunda bazı ülkelerde daha büyük zorluklarla karşılaşılabilir. İngiltere gibi bazı Avrupa ülkelerinde ise veri gazeteciliği daha iyi gelişmiş olabilir ve **açık verilere** daha kolay erişilebilir.” (VG 5)

“**Kamuya açık veriler**, özellikle Birleşik Krallık'ta **tercih ettiğimiz veri türüdür**. BBC gibi diğer ülkelerin verileriyle de çalışmaya çalıştım, **ancak hiçbir yerde Birleşik Krallık kadar çok veri üretilmiyor**.” (KVG 19)

“**Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası** objektif olarak bir ülkenin sahip olması gereken gerçekten **iyi bir şey**, insanların bilgi talep etme hakkına sahip olması... Tabii ki ABD'de, AB'de ve diğer birçok ülkede de mevcut.” (KVG 20)

“Elbette belirli bir konuda daha fazla veri isteyebileceğiniz durumlar olacak, ancak genel olarak, İngiltere'de **elimizde birçok veri olduğunu** düşünüyorum. Bazı alanlarda şu anki veri gazeteciliği ortamı için **yeterli miktarda veriye sahibiz**.” (KVG 21)

Açık veri kaynakları sadece hükümetin kontrolünde olan bir alan değil. Veri gazetecileri özellikle yazılım ve kodlamalar aracılığıyla bu açık verilerin büyük bir bölümünü dijital alandan çekebiliyor. Ancak hükümetin elinde tuttuğu verileri -özel veri olmadığı durumda- genel olarak paylaşımcı bir görüntü çizmesi gazetecilerin işini ciddi anlamda kolaylaştırıyor. Bu nedenle Birleşik Krallık'ta açık veri ve Bilgi Edinme Özgürlüğü Hakkı birbirini besleyen kavramlar olsa da tam olarak aynı şeyi ifade etmiyor. KVG 17 ve KVG 35 bu durumu şöyle açıklıyor:

“Gazetecilik **kariyerime başladığımda** İngiltere hükümeti **oldukça gizliydi** ve birçok veriye erişmek **oldukça zordu**. Ancak bu durum, **Bilgi Edinme Kanunu** ve **açık veri** kavramının etkisiyle **kısmen değişti**. Evet, açık veri kavramı **hükümetin amacı değildir**. Aslında, hükümetin ‘açık veri’ olarak adlandırılan herhangi bir şeye dikkat etmesi gerektiğini söyleyebilirim. Çünkü açık veri, hükümetin **gönüllü olarak paylaşmaya karar verdiği veri parçalarını** ifade eder. Bu genellikle tartışmalı olmayan verilerdir ve kimseye sorun yaratmaz. Bir gazeteci olarak, açık veri sadece başka bir veri erişim yöntemi olan Bilgi Edinme Hakkı ile birlikte değerlidir. **Açık veri, hükümetin veriyi düzenli olarak sunma kararını içerirken, Bilgi Edinme Hakkı vatandaşlara veriyi talep etme hakkı verir ve devletin veriyi saklama nedenini gerekçelendirmesini zorlar**. Açık veri ve Bilgi Edinme Hakkı, bu ikisi bir arada çalışır ve açık veriye, hükümetin orada olmasını istemediği verileri ortaya çıkarmak için Bilgi Edinme Hakkı yasası eşlik etmezse, açık veri olamaz. Diğer bir dikkat etmemiz gereken

konu ise **açık verinin genellikle kamu verileriyle ilgili olmasıdır** ve bugün en ilgi çekici verilerin birçoğu aslında **hükümetler tarafından değil, özel sektör tarafından** toplanır. Evet, veri gazeteciliğini sadece açık veriye odaklamak, aslında **hükümeti hesaba çekerken özel şirketlere özgürlük sağlamak** anlamına gelir. Bazı durumlarda, Google, Facebook veya büyük yapay zekâ şirketleri gibi **özel şirketlerin sahip olduğu veriler, hükümetten çok daha önemli ve temel verilere sahip olabilir**. Bu şirketler genellikle Bilgi Edinme Yasasına tabi değildir ve verilerini açık veri yoluyla gönüllü olarak paylaşma gibi bir ilgileri de yoktur. **Genellikle tek bir nedenle veri paylaşırlar, o da devlet tarafından zorlanmalarıdır**. Dolayısıyla, açık veri önemlidir, ancak ülkenin verilerini açık bir şekilde sunma kararı verdiği karmaşık bir ekosistemin sadece bir parçasıdır. Sadece açık veriye odaklanmaktan daha geniş bir bakış açısına ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. **Açık veri kolay olan kısımdır, ancak çok daha zor olanı, kendini gönüllü olarak açıklama yerine yasalarla veri açıklamaya zorlayan bir hükümet ve özel şirketlerin kamu yararına uygun olarak birçok bilgiyi açıklamaya zorlandığı bir düzenleyici ortamdır**. Bu, bir toplumda gelişmiş bir veri gazeteciliği kültürü için büyük önkoşullardır. Dikkate değer olan şey, birçok veri gazeteciliği örneği gördüğümüz yerlerin tümünün bu şartlara sahip olmasıdır. Bu nedenle, açık veri harika bir şey, ancak sadece gereksinimlerin bir parçasıdır.” (KVG 17)

“Aslında, **açık veriden daha önemli olan şey, vatandaşların hükümetten veri talep etme hakkı olan Bilgi Edinme Hakkı kavramıdır**. Bu iki kavramın birbirine ihtiyacı vardır. Bilgi Edinme Hakkı, **gönüllü** veri yayınlamaktan ziyade, **zorlayıcı** bir ilişkiye dayanır. Eğer hükümet yarın tüm açık veri programlarını kapatmaya karar verirse, bunu yapabilirler ve bunu durduracak bir şey yoktur. Ancak o zaman, gerekli olan tüm bilgilere **Bilgi Edinme Hakkı Yasası** yoluyla ulaşmaya çalışırız. Dolayısıyla, açık veri sadece sizi belirli bir noktaya kadar götürebilir ve zaten oldukça liberal demokratik bir ülkeye, güçlü kurumlara ve kurumlara güvene sahip olmasıdır. Bu nedenle bunun gerekli, ancak yeterli olmadığını söyleyebilirim.” (KVG 35)

Birleşik Krallık hükümetinin ayrıca verileri düzenli olarak paylaştığı *Office for National Statistics* (ONS) Ulusal İstatistik Ofisi, bir veri gazeteciliği birimine sahip. Ulusal İstatistik Ofisi mevcut verileri düzenli aralıklarla raporlarken aynı zamanda bir veri gazeteciliği ekibi kurmuş ve buradaki veri gazetecileri kurumdaki istatistiksel verileri düzenleyip haber haline getiriyor. Kurumdaki veri gazetecileri böylece çeşitli konular hakkında hem kamuoyunu bilgilendiriyor hem de haber değeri taşıyan verileri habere dönüştürüyor. KVG 21, ONS’de çalışan bir Kıdemli Veri Gazetecisi (KVG) ve kurumda veri gazeteciliği ekibinin 2015 yılından beri faal olduğunu söyledi. Ekipte mevcut 12 veri gazetecisi bulunuyor ancak veri görselleştirme tarafıyla birlikte düşünüldüğünde ek olarak 20 civarında gazeteci daha bulunuyor. KVG 21 Ulusal İstatistik Ofisinde veri gazeteciliği ekibinin neden var olduğunu şöyle açıkladı:

“Ekip, **ONS'nin istatistik ve görüşlerini daha geniş ve genel bir kitleye ulaştırmaya yardımcı olmak için kuruldu**. ONS, kamu yararına hizmet etmek misyonu olan bir

kamu kuruluşudur ve veri gazetecileri bu alanda yardımcı olmak için varlar.” (KVG 21)

Daha önce ONS’de veri gazeteciliği yapmış olan başka bir gazeteci de (VG 6), açık veri ve şeffaflık açısından ONS’nin iyi bir örnek olduğunu ifade etti:

*“Açık veri ve şeffaflık açısından, evet. Çalıştığım **Office for National Statistics büyük miktarda veri sağlanıyordu** ve bazı yollarla yayınlanma şekli ilginç olabiliyordu ama bu verilerin gerçek bir **zenginliği** vardı.” (VG 6)*

Uzun bir süredir ana-akım haber medyasında faaliyet gösteren bir haber odasında çalışan KVG 20, açık veri hakkında diğer katılımcılarla benzer fikirlere sahip. Aynı zamanda Ulusal İstatistik Ofisi (ONS) ile değerlendirmelerde bulunan KVG 20, bunun Birleşik Krallık’ta veri gazeteciliğinin öne çıkmasında bir etkisinin olduğunu düşünüyor:

*“İngiltere’de açık veriye **erişilebilirlik** aslında **oldukça iyi**. Genel olarak, **ONS İngiltere için gerçekten çok iyi bir kaynak**. Pandemi döneminde kendini geliştirerek diğer ülkelerin istatistik kurumlarının yapmadığı **çok ilginç çalışmalar** yaptı. Bilgileri **çok iyi bir şekilde** sunuyorlar. **Veri gazetecileri olarak bizleri etkileşim içinde tutuyorlar. ONS ile iyi ilişkilerimiz var. Genellikle hükümeti övmekten pek hoşlanmam, ancak birçok durumda gereğinden fazla bilgi yayınladıklarını düşünüyorum, bu da kamu bilgisi için çok iyi bir şey. Bazı sınırlamalar olsa da, genel olarak doğru işi yaptıklarını düşünüyorum.**” (KVG 20)*

Birleşik Krallık’taki veri gazeteciliği alanı için Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası büyük bir önem arz ediyor. Yukarıda ifade edildiği üzere veri gazetecileri kamu kurumlarından pek çok konuda veri talep ediyor ve haber yaparken bu verilerden sıklıkla faydalanıyor. Dahası, Ulusal İstatistik Ofisi’nin veri gazeteciliği ekibi oluşturması ve burada veri gazetecileri istihdam ederek kurumsal habercilik faaliyeti gerçekleştirmesi yalnızca haber odalarının değil ülkedeki resmi otoritelerin de veri gazeteciliği alanının inşa edilmesinde bir katkı sunduğunu gösteriyor.

3.1.5. COVID-19 Pandemisi

Veri gazeteciliği COVID-19 pandemisi ile daha çok kurumsallaşan bir habercilik olarak görülmeye başlandı. Küresel çapta etkisi olan ve uzun süre boyunca salgına ilişkin verilerin ana haber olarak yer aldığı süreçte veri gazeteciliği çalışmaları yalnızca hasta verilerinin güncel takibini yapmakla kalmadı. Ulusal ve uluslararası karşılaştırmalar, vaka oranı, ölüm oranı, iyileşme oranı ve tüm bunlara bağlı veri

görselleştirmeleri veri gazeteciliği uygulamaları için önemli bir atılımı teşvik etti (Desai vd., 2021; Montaña-Niño & Burgess, 2024). Ayrıca, COVID-19 diğer sektörler gibi gazeteciliği de ciddi şekilde etkiledi (Bernadas & Ilagan, 2020; Perreault & Perreault, 2021; García-Avilés, 2021; Trifonova Price & Antonova, 2022). Ayrıca bazı çalışmalar pandeminin veri gazeteciliği bağlamında ciddi bir fırsat yarattığını açıkça öne sürdü (Pentzold vd., 2021; Bisiani vd., 2023). Pandemi, veri odaklı haberlere olan ihtiyacı artırmış ve veri görselleştirmeye olan ilgiyi önemli ölçüde göstererek veri gazeteciliği alanını ileriye taşıdı (Liu, 2021). Haber odalarında bu süreci deneyimleyen veri gazetecileri COVID-19'un veri gazeteciliği alanını daha çok öne çıkarttığını ve habercilik deneyimi açısından birçok farklı noktayı o süreçte yakaladıklarını ifade etti. Gazeteciler, veri gazeteciliğinin pandemi sırasında önemli bir küresel talebi etkili bir şekilde karşıladığına inanıyorlar:

“COVID-19 döneminde veri gazeteciliğinin önemi arttı ve birçok insan daha fazla veri haberi yapmaya başladı... Salgın dönemi, veri gazeteciliğinin potansiyelini fark etme konusunda şirketler ve yayın organları arasında bir farkındalık oluşturdu, özellikle de sağlıkla ilgili haberlerde verinin nasıl kullanılabileceği konusunda.” (VG 5)

“COVID-19'un bizi zirveye taşıdığını düşünüyorum.” (KVG 19)

*“Sanırım veri gazeteciliği gerçekten çok şey başardı. Özellikle **pandemiden bu yana bu süreç hızlandı. Pandemi**, veri gazeteciliğini haber odasında çok daha **önemli bir konuma** getirdi. Önceden, büyük patronlar bunun farkındaydı, ancak tam potansiyelini nasıl kullanacaklarını bilmiyorlardı. Sadece yapmaları gerektiğini düşünüyorlardı ve **pandemi, haber odasında iyi işleyen bir veri oluşturma ekibine sahip olmanın kesin bir gereklilik haline gelmesini sağladı.**”* (KVG 20)

*“Genel olarak özellikle **COVID** ile birlikte, **veri gazetecisi işe alan** yayın sayısında **büyük bir artış** yaşandı ve süreç bu şekilde devam etti.”* (KVG 21)

*“**Pandemi**, veri gazeteciliğini **ön plana çıkardı ve güçlü veri ve görsel ekipleri olan haber kuruluşları** pandemi sırasında gerçekten **başarılı** oldu.”* (KVG 39)

Bu durum COVID-19 verilerine ilişkin etkili haber yapan kurumların bilinirliğini arttırsa da aynı zamanda haber odalarında veri gazetecilerinin de etkisini arttıran bir sürece dönüştü. COVID-19 sürecinde birçok haber odasının haber yükü veri gazeteciliği ekibi üzerinden karşılandı. Bu nedenle veri gazetecileri pandemiye ilişkin özgün haberler ve görselleştirmeler ürettikçe haber odası içerisinde de daha çok itibar kazandı:

“COVID, gazetemizde veri gazeteciliği disiplini üzerinde çok olumlu bir etkiye sahip oldu. Salgının kapsamı, verilerin analizi ve görselleştirilmesi yoluyla ayırt edilemez bir şekilde bağlantılı olduğundan, pandemi haberlerinin kapsamında veriyle anlatım çok önemli hale geldi. Bu durum, ekibin yeteneklerine aşırı derecede bağımlı olan pandemi haberleri kapsamında ekibi veriyle anlatımın merkezi hale getirdi. Bu da takımın organizasyon içindeki görünürliğini ve statüsünü artırdı.” (KVG 17)

“Geriye dönüp baktığımızda, büyük bir ivme kazandırdığını söyleyebilirim. Yıllarca, dünyadaki en büyük hikâye, özünde bir veri hikâyesiydi. Hem dışarıdaki okuyucularımız hem de içerideki editörlerimiz bunun farkına vardılar. Çalışmalarımızın daha fazla ön plana çıkışı, pandemi sonrası dönemde de devam etti. Bu da içeride yeni iletişim kanallarının açılmasını sağladı, okuyucular çalışmalarımızı özellikle arar hale geldi ve ekibimize daha fazla insan katabildik. Bu durum, kişisel olarak da çalışmalarımı daha odaklı hale getirmemi sağladı.” (KVG 29)

“COVID-19 sürecinin, ekip olarak gazetede konumumuzu yükselttiğini düşünüyorum. Öte yandan, gazetecilikte bir uzmanlık alanı olarak statümüzün de arttığını düşünüyorum.” (KVG 40)

Veri gazeteciliğiyle ilgili ilk büyük beklentilerden biri, geleceğin gazeteciliği olarak tanınacağı yönündeydi (Knight, 2015). Ancak, bu beklentinin belirli bir zaman dilimi içinde tam olarak gerçekleşmediği ve veri gazeteciliği örneklerinin önde gelen haber kuruluşlarının dışında nadiren gözlemlendiği de ileri sürüldü (Stalph & Borges-Rey, 2018). Ancak, hemen sonrasında COVID-19’un bir pandemiye dönüşmesi, veri gazeteciliği alanında küresel ölçekte önemli bir etki yaratma potansiyelini ortaya çıkardı. COVID-19, diğer sektörlerde olduğu gibi gazeteciliği de ciddi şekilde etkiledi (Bernadas & Ilagan, 2020; Perreault & Perreault, 2021; García-Avilés 2021; Perreault vd., 2022; Trifonova Price & Antonova, 2022). Pandemi süreci, özellikle veri gazeteciliği bağlamında ciddi bir dönüm noktası oldu (Westlund & Hermida, 2021; Pentzold vd., 2021; Bisiani vd., 2023). Dahası veri odaklı gazetecilik ana akım medyada yayılmaya devam ederken, COVID-19 süreci ile birlikte yerel medya ekosistemine de dâhil edildi (Arias-Robles & López, 2021; Stalph vd., 2022; Thäslers-Kordonouri & Barling, 2023). Bir diğer yandan COVID-19 ile birlikte birçok sektör uzaktan ya da hibrit çalışma modelini denemeye başladı. Görüştüğüm veri gazetecilerinin büyük bir çoğunluğu da haber odalarında hibrit düzende çalıştıklarını ifade etti. Ayrıca uluslararası habercilik yapan kuruluşların zaten dağıtılmış ekiplerle çalışıyor olmaları COVID-19’un çevrimiçi çalışma zorluğuna karşı daha hazırlıklı olmalarını sağladı. Bu durum, Hendrickx & Picone'nin (2022) öne sürdüğü gibi, hibrit

çalışma modelinin pandemiden sonra haber odaları için kalıcı olarak işlevsel hale gelebileceğine dair aynı zamanda ek kanıtlar sağlıyor:

*“Takım zaten **dağıtılmış bir şekilde** çalışıyordu ve takım üyeleri New York, Hong Kong, Manila ve Madrid gibi farklı yerlerde çalışıyordu. Bu nedenle takım, dağıtılmış ekiplerin işbirliği için tasarlanmış Slack ve Github gibi araçları **erken benimsemişti**. Bu nedenle, evden çalışma ve hibrit çalışma düzenine geçiş diğer bazı ekipler için alışkın oldukları çoğunlukla yüz yüze iletişime göre **daha kolaydı**.” (KVG 17)*

*“**COVID-19** döneminde tamamen **uzaktan çalışmaya** geçtik. İşlerimizin çoğunu evden yapıyorduk ve ardından **hibrit bir modele** geçiş yaptık. Şu an hemen hemen tüm ekipler, farklı duruma göre değişmekle birlikte, haftada iki gün ofise geliyor.” (KVG 22)*

*“Evet, **pandemiden önce zaten uzaktan çalışma** süreçlerimiz vardı. Ancak, şu anda sahip olduğumuz birçok süreç gerçekten **pandemi sırasında** ortaya çıktı.” (KVG 24)*

*“**COVID** dönemi ve sonrasında birçok haber odası **hibrit çalışma modeli** kullanıyor. Biz de öyleyiz.” (KVG 26)*

3.2. Sosyal Sermaye: Haber Odalarında Ağlar, İlişkiler ve Değişimler

Veri gazeteciliği pratiklerinin güncel haber odalarında görülmesiyle birlikte kuşkusuz bu durum bir tür entegrasyon sürecini de tetikledi. Veri okuryazarı olmayan gazetecilerden veri analisti birçok profesyonel, haber odalarında veri gazeteciliği ekiplerine dâhil olmaya başladı. Bu kapsamda özellikle ana-akım haber kuruluşları veri gazeteciliğine büyük bütçeler ayırarak haber odasında gözle görülür çalışmaların ortaya çıkmasını sağladı. İşte bu nedenle haber odalarında veri gazeteciliği ekiplerinin nasıl çalıştığını, buradaki gazetecilerin haber odasında kurmuş oldukları ağları ve ilişkileri keşfetmek ve bu gazetecilik pratiklerinin haber odasının iş akışını nasıl değiştirdiğini anlayabilmek adına iki farklı haber odası olarak *BBC* ve *Financial Times*’da katılımcı gözlemler gerçekleştirdim. Bu kısımda elde edilen veriler ağırlıklı olarak bu iki haber odasında çalışan gazeteciler üzerinden sağlanmış olsa da bununla sınırlı değildi. Birleşik Krallık’taki diğer haber odalarında çalışan gazeteciler ile yaptığım derinlemesine görüşmeler, veri gazeteciliği ekipleri içerisindeki ağ ve ilişkileri ve bununla birlikte iş akışını anlamam için derinlemesine bilgiler sağladı.

İşte bu çerçeveden veri gazeteciliği ekibinde çalışmanın haber odası organizasyonunda nasıl yaşandığını ve mevcut iş akışı anlamında ne türden değişikliklerin meydana geldiğini keşfetmek, alana ilişkin çıkarımlarda bulunmak

açısından değerliydi. Bu nedenle araştırmanın bu kısmında katılımcı gözlemler önemli bir işlev gördü. *BBC Broadcasting House*, *BBC Shared Data Unit* ve *Financial Times*'da farklı tarihlerde katılımcı gözlemlerde bulundum. Haber odalarında fiziki olarak bulunmak veri gazeteciliği uygulamalarını ve haber odasında yaşanan değişimleri görmek açısından son derece önemliydi. O nedenle katılımcı gözlemlerde çektiğim fotoğraflar ve saha notlarını genel olarak bu bölümde paylaştım.

BBC ve *Financial Times*'daki katılımcı gözlemler sırasında haber odasındaki farklı birimleri, veri gazeteciliğinin diğer habercilik türleri ile olan ilişkilerini ve haber odasının genel manasıyla yeniden nasıl tasarlandığını anlamaya çalıştım. Ayrıca her iki haber odasında editöryal iş akışını görebilmek adına veri gazeteciliği ekipleri ile birlikte vakit geçirdim, sorular sordum ve yaptıkları işleri sınırlı da olsa izlemeye çalıştım. Tüm bunları yaparken en önemli sorumluluklarımdan birisi var olan iş akışı ve sürecini etkilememekti. Bu nedenle gazetecilerin kendi içerisinde yaptıkları gündem toplantılarına ve haberlere ilişkin detaylı tartışma süreçlerine katılmadım. Ama bunun yanı sıra haber odası içerisinde veriye dayalı haberlerin üretim sürecine ilişkin gözlemler gerçekleştirebildim. Tüm bunlar veri gazeteciliği alanındaki gazetecilerin sosyal sermayelerini ortaya çıkarabilmem adına önemliydi.

3.2.1. Veri Gazeteciliği Ekibinde Çalışmak: Takım Çalışması, İşbirliği ve Etkileşim

Haber odaları birbirine benzeyen ve farklılaşan yönleri sahiptir. Her haber kuruluşunun hedef kitlesi, ekonomik yapısı ve iş hiyerarşisi fiziki anlamda haber odalarının tasarımına etki eder. Haber odaları dijitalleşme ile birlikte her ne kadar teknoloji tabanlı bir dönüşüm gerçekleştirse de bu yalnızca teknoloji güdümlü bir değişiklik üzerinden açıklanamaz. Bir yandan çevrimiçi habercilik ve haber kaynaklarına yönelen haber medyasının (Van Leuven vd., 2018) diğer bir yandan kullanıcı/okuyucu ölçümlerine odaklandığı (Lamot & Paulussen, 2019) ve içeriklerin melezleştiği bir gerçekliktir. Ama aynı zamanda medya ekosisteminin değişen yapısı, haber odalarının giderek küçülme eğiliminde olduğunu göstermiş ve gazetecilerin burada tutunabilmesi adına çoklu yetenekler sergilemesini de zorunlu kılmıştır (Vogler vd., 2020). Böylece haber odalarında artarak devam eden dijital entegrasyon süreci aynı zamanda haber odasındaki gazetecilerin hiyerarşik yapılarını ve kültürel ilişkileri

de etkilemiş ve bunları daha karmaşık bir hale sürüklemiştir (Singer, 2004; Hendricx & Picone, 2022).

Yaptığım katılımcı gözlemler ve derinlemesine görüşmeler sırasında veri gazeteciliği ekiplerinin organizasyon yapısını anlamaya çalıştım ve buna ilişkin somut bulgular elde etmeyi denedim. Bu kapsamda gazetecilerin ekipteki rolleri, unvanları, çalışma takvimleri, çalıştıkları yerler, çalışma süreleri ve diğer birimlerle olan ilişkileri gibi birçok konuda bilgi sahibi olarak haber odalarındaki takım çalışmasını, işbirliğini ve organizasyon yapısındaki mevcut değişiklikleri gözlemlemeye çalıştım.

Görüştiğim tüm veri gazetecileri çalışma günlerinin tamamında fiziki olarak ofiste bulunma mecburiyetlerinin olmadığını belirtti. Yaptıkları işin neredeyse tamamının bilgisayar ve akıllı cihazlar aracılığıyla yapılması, onlar için *remote work* (uzaktan çalışma) modelinin uzun süreden beri tercih edildiği bir durum. Ancak haber odasında fiziki olarak bulunmama durumları tamamen tüm çalışma haftasını kapsayan bir şekilde de değil. Genel olarak haftada en az 2 ya da 3 gün haber odasında bulunan gazeteciler, iş yoğunluğu ve temposuna göre bu günlerde değişimler yaşayabiliyor. Bununla birlikte veri gazeteciliği ekiplerinin düzenli toplantıları oluyor ve bu toplantılarda mevcut kapsamlı projeler, devam eden haberler ve gelecek haber konuları masaya yatırılıyor.

*“Haftada **üç gün** ofiste çalışıyoruz. Her gün saat 9:00'da bir toplantımız var. Bizim ekibimizin adı **veri ve adli tıp**, bu yüzden ekibin yarısı **veri** ile ilgili iken diğer yarısı **açık kaynak istihbarat uzmanları** ve **dijital araştırma gazetecilerinden** oluşuyor. Her gün saat 9:00'da, gün içinde neler olduğunu tartıştığımız bir toplantımız var. Odada herkes ne üzerinde çalıştığını söylüyor.”* (VG 8)

*“Mevcut hibrit çalışma politikamıza göre, tüm personelin haftada **üç gün** Salı, Çarşamba ve Perşembe günleri ofiste çalışması gerekmektedir. Diğer günlerde, çalışma yeri her bireyin tercihinine bırakılmıştır. Bazıları beş günü tamamını haber odasında geçirirken, çoğu **sadece üç zorunlu günü** binada çalışmaktadır.”* (KVG 17)

*“Haftada **bir** kez toplantı yapıyoruz. Kurum binasında bulunmak **kişinin tercihlerine bağlı** olarak değişir.”* (KVG 18)

*“Geçtiğimiz yıl genellikle haftada ortalama **üç gün** ofiste bulunuyordum... En azından haftalık olarak **çevrim içi** ve daha az sıklıkla **yüz yüze** toplantılar düzenlenir.”* (KVG 21)

*“Ben özellikle haftada **en az bir kez** gitmeye çalışıyorum. Farklı ekiplerin farklı çalışma yöntemleri olduğunu düşünüyorum. Genellikle oldukça **esnek** çalışıyoruz, ancak bu yıl ekipleri en azından **haftada bir kez binaya getirmeye** çalışıyoruz.”* (KVG 24)

“Normalde haftada *iki gün* ofise gitmem gerekiyor.” (KVG 26)

Şekil 41. BBC Broadcasting House’un Dışından Bir Görünüm (Londra / 05.09.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 05.09.2023)

BBC’nin Londra’da bulunan ana binası olan Broadcasting House’daki ilk katılımcı gözlemim 23.05.2023 tarihinde yerel saat ile 15.30’da gerçekleşti. Daha önce BBC’de çalışan birkaç veri gazetecisi ile haber odasının dışında görüştüm ve derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmiştim.

BBC’nin aynı zamanda Türkçe Dil Servisi hizmetinin de olması, o birimde çalışan Türk gazeteciler ile iletişime geçmemi de kolaylaştırdı ve BBC Türkçe Dil Servisinde çalışan toplam 4 gazeteci ile farklı tarih ve mekânlarda yüz yüze görüştüm. Bu görüşmeler araştırma problemime ilişkin derinlemesine veri sunmasa da –çünkü o gazeteciler kendilerini tam olarak bir veri gazetecisi şeklinde tanımlamıyordu- BBC’de katılımcı gözlem yapabilmem ve sahadan birincil şekilde veri toplayabilmem için bana kolaylık sağlamış oldular. Dahası BBC’de çalışan birkaç veri gazetecisi ile iletişime geçmemi ve derinlemesine görüşmeler yapmamın önü açılmış oldu. İlk katılımcı gözlemimde bana eşlik eden gazeteci, BBC’nin kullandığı binanın tüm yapısını ve içeriğini bana tanıttı. BBC’nin ana haber yayını başta olmak üzere gün içerisindeki birçok haber yayını bu binadan yapılıyor.

- **Saha notu (BBC Broadcasting House, Londra / 23.05.2023)**

Şekil 42. BBC Broadcasting House’da Bulunan Ana Haber Masasından Bir Görünüm - 1 (Londra / 23.05.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 23.05.2023)

Şekil 43. BBC Broadcasting House’da Bulunan Ana Haber Masasından Bir Görünüm - 2

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 23.05.2023)

Şekil 44. BBC Dünya Servisinden Bir Görünüm (Londra / 05.09.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 05.09.2023)

BBC'nin görsel ve veri gazeteciliği ekibi olarak ayrı bir ekibe sahip olmasına rağmen aynı zamanda dünya servisi ve farklı dil servislerinde veri gazetecileri bulunuyor. Dünya Servisinde çalışan bazı veri gazetecileri dünyanın farklı bölgelerinden veri haberlerini derliyor. Aynı zamanda dil servislerinde çalışan gazeteciler arasında veri gazetecileri de mevcut ancak bu gazeteciler daha çok görsel gazetecilik ile ilgileniyor. Onlar daha çok veri görselleştirme ve interaktif habercilik uygulamalarına odaklanmış durumdadır. KVG 16'nın aktarımına göre BBC Broadcasting House'da ortalama 120 kişilik bir dijital ekip çalışıyor. Veriye dayalı ileri düzeyde haberler yapabilecek gazeteci ise toplamda 15-20 civarında ve bunların büyük bir kısmı veri görselleştirme üzerine çalışan gazeteciler. Bununla birlikte veri gazetecileri daha çok yukarıdaki fotoğraflarda gösterilen haber odasında çalışıyor ancak sabit bir çalışma masaları yok. Genel olarak bilgisayarlar kişiselleştirilmemiş ve ekip üyelerinin tümüne açık halde. Bunun bir nedeni veri gazetecileri kurum içerisinde farklı servislerde (Dil Servisi ya da Dünya Servisi gibi) haberin konusuna göre ekiplere destek olabiliyor ve haber odasındaki farklı katlarda ve ofislerde çalışma gibi pratikler ortaya çıkabiliyor.

- **Saha notu (BBC Broadcasting House, Londra / 23.05.2023)**

Şekil 45. BBC'deki Ziyaretçi Giriş Kartlarımdan Bir Örnek (Londra / 05.09.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 05.09.2023)

Şekil 46. BBC’de Dünya Servisinde Çalışan Bir Kıdemli Veri Gazetecisi (KVG) ile Görüşmeme İlişkin Bir Görünüm (Londra / 10.06.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 10.06.2023)

Şekil 47. BBC Broadcasting House’daki Katılımcı Gözleme İlişkin Bir Görünüm

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 23.05.2023)

Şekil 48. BBC Birmingham Merkezindeki Yerel Haberler Servisinden Bir Görünüm (Birmingham / 08.08.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 08.08.2023)

Burası BBC'nin Birleşik Krallık'taki yerel haberler merkezi. BBC'nin İngiltere, İskoçya, Kuzey İrlanda ve Galler'de birçok merkezi ve çalışma ofisi bulunuyor. Fakat Britanya'daki yerel habercilik genel olarak Birmingham'daki bu binadan yönetiliyor. Binada aynı zamanda radyo yayınları da yapılıyor.

- **Saha Notu (BBC Birmingham, Birmingham / 08.08.2023)**

Şekil 49. BBC Shared Data Unit'den Bir Görünüm (Birmingham / 08.08.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 08.08.2023)

BBC'nin yerel veri gazeteciliği ekibi Birmingham'da bulunan *BBC Shared Data Unit* (Paylaşılan Veri Birimi) isimli yerel haberlere bağlı bir alt birimde bulunuyor. Birmingham'daki bu BBC Ofisi aynı zamanda BBC'nin yerel haber merkezi konumunda ve yerel ölçekteki veri haberleri de buradan yönetiliyor. Paylaşılan Veri Biriminde toplam 5 gazeteci tam zamanlı olarak çalışıyor ve BBC'nin diğer yerel çalışma ofisleri ve muhabirleri ile ana koordinasyon görevi görüyor. Ayrıca bu binada hem BBC hem de diğer haber odalarında çalışan yerel gazetecilere veri gazeteciliği eğitimleri veriliyor. COVID-19 döneminde yüz yüze eğitimler çevrimiçi hale getirilmiş ancak şimdi hem yüz yüze hem de çevrimiçi eğitimler haftalık olarak devam ediyor ve hibrit bir şekilde yerel veri gazeteciliği eğitimleri veriliyor.

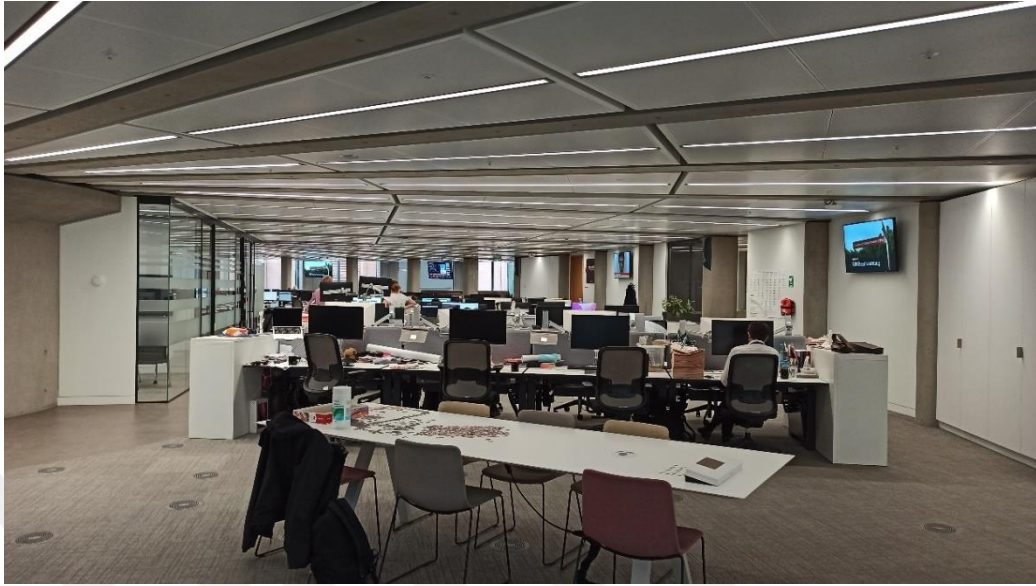
- **Saha notu (BBC Shared Data Unit, Birmingham / 08.08.2023)**

Şekil 50. BBC Shared Data Unit'deki Katılımcı Gözleme İlişkin Bir Görünüm (Birmingham / 08.08.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 08.08.2023)

Şekil 51. Financial Times’ın Bracken House’da bulunan Görsel ve Veri Gazeteciliği Ekibinin çalışma ofisinden bir görünüm (Londra / 27.07.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 27.07.2023)

Financial Times’ın Görsel ve Veri Gazeteciliği ekibi yaklaşık 30 gazeteciden oluşuyor. Bu gazetecilerin önemli bir bölümü veri görselleştirme odaklı çalışsa da ekibin içerisinde veri analistleri, istatistik uzmanları ve bilgisayar mühendisleri bulunuyor. Gazetenin ana merkezi Londra’daki Bracken House. Aynı zamanda ABD ve Hong Kong gibi ülkelerde de ofisler mevcut ve gazetede veri gazeteciliği ekibinin kurulduğu 2021 yılından beri uzaktan çalışma modeli uygulanıyor. Daha öncesinde bu derece özelleştirilmiş bir ekip gazetede yokmuş ve o dönemlerde varlığını sürdüren baskı grafikleri, çevrimiçi grafikler, etkileşimli haberler ve istatistik gibi birimler 2019 yılında “Görsel ve Veri Gazeteciliği” ekibi altında tek bir ekibe dönüştürülmüş. Şuan veri gazeteciliği ekibine katkı veren kurum çalışanları başta Birleşik Krallık/Londra merkezli olmak üzere ABD, Hong Kong, İspanya ve Filipinler gibi farklı ülke ve bölgelerden çok sayıda gazeteciye kapsıyor. Tüm ekip üyeleri, haftada bir kez düzenlenen toplantıda bir araya geliyor ve bu toplantılara diğer ülkelerden katılan ekip üyeleri çevrimiçi olarak eşlik ediyor. Ayrıca, Londra’da her sabah günlük bir toplantı yapılıyor ve ekibin kıdemli üyeleri bu toplantıda hazır bulunuyor. Bu toplantılar mutlaka kayıt altına alınıyor ve böylece saat farkından dolayı ABD’deki ekip üyeleri çalışmaya başladıklarında kendilerinden önce yapılan toplantıda neler olup bittiğine dair fikirler ediniyorlar. Ayrıca, çeşitli uzmanlaşmış alt ekipler hafta boyunca daha küçük ve spesifik konular üzerinde toplantılar düzenliyor ve ekibin yöneticileri de düzenli olarak diğer ekiplerin planlama toplantılarına katılıyor. Bu ekipler, grafikler ve verileri kullanarak hikâyeleri keşfetmek, araştırmak ve açıklamak için haber odasındaki meslektaşlarıyla birlikte çalışan muhabirler, kartograflar, illüstratörler, tasarımcılar ve yazılım geliştiricilerden oluşuyor. Bu, son dakika haberler için hızlı üretimi gereken grafiklerden, aylar süren derinlemesine görsel araştırmalara kadar her şeyi kapsayabilen haber konuları üzerinden gerçekleşebiliyor. Görsel ve Veri Gazeteciliği Ekibi, veri analizi veya veri görselleştirmesi gerektiren her türlü haber değeri taşıyan olayları (siyaset, iş, sağlık, çevre, bilim, spor vb.) haberleştirmekten sorumlu.

- Saha notu (Financial Times Bracken House, Londra / 27.07.2023)

Şekil 52. Financial Times’ın Bracken House’da bulunan Görsel ve Veri Gazeteciliği Ekibinin çalışma ofisinde yaptığım katılımcı gözleme ilişkin bir görünüm (Londra / 27.07.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 27.07.2023)

Şekil 53. Financial Times Görsel ve Veri Gazeteciliği Ekibi ile yaptığım odak-grup görüşmesinden bir görünüm (Londra / 27.07.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 27.07.2023)

Financial Times'daki bu katılımcı gözlemimde aynı zamanda veri gazeteciliği ekibi ile geniş bir toplamda bir araya geldim ve odak-grup görüşmesi gerçekleştirdim. Bu görüşme hem yüz yüze hem de çevrimiçi yani hibrit bir şekilde gerçekleşti. *FT* Görsel ve Veri Gazeteciliği Ekibindeki çalışanların büyük bir çoğunluğu Londra merkezli olsa da gazetenin aynı zamanda ABD ve Hong Kong'da ofislerinin bulunması küresel ölçekte bir veri gazeteciliği çalışması yaptıklarını gösteriyor. Diğer ülkelerdeki ekip üyeleri de odak-grup görüşmesine çevrimiçi bir şekilde katıldı.

- **Saha notu (Financial Times Bracken House, Londra / 27.07.2023)**

Veri gazeteciliği uygulamaları haber odalarının organizasyonunu etkiledi ve bir takım değişikliklere yol açtı. Haber odasının ölçeğine göre değişse de bugün Birleşik Krallık haber medyası içerisinde pek çok haber odası veri gazeteciliği ekibine sahip durumda. Ayrıca bu ekiplerin bir kısmı haber odasının geneli açısından önemli bir iş parçasını da oluşturuyor. Bazı kurumlarda 3-4 kişiden oluşan veri gazeteciliği ekibi (örn. *The Telegraph*, *SkyNews*) bazı kurumlarda 30'un üzerinde çalışanın yer aldığı bir ekip olarak (örn. *BBC*, *Financial Times*, *The Economist*) faaliyet gösteriyor. Bu durum alana ilişkin genel bir değerlendirme yapmayı zorlaştırsa da veri gazeteciliğinin haber odalarının bir parçası olduğu gerçeğini gün yüzüne çıkartıyor.

“Uzmanlık gerektiren bir alan olduğundan genel haber anlatımlarının hepsi için tamamlayıcı bir nokta olabilir. Biz veri ekibi olarak genellikle iş birliği içerisinde çalışıyoruz. Bazen tüm ekip dâhil olmuyor, bu projeye göre değişiyor. Ama bazı haberler veri gazetecisinin kendi başına yaptığı haberler de olabiliyor. Ama genellikle en az iki veri gazetecisi ortak bir şey üzerine çalışmış oluyor.” (VG 8)

“Veri ve Görsel Gazetecilik ekibinde şu anda yaklaşık 30 kişi bulunuyor. Bu ekibin içinde belirli alt ekipler bulunuyor; editöryal gelişim, istatistik, veri gazeteciliği, görsel anlatı, kullanıcı deneyimi, tasarım ve grafik/illüstrasyon. Bu takımlar muhabirler, istatistikçiler, çizerler, haritacılar, tasarımcılar ve geliştiricilerden oluşur ve haber odalarımızın her biriyle işbirliği yaparak grafikler ve veriler kullanarak hikâyeleri bulur, araştırır ve açıklarlar.” (KVG 28)

“Veri gazeteciliği ve bu alanda çalışan veri gazetecileriyle ilgili güzel şeylerden biri, habercilikte bildiğim en paylaşımcı ve işbirlikçi alan olması. Bilirsiniz, insanların oldukça rekabetçi olmasına, iletişim listelerini gizli tutmalarına ve birbirlerine ne üzerinde çalıştıklarını söylememelerine çok alışkındım. Ancak bir haber üzerinde çalışan bir veri gazetecisiyseniz, kullandığınız tekniği verebilirsiniz. Bir başkası da bu tekniği başka bir hikâyeye uygulayabilir. Yani temel düzeyde birine bir elektronik tabloyu nasıl kullanacağını ve bundan nasıl bir hikâye çıkaracağını göstermek bir tekniktir. Etrafta bulunan en karmaşık veri odaklı hikâyelerden bazılarını GitHub'da paylaştım ve bu haberi nasıl elde ettiğimi gösterebildiğim bir olanak açılmış oluyor. Haber merkezleri tarafından ve daha sonra başkaları da bu tekniği kullanarak kendi bölgeleri ya da ülkeleri için kendi hikâye versiyonlarını oluşturabiliyorlar.” (KVG 30)

Sosyal medya platformları hem haber kuruluşları hem de gazeteciler için çok önemli bir alan teşkil eder. Benzer şekilde X (eski adıyla Twitter) veri gazetecilerinin haberlerinin daha görünür olması açısından önemli bir platform olarak varlığını sürdürür (Gehrke & Benetti, 2020). Ayrıca, X'in gazetecilerin sosyal sermaye birikimi açısından kritik bir öneme sahip olduğu farklı çalışmalarda belirtilmektedir (Barnidge vd., 2020; Maares vd., 2021). Veri gazeteciliği ekiplerinin büyük bir çoğunluğu bağlı bulundukları haber odalarının dışında ayrı bir sosyal medya profillerine sahiptir ve veri odaklı yayınlanan haberleri buradan okuyucuyla paylaşmaktadırlar. Bu aynı zamanda okuyucu ile iletişime geçme noktasında da önemli görülmektedir:

*“Okuyucularla doğrudan etkileşim büyük ölçüde **sosyal medya** (özellikle X/Twitter) ve haberlere bırakılan **yorumlarla** sınırlıdır. Yorumların, belirli noktaları **gündeme getirmesi** durumunda **gözden geçirilmesi** ve **etkileşim sağlanması teşvik edilmektedir**. Ayrıca, zaman zaman gelen **doğrudan e-posta** yazışmaları da bu kapsama dâhildir. Bu yazışmalar, hata iddialarını içerebilir ve bu durumlarda söz konusu hataların kontrol edilmesi, gerekirse düzeltilmesi ve **her durumda yanıtlanması** gerekmektedir.” (KVG 17)*

Aynı şekilde veri gazetecileri genel olarak X profilleri mevcut ve katkı sundukları haberleri buradan da paylaşıyorlar. Gazetecilerin sosyal medya üzerindeki profilleri, yalnızca kendi sosyal sermayelerine değil, aynı zamanda kolektif sosyal sermayelerine de katkıda bulunmaktadır. Kolektif sosyal sermaye, haberlerin görünürlüğünü artırır ve dijital izleyici kitlesi oluşturur. Bu nedenle sosyal medya, okuyucularla etkileşim sağlama konusunda önemli bir işlev üstlenmektedir (Kumar & Haneef, 2018). Bu konuya ilişkin görüştüğüm gazeteciler çalıştıkları haber odası tarafından sosyal medya hesabı bulundurma zorunluluğu gibi bir durumla karşılaşmadıklarını ancak hemen herkesin X başta olmak üzere sosyal medya hesabının var olduğunu ifade etti.

Araştırma süresince yaptığım katılımcı gözlemler ve derinlemesine görüşmelerle veri gazeteciliği ekiplerindeki takım çalışması ve işbirliğinin nasıl gerçekleştiğini ve veri gazeteciliği uygulamalarının haber odasının organizasyon yapısı ve iş akışında ne türden değişikliklere neden olduğu keşfetmek istedim. Bu, özellikle alandaki gazetecilerin sosyal sermaye birikimlerini anlamak açısından önemliydi. Elde ettiğim veriler yaşanan sürecin sadece faileri (gazetecileri) değil aynı

zamanda alanı (haber odalarını) da etkilediğini ve bir tür karşılıklı değişimin yaşandığını gösterdi.

Gazetecilik alanındaki nicel eksenli uygulamalar ve özellikle veri gazeteciliği pratikleri habere ilişkin yeni yöntemlere dair derinlemesine değişimleri meydana getiriyor. Uydu görüntülerinin aktif bir şekilde kullanımı, büyük veri setlerine erişim, interaktif gazetecilik uygulamaları, yazılım dillerine olan hâkimiyet ve kodlama becerileri aracılığıyla dijital alandan veriler çekmek geleneksel habercilik düzleminde görülemeyecek yeniliklerin haber odasına girmesini sağladı. Haber, metin ve anlatı odaklı bir yapı olduğu kadar dijital verinin de içerisinde olduğu bir yapı haline geldi.

*“İnsanlar **bu işin başında farklı şeyler düşünüyorlardı. Ama işte gerçek bir meslek olmaya başladığında, çok farklı düşünmeye** başladı. Yani veri gazeteciliği şey gibi muamele görüyordu, ‘bu hoş bir şey’ gibi. Ve sanırım **yavaş yavaş haber odasında normal bir şey haline gelmeye evrildi.**” (VG 9)*

Tüm bunlarla birlikte veri gazeteciliği uygulamaları yerel habercilik için de önemli bir işlev görüyor ve özellikle haber odası ve okuyucu arasındaki etkileşimi de arttırabilme potansiyeline sahip durumda. *BBC Shared Data Unit* ekibinden KVG 22, yapmış oldukları veri odaklı haberlerin okuyucuların gelecekteki planları için alternatif yollar önerdiğini dahası okuyucuların da haberin üretimde katkı sunabildiklerini ifade etti. Ayrıca KVG 22’ye göre kendilerinin veri gazeteciliği uygulamaları sadece haber odasının üyeleri ile sınırlı değil, halkın tüm kesimlerini veriyle işlem yapmaya davet eder nitelikte:

*“...Yerel haberler için gerçekten önemli bir kısım, çünkü **veri gazeteciliği hikâyeleri çok özgün ve hedef kitleye uygun bir şekilde anlatmanıza izin verir.** Böylece onlara bölgenizdeki okulların bir tablosunu verebilirsiniz, belki ulusal haberlerin yapmadığı bir şekilde detaylandırabilirsiniz. Okuyucuya etraflarında neler olduğunu anlatır ve onlara hangi hastaneye gitmek isteyebileceklerine veya çocuklarını hangi okula göndermek isteyebileceklerine dair **anamlı seçimler yapma olanağı** tanıyabilirsiniz. Bu veri gazeteciliği, **yerel verilerle anlatıldığında çok daha ilgili hissedilir**, bu nedenle bence **yerel haberlerin büyük bir parçası** oluyor. Bizim eğitimlerimize olan talepten bunu görebiliyoruz, **insanlar veri gazeteciliği tekniklerini öğrenmeye gerçekten istekli** ve yaptığımız eğitimler için her zaman bir bekleme listemiz oluyor, çünkü insanlar nasıl haberler bulunacağını ve verileri nasıl sorgulayacaklarını ve ardından bu veriyi çarpıcı bir şekilde veri görselleştirmeleri kullanarak anlatmayı öğrenmek istiyorlar... Bilinçli gazetecilikle yapılan harika işler olduğunu biliyorum. Ancak veri gazeteciliği içerisinde daha fazla. **Burada daha bilimsel ve daha araştırma odaklı olan sıkı tekniklerin olduğuna inanıyorum.** Veri bilimcilerinin daha **açık ve şeffaf** olmaya başladıklarını görüyorum. Örneğin belirsizlik prensiplerini bir veri seti veya anket hakkında söyleyebileceğimiz şeyler konusuna*

getirerek, izleyiciye **veri setlerinin sınırlamaları konusunda dürüst davrandıklarını** düşünüyorum... Ve bence genel olarak okuyucular için bu durum, gazeteciler olarak **bilgiyi en doğru, dengeli ve adil** şekilde işlemeye çalıştığımızı, ancak her zaman sınırlamaların olduğunu anlamalarına yardımcı olur. Belki de gazetecilikte önceki yıllarda süreçler hakkında **şeffaf olunmamış** olabilir. Önceden gazetecilikte bir eğilim olabilir. Başkalarının dediğini ileten türden gazetecilik, yani bir kişi bunu söyler, diğer kişi bunu söyler ve kendiniz karar verirsiniz... Bence **veri gazeteciliği, zıt görüşleri sunmaktan ziyade aslında gerçeği bulmaya ve o durumun içindeki gerçeği bulmaya çalışır ve onu böylece rapor eder**. Yani, bu bence birkaç açıdan önemli. Eğer yapmaya çalıştığımız şey, **bilimsel araştırma prensiplerine dayalı bir habercilik ise, o zaman metodoloji hakkında açık olmalıyız ve nasıl sonuçlara vardığımız konusunda şeffaf olmalıyız. Bu sonuçlara nasıl vardığımızı okuyucuya şeffaf bir şekilde anlatmalıyız**. Bence bunu BBC Shared Data Unit olarak bir prensip edindik. Bu da şuna yol açar. Bu prensipler veri gazeteciliği topluluğunun kök salmış prensipleri içindedir. Açık kaynak kod geliştiricilerinin kodlarını paylaşması ve insanları o kod üzerinde çalışmaya teşvik etmesiyle ilgilidir ve **biz insanları, gazetecileri veya halkın tüm kesimden üyelerini kapsayan bir şekilde verilerimizi kullanmaları için teşvik ediyoruz**. Eğer yararlı bulurlarsa, bizim anlattığımız farklı hikâyeleri anlatmaları veya belki de farklı veri kümelerini bir araya getirerek farklı hikâyeler anlatmaları için o veriyi kullanabilirler. **Ama yapmak istediğimiz asıl şey, izleyici ile aramızda güven inşa etmek ve işte bu, tüm süreçlerimizi açarak yani haber odamıza güveni teşvik eden ve besleyen bir şekilde açmaktır**. Bu, gazetecilik içinde önemli bir değer olduğuna inandığımızı belirtmek demektir. Ve aynı zamanda biliyorsunuz, **hesap verebilirlik**... Kendimize hesap veriyoruz ve kendimize yüksek standartlar belirliyoruz ve insanlar yayınladığımız verileri sorgulayabilir. Yani evet, ben bunun sadece bizim haber odamız tarafından yapılan bir şey olmadığını düşünüyorum. Data bloguyla, veri gazeteciliğinin öncülerinden olan The Guardian'ın, yıllar önce böyle başladığını biliyoruz. Birçok veri gazeteciliği uygulayıcısı, New York Times veya FT olsun, GitHub depoları olacaktır. **Verilerini ve projelerinin arkasındaki kullandıkları kodu paylaşırlar**. Bu, haber odaları topluluğunun bir etiği olarak çok önemlidir.” (KVG 22)

3.2.2. Haber Odalarındaki Diğer Birimlerle İlişkiler: Disiplinler Arası Çalışmalar

Veri gazeteciliği sadece bir haber türünde ortaya çıkan bir olgu değil. Birçok farklı haber türünden örneklerle desteklenebilen bir gazetecilik pratiği. Bu nedenle ekonomi, siyaset, spor, çevre ya da savaş gibi pek çok farklı başlıkta veriye dayalı habercilik örnekleri mevcut. Bu durum veri gazeteciliğinin hesaplamaya dayalı bir metodolojiye yaslanmasıyla da ileri geliyor çünkü hesaplamanın yapılabildiği ve bir çıktıya ulaşılabilen konular aynı zamanda habere dönüşebiliyor. Özellikle tek bir haber konusunda değil farklı konularda çalışmayı seven gazeteciler için disiplinler arası çalışmak veri gazeteciliği ile daha sık yapılan bir şey:

“Ortaya çıkan şey de şu oldu, yani haber sadece bir olgu üzerinden değil artık. Bu aynı zamanda **gazeteciliğin diğer alanlarını da etkiler** bir şekilde oldu. Spor gazeteciliği hep vardı ama **veri gazeteciliği ile muazzam çalışıyor**. Çünkü bir basketbol maçında **çok yönlü ısı haritalarını** görebiliyoruz ya da **futbolda gol beklentisi** denilen bir şey var. Dolayısıyla çoğu şey **daha hesaplanabilir** bir duruma geldi. Yani sadece ekonomi, finans değil pek çok açıdan artık haberciliği böyle **muazzam etkileyen** meselelerle karşı karşıyayız. Bir kere verileri daha iyi izleyebileceğimiz bir döneme doğru gidiyoruz ve bunun hızı giderek artıyor. Yani çok daha hızlı ve çok daha nitelikli veri işleme olanaklarımız oluştu ve bunun sonunda da **bugüne kadar geleneksel gazeteciliğin düşünmediği haberleri ortaya koyabiliyoruz, çıkarabiliyoruz.**” (VG 1)

“Haber organizasyonu konusunda ise mesela organizasyonumuzdaki **çevre ekibinin** yaptığı gibi, **uydu görüntülerine** çok daha fazla odaklandıkları ve görselleştirme tekniklerini kullandıkları veri çalışmaları var. Diğer meslektaşlarım, **finansal hesaplamalara bakmışlar**, finansal verileri incelemişler. Şüpheli görünen işlemleri belirleyip daha derine inmişler. **Herkes biraz farklı şeyler yapıyor**, ama sonuç olarak hepimiz **sürekli olarak veri ile çalışıyoruz ve bunları bir hikâyede birleştirebiliyoruz.**” (VG 4)

“Diğer bir nokta da gazetecilik meslek olarak biraz sözel bir alan. **Matematikten tamamen ayrı hissediliyordu**. Ama matematik yani hayatın her yerinde bizim ne kadar bunu reddedemeyeceğimizi de göstermiş oldu. **İki farklı disiplin bir araya gelince ortaya çıkabilecek güzellikleri göstermesi açısından çok iyi olduğunu düşünüyorum**. Sırf salt matematik gözüyle bakmıyorum ama bu başka bir şey de olabilir. Yani **herhangi farklı disiplinlerin bir araya gelince güzel bir tat bırakması ağızda**. İşte bu oldu.” (KVG 16)

“Haberler sona erer mi? Hayır, ancak **kesinlikle büyük bir etkimiz oldu**. Birçok haberde **diğer birimlerle birlikte çalışıyoruz.**” (KVG 19)

“Bir hafta spor hikâyeleri üzerinde çalışırken, diğer bir hafta iş hikâyeleriyle ilgileniyor ve sonra sağlık hikâyelerine geçiyorduk. **Farklı konularda çalışmayı seviyorum.**” (KVG 20)

“...Veri gazeteciliği bu **farklı alanlarla daha çok iç içe girdi** gibi görünüyor.” (KVG 21)

“Bu iyi, belki genel veya geniş bir biçimde **artan veri okuryazarlığı** hikâyesine dönüştü. Birçok gazetecinin artık **bizim ekibe gelip elinde ilginç veriler içeren** bir rapor olduğunu ve ‘Ona ne yapabiliriz? Onu nasıl görselleştirebiliriz?’ diye sorduklarına şahit oluyorum.” (KVG 27)

Veri gazeteciliği yapmak aynı zamanda veri görselleştirmesi üzerine çalışan birçok kişinin de bu alana gelmesini teşvik etti. Daha çok grafik tasarım, görsel iletişim ve hareketli 3D animasyonlar yapabilen kişiler özellikle karmaşık olarak görülen veri hikâyelerinden görselleştirmeler elde ederek tasarımı ve gazeteciliği bir noktada birleştirdi:

“Ve sonra görselleştirme tarafı... Verileri buluyorsunuz, hoşunuza gideni görüyorsunuz ve habere konu olan **hikâyeyi çok iyi ileten bir şekilde görselleştiriyorsunuz**. Ve bunu yazı ile **birleştirmek** gerçekten güzel bir noktayı oluşturuyor gibi hissettim.” (KVG 33)

“Bu gerçekten **benzersiz bir hikâye anlatma şekli** ve tabii ki **kodlama** ve **görsel becerileri birleştirmeye** başladığınızda ortaya çıkan görsellerle oldukça sofistike hikayeler anlattığımızı görmek **beni büyülüyor**.” (KVG 41)

Bununla birlikte veri gazeteciliği yalnızca sayılara indirgenebilecek bir noktada değil. Her ne kadar hesaplamalı yöntemler veri haberleri için öncelikli konumda olsa da veri gazeteciliği aynı zamanda anekdotları da içeren, yaşam öykülerine yer veren bir yapıya sahip olabiliyor. Bu nedenle farklı konulardaki haberler ve veri türleri bir arada anlamlı bir çıktıya dönüşebiliyor. Bu da herhangi bir haber için verileri kullanmanın tamamlayıcı bir unsur olduğunu gösteriyor:

“Benim için, bazı konuların doğal olarak veri gazeteciliği için daha uygun olduğunu düşünüyorum. Bazı konuları veri üzerinden daha iyi anlatabilirsiniz. Örneğin, ev fiyatları hakkında bir haber yapıyorsanız, fiyatlardaki artış veya azalışın ne kadar olduğunu veri üzerinden gösterebilirsiniz. **Ancak veri gazeteciliği her zaman sadece sayılardan oluşması gerektiği anlamına gelmez. Bir hikâyenin birleşimi olabilir, bir analiz, bir anket veya bulduğunuz bir desen olabilir. Bu hikâyenin tohumu olabilir ve daha sonra farklı formatlara dönüştürebilirsiniz.** Örneğin, belirli bir bölgede kadına yönelik suçlar neden arttı? Bu sadece bir başlangıç olabilir ve daha sonra **özel röportajlar** yapabilir, belirli **vaka çalışmaları** bulabilirsiniz. Böylece **hikâyenin insan unsurlarını bulabilir** ve sayıları, resimleri, videoları ve **bir haberde birleştirebilirsiniz.**” (VG 5)

“Veri ekiplerinin dışındaki özellikle genç gazeteciler arasında ve teknolojiyle daha rahat olan gazeteciler arasında da veri gazeteciliği yöntemleri benimseniyor. Yani, bu alanın içinde her türlü yaklaşım ve tutum olabiliyor. Herkes her zaman sayılarla uğraşmayı sevmez. Yani, bu konuda **farklı yaklaşımlar** ve **tercihler** var. Bazı gazeteciler teknoloji ve veri tablolarıyla daha **rahatken**, bazıları sayılardan **hoşlanmayabilir**. Aynı zamanda, veri gazeteciliği, daha az veri odaklı olan ve daha çok **hikâye anlatma** ve **görsel sunum** üzerine odaklanan gazeteciler arasında da ilgi görüyor. Yani, bu alanda farklı yaklaşımlar ve beceri düzeyleri var gibi görünüyor.” (VG 6)

“Bizdeki çoğu haber hikâyesi, **farklı uzmanlık alanlarına sahip gazeteciler arasında işbirliğiyle oluşturulmaktadır**. Örneğin, emeklilik politikasıyla ilgili bir hikâye genellikle politika alanında uzmanlaşmış bir muhabir ile emeklilik konusunda uzmanlaşmış bir finans muhabiri tarafından işbirliğiyle yazılır. Aynı şekilde, veri veya grafik içeren hikâyelerde de ideal olarak, teknik uzman gazeteciler veri ekibinden ve diğer ekipten konuyla ilgili bir uzmanla birlikte çalışır. Bazı haberler, özellikle Görsel Hikâye Anlatımı ekibimiz, Datawatch bölümümüz ve Data Points köşemizde başlatılan bazı hikâyeler ekip üyeleri tarafından bireysel olarak veya işbirliğiyle üretilir.” (KVG 17)

Farklı konu başlıkları ve türlerdeki haberlerle veri gazeteciliği becerilerinin buluşması, gazetecilerin haber odasındaki diğer ekiplerle birlikte çalışmasını daha da yakınlaştırdı. Normalde televizyon gazeteciliği ya da radyo haberciliği yapan bir gazeteci aynı zamanda veriye dayalı raporlama çalışmalarına katılabiliyor. Bu durum gazeteciler arasındaki disiplinler arası çalışmayı teşvik ediyor.

*“Burada oldukça benzersiz bir şeye sahibiz, örneğin **online web sitesi için bir veri parçası üzerinde çalışıyorum şu sıralar**. TV ekibinden biri bunu bir TV işinin bir parçasına dönüştürebilir, konuyu incelediğimiz sorundan etkilenen insanlarla röportaj yapabilir ve bunu farklı bir şeye dönüştürebilir. Biz **karma bir ekip olarak çalışıyoruz**. Aynı zamanda genelde adli olayları takip eden gazetecilerle çalışıyoruz. **Suç ve suça dair birçok şeyi veri kullanarak incelemeye ihtiyaç duyuyoruz**, bu da onların çalışmasını **destekleyebiliyor** ve onlar da **bizim çalışmamızı destekleyebiliyor**.” (VG 9)*

*“Bununla birlikte veri gazeteciliği becerilerinin bazılarını haber odasındaki çoğu gazeteciye erişilebilir hale getiriliyor. Örneğin New York Times'ın yaptığı bir girişimi biliyorum, **tüm gazetecilerinin veri kullanımı konusunda bazı deneyimlere sahip olmasını** sağladılar. BBC Shared Data Unit olarak bizde **onlarca gazeteci veri gazeteciliği tekniklerini öğrenmek için uygulama stajı yaptı**. Bunlar **daha çok televizyon veya radyo gibi türlerde çalışan gazetecilerdi**, uzman veri takımlarında çalışmıyorlardı ancak BBC, **personelinin veri konusunda bilinçli olmasının ve veriyle çalışabilmesinin önemini fark etti**.” (KVG 22)*

3.2.3. Haber Odasının Dışında Ağ Yaratmak: #journocoders

Veri gazetecilerinin çalıştıkları ekip içerisinde diğer gazetecilerle etkileşim halinde olması haber odasının geneli açısından beklenen bir durum. Ancak bununla birlikte bu gazeteciler çalıştıkları haber odasının dışında da birbirleriyle etkileşimi sürdürüyor. Londra’da ayda bir olarak düzenlenen #journocoders buluşmaları bunun için önemli bir paylaşım noktası olmuş durumda. Uzun süredir Londra merkezli bir haber odasında veri gazeteciliği yapan KVG 29 aynı zamanda #journocoders oluşumunun organizasyonunda sorumluluk alıyor. Kendisine neden böyle bir oluşumda görev aldığını ve #journocoders’ın buluşmalarının neyi amaçladığını sordum:

*“#journocoders, **medya alanında çalışan veya medya ile ilişkili olan insanların**, haberlerinde kullanabilecekleri **teknik becerileri öğrenmek için bir araya geldiği bir topluluktur**. Başlangıçta bir tür deney olarak başladı, ancak format popülerliğini kanıtladı ve bu nedenle devam etti. Yeni başlayanlar için **bu beceriler son derece faydalı olsa da, çoğu haber kuruluşunun bu becerileri öğretmek için eğitim bütçeleri yok**. Elbette kendi başınıza öğrenebilirsiniz, ancak bu göz korkutucu olabilir – çoğu zaman insanlar nereden başlayacaklarını bilemezler ve bir noktada*

takılıp kalırlarsa bu durum kalıcı olabilir. Daha deneyimli katılımcılar için ise, yeni teknolojilerle denemeler yapabilecekleri ve bunları başkalarıyla tartışabilecekleri bir alan bulmak faydalı oluyor. Her ay bir araç veya teknolojinin nasıl kullanılacağına dair bir eğitimi takip etmek için toplanıyoruz. Etkinliklerin başında, bir şeyde takıldığınızda etrafınızdaki insanlardan yardım istemeniz gerektiğini söylüyoruz – bunun, hem etkinlik sırasında hem de dışında birbirine destek olan, kendini destekleyen bir topluluk oluşturacağı fikrini benimsiyoruz. Her etkinliğin sonunda bir bara gidiyoruz. Aralık 2014'ten bu yana her ay düzenleniyor, pandemi döneminde verilen 16 aylık bir ara dışında. Şu anda ana organizatör benim, ancak benden önce başkaları da bu görevi üstlendi. X ve Y'nin (burada gazetecilerin gerçek isimleri kullanılmadı) yanı sıra etkinliklerin gerçekleşmesi için içecek sponsorluğu ve mekân ayarlamalarında yardımcı olan çeşitli sponsorlar tarafından destekleniyorum.” (KVG 29)

Benim de üç kez katılımcı olarak bulunduğum #journocoders etkinliği, veri gazetecilerinin çalıştıkları haber odaları dışında bir araya geldiği bir alan. Gazeteciler bu etkinlikte sektörde öne çıkan veri haberlerini inceliyor, kendi yaptıkları haberleri paylaşıyor ve dijital becerilerini geliştirmek için çalışmalara katılıyor. Ama bununla birlikte #journocoders, KVG 29'un da belirttiği gibi veri gazetecileri ve bu alana geçmek isteyen gazeteciler için bir ağ oluşturma noktasında önemli bir işlev de görüyor. Etkinliğe katılan ve bu alana yeni geçmiş bir grup Veri Gazetecisine (VG) neden bu etkinliğe katıldıkların sorduğumda aldığım cevaplar yukarıda ifade edilenleri ciddi anlamda destekliyordu:

“Becerilerimi geliştirmek ve bu alandaki diğer insanları tanımak.” (VG 11)

“Yaratıcı projelerde yer almak, veri gazeteciliği hakkında daha fazla bilgi edinmek.” (VG 12)

“Yeteneklerimi geliştirmek ve ağ yaratmak.” (VG 13)

“Profesyonel gelişim ve yeni araçlar öğrenmek.” (VG 14)

“Nitelikli bir veri gazetecisi olmayı öğrenmek.” (VG 15)

Gazeteciler etkinliğin başında kendilerinin katkı sunduğu güncel veri haberlerine dair bir sunum yapıyorlar ve yapılan haberin hangi dijital araçlar kullanılarak yapıldığını anlatıyorlar. Eğer haber ekip çalışmasının bir ürünüyse –ki genellikle öyle oluyor- bu ekip içerisinde hangi görevleri yerine getirdiğinden bahsediyorlar. KVG 25 bu etkinliğe sıklıkla katılan gazetecilerden birisi. Bu oturumda kendisinin de katkı sunduğu bir haberde yapmış olduğu veri görselleştirmesini bize detaylı bir şekilde anlattı.

- Saha notu (#journocoders, Londra / 09.08.2023)

Şekil 54. #journocoders etkinliği - 1 (Londra / 14.06.2023)

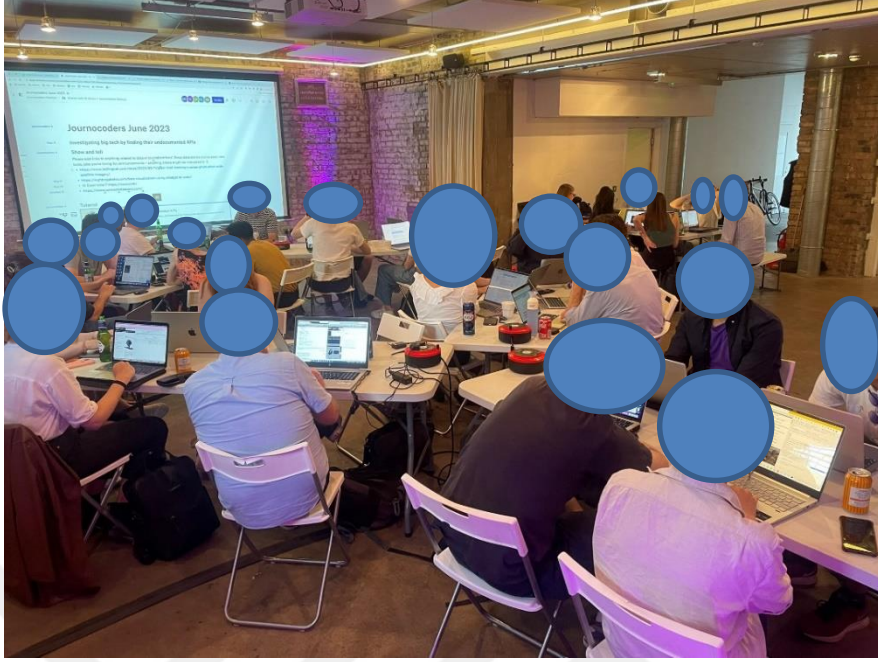

Kaynak: <https://x.com/journocoders>

Londra’da her ay bir kez buluşma olarak düzenlenen #journocoders etkinliği, hali hazırda veri gazeteciliği yapanların ve veri gazeteciliği alanına ilgi duyan herkesin bir araya geldiği bir etkinlik. Londra merkezli haber odalarında çalışan 3 Kıdemli Veri Gazetecisi (KVG) tarafından organize edilen bu etkinlik, her ay veri gazetecilerini ve bu alana ilgi duyan insanları bir araya getirerek dünya çapında öne çıkan güncel veri haberlerini inceliyor. Etkinlik herkesin katılımına açık bir şekilde düzenleniyor. Buluşmalar için genellikle haber odalarının toplantı odaları kullanılıyor ve yaklaşık 2 saatlik bir oturum gerçekleşiyor. Her buluşma öncesinde Birleşik Krallık’ta oldukça popüler bir etkinlik uygulaması olan *MeetUp* üzerinden bir etkinlik duyurusu açılıyor ve katılımcılardan başvurular toplanıyor. Ayrıca, etkinlikte ortalama bir saat kadar bir eğitmenin göstermiş olduğu dijital araç ve yöntemler katılımcılar tarafından uygulanmaya çalışılıyor. Etkinlik sırasında katılımcılar, o buluşmanın konusuna uygun olarak veri analizi, görselleştirme ya da kod yazma gibi teknik becerilerini geliştirmeye çalışıyor. Bu süreç zarfından herhangi bir yardıma ihtiyaç duyulduğunda etkinliğin organizatörleri tarafından destek sağlanıyor.

- Saha notu (#journocoders, Londra / 14.06.2023)

Şekil 55. #journocoders Etkinliği - 2 (Londra / 14.06.2023)

Kaynak: <https://x.com/journocoders>

Şekil 56. #journocoders Etkinliği - 3 (Londra / 11.07.2023)

Kaynak: <https://x.com/journocoders>

(Fotoğrafta kendim hariç herkesin yüzünü kişisel veri nedeniyle gizledim)

- **Saha notu (#journocoders, Londra / 11.07.2023)**

Şekil 57. #journocoders Etkinliği - 4 (Londra / 11.07.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 11.07.2023)

Şekil 58. #journocoders Temmuz 2023 İçin Yapılan Etkinlik
Çağrısına İlişkin Görsel

P5.js has the aim of making coding accessible for artists, designers, educators, and beginners. It is a Javascript library that aims to enable you to create software prototypes very quickly -- either to try out a new idea or to see if something works. For this reason P5.js programs are generally referred to as 'sketches'. Check out some examples of the kind of things P5.js has been used to create [here](#). If you want to learn to code and are interested in graphics and interactivity, this might be a good place to start.

In this session we'll be following an introduction to P5.js, which covers not only how to create P5.js sketches, but is an introduction to coding in general -- what it is, the concepts that underpin it, and how to write it.

All of our events are suitable for beginners, and no programming experience is required. Bring a laptop along as this a practical, hands-on workshop.

Before the event, check out the [shared doc we'll be using](#), and sign up for a Dropbox account if you don't already have one so you can edit it. Then please add links to the show and tell section! These can be great data stories you've seen, new tools, jobs you're hiring for, announcements -- anything others might be interested in. We'll check out what everyone has shared at the start of the event.

Schedule
7:00 🚪 Doors open
7:30 🗨 Show and tell
7:40 📖 Tutorial
9:00 🍷 Drinks at the George

If you can't make the main event, you're also welcome to just join us in the pub from 9!

What is Journocoders? We are a community and monthly meetup for journalists and other people in the media who want to learn technical skills for use in their reporting -- and meet likeminded others.

Our events do typically fill up, but if it's full please do join the waitlist as spaces do often open up. And if you find you can no longer make it, please update your RSVP so

11 TEM 2023 21:00 GMT+3
An introduction to creative coding with P5.js

Kaynak: <https://www.meetup.com/journocoders/>

Bu etkinlik, Birleşik Krallık'taki veri gazeteciliği uygulamaları adına önemli. Farklı haber odalarından gelen Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) ile alan yeni gelen Veri Gazetecileri (VG) yaptıkları projeler ve ilgi çekici olduklarına inandıkları farklı veri haberlerine ilişkin sunumlar yaptı. Etkinlik 3 kişilik bir ekip tarafından organize edilse de katılımcılardan gelen her türlü destek ve paylaşıma açık olarak dizayn edilmiş. Ayrıca, bu etkinliğe katılmak için veri gazeteciliği bilgisi ya da tecrübesi gerekmiyor. Dileyen herkesin katılabildiği bir buluşma. Bu etkinliğin asıl amacı bu alanda çalışan gazetecileri bir araya getirmek ve sektördeki güncel çalışmaları takip etmek. Bununla birlikte her ay önceden belirlenmiş bir konu üzerine katılımcılardan kişisel becerilerini geliştirmeleri hedefleniyor. Bu etkinlikte yine ben de katılımcı olarak bulundum ve diğer katılımcılarla birlikte p5.js ile yaratıcı kodlama ve veri görselleştirmesi yapmaya çalıştık.

- Saha notu (#journocoders, Londra / 11.07.2023)

Şekil 59. #journocoders Etkinliği - 5 (Londra / 09.08.2023)

Kaynak: <https://x.com/journocoders>

(Fotoğrafta kendim hariç herkesin yüzünü kişisel veri nedeniyle gizledim)

- Saha notu (#journocoders, Londra / 09.08.2023)

Şekil 60. #journocoders Ağustos 2023 İçin Yapılan Etkinlik Çağrısına İlişkin Görsel

This month we'll be learning how to semantically search document dumps using an AI-powered tool, Semantra.

Semantra is a tool for *semantically* searching documents -- querying by meaning rather than just by matching text. The advantage of this approach is that you don't need to know exactly what words were used in the documents in order to find sections of interest. It's a free and open source tool powered by a machine learning model which analyses specified text and PDF files on your computer, so your data isn't sent anywhere.

In this session we'll be learning how to install and set up Semantra, then following through some examples of how to use it to analyse documents.

All of our events are suitable for beginners, and no programming experience is required. Bring a laptop along as this a practical, hands-on workshop. Before you arrive please [install Python](#) if you can.

Before the event, check out [the shared doc we'll be using](#), and sign up for a Dropbox account if you don't already have one so you can edit it. Then please add links to the show and tell section! These can be great data stories you've seen, new tools, jobs you're hiring for, announcements -- anything others might be interested in. We'll check out what everyone has shared at the start of the event.

Schedule

7:00 🚪 Doors open
7:30 🗣️ Show and tell
7:40 📖 Tutorial
9:00 🍷 Drinks at [the George](#)

If you can't make the main event, you're also welcome to just join us in the pub from 9!

What is Journocoders? We are a community and monthly meetup for journalists and other people in the media who want to learn technical skills for use in their reporting -- and meet likeminded others.

Our events do often fill up, but if it's full please do join the waitlist as spaces do typically become available. And if you find you can no longer make it, please update your RSVP so someone else can take your spot.

Kaynak: <https://www.meetup.com/journocoders/>

Bu buluşmada yapay zekâ destekli bir araç olan *Semantra*'da belge arama ve metin eşleştirme uygulaması yaptık. Bazı gazeteciler yine her etkinlik başlangıcında olduğu gibi dünya üzerinde yapılmış güncel veri haberlerinin örneklerini sundular ve konu üzerine fikir alışverişi yapıldı. Daha sonra *Semantra* isimli program bizlere tanıtıldı ve bu programı kullanarak sistematik belge tarama işinin nasıl yapılacağı gösterildi.

- **Saha notu (#journocoders, Londra / 09.08.2023)**

#journocoders etkinliğinin uzun süredir katılımcılarından olan KVG 25, bu girişimin kendisi için bir gelişme kanalı olduğundan ve yüz yüze yapılan bu çalışmaların destekleyici birçok yanının bulunduğu bahsetti. Ayrıca, kendisinin kodlamaya olan ilgisi ve becerisi *#journocoders* etkinliklerine katılmasıyla artmış:

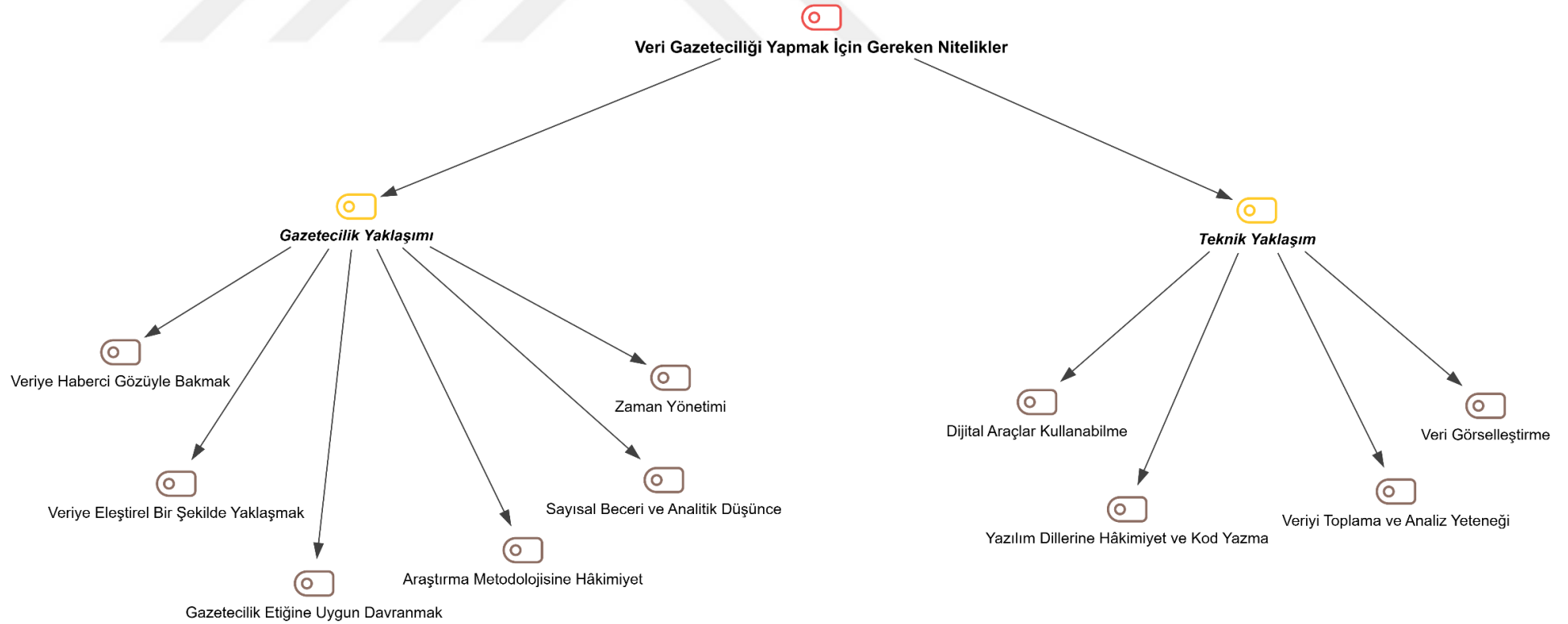
*“Benim için daha çok **beceri geliştirmek, journocoders’tan çok şey öğreniyorum.** Aslında gerçekten çok şey öğreniyorum ve **kodlamaya başlamak bazen çok ürkütücü,** çok göz korkutucu olabilir. Çevrimiçi kurslar denedim ve onlar harikaydı, ama yalnız başıma gece çalışmak gerçekten çok yorucuydu. Bu nedenle, **grup öğrenimini** tercih ediyorum. Birçok kez olduğu gibi bazen haber odaları temel görselleştirmeye bile açık değildir, kodlamayı gerektiren bir şeyden bahsetmiyorum bile. Bazen **kodlama öğrenirsiniz ve hiç kullanmazsınız** veya işinizde bir satır kod kullanmadan 2 yıl geçirirsiniz. Bu nedenle **yapabileceğiniz çalışma projelerine** sahip olmak çok yardımcı olur. Çünkü sonra gerçekten **uygulamaya koyuyorsunuz** ve **Journocoders** bu konuda **gerçekten yardımcı oluyor.** Bu yüzden **kodlamaya karşı daha az endişeli** oldum, **daha fazla denemeye istekli oldum.** İşte bu yüzden **journocoders’ın çok iyi bir öğrenme yolu olduğunu düşünüyorum.**” (KVG 25)*

#journocoders gazetecilere teknik becerilerini geliştirme olanağı sunmasının yanında onların haber odaları dışında da bir ağ yaratmalarına, yani sosyal sermayelerini geliştirmeleri noktasında da ciddi bir katkı sunuyor. Veri gazetecileri ya da bu alana geçmek isteyen gazeteciler her ay düzenlenen bu etkinlikte bir araya geliyor ve gazeteciler kodlama başta olmak üzere teknik becerilerini geliştirirken aynı zamanda gelecekte ortak projeler üretmenin yollarını arıyor. Bu, veri gazeteciliği ile ilgilenen insanlar için bir tür topluluk görevi görüyor. KVG 25 bu konuyu şöyle özetledi:

*“İnsanlarla tanışmaya yardımcı oluyor çünkü Londra çok büyük ve gazetecilerle her zaman buluşmuyoruz... Ama **journocoders**, bu boşluğu dolduran bir şey gibi hissettiriyor, başka sektörlerden insanlarla tanışmak, ne yaptıklarını öğrenmek ve sadece **bilgi paylaşmak** ve bir **topluluk oluşturmak gerçekten işe yarıyor...** **Yeni başlayanlardan, bu işi 15 yıldır yapanlara kadar. Yani çok fazla bilgi paylaşıyoruz.** ‘Hey arkadaşlar, iyi bir veri tabanı buldum. Hey arkadaşlar, şunu yapmak için yeni bir kod geliştirdim, ama biliyorum ki hepinizin ihtiyacı olacak.’ Bu yüzden **çok şey paylaşıyoruz** ve bu oldukça iyi.” (KVG 25)*

3.3. Kültürel Sermaye: Bilgi, Beceri ve Eğitim

Şekil 61. Veri Gazeteciliği Yapmak İçin Gereken Niteliklere İlişkin Kavram Haritası

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender tarafından MAXQDA 24 programı aracılığıyla görselleştirilmiştir.

3.3.1. Gazetecilik Becerileri Hakkında Düşünmek

Kuşkusuz haber yapmak, gazetecilik becerilerden yalıtılarak yapılabilecek bir olgu değildir. Dijitalleşen medya yapısı her ne kadar haberin tanımını, içeriğini ve kavramın kendisini değiştirmiş olsa da profesyonel bir gazeteci için olaylara haberci gözüyle bakmak halen daha bir şeyin okuyuculara haber olarak sunulabilmesi için en temel gereksinimlerden birini oluşturur. Gazetecilik becerileri aynı zamanda mevcut teknik becerilerin nasıl daha görünür bir şekilde habere aktarılacağını, haberin ayrıntılarının ve ana unsurlarının neler olacağına da karar vermektir. Haber odalarında çalışan veri gazetecileri, bu iş için teknik yeterliliğin önemi kadar gazetecilik bilgisi ve becerisinin de önemi olduğunu düşünüyorlar. Bu nedenle elde ettiğim verilerden oluşturduğum kodlarla gazetecilik becerileri hakkında düşündüm ve veri gazeteciliği yapmak için gerekli gazetecilik becerilerinin neler olduğunu açıklamaya çalıştım.

➤ *Gazetecilik Yaklaşımı*

• **Veriye Haberci Gözüyle Bakmak**

İlk olarak olaylara haberci gözüyle bakmak bir gazeteci için altın kuraldır. Veri gazetecileri için ise olayın kendisi aslında veri ve veriden anlamlı bir hikâyenin yaratılmasıdır. Bu nedenle katılımcılar gazetecilik becerilerine ilişkin gereksinimin ilk önce *Veriye Haberci Gözüyle Bakmak* olduğunu ifade ettiler:

“...Olaylara **haberci bakış açısı ile bakabilmek** çok önemli.” (VG 2)

“**Gazetecilik becerilerini veri yetenekleriyle bir arada bulundurmak en önemlisi.** Bu ekibin çoğu gazetecilik geçmişinden geliyor ve en başta kendini gazeteci olarak görüyor. **Veriyi bir uzmanlık olarak ele alıyoruz ve keşfediyoruz, ancak en başta kendimizi gazeteci olarak görüyoruz.**” (KVG 23)

“Gazeteci olmak için en önemli şey, bazılarımızın **haberci bakış açısı** dediği şeye sahip olmak, olmayan bir haberi nerede tespit edebileceğinizi bilmektir. Kulağa ne kadar ilginç gelse de, bazı insanlar bu konuda hemen çok iyi olabiliyor. Bazıları ise bu **kritik özelliğe sahip olmak** için yıllarca mücadele eder. Ama eğer bir veri gazetecisi olacaksanız, asıl önemli olan bunu yapabilmektir... Yani asıl beceri **veri ile gazetecilik arasındaki ara yüzdür.** Yani biriyle röportaj yaptığınızda herkes bunu bir habere dönüştüremez. Bugün Birleşik Krallık Başbakanı ile röportaj yapsam başlığın, ana konunun ne olduğunu bulabilmem gerekir. Haberimin bir bölümünde sadece ‘Başbakanla röportaj yaptım’ diyemem. Bir veri gazetecisi olarak şöyle diyemezsiniz: ‘Ohh ben sadece bir elektronik tablo indirdim’. Bu bir haber değil, bu yüzden bir şekilde **verilerden bilgi olarak elde ettiğiniz şeyi bir habere dönüştürmek kilit beceridir** ve bu bir bakıma edinmesi **en zor beceridir.**” (KVG 30)

Veri gazeteciliği alanına uzun yıllar önce giren ve temel düzeyde veri gazeteciliği pratiklerine hâkim olup veri gazeteciliğine giriş eğitimleri veren, ancak ana odak noktasının veri gazeteciliği olmamasından kaynaklı kendisini bu alanda kıdemli olarak da görmeyen VG 7, veri gazeteciliği eğitimleri verdiği süreçte bu konuyu fark ettiğini söyledi. Ona göre asıl zorluk veri gazeteciliğinin teknik becerilerini öğretmekten ziyade herhangi bir konuya haberci bakış açısıyla bakabilmek:

*“Aslında şunu fark ettim ki, **veri gazeteciliği eğitimleri verirken** çoğu öğrencinin elektronik tablolar konusunda oldukça yetkin olduğunu görüyorum, ancak **gazetecilik kısmını tam olarak anlamıyorlar**. Yani, ben aslında **öğrencilerime elektronik tabloyu nasıl kullanacaklarını değil gazetecilik perspektifinden nasıl sorgulama yapacaklarını öğretmeye çalışıyorum**. Bence bu seviyede **herkesin sahip olması gereken** bir şey bu. O yüzden temel düzeyde araştırma yapan gazeteciler için zorunlu bir şey ama sadece haber sunumu ya da bir televizyon programı hazırlıyorsanız belki o kadar gerekli değil.” (VG 7)*

- **Veriye Eleştirel Bir Şekilde Yaklaşmak**

Bu alanda çalışan gazeteciler için veri elde etmek ya da var olan hazır verilerden haberler üretmek yaptıkları işin tanımına uyan birincil faaliyet. Fakat elde edilen verilerin güvenilirliği ve özelliklede üçüncü kişi ya da kurumlar tarafından paylaşılan verilerin içeriği ve doğruluğu bu noktada kritik bir öneme sahip. Gazetecilerin bu noktada yapması gereken şeylerin başında veriye eleştirel bir gözle bakıp haber için uygun olup olmayacağına karar vermek geliyor. Bu aynı zamanda bir şeyin veri değerinin olmasından ötürü onun kutsanacağı ya da haber değeri taşıdığı anlamında değil, daha çok verinin doğru olup olmadığını önemsemek ve okuyucuya karşı sorumlu davranmakla ilgili bir nokta. İşte bu nedenle gazeteciler veriye eleştirel bir şekilde bakmanın önemi ayrıntılı bir şekilde ifade ettiler:

*“Veri gazetecisi için olması gereken en önemli nitelik ise **verilere aynı zamanda mesafeli de bakabilmek**. Elde **edilen verilerin doğruluğunu sorgulayabilmek** mutlaka elzem. Özellikle de bir kamu kurumdan veriler alınmışsa bunların **doğru olup olmadığını sorgulamak** gerekir.” (VG 2)*

*“Bir başka önemli gereklilik de **veriyi bağlam içine yerleştirmektir**. Aklıma gelen bir örnek; bir dönemde bıçakla yaralama suçları ve genç çete şiddeti gibi konularda çok sayıda haber vardı. Ancak bu tür bir konuyu, özellikle çok kültürlü bir bölgede veya büyük bir etnik azınlık nüfusu olan bir bölgede ele alırsanız, **o rakamlar sadece korkutucu** gelebilir. Ancak bu konuyu, tüm İngiltere veya tüm İngiltere'nin etrafında*

ele alırsanız, hikaye değişir ve o kadar sansasyonel gelmez. Yani insanlara **bağlamı vermek** önemlidir.” (VG 4)

“Dijital alanda çalışan tüm gazeteciler için, **materyale eleştirel bir şekilde yaklaşma becerisi** ve **kendi materyallerinizi sorgulama yeteneği** önemlidir. Bir fikriniz varsa, onu doğru bir şekilde değerlendirip sindirmeniz gerektiğinden emin olmanız önemlidir. Hükümet size bir şey söylediğinde, **sorgulamadan kabul etmemeniz** gerektiğini bilmelisiniz.” (KVG 18)

“Bu, **veri kaynaklarına soru sormak** için de geçerli olan bir durumdur. Bir elektronik tabloya baktığınızda, güvendiğiniz bir kaynaktan geldiğinden **emin olmalısınız**. Bilgileri sunarken herhangi bir önyargıya sahip olabilirler mi? Aynı şeyleri kişisel bir röportajda da düşünebilirsiniz. Ayrıca, kuralları uyguladığımız açıdan da sorumluluk sahibi olmalıyız. Veriyi yorumlama ve analiz etme şeklimizde **sorumluluk sahibi** olmalıyız.” (KVG 20)

“Açık veri kavramı hakkında sanırım önemli olan bir şey de veride olmayan ve ne tür verilerin veya sayıların **sizden saklandığıdır**. Bu, bazen size verilenlerden daha önemli olabilir ve **çok eleştirel olmanız gerektiği** anlamına gelir. Açık veriyle çalışırken hatırlıyorum, yoğunlukla şikâyet ettiğiniz telefon çağrıları hakkındaydı, örneğin çöp endüstrisi gibi. Bazı bölgeler gerçekten kötü durumdaydı çünkü çok fazla çağrı alıyorlardı. Her şey çok açıktı aslında, Polis veya Belediye, nereye gitmediklerini veya düzeltmediklerini daha iyi ifade ediyordu. Dolayısıyla, verilere **çok eleştirel bakmanız** ve **görülen sayıların yanı sıra görülmeyenlerin de önemini** anlamanız gerekir.” (KVG 37)

• Gazetecilik Etiğine Uygun Davranmak

Gazeteciliğin türü ve içeriği ne olursa olsun gazetecilik meslek etiğine uygun davranmak tüm gazeteciler için gerekli olan bir noktadır. Ancak söz konusu veri gazeteciliği olduğunda mevcut verilerin kullanımı ve sunumu burada gazetecilik etiği kavramının tekrar hatırlanmasını zorunlu kılıyor. Zira verileri kullanarak manipölasyon yapmanın bir o kadar da kolay olması hem hata yapma ihtimalini hem de etik dışı gazeteciliğin ortaya çıkabilme ihtimalini arttırıyor.

“**Sağduyu**. Bütün gazeteciler için gerekli olan bir zorunluluk bu ama veri gazetecileri için de **olmazsa olmaz**.” (VG 2)

“Bardağın neresinden bakmak istediğinize göre değişkenlik gösterebilir ama **haberi manipüle etmek** noktasında **dikkatli yaklaşmak** gerekiyor.” (VG 3)

“Verileri **abartmamak** ve durumu **daha kötü göstermemek** için özen göstermemeniz gerekir.” (VG 4)

“...Bence temel kavramların herkes tarafından anlaşılabilir olması gerektiği ve her veri gazetecisinin temel sayısal becerilerinin olması gerektiği çok önemli. Ayrıca, bilimsel verileri ve sayıları **sorumlu bir şekilde raporlama** çabası göstermeniz gerekiyor.” (VG 8)

“Veri gazeteciliğinde çalışmanın ilginç yanlarından biri, verilere güvenmeyen insanların bazen bize gelip şunu sorabilmeleridir: ‘Bu konuyla ilgili bir hikâyeyi bu konumda çekti. Bize verilerle gösterebilir misiniz? Bu konuda en kötü durumda olduğunu, en kötü sonucu aldığını?’. Cevap olarak, ‘Evet, nerede olduğunu size söyleyebiliriz, **ancak sorumlu olmalıyız. Yalan söylemek için veriyi kullanamayız.**’ Bizim için gerçeklik, sayılarda bulunan doğruyla sınırlı kalmak gibi. Ancak bu, resmi bir şekilde kodlarla gerçekleşir.” (KVG 20)

- **Araştırma Metodolojisine Hâkimiyet**

Hesaplamalı Gazetecilik ve Bilimsel Gazetecilik kavramları hali hazırda nicel paradigmanın gazetecilik alanına olan yansıması üzerinden kurulmuştur ve gazeteciler istatistik başta olmak üzere sayısal verilere ilişkin haber değeri taşıyan konuları problem ederek belli bir metodolojik bütünlük içerisinde veriyi habere dönüştürme pratiğini gerçekleştirmekteydi. Veri gazeteciliğine yönelen gazetecilerin bir kısmı da bu geçmiş deneyimlerden ve kendi öykülerinden hareketle nicel araştırma metodolojisiyle bir şekilde alakadar olmuş kişilerdir. Bu nedenle katılımcılardan bazıları özellikle veri analizi ve raporlama kısmında sosyal bilimlerdeki araştırma metodolojisine hâkim olmayı gerekliliklerden birisi olarak ifade ediyor:

“Ayrıca, şu anda yaptığım türden çalışmaları yapmak isteyen bir kişi için **sosyal bilim araştırma tasarımı** anlama yeteneğinin önemli olduğunu düşünüyorum. Bu, formal veya informal olabilir. Araştırma tasarımı konusunda **eğitimli olmak** veya bu beceriyi **doktora tezi gibi bir çalışma** ile edinmek olabilir. Ya da bu tür yaklaşımları **sezgisel olarak anlamak ve öğrenmek de** mümkündür. Ekibimizde, araştırma tasarımı konusunda formal eğitim almış kişilerin yanı sıra almayan kişiler de bulunuyor, ancak **hepsi bu tür çalışmaları yapıyor**. Yani, bir veri gazetecisi olarak, politik çalışmaların yanı sıra **bu tür şeyleri yapmak için zaman harcıyorsunuz.**” (KVG 18)

“Evet, *The Economist* gibi bazı kuruluşların veri gazetecilerini nereden aldıklarını görmek ilginç, onları **genellikle giderek artan bir şekilde bilimsel geçmişlerden işe alıyorlar** gibi görünüyor. Yani, kesinlikle böyle **bir uzmanlık alanı** ve bu tür geleneksel gazetecilik veya gazetecilik mezunu kurslarından veya farklı alanlar dışarıdan alım yapmak, becerilerin geleneksel gazetecilik alanlarında var olmadığını gösterir...” (KVG 21)

- **Sayısal Beceri ve Analitik Düşünce**

Veriye dayalı haberlerin büyük bir kısmı sayısal işlemleri ve dahası istatistiksel çıkarımları içerdiği için veri gazeteciliği pratikleri açısından matematik ve istatistik bilgisine sahip olmak önem arz ediyor. Bu durum sözel bir alan olarak görülen gazeteciliğin aslında sayısal bir noktadan uzak olmadığını da gösteriyor. Zira veri

gazeteciliği yapabilmek için olaylar arasında mantıksal neden-sonuç çıkarımları yapabilmek önem kazanıyor:

*“**Matematik.** Ya da en azından sayılarla arasının iyi olması önceliklerden bir tanesi. Bununla birlikte **istatistik** bilgisi gerekli.” (VG 1)*

*“**İstatistik** bilgisi. Bu çok dikkatli olunması gereken bir konu.” (VG 3)*

*“Diğer bir beceri de **yüzde**ler hakkında **bilgi sahibi** olmak.” (VG 4)*

*“Veriye dair temel kavramlar hakkında biraz daha **sayısal okuryazarlık** gerekli. Mesela yüzde puanı değişikliği ile yüzde değişikliği arasındaki fark gibi şeyleri anlamak gerçekten önemli çünkü haber medyası her zaman iyi bir iş çıkaramaz ve bazen bilimsel çalışmaları ya da sayıları biraz yanıltıcı olabilecek bir şekilde raporlar.” (VG 8)*

*“Evet, en önemlisi, **sayılardan** ve **elektronik tablolardan korkmamak**. Eğer onlarla uğraşırken ezildiğinizi hissetmiyorsanız, o zaman geri kalan zor becerileri işin içinde öğrenebilirsiniz.” (KVG 20)*

• Zaman Yönetimi

Gazetecilik becerileri anlamında son gereklilik ise veri gazetecilerinin zaman yönetimi konusundaki durumu. Şüphesiz profesyonel çalışma hayatı içerisinde neredeyse tüm meslekler için söylenebilecek olan bu durum gazeteciliğin geneli için de geçerli. Bazı veri projelerinin çok büyük boyutlarda olması ve zaman alan bir iş olması nedeniyle gazeteciler bu konuda zaman yönetimi yapmanın da bir gereklilik olduğunu ifade etti:

*“Bazen sadece veri toplamaya daha çok zaman ayırarak, başkalarının daha önce uğraşmaya cesaret edemediği yeni bir şey ortaya çıkarabilirsiniz çünkü bu **zaman alacak bir iştir** ve sizin bu **zaman yönetimini** iyi yapmanız gerekir.” (VG 6)*

*“Bu durum dijital alan için de geçerli; keskin bir haber duyarlılığına sahip olmamız lazım çünkü **dijital bir projeyi tamamlamak 15 dakikanızı alırken**, gazete çalışanlarının bir sonraki günün başlığına karar vermek için tüm günü var.” (KVG 19)*

3.3.2. Teknik Becerilerin Zorunluluğu

Gazeteciliğin dijital merkezli bir hale dönüşmesi bu mesleğin dokusunu ve yapılış biçimini de derinden etkiledi. Geleneksel gazetecilikte haber yapımında ihtiyaç duyulan teknik beceriler iyi fotoğraf çekmek, video kamera kullanmayı bilmek, hızlı not almak vb. gibi şeylerken, dijital gazetecilik bilgisayar ve akıllı cihazlar aracılığıyla

etkin bir şekilde program ve yazılımların kullanımını haber odasına getirdi. Böylece modern gazeteciler için haber yapmak; geleneksel medyanın ihtiyaç duyduğu canlı yayın faaliyeti için büyük prodüksiyon ve insan gücü yerine, tek bir muhabirin akıllı telefonunun karşısına geçip bağlantı kurmasıyla yapılabilir hale geldi. Tüm bunlar yaşanırken okuyucu/izleyici kitlesi de geleneksel kitle iletişim araçlarından yeni medya mecralarına taşınmış oldu. Böylesi bir haber ekosisteminde gazeteciler için haber odasında yer edinmenin ön koşullarından birisi ihtiyaç duyulan herhangi bir birimde teknik becerilerin sağlanması ile mümkün olabilir hale geldi. Yalnızca olaylara haberci gözüyle bakmak ve iyi bir haber takibi yapan gazeteci olmak, bugünün haber medyasında sürdürülebilir bir çalışmayı devam ettirmek açısından tek başına yeterli değil. İşte bu nedenden ötürü haber odalarının gazetecilerden beklentisi onların dijital araçlar konusunda yetkin bir beceri setine sahip olmaları. Bu durum anaakım medya içerisinde faaliyet gösteren kurumların iş ilanlarında uzunca bir süredir yer ediniyor. İşte bu noktada veri gazeteciliği yapmak için ihtiyaç duyulan teknik gereksinimler farklı başlıklar halinde katılımcılar tarafından detaylı bir şekilde ifade edildi.

➤ **Teknik Yaklaşım**

• **Dijital Araçlar Kullanabilme**

Veri gazeteciliğinin 2000’li yıllardaki ilk örnekleri genellikle elektronik tablolarda verilerin düzenlenmesi ve okuyuculara bir haber metni içerisinde tablo şeklinde sunulmasıydı. Doğal afetlerde ölen insan sayısı, ülkedeki aylık ya da yıllık enflasyon oranları, çatışma bölgelerinde imha edilen araç sayısı gibi haber içerisinden sayısal olarak sunulabilecek veriler, özellikle *Microsoft Excel* kullanımıyla basitçe yapılabilen bir çeşit veri gazeteciliği örneklerini oluştuyordu. Bugün veri gazeteciliği için *Microsoft Excel* kullanımının halen daha geçerli ve etkili olduğu katılımcılar tarafından sıklıkla vurgulandı:

“Programlama bilgisi ve özellikle de Excel. Sadece ileri düzeyde Excel kullanabilmek bile veri gazeteciliği, işte çok ciddi bir nokta.” (VG 1)

“Bunun için Excel bilgisine veya en azından temel sayısal becerilere sahip olmanız önemli, böylece bu verilerdeki desenleri bulabilir ve analiz edebilirsiniz. Verileri temizlemek ve ardından analiz yapmak için Excel gibi temel araçları kullanmak her zaman iyidir.” (VG 5)

*“Genel olarak farklı gazetecilerin farklı becerilere ihtiyacı vardır. Örneğin, video becerilerine sahip olmak faydalıdır ve ama beni başkalarına karşı çok daha avantajlı yapmaz. Sadece veri gazeteciliğine yapmak istiyorsanız, o zaman elbette daha **gelişmiş teknik becerilere sahip olmanın** bir avantaj olacağını düşünüyorum. Yani, günlük olarak kullandığım şeyler **Microsoft Excel**, **Google Sheets** ve ardından bazı programlamalar.”* (VG 9)

Alanda sınırlı tecrübesi olan Veri Gazetecilerinin (VG) vermiş oldukları yanıtlar veri gazeteciliği için temel bir öneme sahip olan *Microsoft Excel* kullanımı doğruluyor. Ancak burada dikkat çeken husus *Microsoft Excel* programı veri gazeteciliği yapabilmek için halen daha kullanılabilir olsa da sadece bu program üzerinden ilerlemek modern veri gazeteciliği için yeterli değil. Veri çekme ve görselleştirme konusunda daha ileri düzeyde programlara ihtiyaç duyuluyor. Bu neden Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) konuyu daha derinlemesine bir şekilde aktardılar:

*“Bu alanda dijital öncesini görmüş ve uzun bir süredir dijital teknolojiler ile çalışan birisi olarak söylemeliyim ki en önemli şey **yeni araçlara adaptasyon**. Kimisi bu araçlara bir senede adapte olabilirken kimisi için bu yıllar sürüyor. Dahası tam olarak ileri düzeyde işler çıkaramıyor. Adapte olamayanlar bir şekilde geri plana düşmeye başlıyorlar. Bu **dijital araçlar çoğunlukla teknik araçlar**. Bunları kullanmaktaki eksiklik biraz belki buna sebep oluyor.”* (KVG 16)

*“Yani, daha önce birçok veri gazetecisinin **tamamen elektronik tablolarla** çalışarak gayet iyi olabileceği bir şeydi ama bugün neredeyse **kesin olarak işe aldığımız herkesin elektronik tablolara ek olarak bir script dilinde de rahatça çalışabilmesi** bekleniyor. Yani, **gereksinimler zaman içinde değişiyor** ve **beklediğimiz uzmanlık seviyesi de zamanla değişiyor**. Bugünlerde mesela harita yazılımlarını kullanabiliyorum, bilgisayarlarda çalışabiliyorum ama artık bunu yeteneklerimin bir parçası olarak kabul edemem.”* (KVG 17)

*“Ve bence **çok iyi programlama** bilmek gerekiyor. Veriye hâkim olmalıyız ama burada **sadece Excel demek istemiyorum**. **Sadece Excel kullanan** veri gazetecileriyle tanıştım ve benim yaptığım işi nasıl yapabildiklerini anlamıyorum, yani aynı iş tanımına sahip olsalar bile... Dolayısıyla **bilgisayar becerileri** oldukça önemli. Dijital gazeteciler için çok iyi bilgisayar bilmek gerekmiyor, ancak **veri gazeteciliği için şart**.”* (KVG 19)

*“Kullanabilecekleri **bazı hazır yazılımların** bilgisine sahip olmaları gerekiyor, örneğin Flourish veya Datawrapper gibi. Bu yazılımları kullanarak verilerinden veri tabanı yapabilirler.”* (KVG 22)

• **Yazılım Dillerine Hâkimiyet ve Kod Yazma**

Veri gazetecileri için dijital alanda veriye ulaşmak ve bu verilere ilişkin görselleştirmeler üretmek sıklıkla bilgisayar yazılımları üzerinden gerçekleşiyor. Özellikle internet mecrasında bulunan devasa veri setleri *R* ve *Python* gibi programlar

aracılığıyla yazılan kodlar sayesinde çekilebiliyor ve R Studio ile etkin veri görselleştirmeleri yapıyor. Bu şekilde gazeteciler haberleri daha etkileşimli bir hale getirerek yayınlıyor ve çok katmanlı bir habercilik örneği ortaya çıkıyor:

“Phyton gibi yazılım dillerine hâkim olmak sizi alanda öne çıkartacaktır.” (VG 1)

“Programlama becerilerim iyi düzeyde ama daha da gelişmiş programlama becerilerine sahip olmak oldukça faydalı olurdu. Örneğin, Python gibi kullanabilmek ve web'den veri çekebilmek. Hatta JavaScript öğrenmek gibi... Böylece daha interaktif grafikler oluşturabilirsiniz ve benzeri şeyler yapabilirsiniz. Sanırım bu, özellikle ekibimizin gerçekten ihtiyaç duyduğu şeylerden biri. Örneğin JavaScript kullanabilen, bu tür 3D etkileşimli yoğun grafikler oluşturabilen biri olmak önemlidir.” (VG 9)

“Örneğin ben R programlama dili için bir bilgisayar programı kullanıyorum. R Studio'yu kullanıyorum ve bununla ilişkili birçok programı kullanıyorum.” (KVG 18)

“Ben ana istatistiksel analiz programım olarak neredeyse tamamen R'ı kullanıyorum... Ama programlardan bahsedersek, Python'a biraz el attım, görselleştirme için D3 öğreniyorum ama ekibimdeki diğer veri gazetecisinin ana programlama dili Python. O, D3 ve başka bir JavaScript paketi olan Svelte'i oldukça fazla kullanıyor. Ama benim ana programım R.” (KVG 19)

“Kesinlikle bazıları için kodlama... R veya Python gibi ve işler genellikle daha çok veri görselleştirmesi uzmanları ve veri gazetecileri arasında bölünmüş gibi görünüyor.” (KVG 21)

“Örnek vermek gerekirse, ekibimizin birçoğu farklı yazılımlar kullanıyor ve bazı insanlar diğerlerine göre daha iyi. Farklı seviyeler ve farklı şeyler yapabileceğiniz farklı şeyler var.” (KVG 24)

“Gerçek kıdemli veri gazetecileriyle konuştuğumuzda, formüllerle inanılmaz derecede karmaşık şeyler yaptıklarını görüyoruz. Yani genel olarak tüm beceri düzeyleri arttı diyebilirim, en alt seviyeden en üste kadar. Ve evet, örneğin Python'u veri işleri için oldukça sık kullanıyor. Bu biraz daha yaygın hale geldi belki, geçmişte insanlar kodlama konusunda daha az özgüvenliydi.” (KVG 27)

• Veriyi Toplama ve Analiz Yeteneği

Veri gazeteciliği veri toplama, sınıflandırma, analiz ve görselleştirme gibi işlemlere ayrıldığı için özellikle bir veri gazetecisinden beklenen şey, internet ortamında veri çekebilmek ve eldeki veri setinden anlamlı hikâyeler üretebilmek. Bu hususta Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) haber odasında veri gazeteciliği ekibinde çalışan bir gazetecinin en azından eldeki verileri anlayıp yorum yapabilme yetkinliğine sahip olması gerektiğini ifade ediyor:

*“Tüm bunlarla birlikte veri gazeteciliği ekibimizin tüm üyelerinin bir elektronik tabloda **veri işlemeyi yapabilme becerisine sahip olması** beklenir, ancak bu ekibe katılabilmek için **ön şarttır.**” (KVG 17)*

*“Bu işin merkezinde **veri toplama becerisi** yatıyor.” (KVG 22)*

*“Veriye dayalı haber yapabilmek bence kesinlikle bir avantaj, yani en azından bizim haber odamızda çok değerli. Bu nedenle ikinci kademe programımız var; çünkü bu becerileri yaymak istiyoruz. Eğer bir gazeteciyi kapsayıcı bir işe alsaydım, yani bir şehir editörü olsaydım ve büyük bir gazetede çalışıyor olsaydım, tüm muhabirlerimin **veri becerilerine sahip olmasını** isterdim.” (KVG 26)*

*“Temel noktam bu, **dijital araçları çok yönlü bir şekilde kullanıp verileri habere dönüştürebilmek.**” (KVG 27)*

Veri gazetecilerini diğer sektörlerde çalışan veri analistlerinden ayıran en önemli farklılık, benzer beceri setlerine sahip olsalar bile veriye ticari meta olarak değil haber perspektifinden bakabiliyor olmaları. Dolayısıyla, diğer sektörler duygusuz veriler olarak görülen şey veri gazetecileri tarafından *humanizing data* (verileri insanlaştırmak) kavramı ile açıklanıyor. Böylece büyük ve soyut olan veri setleri, arkasındaki insan hikâyeleri ile birlikte ön plana çıkartılıyor:

*“Veri gazetecilerinin bu tür bir yaklaşımla ortaya çıkma konusunda bir şey var. Haber perspektifinden bakarsak, işlerin nasıl olduğu çok farklı ve biliyorsunuz veri analistlerinin işleri nasıl incelediği gibi değil. Yani, **insan hikâyelerini sayılarda arıyoruz.**” (KVG 23)*

• Veri Görselleştirme

Veri haberlerin çok büyük bir bölümü görselleştirilmiş verilerin sunumu ile gerçekleşiyor. Dağınık ve tek başına bir anlamı olmayan veri setinden elde edilen bulguların analiz edilmesi, ortaya çıkan haberin görselleştirilmesi ile okuyucuya sunuluyor. Dolayısıyla veri görselleştirme işlemi veri gazeteciliğinin en önemli halkalarından bir tanesini oluşturuyor. İşte bu bağlamda gazeteciler için veri görselleştirme becerilerine sahip olmak kritik bir nokta:

*“Verileri **görselleştirmeniz** gerekiyorsa, grafik tasarımcı olmanız gerekmez, çünkü veri gazeteciliği yapan birçok kişiyle konuştuğumda haber odaları genellikle ayrı grafik tasarım ve veri gazeteciliği ekipleri olduğunu söylediler. Veri gazetecileri daha çok anlatmak istedikleri hikâyenin arkasındaki fikre, analize ve araştırmaya odaklanırlar. Bu çalışmaları yaparlar ve bazen **görselleştirmeler** yapabilirler, ancak daha karmaşık grafik tasarım gerektiren durumlarda tasarımcılarla işbirliği yaparlar.” (VG 5)*

“Tüm bunların dışında çalıştığım haber organizasyonumuzda bazı kişiler genel gazetecilik yaparken, biz **görselleştirmeye** de önem veriyoruz.” (KVG 18)

“**Görselleştirme** araçlarını da kullanmayı veya **nasıl görselleştireceğinizi** bilmeyi önemli buluyorum.” (KVG 20)

“Bizim çatımız altındaki veri gazetecilerden **en büyük beklentim** elde ettiği verileri kitlelerine iletmek için **farklı grafik anlayışına** sahip olmalarıdır.” (KVG 22)

“Eğer bir veri gazetecisi belirli **bir veri görselleştirmesi** nasıl oluşturulur gibi bir şey öğrenmek istiyorsa bunu öğrenir, nasıl yapılacağını öğrenir ve ardından **bir grafik üretir.**” (KVG 24)

3.3.3. Eğitimler: Kurum İçi ve Kurum Dışı Süreçler

Haber odalarının veri gazeteciliğine olan yaklaşımları sadece onları istihdam etme şekli üzerinden değil aynı zamanda buna maddi olanakların ayrılması dâhilinde kurum içi eğitimler ve kurum dışındaki eğitim ve organizasyonlara katılımın teşvik edilmesi şeklinde de gerçekleşiyor. Bu konuda BBC’nin bir kamu kurumu olması eğitim giderleri açısından çok da çekimser olmayan bir tablo çizmesini sağlıyor. Aynı zamanda BBC’nin bir eğitim akademisinin de bulunması gazetecilerin başta veri becerileri olmak üzere pek çok farklı alanda eğitim alabilecekleri bir yer haline gelmesine olanak tanıyor. BBC dışında veri gazeteciliği birimi olan diğer ana akım medya içerisinde de bu türden eğitimler veriliyor fakat bunlar veri gazeteciliği ekibine ciddi yatırım yapmış olan kurumlarla sınırlı.

“Evet, BBC bu konuda destek oluyor. Ben video yapmak istiyorum, belgesel yapmak istiyorum, **veri analizi öğrenmek istiyorum** dediğimde buna ilişkin **eğitimleri aldırıyorlar.**” (VG 2)

“BBC kurum olarak bünyesindeki gazeteciler için **kurum içi eğitimler düzenliyor** ve **yeni beceriler öğrenmek isteyen çalışanlarına da destek oluyor.**” (VG 3)

“**Bizim için bir kurs düzenlendi** ama ilginç olan şu ki, kursumuz sırasında organizasyonumuzda işe başlayan pek çok kişi ‘Evet, veri gazeteciliği ile ilgileniyoruz, bunu yapmak istiyoruz’ dedi. Ancak, kursun sonuna gelindiğinde birçok kişi katılımdan vazgeçti, çünkü fark ettik ki eğer anlık projeniz büyük miktarda veri içermiyorsa o zaman bu becerileri öğrenmeye zaman ayırmak oldukça zor. Dolayısıyla, 2,5 saat boyunca kodlama yapıyor, becerilerinizi pekiştiriyorsunuz ama sonra normal projelerinize geri döndüğünüzde yalnızca Bilgi Edinme Hakkı talebi gibi işler yapıyorsanız bir tür bağlantı kopukluğu yaşıyorsunuz. Birçok kişi bu durumu oldukça zor buldu ve katılımdan vazgeçti. Ancak öğrenmemizi destekleme konusunda söyleyebileceğim, **evet, kesinlikle daha fazlasını yapmamızı istiyorlar ve destekliyorlar.**” (VG 4)

“Çalıştığım haber odası **eğitim oturumları** düzenliyor. Bunun için **özel bir ekip** bulunuyor ve bu oturumları gerçekleştirebiliyoruz. Son zamanlarda **yapay zekâ** ve özellikle **ChatGPT** üzerine bir oturum da düzenledik ve yapay zekânın sosyal medyada kullanımı, optimize etme konularında **bilgi alış verişinde** bulunduk. Daha fazla görüntüleme elde etmek ve daha fazla hikâye fikri bulmak gibi konuları ele aldık.” (VG 5)

“Evet **destek sağlanıyor**. Örneğin yeni bir yazılım çıktığından buna ilişkin bir kurs talep ederseniz bu **dikkate alınır** ve **gereken destek sağlanır**.” (KVG 16)

“Evet, **büyük bir eğitim ekibimiz var** ve devam eden öğrenmeyi desteklemek için **ciddi bir bütçemiz** var. Bu tür etkinliklere katılım zorunlu değildir, ancak **teşvik edilir** ve bazen **yöneticiler tarafından önerilebilir...** Bunların yanı sıra **haber odasındaki herkese açık, kapsamlı bir editoryal eğitim programımız** var. Bu, haber odası aritmetiği, elektronik tablo becerileri ve grafik oluşturma aracımız olan Fastcharts'ın kullanımına ilişkin gönüllü eğitimleri içerir. Ayrıca, **tüm mezun stajyerlerimiz ve kariyerinin başındaki diğer bazı gazeteciler**, Paul McClean Lisansüstü Stajyer Programında verilen eğitimin bir parçası olarak bir haftalık **veri eğitim kampına** katılıyor.” (KVG 17)

“Şimdiye kadar herhangi bir kurs veya benzeri bir şeye katılmadık, ancak bazen **içeride biri bize bir şeyler anlatır, öğretir**.” (KVG 18)

“Evet, eğitimler kurum tarafından **teşvik edilir**.” (KVG 21)

“Elbette, **etkili olup olmadığını izliyoruz**, iki şey söyleyebilirim. Öncelikle, etkili olduğunu biliyoruz. Eğitimimizin etkisi konusunda güveniyorum. Birçok yerel haber odası, **yerel gazetecilerini bize eğitim almak için gönderdiler**. BBC Shared Data Unit olarak iş birliği yaptığımız İngiltere genelindeki yerel haber odalarına **veri gazeteciliği eğitimleri düzenliyoruz**. Bu eğitimin ardından, haber odalarının **veri birimleri kurduğunu** gördük. Örneğin, National World, **bizden eğitim almış kişilerden oluşan bir veri birimi kurdu**. Newsquest Media da **aynı şekilde hareket etti**. Arch da eğitim almış bir kişi tarafından yönetilen bir **veri araştırma birimi kurdu**. Yani gazetecilerin eğitim aldıktan sonra geri dönüp haber odalarında **veri gazeteciliği birimleri kurduklarını** biliyoruz.” (KVG 22)

“BBC kurum içinde **çok fazla eğitim düzenliyor**. Sadece, eğitimin ne seviyede olduğuna ve hangi özel eğitimin gerektiğine ve insanların ne yapmaya eğitildiğine bağlı olarak değişiyor, ancak özellikle **veri gazeteciliği eğitimleri düzenli aralıklarla** yapılıyor. Veri gazeteciliği eğitimi **farklı seviyelerde** yapılıyor, bir veri gazetecisi örneğin veri kazıma konusunda daha fazla şey öğrenmek isterse, bu konuda bilgisi olan insanlar var ve bunları öğrenmek ve özellikle eğitim almak için birisinin izlemesi gerekebilir. Bu, bir yazılım parçasıysa veya bir yetenekse veya ne tür bir şeye ihtiyaç varsa ona bağlıdır. Ancak evet, **bunun için kesinlikle alan var**.” (KVG 24)

“BBC’de ilk projemde, yıl 2012 olması lazım, **bir dizi kurs aldım**. Bunlar veri eğitimi, temel erişim eğitimi, verilerle çalışma, kaynakları bulma ve bazı görselleştirme eğitimleriydi. BBC Akademisi için **özgün kurslardı**. BBC birçok kursa sahip olan bir akademi aynı zamanda.” (KVG 25)

Kurum içi eğitimler dışında haber odasında dışında gerçekleşen ve gazetecilerin dijital becerilerini arttırmaya yönelik olarak görülebilecek eğitim, atölye ve sempozyum gibi faaliyetler de haber odaları tarafından finanse edilebiliyor:

*“Ayrıca veri gazeteciliği ile ilgili bazı **kurum dışı eğitimlere katılmama da olanak sağladı** ve bununla ilgili **maddi imkânlar da tanıdı**, çalışma düzenimi bile kurum dışı eğitimlere denk getirirmeden ayarlayabildim.” (VG 1)*

*“Evet, şu anki çalıştığım yerde veri gazeteciliği yaptığımız işlerin ana parçasından birisi olduğu için daha önemli görülebiliyor. Dolayısıyla, herkesin veri konusunda daha iyi olması için **eğitim almaları** tüm kuruluşa fayda sağlıyor. Burada, **veri gazeteciliği konusunda destekleyici** bir yaklaşımımız var ve **ben de bir eğitim sürecinden geçtim**. Şimdi ne kadar süre sürdüğünü hatırlamaya çalışıyorum, yaklaşık üç ay sürmüş olmalı. Oldukça yoğun. Haftada 2 saat, hatta belki 2 buçuk saat çalıştık. 3 ay boyunca, Birmingham Üniversitesi'nde çalışan bir öğretim elemanı ile birlikte. Aynı zamanda gazeteci olan bir kişi ve veri gazeteciliği konusunda ülkede söz sahibi olan bir gazeteci daha vardı.” (VG 4)*

*“Ayrıca, bir konferans gibi bir **etkinlik**, faydalı bir **eğitim** veya **kariyer geliştirme fırsatı** olarak değerlendirilebilecek bir etkinlik varsa, bunun için ayırdığımız belirli bir **eğitim bütçesi** bulunmaktadır ve **çalışanlarımızı finanse ederiz**.” (KVG 17)*

*“**Dil dersleri için** kurumum bana **ödenek sağlıyor**. Bunu dışında **kendimi ve işimi geliştirmek** için bir şeyler yapacağım da kurumum bunu **destekliyor**. Eğer bir konferansa gitmek gibi bir isteğim olursa **talep edebilirim** ve bu **karşılık görür**. **Desteklendiğimi hissediyorum**. Evet, bunun ötesinde bir konuya daha fazla derinlemesine inmek istiyorsam, yani gerçek bir araştırma yapmak gibi, bunu desteklemek için **olanaklar oluşturulduğunu** düşünüyorum.” (KVG 18)*

*“Aynı zamanda genellikle her yıl **eğitim** için bütçelerimiz oluyor. Bazıları özellikle **kod yazmayı öğrenmek** için kullanılıyor.” (KVG 22)*

3.4. Sembolik Sermaye: Prestij, Tanınma ve Hiyerarşi

Gazetecilik sermayesi, toplumsal uzamdaki gazetecilik alanının sembolik sermayesi olarak ifade edilebilir. Bu aynı şekilde akademik sermayenin, akademik alanın sembolik sermayesi olması gibi bir dizi paralellik gösterir. Gazetecilik sermayesi, akran tanınması ve saygı gösterme kavramları ile yakından bir bağlantı içerir ve bu kavramlar toplumsal uzamdaki diğer tüm alanların içerisinde de olagelmış bir mekanizmanın kendisidir. Bu nedenle sembolik sermaye bir şekilde prestij ve tanınmanın sonucunda elde edilen kazanımlardır (Bourdieu, 2005; Willig, 2012; Siapera & Spyridou, 2012).

O halde bir gazetecinin yüksek gazetecilik sermayesine sahip olması, gazetecinin akranları tarafından tanınması ve kendisine saygı duyulması ile gazetecilik

hiyerarşi içerisinde iyi bir konuma sahip olması demektir. Bu nedenle gazetecinin sembolik sermayesi, maddi ve manevi unsurların bütünü ile oluşabilir. Yani, gazetecinin yaptığı bir haberden dolayı ödül alması onu somut bir maddi sembolik sermaye yaparken, meslektaşları tarafından övgüye değer bulunması maddi olmayan yani manevi sembolik sermaye olarak gösterilir (Willig, 2012). Bu nedenle özellikle akran tanınması bir tür motivasyon kaynağı olarak gazeteciler için ciddi bir öneme sahiptir (Kumar, 2018).

3.4.1. Haber Odasında Rekabet ve Mücadele: Alan İçinde Prestij ve Konumlanma

Veri gazeteciliği uygulamaları haber odasının geneline etki eden bir durumu ortaya koyuyor. Araştırmada katılımcı olan veri gazetecilerinin aktarımlarına göre veriye dayalı raporlama yapmak, dijital bir haber odasını için artık “sıra dışı” ya da “niş” olarak görülebilecek bir gazetecilik örneği değil. Gazetecilere göre bu habercilik türü haber odasındaki önemli iş akışı olan bir birim haline gelmiş durumda. Birleşik Krallık’taki ana akım haber medya organizasyonlarının hemen hepsi uzun süredir veri gazetecileri istihdam ediyor ve bu gazeteciler bir ekibe bağlı olarak çalışıyor. Böylece veri gazeteciliği ekipleri haber odasında daha görünür olma durumunda ve bazı kurumlarda haber odasının ana ekibinin önemli bir parçasını oluşturuyor. İşte bu nedenle veri gazeteciliği ekipleri ve burada çalışan veri gazetecileri haber odasında merkezileşen bir konuma yükseliyor:

“Veri, çalışma akışımızın bir parçası olmuş durumda diye düşünüyorum.” (VG 4)

*“Yani bu **değişkenlik veri gazeteciliği** ile çok daha **gün yüzünde bizim haber odamızda**. Yaptığımız ilginç bir şey bulursak, herkesle **paylaşıyoruz** ve bu da **haber odasının geri kalanına destek oluyor**.” (VG 8)*

*“...Örneğin seçimlerde veya şimdi daha başka haberlerde, **farklı muhabirlerin hepsi bize geliyor** ve 'Haberimizi destekleyebilecek verileriniz var mı?' diyorlar. **Yani genel haber gündemine çok daha entegre oluyor**. Bizim genel haber organizasyonumuz için **sanırım çok büyük bir etkisi var** veri gazeteciliğinin. Çünkü birçok hikâyede, az önce bahsettiğim gibi, **muhabirler bize gelir ve hikâyemi destekleyebilecek verilerimiz var mı diye sorarlar** veya üzerinde çalıştığımız konu hakkında bunu yaparlar.” (VG 9)*

*“...Bu süreçle veri **gazeteciliği haber odasında daha ön plana çıktı** ve ayrıca pandemiden bu yana izleyicilerin grafiklere olan ilgisi de arttı. Ve buna bağlı olarak **haber editörleri**, önceden düşündükleri gibi insanların onları iyi anlamayacağını*

düşündükleri konularda **ekranlara ve haberlere grafikler koymaya daha istekli** oldular.” (KVG 20)

“Son yıllarda ne olduğuna dair düşündüğüm kadarıyla, belki 10 yıl önce veri gazeteciliği gibi bir takım olurdu ve içerisinde sadece veri analizi yapabilen sınırlı sayıda gazeteci bulunurdu. Şimdi ise daha çok **özelleşmiş** gibi görünüyor ve veri gazeteciliği takımı artık **sadece üç-dört veri gazetecisi gibi bir şey değil. Haber odalarının** günümüzde bu tür yeni teknolojilerle başa çıkmak için **gereksinim duyduğu beceri setinin bir parçasını veri gazeteciliği ekipleri** ile sağladığını düşünüyorum... Son birkaç yılda kesinlikle daha fazla haber odası, **öncekinden daha fazla veri gazetecisi işe aldı.** Muhtemelen İngiltere'deki haber odalarının veri gazeteciliği için belirli bir standart yöntemi yok, bu yüzden muhtemelen bunlar **birbirinden farklı deneyimlere sahip.**” (KVG 21)

“Çok da uzun olmayan bir zaman önce, veri gazeteciliği **yeni ve heyecan verici** bir şeydi. Artık **yeni bir şey değil. Modern bir haber odasının standart, günlük bir parçası haline geldi.** Etrafımızdaki dünya, **on yıl öncesine göre çok daha veri odaklı** hale geldi ve eğer biz **gazeteciler olarak bu dünyayı analiz etmek ve sorgulamak istiyorsak, bu yeteneğe sahip olmamız gerekiyor.** Bununla birlikte, **her gazetecinin temel veri becerilerini öğrenmesi elbette değerli olsa da, veri gazetecilerinin sahip olduğu daha ileri düzey bilgi kesinlikle bir niş alan.** Bunun yabancı bir dil öğrenmeye benzediğini söylüyorum. Çoğu iş veya haber için buna ihtiyaç duyulmayabilir, ancak size **başka türlü ulaşamayacağınız işleri açacak ve başka türlü bulamayacağınız hikâyeleri bulmanızı** sağlayacaktır.” (KVG 29)

Gazetecilerin de bahsettiği üzere modern veri gazeteciliğinin ortaya çıktığı dönemlerden bugüne yaklaşık 15 yıl geçti ve o süreçte haber odaları için “niş bir faaliyet” olarak görülen bu pratik süreç içerisinde merkezi bir iş haline geldi. Dahası, bazı kurumlarda veri gazeteciliği günlük haberleri şekillendirebilen bir ağırlığa sahip. Bu nedenle veri gazeteciliği alanı gazetecilik içerisinde artık kabul gören ve haber odasının bir parçası olarak yerleşen bir yapıya dönüştü. Uzun süredir veri gazeteciliği ekibi içerisinde yer alan ve bu alanda çalışmalar yapan gazeteciler veri gazeteciliğinin başlangıçtan günümüze haber odalarındaki diğer birimlerle olan rekabetini şöyle değerlendiriyor:

“Ben başladığımda, bu **bir tür çekirdek** göreviydi. Birçok veri gazetecisi, kendi başlarına çalışan biri gibi çalışırlardı ve **kimse ne yaptıklarını ve nasıl katkı sağlayabileceklerini gerçekten anlamazdı.** Yani 2002'de başladığım zaman durum böyleydi. Şimdi diğer haber odalarında çok örnek var. **Bizim sıfır veri gazetecisinden şimdi onlarca ülkede çalışan veri gazetecilerimiz mevcut.** Dürüst olmak gerekirse, muhtemelen ekibimizin boyutunu ikiye katlayabiliriz ve hala daha fazla meşgul olabiliriz. **Yani kesinlikle bir niş değil artık.** Biz uzun zamandır bu noktadayız.” (KVG 26)

“Ben, artık veri gazeteciliğinin **bir niş alan olarak kabul edilemeyeceğini düşünmüyorum.** Biz haber odasındaki **en büyük ekiplerden biriyiz** ve çalışmalarımız gazetenin **günlük haberlerini şekillendiriyor.**” (KVG 28)

Bu durum Birleşik Krallık'ta yalnızca ana akım medya üzerinden gerçekleşmiyor aynı zamanda yerel haberler için de veri gazeteciliği önemli bir işlev görüyor ve yerel haber odalarında da gözle görülür bir etkiye sahip. Özellikle bir kamu kurumu olan *BBC*'nin yerel gazetecilere ücretsiz eğitimler düzenlemesi ve veri gazeteciliği pratiklerini yerel bölgelere taşıma çabası ülke genelinde bilinen ve takip edilen bir uygulama. Yerel haber odaları muhabirlerini veri gazeteciliğini öğrenmeleri için Birmingham'da bulunan *BBC Shared Data Unit*'e yönlendiriyor ve bu şekilde yerel habercilik uygulamalarını güçlendirmeye çalışıyor. *BBC Shared Data Unit*'den KVG 22 bu durumu şöyle özetliyor:

“Bence veri gazeteciliğini benimseyen çoğu yayıncı, veri gazeteciliği takımlarının, analitik takımlarının, adli takımlarının haber üretim sürecine çok erken aşamadan itibaren dâhil edilmesi gerektiğini anlamış durumda. Veri gazetecileri artık planlama toplantılarına ve düzenli üretim toplantılarına katılıyor ve habere ilişkin araştırma sürecinin tamamının bir parçası olabiliyor... Bu nedenle yayıncılar arasında artık veri gazeteciliği uzmanı köşede durup grafikler yapmakla meşgul olan kişi değil. Haber üretiminin en önemli parçası olması gerektiği kabul edildi. Bununla birlikte veri gazeteciliği yerel gazetecilik için önemli katkılar sundu. Bence yerel haber ekosisteminin gerçekten önemli bir parçası.” (KVG 22)

Veri gazeteciliği ekipleri haber odalarında prestij kazanarak rekabet içerisinde öne çıksa da bu yalnızca habercilik türü olarak veri gazeteciliğinin değil aynı zamanda bu alanda çalışan gazetecilerin de bir tür rekabetin parçası olduğunun da göstergesi. Yani son yıllarda yaşanan süreç veri gazeteciliğinin gazetecilik alanı içerisinde bir konum elde ettiğini gösterirken aynı zamanda veri gazetecilerinin kendisi de haber odasında bir rekabete giriyor. Veri gazeteciliği yapabilmek, bu becerilere sahip olabilmek birçok gazetecinin haber odalarında daha benzersiz bir kariyere ulaşacağını işaret etmiş durumda:

“Daha önce bazı veri gazetecilerinin yaptığı işleri takip etmiştim ve çalışmalarını görmüştüm. Ne kadar etkileyici olabileceğini düşündüm. Bu yüzden, bunun benim için iyi bir yol olabileceğini düşündüm.” (VG 5)

“Aynı zamanda İngiltere'de görsel gazetecilik alanında ileri düşünen birkaç yerin bulunması da önemli bir etkeni. Özellikle Londra, bu anlamda önemli bir merkez. Veri gazeteciliği öğrenmenin beni haber odalarında daha benzersiz kılacağını düşündüm...” (VG 6)

“Veriyle ilgisi olmayan haberler de yazabilirim, ancak bu tür haberleri diğer insanların da yazabileceğini düşünüyorum. Ancak haber organizasyonumuzun genelinde, özellikle veri gazeteciliği konusunda benim gibi uzmanlaşan insanların

sayısının sınırlı olduğunu düşünüyorum ve bu da benim farklılığımı ortaya koyuyor.” (KVG 18)

“Kesinlikle haber odasında veri gazetecileri için bir yükselme olduğunu düşünüyorum. En azından kendi haber odamızda, veri gazeteciliği becerileri büyük saygı görüyor.” (KVG 26)

3.4.2. Başarı ve Tanınma: Ödüller, Projeler ve Başarılar

Gazetecilik alanında verilen ödüller, bireysel ya da ekip olarak gazetecilerin bu alanda prestij veya statü üzerinden gelişen sembolik sermaye birikimlerine katkıda bulunuyor. Bu kapsamda hem haber odalarının veri gazeteciliği ekipleri hem de burada çalışan veri gazetecileri kurumsal ve bireysel olarak son yıllarda birçok ödül kazandı. Bu ödüller Yılın Dijital Girişimi, Yılın Veri Gazetecisi, Yılın Uzman Gazetecisi, Wincott Ödülleri ve Royal Statistical Society Ödülleri gibi veri gazeteciliği alanında dünyada ses getiren ödüller. Bu durum, hem gazetenin veri gazeteciliği alanındaki öncülüğüne hem de burada çalışan gazetecilerin etkisine katkıda bulunmaktadır. Meslektaşları tarafından tanınmak ve ödüllendirilmek, onların kendi alanlarında daha iyi pozisyonlara yükselmelerini sağlamaktadır (Singer 2008; Kumar & Haneef, 2018).

Veri gazeteciliği çalışmaları genellikle bir ekip işi olduğu için verilen ödüller bir haber odasındaki veri gazeteciliği ekibinin bazı üyeleri tarafından yapılan haberlere veriliyor. Bu nedenle ödüllendirilen haber odaları alan içerisinde daha çok ön plana çıkıyor ve burada çalışan gazeteciler farklı haber odalarında çalışan meslektaşlarından daha ayırt edilebilir bir görüntü çiziyor. Bu durumda gazetecilerin diğer kurum ve kişilerden ilham alarak yeni projeler geliştirmesine de olanak sağlıyor:

*“Özellikle **Financial Times** gibi yerlere bakarsanız, veri gazeteciliği alanında yeni şeyler yapma konusunda öncü haber odaları var.” (VG 6)*

*“Bazı insanların çok daha köklü ekiplerde olduğunu düşünüyorum. Örneğin **Financial Times** veya **The Guardian** gibi haber odaları bu konuda çok işleyen bir yapıları var gibi, yani uzun zamandır bu ekiplere sahipler. Bu yüzden haber odalarına gömülü durumdalar... Sanırım, haber odası çoğu için bu konu daha yeni bir sürece tekabül ediyor. Evet, daha bilimsel şeyler yapma potansiyeli var ve bazı veri gazeteciliği ekipleri kesinlikle daha fazla sosyal bilim araştırması yapan bir şekilde çalışıyorlar gibi görünüyor. **The Economist**, **Finanacial Times**, **The Gaurdian** gibi kuruluşlar.” (KVG 21)*

*“Yerel düzeyde veri gazeteciliğinin mükemmel uygulayıcıları var, bazılarını eğitim verdik, bazılarını vermedik. Ancak örneğin bazı yayıncılar yıllardır veri gazeteciliğinin öncüsü olmuşlardır. **Reach PLC**'yi düşünüyorum, veri gazeteciliği*

birimi bulunuyor. Bu birim, *son derece iyi çalışmalar üretmiştir* ve biz de Shared Data Unit'i *beş yıl önce kurarken kısmen o girişimden ilham aldık.*" (KVG 22)

"Sanırım, bu değişikliği iyi takip eden haber odaları haber üretimini belli bir oranda değiştirdi. New York Times veya Washington Post gibi örnekleri gördüğümüzde, haber üretimlerinin değiştiği açıktır. Veri ve görsel gazeteciliğin güçlü bir şey olduğunu, okuyucuları çekebileceğinizi ve birçok bu tür hikâyelerin daha uzun ömürlü olduğunu anladıklarında değişti." (KVG 25)

3.5. Gazetecilik Habitusunu Yeniden Düşünmek

3.5.1. Haber Üretim Süreci ve Haber Odasındaki Rutinler

Haber odalarında gazetecilerin birbirleri arasındaki etkileşim mesleğin daha hızlı ve koordineli bir şekilde yapılması için büyük bir önem arz ediyor. Gazeteciliğin sürekli olarak zamanla yarışan bir meslek olması, dijital gazetecilik pratikleri ile daha da rekabet halini alan bir duruma gelmesine neden oldu. Hem haberin anlık ve hızlı olarak servis edilmesi hem de kaliteli haberciliğin yapılması için gazeteciler arasındaki uyum önem arz ediyor. Bununla birlikte veri gazeteciliği son dakika haberler için elverişli bir gazetecilik türü değil. Veriye dayalı haberler genellikle üzerinde zaman harcanması ve daha detaylı bir şekilde işlenmesi gereken haberlerden oluşuyor. Bu nedenle veri gazetecileri arasındaki işbirliği haberin kalitesini arttırmada önemli bir ölçüt haline geliyor.

Haber odalarında veri gazeteciliğinin yerleşik hale gelmesi bu alanda çalışan gazeteciler için haber üretim süreci bağlamında bir takım içgörüler oluşmasını sağlıyor. Gazeteciler için haber üretiminde birincil öncelik diğer alandaki gazetecilere oranla aynı haber konusunu veriye dayalı bir şekilde aktarmak ve burada uzmanlaşmak:

*"Özellikle veri gazeteciliğinde konuyu anlatmada uzmanlaşmış gazeteciler var. Bir özelliği ele alalım, örneğin öğretmen maaşlarıyla ilgili bir haber. Özellikle gazetecilikte, öğretmenlerle konuşmak ve birkaç rakamı içermek gibi bir yaklaşım vardır. Ancak bu tür bir gazetecilikte, her zaman hikâye odaklı bir anlatı tarafından etkilenecektir. Benim düşünceme göre, **veri gazeteciliğinin temelinde, öncelikle bir veri odaklı anlatı vardır.** Yani yazdığımız hikâyelerde her zaman bir **veri odaklı anlatı** bulunur. Ayrıca, birçok haber hikâyesi, bir hikâye veya varsayımsal bir anlatı tarafından yönlendirilir. Bu nedenle, bir yazı için araştırma yaptığımda hangi veri setlerine başlayacağımı düşünüyorum. **Veri setlerini inceliyor, bazı analizler yapıyorum ve bu yazı için istediğim tam sayıyı bulmaya çalışıyorum.** Diğer gazeteciler için ise, öğretmen maaşlarıyla ilgili bir raporu bulup okuyorlar, analiz yapmadan rapordaki sayıların etkili olacağını umuyorlar çünkü kendi analizlerini*

yapmaya zamanları veya sabırları olmayabilir. Dolayısıyla, daha bilimsel olacak çünkü genellikle düşünce kuruluşunun yaptığı analizi kendimiz yaparız ve bu nedenle başka bir gazeteciden o sayıyı daha iyi anlarız.” (KVG 19)

Haber odalarında görüştüğüm gazeteciler, veri gazeteciliği örneklerinin genellikle rakam ve görselleştirmeleri içermesinin bazı durumlarda okuyucuların zihninde kafa karışıklığı yaratabildiğinden ve bu durumu haberi en anlaşılır bir biçimde sunarak aşmak gerektiğinden bahsettiler. Bu nedenle veri gazeteciliği için haber üretim sürecindeki önemli adımlardan birisi de haberi okuyucu için anlamlı hale getirebilmek:

*“Bu gibi konularda **veriyi kişiye uygun hale getirmek** de önemli. Örneğin, veriyi **okuyucuların anlayabileceği şekilde sunmak** için, veri satırlarının tamamını haberin başına koymazdık. Çünkü bu insanları **karıştırır** ve ne demek **istediğinizi anlamaları güçleşir**. Dolayısıyla, bir kuralımız da eğer haberin başına veri ile başlamak gerekiyorsa, sadece anlaşılması kolay bir veri parçası veya iki parça kullanmaktır. Daha sonra habere devam edip daha fazla veri ekleyebilirsiniz.” (VG 4)*

*“Habere sayılar ve tablolar eklemek, insanların bunları daha iyi anlamalarına yardımcı olmaz. Bu, hem gazeteciler hem de genel olarak toplum olarak **veri okuryazarlığımızın olmaması** nedeniyle gerçekleşir. Bu nedenle, **insanlara ne göstereceğinizi ve nasıl göstereceğinizi konusunda akıllı olmanız** gerekiyor. Eğer sadece sayılar ve tablolarla dolu bir haber yazarsanız, **insanlar bunu okumazlar**. Bir veri gazetecisi okuyucunun ne talep ettiğini bilmeli.” (KVG 25)*

Şekil 62. BBC Broadcasting House'daki haber odasından bir görünüm (10.06.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 10.06.2023)

Şekil 63. BBC Broadcasting House'daki haber odasından bir görünüm
(10.06.2023)

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender, Kişisel Arşiv (Londra / 10.06.2023)

Yukarıdaki her iki fotoğraf BBC'nin Londra bulunan ana merkezi Broadcasting House'da çekildi. Gazeteciler, veriye dayalı haberi okuyucular için daha anlaşılır bir hale getirmek adına sıklıkla veri görselleştirmeleri yapıyor. Bu işlem sırasında herhangi bir kafa karışıklığı ya da hata yapmamak için kullanacakları renk yelpazelerini çalıştıkları ofisin duvarlarına asmışlar.

Haberde okuyucu tercihlerinin de değişmesi gazetecilerin yaptıkları haberlerde kullandıkları anlatım stratejilerinin de değişmesine neden oluyor ve yapılan haberler okuyucuların daha net anlaması için gazetecilerin bu konuya zaman ayırıp değerlendirme yapmaları gerekliliğini ortaya koyuyor:

*"...Jenerasyon farkından kaynaklanan bir yaklaşım farkı da var. Hem haber dili anlamında hem de video ve diğer içerik dili anlamında da bunu söyleyebilirim. **O haber dili artık yavaş yavaş değişiyor**, onu atlamamaya çalışıyorum ben de. O geleneksel şeyler, anlatım yöntemi... Bir veri gazetecisi için gerekli olan şeylerin bir tanesi dijital araçlara olan hâkimiyet, **anlatım dili de ikincisi** diyebilirim."* (KVG 16)

*"Telegraph'ın web sitesine 15 yıl önce baktığımızda Telegraph ilk çevrimiçi gazeteydi, şu anki web sitemize baktığımızda her şeyin değiştiğini görüyorsunuz. Bilgiyi sunarken yaratıcı olmanız gerekiyor, aynı zamanda **gerçekten kolay okunabilir olmasını** da sağlamalısınız. Görselleri, sesleri ve videoları sunmanın yaratıcı yollarını düşünmeliyiz, sadece klasik yöntemlere dalmamalıyız. Her gün büyük haberleri analiz edip **'Bunu insanların anlaması için nasıl daha kolay hale getirebiliriz?'** diye uğraşan bir ekibimiz var. Yaratıcılık burada çok önemli. Elbette yaratıcılıkla ilgili yeteneklere sahip olmak faydalı. Çünkü **bir anlamda dijital gazetecilikten veri gazeteciliğine** biraz daha geçiş yapıyoruz gibi. Tüm gazetecilerin **yaratıcı olması** ve **verileri ilgi çekici bir şekilde** sunabilmesi gerekiyor... Dijital gazeteciler başlıkları anında belirlemeli, insanları çekebilecek iyi başlıklar bulmalı; aynı durum veri*

*gazeteciliği için de geçerli. İyi bir haber duyarlılığına sahip olmamız ve rakamların izleyicilerimizin ne istediğine göre değil, özel olarak **bizim hedef kitlemizin neye odaklandığını anlamamız gerekiyor.***” (KVG 19)

Haber odalarının çalışma yapısı, öncelik verilen konular ve başlıklar, yayın çizgisi ve hitap ettiği okuyucu kitlesi gibi unsurlar haber odalarının genel çalışma planı içerisinde önemli bir noktayı oluşturuyor. İşte bu kapsamda haber odası ve gazeteci arasında karşılıklı bir sorumluluk ve beklentilerin ortaya çıkması, veri gazetecilerinin de yapacakları işte neye öncelik vermesi ve hangi becerilerini güncellemesi gerektiği hususunu geçerli kılıyor. Özellikle küçük ölçekli bir haber odasında veri gazeteciliği birimi mevcutsa bu muhtemelen birkaç kişilik mikro bir ekip oluyor ve burada gazeteciden beklenenler ile ana-akım medyadaki bir veri gazeteciliği ekibinin üyesinden beklenen farklılaşıyor. Bununla birlikte veri gazeteciliğindeki haber üretimi ve gazetenin sahip olması gereken yetkinlikler, gazetecinin çalıştığı haber odasının beklentileriyle de uyum sağlamak durumunda:

*“Bu her şeyden önce o **dijital haber odasının sizden ne yapmanızı istediğinize bağlı** olarak değişir. Herkesin sahip olması gereken tek bir yetenek seti yoktur. Tamamen **haber odasının hedeflerine bağlıdır ve o hedeflere göre farklı yetenekler ve farklı beceriler** gerekecektir. Ve bu zaman içinde değişir, değil mi? On yıl önce ne yapmak istiyorduk ve neye ihtiyacımız vardı, şimdi ne yapmak istiyoruz ve neye ihtiyacımız var, **çok farklı.**”* (KVG 17)

*“Sanırım bu oldukça değişkenlik gösteriyor. **Küçük bir haber odasında** çalışıyorsanız, muhtemelen **birçok farklı görevi** yerine getirebilmek için yetenekli olmanız gerekecektir. Görsel seçiminden haberi düzenlemeye kadar birçok şeyi yapabilmeniz gerekebilir. **Daha büyük bir kuruluştaki ise daha fazla uzmanlaşma** imkânınız olabilir.”* (KVG 18)

*“Gerçekten ilginç, çünkü bence son on yıl içinde oldukça değişti. Başladığım dönemden bu yana, 9-10 yıl önce, işte o zamanlar çok fazla bilmeniz gereken bir şey yoktu. **Excel'i** biliyorsanız ve **Data Wrapper** gibi bir şeyde grafik yapabiliyorsanız, genel anlamda bu sizi oldukça ileri götürürdü ve çoğu veri gazeteciliği alanında ilan edilen işler için uygun olmanızı sağlardı. Ancak şimdi gelişti ve eğer **ulusal bir haber odasında çalışmak** istiyorsanız, **çok daha fazla teknik beceri** aranacağını söyleyebilirim.”* (KVG 21)

*“Bence bir veri gazetecisi olarak bir medya kuruluşunda ne kadar fırsatınız olduğu, **şirketin bu alanda çalışmaya gerçekten zaman ve kaynak yatırıp yatırmadığına bağlı** olacaktır. Çünkü harika veri gazetecileriyle çalışmış birçok insan var ve hiçbiri belirli bir ekibin içinde bir proje geliştiremedi. Her seferinde harika bir fikir getirdiklerinde, araştırma gerektiren bu fikri görselleştirmek için zaman ve kaynak gerektiğini söylerlerdi ve bu da bizim için bir şey ifade etmezdi.”* (KVG 25)

Aynı şekilde haber odalarında veri gazetecilerinin birbirleri arasındaki etkileşim hem teknik ve dijital becerilerin geliştirilmesi hem de ilgili projenin hedeflendiği gibi tamamlanması açısından değerli. Veri gazetecilerinin bazıları haber odalarında arta kalan zamanlarının bir kısmında bir araya gelerek dijital becerilerini geliştirmek için çalışmalar yapıyor:

“...Biz de bunu en azından **ekip içerisinde** yapıyoruz. Yani, her ay birkaç gün boyunca yeni bir **beceri** veya yeni bir **teknoloji öğrenmek için bir gün harcamamız gerektiğini** anlıyoruz. Bu, diğer ekiplerden daha çok **işin içinde öğrenme yaptığınız** bir iş. Diğer ekiplerden genellikle muhabir dışarı çıkar ve bilgi ve alanınızı 5-6 yıl boyunca geliştirirsiniz, daha fazla kişiye ulaşabilirsiniz.” (KVG 19)

“Gerçek anlamda kurum içi bir eğitim değil, daha çok belirttiğim QGIS ve Flourish gibi araçları nasıl kullanacaklarını öğrettiğimiz bir eğitim süreci oldu. Bu aynı zamanda veri üretim ekibinin üzerindeki yükü azaltmak için de yapıldı. Örneğin, çok fazla iş grafiği yapıyorduk. Elbette, iş grafiği yapmak birçok sayı ve hikâyemizi anlatmaya yardımcı olan fiyat grafiklerini içerir. İş grafiği yapmakla ilgili olarak, **iş ekibinin tamamına nasıl grafik yapacaklarını öğrettik** ve şimdi kendi grafiklerini kendileri yapıyorlar. Bazen soruları oluyor ve **yardımcı olmamızı istiyorlar**, ancak sorularını yanıtlamak ve kendi grafiklerini yapmalarına yardımcı olmak **bizim için daha hızlı oluyor**. Bazen bazı araştırmalar da yapıyorlar. Bu yüzden bu gerçekten iyi bir gelişme oldu. Eski işimde, haftalık olarak bir saat ayırılırdı ve **takımdaki herkesin bir şeyler öğretmesi** gerekiyordu. Herhangi bir konu olabilirdi, bizimle ilgisi olmayan konular bile olabilirdi ve oldukça farklı konulara odaklanıyordu. Sadece ilginç buldukları bir konuyu tartışmak ve açıklamak istiyorlardı.” (KVG 20)

“Eğitim programımızın bir parçası olarak haftanın sonunda düzenlediğimiz 'eğitmen eğitimi' kursuyla, katılımcılara **haber odalarında eğitim oturumları** düzenleme becerileri kazandırıyoruz. Onları, **bu becerileri haber odalarında yaymaya teşvik ediyoruz**. Belki öğle tatili sırasında **10 dakikalık bir oturum** düzenleyebilirler; meslektaşlarını elektronik tablolar kullanmaya **teşvik edebilir** veya **daha fazlasını** yapabilirler. Ama amacımız, bizimle zaman geçiren kişilerin **bu becerileri endüstriye yaymalarını** sağlamak. Dolayısıyla bu eğitimin etkisinin olduğunu biliyoruz. Ayrıca, **bizimle eğitim aldıktan sonra ürettikleri çalışmaların örneklerini bize gönderen gazeteciler de var**, böylece yerel düzeyde yapılan **veri gazeteciliği örneklerini derliyoruz**... Aynı zamanda eğitim tamamlandığında bir geri bildirim anketi düzenliyoruz ve katılımcılardan bu becerileri **günlük görevlerinde kullanıp kullanmayacaklarını değerlendirmelerini** istiyoruz. Aldığımız geri bildirimlerin büyük bir kısmı, evet şeklinde. Bu **becerileri ileride kullanacaklarını** gösteriyor.” (KVG 22)

“Süreç içerisinde **kendi birimindeki veri ve görsel gazetecilerle düzenli olarak eğitim oturumları** düzenliyoruz. Genellikle uydu görüntüleri, görselleştirme, çevresel verilerle nasıl çalışılacağı gibi konuları ele alıyoruz. Örneğin sel, sıcaklık değişimi vb. konular. Bu şekilde **kendi eğitimimize ve güncelliğimize** dikkat etmeye çalışıyoruz.” (KVG 25)

Veri gazeteciliği pratikleri haber odasının geneline etki eden bir görünüm de çiziyor. Bazı haber odaları veri gazetecilerini çalıştıkları ana ekip dışında farklı ekiplerde (adli, iklim ve çevre, spor vd.) görevlendiriyor ve veri ile çalışmayı haber odasının geneli için etkin olmayı amaçlıyor.

“Veri gazeteciliği çok gelişmekte olan bir alan ve haber odalarındaki ekiplerin yapısı genellikle değişiyor. Örneğin, Financial Times bir dönem veri gazetecilerini diğer haber ekiplerine yerleştirerek veri gazeteciliğini haber odasının diğer bölümlerine dâhil etmeyi denemişti... Aynı şekilde, Office for National Statistics'da (Ulusal İstatistik Ofisi) böyle bir düşünce ortaya çıkmıştı, ancak diğer ekiplerdeki arkadaşlarımızın katılımı olmadan böyle bir uygulamayı hayata geçiremedik.” (VG 6)

“Kökten bir değişim yaptığınızı söylemek biraz abartılı olabilir ama kesinlikle yeni bir vizyon açtığını söyleyebilirim aslında. O verilerin içerisinde çok güzel hikâyeler varmış ve şimdiye kadar sanki güzellikle işlenen yokmuş gibi hissediyorum. Önceden gazetelerin ekonomi sayfaları sadece o işten anlayan insanların okuyabileceği tablolar vs. gibi bir yerdeydi. Ama veri gazeteciliği artık çeşitlendi. Her sayfanın içerisine, bu ekonomi de siyaset de olabilir, spor da olabilir. Her yerin içerisinde bu veri gazeteciliği girmeye başlıyor ve dolayısıyla siz kitlenizi genişletiyorsunuz. Artık daha fazla kişiye ulaşabiliyorsunuz, daha farklı içerikler üretebiliyorsunuz ya da tersine gazetecilik yapabiliyorsunuz.” (KVG 16)

“İnsanların yeni beceriler öğrenmek için görevleri yerine getirmeleri de gerekir ve bu aynı zamanda onların ilgili görevlere odaklanabilmeleri için yeterli alanın oluşturulması da önemlidir. Eğer bu tür bir ekip sürekli olarak maksimum kapasiteyle çalışıyor ve herkes sadece taleplerle başa çıkmaya çalışıyorsa, yeni teknik beceriler öğrenmek için herhangi bir zaman veya alan kalmaz ve ekip durağanlaşabilir. Dolayısıyla, sürekli eğitime imkân vermek için yeterli erişim kapasitesi oluşturmak, yaptığımız iş için hayati öneme sahiptir.” (KVG 17)

3.5.2. Habitus’un Sürekli Dönüşümü: Bireysel ve Kurumsal Adaptasyon

Gazetecilik habitusu, gazetecilik alanını anlamayı ve bu alanın kurallarını ustaca yönetebilmeyi içerir. Ancak fail olarak gazeteci, alanı farklı pozisyonlardan okuyabilir ve burada ortaya çıkan farklı eğilimler, gazetecinin farklı biçimlerde süreci yönetme yollarına işaret eder. Gazeteciler, alan içerisinde kendilerini belli noktalarda konumlandırabilirler ve hemen her zaman çevrelerindeki sosyal yapılar içinde hareket etmeye çalışırlar. Buradan hareketle gazetecilik alanı içinde failerin farklı pozisyonlarda var olduğunu ve gazeteciliğin özerkliğinin buna bağlı olacağı düşünülebilir. Aynı şekilde gazetecilik habitusu, bir oyun alanı olarak ifade edildiğinde haber oyununu oynama konusunda belirli bir yol çizen oyuncunun (failin)

yani gazetecinin, oyunda kendisini konumlandırmak adına “oyuna dair içkin bir sezgisidir” (Schultz, 2007; Willig 2012).

Veri gazeteciliğine ilgi duyan ve bu alana geçen gazeteciler için aslında süreç gazetecilik habitusundan bağımsız bir şekilde gerçekleşmiyor. Veri gazeteciliği alanında kariyer yapan gazeteciler için dijital araçlarla iç içe olmak bir tür gereklilik ve veri gazetecileri hali hazırda bu becerilere bir şekilde sahip olan kişiler. Gazetecilik mesleğine ilişkin dijitalleşmenin rekabetçi yapısı haber odalarını bu sürece adapte olmaya zorlarken aynı zamanda gazetecilerin kendisini de buna yöneltiyor. Bu durum gazetecilerin haber odasındaki farklı birimlerle iş birliği yapmasını teşvik ediyor. Bununla birlikte alan içerisindeki rekabeti yönetebilmek gazetecilik habitusunun bir tür göstergesi olarak karşılık buluyor çünkü haber odası içerisinde farklı birimlerle iş birliği içerisinde olmak bu rekabeti sürdürebilmenin de bir göstergesi. Dolayısıyla veri gazetecileri hem yaptıkları işin doğasına uyum sağlamaya çalışıyor hem de haber odasının bir parçası olarak gelecekteki süreçlere hazırlıklı olmayı amaçlıyor:

“Yani haber odasındaki sadece veri gazeteciliği ekibinde yer alanların dışında bu alana benim gibi katkı sunanlar da var. Ben bir yandan dünya servisi için haber yazarken ihtiyaç halinde veri ekibinin içinde de yer alıyorum ve projeye katkı sunuyorum. Mesela şu an seçimlerle ilgili bir haber projemiz var ve buradaki verileri anlamlı bir hale getirmeye çalışıyorum. Ben de veri ekibinin bir parçasıyım açıkçası.” (VG 1)

“Veri ekiplerinin dışındaki özellikle genç gazeteciler arasında ve teknolojiyle daha rahat olan gazeteciler arasında da veri gazeteciliği yöntemleri benimseniyor. Yani, bu alanın içinde her türlü yaklaşım ve tutum olabiliyor.” (VG 6)

“Eğer bir haber odasında her şey yolunda gidiyorsa ve iyi bir şekilde finanse edilmişse, veri gazetecilerinin ilerlemeleri ve ek bir beceri kazanmaları için kullanılabilir. Ayrıca bu finans temelli bir yayın için elzemdir çünkü finansal bir yayın olduğunda her zaman veri gazetecilere ihtiyaç olacaktır. Ancak bu diğer gazetecilik türlerinde de geçerli olmaya başladı. Çünkü birçok veri gazetecisi görüyorum, kariyerlerine veri gazetecisi olarak başlamadılar. Birkaç yıl sonra belki de haber odalarının beklentisi gazeteciler tümü için veri becerilerine hâkim olmak olacak. Her ne kadar gazetecilikte yaptığınız işe göre değişse de sanırım temelde her gazetecinin elektronik tabloları anlaması gerektiğini ve bununla ne yapabileceklerini bilmelerinin gerekli olacağını düşünüyorum.” (VG 7)

“Örneğin, bu hafta gibi... Pazartesi veya Salı günü, hangi gün olduğunu tam hatırlamıyorum, ben ve ekip arkadaşım okullardaki bir süreç hakkında veri çalışması yaptık. Ertesi gün, kendi haberime yönelik olmayan, canlı blog gibi diğer gazetecilere destek vermek amacıyla araştırma ve grafikler yaptım. Ve bugün hapishane kaçıışı ile ilgili çalışıyorum. Hapishane istatistiklerine bakıyorum.” (VG 8)

*“Bu konuda umutluyum ve ne yapabileceğimiz konusunda **çok fazla katılım** olduğunu düşünüyorum, özellikle bu kurumda yaptığımız işlerle ilgili olarak. Bence **bizim yapabileceklerimizi kavramak ve şekillendirmek, sunduğumuz şeylerin neden yapılması gerektiğini kanıtlamak ve önerilerimizin değerli olduğunu göstermek bizim sorumluluğumuzda.** Sanırım bu alana girmek isteyen daha fazla kişi var ve devamında nasıl gelişeceğini görmek ilginç olacak.” (KVG 38)*

Veri gazetecilerinin sahip olduğu habitus aynı zamanda veri gazetecilerinin teknik becerilerle birlikte farklı haber konularında uzmanlaşmaları olarak da yaşanıyor. Ancak bu daha çok büyük ölçekli haber odalarında gerçekleşen bir durum. Buradaki gazeteciler siyaset ya da çevre gibi konularda uzmanlaşarak veri gazeteciliğini daha çok bu haber konularında haber üreterek yapıyorlar. Yani, alanın genelinde bir beceri setine hâkim olarak yapılan ve haber türleri arasında geçişkenlik gösteren veri gazeteciliği, büyük ölçekli haber odalarında konulara göre ayrılmış ve uzmanlaşmış veri gazetecilerin bulunduğu bir alana dönüşüyor. Ancak bu, alanın ekonomik koşulları ile doğrudan bağlantılı bir süreç çünkü bu durum küresel ölçekte habercilik yapan kurumların dışında neredeyse gözlemlenmiyor:

*“Özellikle **daha büyük haber odalarında, konu uzmanlaşması** söz konusu olduğunu görüyoruz. Artık **büyük veri ekipleri** olan bazı haber kuruluşları, **siyaset veri gazeteciliği, hava durumu veri gazeteciliği ve iklim veri gazeteciliği** gibi farklı konularda uzmanlaşmış gazetecilere sahip olabiliyor. **Bu ayrı insanlar, sadece teknik uzmanlığa sahip değil, aynı zamanda bir konuda uzmanlaşmış kişilerdir.** Bunun, çıktının özelleşmesine katkıda bulunmak için gerçekten önemli olduğunu düşünüyorum. **En iyi veri çalışmaları, veri gazetecilerinin sadece bir konu alanına odaklanabildiği zaman ortaya çıkıyor.** Çünkü çoğunlukla veri gazetecileri, haber kuruluşunun tüm çıktısı üzerinde çalışan teknik uzmanlardır, bu da onların gerçekten bir konu alanında uzmanlaşmış kişiler olmadığı anlamına gelir.” (KVG 17)*

*“Veri gazeteciliğinin **diğer haber odalarıyla birleştirilmesi** gerçekleşmesi gereken bir şey ve gelecek beş ila on yıl içinde **diğer masalarda da veri ve görselleştirme ilgilenen uzmanları** görmeyi bekliyorum. Fikirlerin üretildiği süreçte bu konuşmaların **bu yeteneklere sahip insanlarla yapılacağını** düşünüyorum. Yani sadece bir fikre sahip olup bizim ekibe “ne düşünüyorsunuz?” diye sormalarından ziyade **daha entegre bir süreç** olacak ve dünya masasıyla bir arada oturup **onların çıkardığı harika fikirleri alıp hemen işbirliği yapabileceğimizi** düşünüyorum. **Bu düşüncelerin birleşimi doğal bir ilerleme gibi, yani tamamen entegre olacak,** ama yine de merkezi bir ekip olmayı sürdürmek istiyorsunuz ve görsel düşünürlerin bu masalarda gerçekten iş yapabilmeleri için onlara yetki vermeniz gerekir. Bu aynı zamana **ekibin kendini daha merkezi bir yerde hissetmesi için de fırsatlar sunar.** Özellikle **birkaç konuda uzmanlaşan insanlarımız var,** ama farklı ekiplere hareket ederek ve diğer alanları da genişleterek gerçekten bir uzmanlık alanına sahip olma imkânı elde edebilirsiniz.” (KVG 42)*

Veri gazeteciliği alanındaki konulara göre uzmanlaşma eğilimi büyük ölçekli haber odaları için geçerli olan bir süreç olsa da düşük bütçeli ve yerel haber odaları için bile veri gazeteciliğinin ciddi bir karşılık bulması alanın yalnızca ana-akım medya ve orada çalışan gazetecilerden ibaret olmadığını gösteriyor. KVG 41'e göre çok sayıda dijital aracın mevcut olması özellikle alana yeni girecek olan gazeteciler için bir avantaj. Dijital araçları etkin bir şekilde kullanabilmek, sınırlı olanaklara sahip olunsu bile dikkate değer haber projeleri üretilebiliyor:

“Gözlemlediğim kadarıyla, zaman geçtikçe özellikle yerel haber odalarının veri gazeteciliğine daha fazla ilgi göstermeye başladığını görmek gerçekten heyecan verici oldu. Son zamanlara kadar, özellikle görsel gazetecilik için, kullanılabilir araçlar ve teknolojiler çok daha sınırlıydı. Şimdi ise pek çok dijital araç mevcut ve bunlar alana yeni girenler için değerli bir avantaj. Sınırlı kaynaklara sahip haber odaları bile, artık büyük görsel projeleri gerçekleştirebiliyorlar. Bu yüzden yerel haber odaları, veri gazeteciliği için gerçekten ilgi çekici bir alan haline geldi.” (KVG 41)

Habitusu ilişkin bir diğer belirleyici husus ise gazetecilerin sektördeki gelişmelere uygun bir şekilde hareket edebilmesi ve alanda yaşanacak olası değişimlere ilişkin hazırlıklı olabilmeleridir. Gazeteciliğin küresel olarak bir kriz halini aldığı ve küçülmeye gittiği dönemlerde veri gazeteciliğine başlayan KVG 26, veri gazeteciliği yaparak geçirdiği 15 yıla ilişkin deneyimini şu şekilde ifade ediyor:

“Bir işe ilk başladığınızda yeni şeyler öğrenirsiniz. Dallas Morning News'te çalıştığınızda, yani 2008'de başladığınızda sadece bir tane editör bunlarla ilgileniyordu. O da şu şekildeydi ‘Git, biraz o sayı işlerini yap’. Bilirsiniz, gerçekten küçümseyici bir tavır. Ve diğer muhabirlerin dediğini hatırlıyorum: ‘Ohh, sen veri gazeteciliği mi yapıyorsun?’. Aradan geçen bunca zaman sonra şimdi nerede olduğuma bakın, değil mi? Bu insanlar işsiz kaldı ve veri gazeteciliği ile alay eden kişilerin bir kısmı açıkça bunu yaşadı. Evet, bu beceriler hakkında umduğunuzdan daha fazla. Kent muhabiri olan birini işe alırken, bir kentin editörü olarak tüm muhabirlerimin veri becerilerine sahip olmasını isterim. Bu gerçekten haber kapsayıcılığınızı yükseltir ve daha iyi bir ürün yani haber çıkarır ve daha iyi kamu hizmeti gazeteciliği yaparsınız.” (KVG 26)

Gazetecinin alan içerisinde edindiği deneyimler, beceriler, eğilimler, bakış açıları, alışkanlıkları ve davranışları onun habitusunu belirlemede etkin rol oynar. Gazetecilik sermayesi ve habitusu gazetecinin haber odasından nasıl konumlandığını da bir şekilde gösterebilir. Bu nedenle failin kendini nerede gördüğü ve hangi noktalarda gelişime açık olduğunu saptaması habitusunun rolü üzerinden okunabilir.

Veri gazetecilerinin öz-değerlendirmeler yapmaları, sahip oldukları iş konusunda kendilerini nerede gördüklerini anlamak açısından önemlidir. Bu nedenle hem gazeteciliğe ilişkin uzmanlık algılarını hem de teknik yeterliliklerine dair düşündüklerini öğrenmek istedim. Edindiğim sonuçlar veri gazetecilerinin belli bir noktaya kadar sahip oldukları hem gazetecilikteki uzmanlık algılarını hem de teknik yeterliliklerini geliştirmek istediklerini açıkça gösteriyordu.

Ayrıca her iki gruptan gazeteciler mesleki becerilerini geliştirmeye ilişkin bir gereksinim duyuyor. Gazetecilik alanında da giderek rekabetçi bir yere gelmesi ve veri gazeteciliği alanının sürekli olarak yeni dijital araçları kabul etmesiyle birlikte alandaki gazeteciler için mesleki becerilerini geliştirmek bir tür zorunluluk, ancak bu gazetecilerin bunu yapmaya ilişkin motivasyonları son derece bireysel ölçütlere göre değişebiliyor.

“Genel gazeteciliğe dair bilgi ve tecrübemi yeterli görüyorum ancak veri gazeteciliğine ilişkin daha yolun çok başında olduğumu hissediyorum.” (VG 1)

“Çabalıyorum ama ne kadar başarılıyım bilmiyorum.” (VG 2)

“Açıkçası 40 yaşına yeni girdim ve 40 yaşında her şeyin çok gerisinde kalmış gibi hissediyorum. Sosyal medyaya ilişkin pek çok platform hoşlandığım bir alan değil. Dijital gazetecilik için ise vazgeçilmez bir alan ve her sosyal medya platformuna özel okuyucu tipi ile karşı karşıya kalabiliyoruz. Buna yetişebilmek bile benim için zaman alıcı olurken özellikle dijital veri araçlarını kullanmayı öğrenmek ise çok zamanımı alıyor. Günlük haber rutinleri ile uğraşırken bunlara zaman ayırmak zor oluyor ve bir şekilde diğer veri gazetecilerinin gerisinde kalabiliyorsun.” (VG 3)

“Birçok şeyin takipçisi olmak ve diğer insanların neler yaptığını takip etmem gerekiyormuş gibi düşünüyorum.” (VG 6)

“Ayrıca akademik makaleler de okuyorum çünkü yeniliklerin birçoğu orada gerçekleşiyor. Araştırma bağlantıları var ve bu bağlantıları kullanarak dünyadaki yenilikleri takip etmeye çalışıyorum. Ayrıca birçok şirketle iletişim halindeyim, veri analiziyle ilgili deneyimlerini paylaşıyoruz ve bir şeyler öğreniyorum.” (KVG 18)

“Dijital determinizm açısından, dijitalleşmenin ön saflarında veri kavramı hep oldu. Her zaman veri gazetecileri ve sayılarla uğraşan insanlar oldu. Özellikle veri konusunu önceliklendiriyoruz. Bu yüzden her zaman bu işin ön saflarında olmaya çalıştım. Yani, haber odası içerisinde de insanlar tarafından bilgisayar meraklısı olarak görülüyorum.” (KVG 19)

Veri gazetecileri bu alana dâhil oldukların hali hazırda genel gazetecilik bilgisine ve özelliklerine sahip kişiler ancak veri ile haber yapabilme noktasında daha çok gelişime ihtiyaç duydukları şey gazetecilik içgörüsünden ziyade veri gazeteciliği

teknikinde ustalaşmak. Çünkü veriye haberci gözüyle bakabilseler de haberi etkili bir şekilde yapmak için belli bir oranda teknik becerilere de sahip olmaları gerekiyor. Bu durum veri gazeteciliği alanında olanlar için güncel bir öğrenme motivasyonu sağlıyor:

*“Bir süredir **kodlama dilleri öğreniyorum** ve **onun faydalarını** görmeye başlıyorum. Ama bir uzman veri gazetecisi miyim? Kesinlikle hayır. Hala daha **başlangıç seviyesinde** kullanabiliyorum. Bir süredir böyle şey dijital araçlar kullanıyorum ve **daha çok gelişmek istiyorum.**” (VG 1)*

*“Bu alanda devam edebilmek için işe girmeniz ya da bu alana yönelmeniz yetmiyor, kendimizi geliştirmeniz gerekiyor. Dolayısıyla **haber odasına gelen her yeni teknolojiye bir şekilde adapte olabilmemiz gerekiyor.** Ben baya meraklı biriyim ve merakla yaşıyorum neredeyse... Hani dünden daha az şey biliyorsam o gün uyumak beni biraz rahatsız eder. Uyurum genelde ama çok basit bir şey bile olsa yeni bir şey öğrenmeye çalışırım. Benim durumum belki de çok kişisel, bilmiyorum. Ancak **mesleğime yönelik şeyleri öğrenmek beni bu anlamda motive ediyor.**” (KVG 16)*

Bununla birlikte veri gazeteciliği ekosistemi içerisindeki kurumlar arası rekabet, gazetecilerin diğer haber odalarında üretilen haberleri de takip etmesini gerekli kılıyor. Gazeteciler teknik yeterlilik konusunda bir yandan güncel kalmaya çalışırken diğer yandan mevcut becerilerini geliştirmeyi de hedefliyor, çünkü bu durum alanın kurallarının giderek içselleşerek bir norm haline gelmesini içeriyor. Bu süreç gazeteciler için elbette kısa bir zaman dilimi içerisinde değil uzun süreli bir şekilde yaşanıyor ancak gazeteciler arasındaki veri habitusunun farklılığı burada daha çok görünür oluyor. Bir veri gazetecisi kodlama ve programlama bilgisi olmadan genel gazetecilik alanından buraya geçiş yaptığında yaşadığı motivasyon ve deneyimler ile bilgisayar bilimleri alanından veri gazeteciliği alanına geçen başka bir gazetecinin yaşadığı süreçler çok da benzer gözüküyor:

*“Sanırım yeterince güncel kalıyorum, ancak her alanda olduğu gibi tüm **detaylara hâkim olmak zor olabilir.** Zamanımı çok dikkatli kullanmaya çalışıyorum. Örneğin, yakın zamanda tamamen yeni bir kültür yönetimi başlattık ve bu sürece hiç dâhil olmadım çünkü zamanımı kaybetmek hissine kapıldığım bir konuydu. Bu gibi konularda her detayı takip etmiyorum, sadece değişim olduğunu kabul ediyorum. Ancak öte yandan, özellikle iyi bir **gelişim süreci için elimden geleni yapıyorum.** Hem kendi kuruluşumuzda hem de diğer organizasyonlarda neler olduğunu okuyorum. Haberleri çok fazla takip etmiyorum, ancak muhtemelen çoğu insandan daha fazla okuyorum. Aradığım şey genel olarak bilgidir çünkü dünyayı anlamak istiyor ve bu anlayışa dayanan hikâyeler yazmak istiyorum. Bununla birlikte, **veri toplama, analiz etme ve sunma konularında yeni yaklaşımlar arıyorum. Sunumlar için, dijital olarak 3D modelleme gibi rakiplerimizin yaptıklarına bakıyorum.**” (KVG 18)*

“Güncel kalmak oldukça kolay, sorun veri gazetecisinin beceri setini güncel tutup tutamayacağı ise farklı. Ne ben ne de ekip arkadaşım programlama eğitimi almış kişiler değiliz. İşte bu gelişen becerilerle ilgili olarak sanırım bazı insanlar daha çok bilgisayar bilimi geçmişinden gelmişler çünkü gazetecilikte bu değişimi biraz daha fazla gördüm. Ama genel olarak, neler olduğunu oldukça güncel bir şekilde takip ediyoruz ve bulunduğumuz takımda çok şey bize ulaşıyor ve görsel dijital ekiplerle birlikte hareket ediyoruz. Genel olarak, güncel gelişmeleri oldukça yakından takip ediyoruz ve takım içinde bulunduğumuz ve görsel dijital ekiplerle birlikte çalıştığımız için sürekli olarak bilgilendiriliyoruz ve onlarla birlikte sosyal etkinliklere katılıyoruz, yani güncel kalmak oldukça kolay, becerileri geliştirmek ise zaman alıyor.” (KVG 19)

Haber odasında karşılık bulan veri habitusu aynı zamanda gazetecilerin yaptıkları işin farkındalığı, beklentiler ve ekip çalışmasına yönelik de bir takım değişiklikleri görmelerine olanak sağlıyor. Uzun bir süredir veri gazeteciliği ekibinde bulunan ve yöneticilik tecrübesi olan KVG 17’nin anlatımı bu durumu şöyle açıklıyor:

“İşimin bir parçası olarak dijitalleşme sürecini takip etmeye gayret ediyorum. Odaklandığım konular genellikle haber odasının kenarlarında yer alan ve henüz tam olarak ana çalışma yöntemimize entegre etmediğimiz konulardır. Takımımızın misyonunun bir parçası olarak, daha önce denenmemiş ve rutin olarak içerik yönetim sistemimizin bir parçası olarak yapılamayan şeyleri denemek, özel olarak kodla veya ek yazılım ve araçlar kullanarak yapılandırılması gereken şeyleri keşfetmek ve prototipleme yapmaktır. Son yıllarda, ekibimizin yaptığı şeylerin, rutin olarak hikayelerimizi oluşturduğumuz şekle entegre edilebilen şeylere dönüştüğünü görebilirsiniz. Örneğin, Financial Times’da sıklıkla göreceğiniz, resimler arasında kaydırma geçişleri olan bileşenler, daha önce yalnızca interaktif grafiklerimiz için özel olarak inşa edilen sayfalarda mümkündü. Bu tür geçişler o kadar sık kullanılan bir öge haline geldi ki FT, bu özelliği çekirdek sistemlerimize entegre etmek için gerekli yatırımı yaptı. Artık herhangi biri bunları yapabilir. Yeni trendleri ve yeni iş yapma yöntemlerini takip etmek, ekibimizin ve görsel veri gazeteciliğinin sürekli olarak hedeflediği bir parçadır. Örneğin, yıllardır üzerine çalıştığımız yaptığımız ve her seferinde kod yazmamız gereken interaktif haritalar, şimdi çekirdek içerik yönetim sistemlerimize entegre edildi, böylece daha kolay yapılıyor ve minimal eğitimle birçok gazeteci de yapabiliyor. Dolayısıyla, ekibimin teknik olarak mümkün hale gelmesiyle yeni şeyler deneme odaklı çalışmalarımızın, kuruluşun genel gelişimine yol açtığı birçok örnek vardır. Kısacası, evet, benim ve etrafımdaki insanların dijitalleşme süreciyle yeterince başa çıktığını düşünüyorum... Ayrıca, işimizin belirli bir alanının o kadar özelleştğini fark ettiğimizde, farklı roller ve işler oluşturarak bölümlere ayrılmamız da gerçekleşir. Örneğin, birkaç yıl önce, veri odaklı etkileşimli grafikler ve görsel hikayeler gibi interaktif haberleri yapan bir ekip olarak çalışıyorduk ve bunların aslında oldukça farklı beceriler olduğunu fark ettik. Bu iki şeyi aynı ekip olarak yapmaya çalışmak anlamsızdı. Dijital dönüşümün gereklilikleriyle uyum sağlamak, ekiplerin farklı becerilere odaklanmasını gerektirebilir. Örneğin, veri odaklı konulara odaklanan bir ekip ile ön uç tasarımı üzerine yoğunlaşan bir grup arasında farklı yeteneklere ihtiyaç duyulabilir. Bu şekilde daha fazla odaklanma sağlanabilir ve o alandaki değişikliklere daha ayrıntılı bir dikkat gösterilebilir. Aynı şekilde, podcast örneğini verebilirim. Birkaç yıl önce podcastler ekibimizin işinin bir parçasıydı çünkü başka bir yerde yer almayan bir dijital içerikti. Bugün ise bu durum absürt görünüyor çünkü podcastler, dijital ses

gazeteciliğinde meydana gelen teknolojik ve iş değişikliklerine odaklanan başka bir ekibe ait gibi görünüyor. Bu şekilde farklı yetenekleri öğrenen farklı insanlara ihtiyaç duyulur ve bu alanlar uzmanlık gerektiren alanlara dönüşür.” (KVG 17)

Veri gazeteciliğine ilişkin yaşanan deneyimler bir yandan gazetecilerin buna hazırlıklı hale gelmelerini zorunlu tutarken diğer bir yandan haber odalarının kendisini de bu eğilim parçası yapmış durumda. Bu süreci önceden gören ve proaktif bir şekilde kendini hazırlayan gazeteciler, veri odaklı yaşanan değişimlere hızlı bir şekilde ayak uyduruyor ve veri ekibinin bir parçası olabiliyor. İşte bu nedenle veri habitusu, gazetecilik habitusu içerisinde bir alt habitus olarak değer kazanıyor. Gazeteciler hem değişen oyun kurallarını görebiliyor hem de buna bir şekilde uyum sağlıyor.

3.5.3. Veri Gazeteciliğine Yönelmek: Neden ve Nasıl?

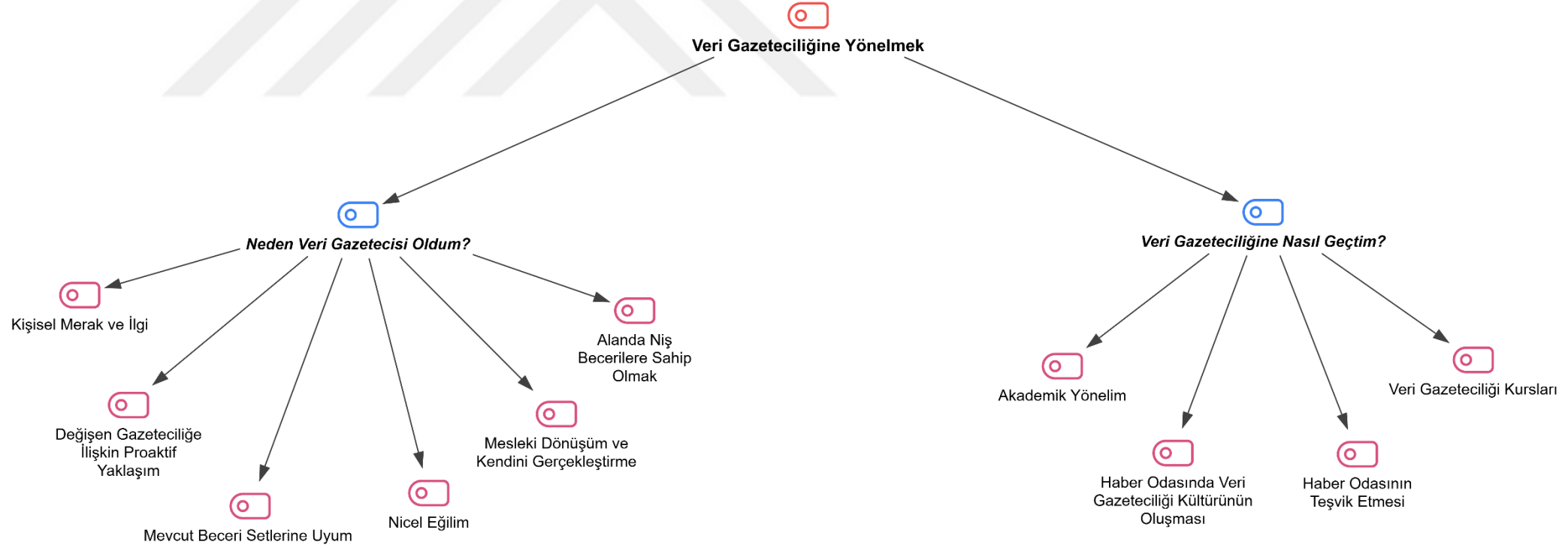
Her kişinin içinde bulunduğu bir öykü vardır. Her bir gazeteci için de neden bu mesleği yaptığına ilişkin bir ya da daha fazla cevap bulunabilir. Gazetecilik alanındaki yeni teknoloji tabanlı değişimler, bu alandaki gazeteciler için de belli başlı bazı yeniliklere adapte olmak zorunluluğunu kuşkusuz ortaya koyuyor. Bugün internet gazeteciliğinden ya da mobil gazetecilikten bahsetmeden, gazeteciliğe dair bir cümle kurmak neredeyse imkânsızdır. Haber odaları dijital dönüşüme ayak uydurmaya çalışırken aynı zamanda veri gazeteciliği uygulamalarının giderek yaygınlaşması başta ana-akım haber medyası olmak üzere birçok medya kuruluşunun dikkatini çekmiş bir vaziyete büründü. Dahası, medya sektörüne gazeteci kazandırmayı amaçlayan Batılı üniversiteler, gazetecilik bölümlerindeki ders müfredatlarına veri gazeteciliğini bir ders olarak uzun süredir eklemiş durumda (Kashyap & Bhaskaran, 2020).

İşte bu noktada veri gazeteciliği alanında çalışan gazetecilerin neden ve nasıl bu alana dâhil oldukları, veri gazeteciliği epistemolojisini anlamak için önemli bir hat çiziyor. Bu durum aynı zamanda Veri Gazetecileri (VG) ve Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) için benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarıyor ve alana geçişteki süreci daha bütüncül bir şekilde görmemize olanak sağlıyor.

Alana yeni gelen Veri Gazetecileri (VG) için neden sorusunun cevabı daha çok “kişisel merak/ilgi” başlığı altında toplanıyordu. Gazetecilerin mesleğe başladıktan kısa bir süre sonra gazeteciliğin alt disiplinlerinde uzmanlaşmak istemeleri beklenen bir adımdır. Veriye dayalı bir uzmanlaşma ise dijital gazeteciliğin getirdiği

doğal bir sonuç olarak görülebilir. Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) için bu alana neden ve nasıl geçtiklerine ilişkin bir soruşturma ise daha derinlemesine bir şekilde yürütüldü. Bu durum gazetecilerin konu hakkında ifade ettikleri şeylerin birbirinden daha farklı ve detaylı bir anlatım kurmalarından ötürü gerçekleşti. Hemen hepsi için “veriyle uğraşmak” bir tür ilgi alanı. Dahası, bu gazeteciler arasında daha önce gazetecilik/haber yapma deneyimi hiç olmamış olanlar da mevcut. Bu durum aslında veriyle haşır neşir olan profesyonellerin bir şekilde haberciliğe doğru nasıl adım attıkları hakkında bir bilgi sağlıyor. Çünkü gazeteciliğin tüm alt disiplinleri için geçerli olan ve veri gazeteciliği için de aynı noktadan bakabileceğimiz şey, haber yapmak için öncelikle olaylara bir haberci gözüyle bakabilme ihtiyacı. Ancak söz konusu veri gazeteciliği olunca sadece bu niteliğin yeterli bir unsur olarak gözükmesi mümkün değil. Bununla birlikte veriyi toplamak, analiz etmek, görselleştirmek ve onu bir haber haline getirmek yani çeşitli teknik becerilere sahip olmak bir tür zorunluluk. Ancak bu niteliklerin hepsinin bir veri gazetecisinde bulunma ihtimali de oldukça güç. İşte bu pencereden veri gazeteciliği alanına geçişin nedenlerini ve geçiş sürecinin nasıl olduğunu öğrenmeye çalıştım.

Şekil 64. Veri Gazeteciliğine Yönelmek

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender tarafından MAXQDA 24 programı aracılığıyla görselleştirilmiştir.

3.5.3.1. Neden Veri Gazetecisi Oldum?

Bu sorunun cevaplarını aramak için katılımcı gözlemler sırasında pek çok görüşme gerçekleştirdim. Ancak kendi gözlemlerim de bazı noktalarda bu soruyu aydınlatmaya katkı verdi. Gazetecilerin neden bu alana geçtikleri ile ilgili birden fazla nokta mevcut ancak ilk olarak gazetecilerin veriye dayalı raporlama faaliyetlerine karşı duydukları kişisel merak ve ilgi, onların alana geçişlerinde önemli bir rol oynuyor. Görüştüğüm gazetecilerin büyük bir bölümü verilerle ilgilenip haber çıkarmayı diğer türden gazetecilik çalışmalarından daha ilgi çekici olduğunu ifade etti.

Hem bu alana yeni giren Veri Gazetecileri (VG) hem de uzun yıllar alanda tecrübe edinmiş Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) açısından bu işi neden yaptıklarına ilişkin en önemli noktalardan birisi, gazetecilerde bu türden haberlere ilişkin merak ve ilginin varlığıydı. Gazeteciler haber odalarında çalışırken sadece kendi kurumları bünyesinde üretilen haberleri değil farklı haber odalarından çıkan güncel veri haberlerini de ilgiyle takip ediyorlardı. Bu kapsamda görüştüğüm Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) için neden bu alana dâhil oldukları daha da önem kazanıyor. Çünkü gazetecilerin belli bir uzmanlık alanında bulunduktan sonra bu alana geçiş yapmaları ve burada kendilerini ispatlamaları çok da kolay bir maharet değil. Kıdemli Veri Gazetecisi (KVG) olarak kodladığım gazeteciler kendi içerisinde istatistik uzmanı, görsel tasarım uzmanı, veri haberleri editörü, veri uzmanı, veri gazeteciliği mühendisi gibi çeşitli unvanlara ayrılıyor. Hepsi kendini kıdemli veri gazetecisi olarak görüyor ama bunun içerisinde uzmanlaştıkları alt-disiplinler birbirlerine göre farklılıklar gösteriyor. Bu durum aynı zamanda kendi ilgi alanları, mesleki tecrübeleri ve gazetecilik alanı içerisindeki rekabet etme potansiyelleriyle ilgili olarak da değişiklik gösteriyor.

Kişisel merak ve ilgi veri gazeteciliği alanında kariyer yapmak için en önemli unsurlardan birisi olsa da gazetecilerin neden veri gazetecisi oldukları yalnızca bu nedenle açıklanabilecek bir olgu değil. Buna ilişkin pek çok farklı neden daha ortaya çıktı. Görüştüğüm katılımcıların büyük bir kısmı gazeteciliğe hali hazırda dijital odaklı bir şekilde başlamış ve dijitalleşme öncesindeki geleneksel gazeteciliğe ilişkin mesleki tecrübesi olmayan kişilerdi. Bu nedenle dijital alanda ortaya çıkan yeni bir gazetecilik disiplini onların mevcut beceri setlerinin bir kısmıyla uyumlu hale geliyordu. Hali

hazırda kültürel ve sosyal sermayeye sahip olan failler, veri gazeteciliği alanına geçişte çok da zorluk çekmediler. Örneğin uzun yıllardır grafik ve 3D animasyonlar yapan bir gazeteci (KVG 16), veri gazeteciliği alanına geçmenin kendisi adına çok da sancılı bir süreç olmadığını çünkü uzun süredir bazı haberler için etkileşimli veri görselleştirmeleri yaptığını ifade etti. Bu yalnızca KVG 16'nın durumuna özel bir durum değildi. Alanda bulunan gazetecilerin büyük bir kısmı (VG 1, VG 4, VG 6, VG 7, VG 8, VG 9, KVG 17, KVG 18, KVG 19, KVG 20, KVG 21, KVG 22, KVG 23, KVG 24, KVG 25, KVG 26, KVG 27, KVG 28, KVG 29, KVG 30, KVG 38, KVG 42) bu alana geçiş için bir tür hazır bulunuşluk durumuna teknik ve dijital beceri setleri üzerinden sahipti. Dahası dijitalleşmeyle birlikte haber odalarında ortaya çıkan nicel eğilimler ve en geniş ölçekte yaşanan haber ekosistemindeki değişim, gazetecilerin neden veri gazeteciliği alanına yöneliklerini açıklayan bir tabloyu ortaya koyuyordu.

Gazetecilerin bu alana geçmelerinde bir diğer önemli neden ise her geçen gün dijitalleşen medya ekosistemine karşı proaktif bir yaklaşım sergilemeleriyle ilgili. Görüştüğüm gazeteciler ileri düzeyde dijital becerilere sahip olmanın birçok meslek için zorunluluk haline geldiğini ifade ederken aynı zamanda haber odaları için de bu becerilere sahip olan gazetecileri istihdam etmenin en önemli önceliklerden birisi olduğunu belirtti. Ayrıca bu gazeteciler tarafından herhangi bir haber odasındaki mevcut veri gazeteciliği ekibine katılabilmenin bir takım ön koşullarının olduğu - bunlar gazetecinin pozisyonuna ve iş tanımına göre değişse de, temel düzeyde veri işleme ve sınıflandırma ile veri görselleştirme becerilerine sahip olması- ve gazetecilerin haberci bakış açısına ve tecrübesine sahip olmasının yanında dijital araçları etkin bir şekilde kullanabiliyor olmasıyla doğrudan ilişkili olduğu katılımcılar tarafından defalarca vurgulandı. Bu nedenle dijital haber odasında çalışan bir gazeteci için veri kazıma, veri analizi ya da veri görselleştirme becerilerinden biri ya da hepsine sahip olmak, gazeteci için değişen çalışma koşullarında ve medya ekosisteminde güçlü bir yer edinmek anlamına geliyor. Esasında bahsedilen dijital beceriler geleneksel gazetecilik yöntemlerinin bir kısmını içine alsa da mevcut alan koşulları etkin bilgisayar ve dijital araçların kullanımını sürekli önceleyen bir yapıyı oluşturuyor. Dolayısıyla gazeteciler için alanda daha az görülen teknik becerilere sahip olmak, haber odalarında bir tür benzersiz ya da vazgeçilmez çalışan olmak olarak görülüyor. Böyle bir olasılık gazeteciler için veri gazeteciliği alanına geçmenin önemli

nedenlerinden birisi olmuş durumda. Bununla birlikte gazetecilerin yaşadığı mesleki dönüşüm ve veri ile birlikte disiplinler arası haber çalışmalarının daha görünür olması da gazetecilerin bu alanda kariyer yapma nedenleri arasında karşılık buluyor.

Elde ettiğim verilerden hareketle gazetecilerin bu alana geçişteki nedenlerini ortaya çıkarmaya çalıştım. Katılımcılardan aldığım ifadeler toplamda 6 kodun ortaya çıkmasını sağladı. Katılımcıların görüşmelerde en çok tekrar ettiği neden *Kişisel Merak ve İlgi* şeklindeydi. Ancak bununla birlikte *Değişen Gazeteciliğe İlişkin Proaktif Yaklaşım*, *Mevcut Beceri Setlerine Uyum*, *Nicel Eğilim*, *Mesleki Dönüşüm* ve *Kendini Gerçekleştirme* ve *Alanda Niş Becerilere Sahip Olmak* şeklindeki kodlar gazetecilerin neden bu alanda kariyer yaptıklarını ifade eden diğer kodlar olarak anlam kazandı.

➤ *Neden?*

• **Kişisel Merak ve İlgi**

Araştırma kapsamında görüştüğüm gazetecilerin büyük bir kısmı (33) gazetecilik kariyerine direkt olarak veri gazetecisi olarak başlamayan kişilerden oluşuyordu. Dolayısıyla bu kişilerin farklı gazetecilik alanlarından veri gazeteciliğine geçişleri noktasında sundukları bilgiler eleştirel bir muhakeme kurabilmek adına önemliydi. Gazeteciler neden veri gazeteciliğine geçtikleri ya da neden direkt bu alanda kariyer yapmaya başladıklarını daha çok kişisel merak ve ilgileri üzerinden açıkladılar:

*“Bunların hepsi benim **kişisel meraklarım**, yani ben bir kurumun yönlendirmesiyle alanımı ya da meraklılarımı değiştirmiş değilim. Tamamen **kendi meraklarım doğrultusunda** fırsatları kollayan birisiyim ve de veri gazeteciliği bunlardan bir tanesi.”* (VG 1)

*“Keyif alacağım, anlamlı ve faydalı bulacağım haberler yazmaya çalışıyorum. Veri gazeteciliği **doğal bir şekilde** bana uyuyor.”* (KVG 18)

*“Herkes bunu sevmez ve **herkes benim kadar önemli olduğunu düşünmez** ama benim için gerçekten bu, veri gazeteciliğine giriş yoluydu ve dürüst olmak gerekirse grafikleri, veri analizi yapmayı ve büyük veri setlerinden yeni haberler yaratmayı öğrenmeye başladıkça **heyecan verici** buldum. Yani bu konuya **doğal bir şekilde girdim...**”* (KVG 19)

*“Önceden arayış içinde değildim, ancak bu alana **çok fazla ilgi duyuyorum**. İnsanlara belki de anlaması zor olan şeyleri açıklama ve belki de açıkça görünmeyen şeyleri ortaya çıkarma yeteneğini **seviyorum** ve **bunu ilgi çekici** bir şekilde anlatabilmek*

hoşuma gidiyor. Evet, ilginç bir şekilde izleyiciyi etkilemek ve belki de ilgilendikleri bir konu olduğunu söylemeden önce fark etmeyebilecekleri izleyicilere ulaşmak ve onları etkilemek hoşuma gidiyor.” (KVG 24)

“Uzun yıllar görsel gazetecilik geçmişim vardı ve verileri hızlı bir şekilde görsel olarak iletmek, beyinde farklı bir bölgeyi uyarmak gibi bir şey. Yani, hızlıca noktayı veya hikâyenin özünü görsel bir paketle sunarak iletiyi vermek hoşuma gidiyor ve bu beni hep büyülüyor. Ayrıca, hikâyede desenleri bulma, görüntülerde normalde göremeyeceğiniz türden bir şeyleri görmek gibi bir şey. Verileri görsel olarak sunmak, hikâyeyi sadece bir dizi sayıdan daha fazlası haline getiriyor. Görselleştirdiğiniz veriler, genellikle orada saklı olan mesajı aktarıyor. Bazen keşfetmeniz gerekebilir, bazen de değil. Ve sanırım bu yüzden ilgimi çekiyor.” (KVG 40)

“Ben de KVG 40 gibi görsel gazetecilik geçmişimden geliyorum, ancak her zaman veri görselleştirmeye ilgi duydum ve sadece bir grafikte sayfalar dolusu yazabileceğiniz şeyi ifade edebileceğinizi düşünüyorum.” (KVG 41)

• Değişen Gazeteciliğe İlişkin Proaktif Yaklaşım

Veri gazeteciliği alanına geçiş yalnızca gazetecilerin kişisel tercihlerini önceliklendirmesi üzerinden şekillenmiyor aynı zamanda mevcut dijital gazetecilik koşulları ve haber odalarının dijital dönüşüme daha hızlı adapte olan gazetecileri talep etmesi de gazeteciler açısından gözle görünür bir ayrımı ortaya koyuyor. Birçok gazeteci bu alana geçerken değişen habercilik süreçlerine dair daha avantajlı olmayı hedefliyor ve özellikle dijital becerilerini geliştirerek sektörün beklentilerine ayak uydurup iş güvencesi açısından daha korunaklı bir hale gelmek istiyor.

“Yapay zekâ ile beraber yani öyle bambaşka bir yere doğru gidiyor süreç. Ve tüm bunların karşısında ben de geleneksel gazeteciliğin biraz dışına çıkmak istiyorum. Bunlardan bir tanesi de işte veri gazeteciliği. İşte bu alanda da çalışıyorum çünkü gazeteciliğin ve medyanın bu alana doğru kayabileceğine dair bazı fikirlerim var. Ve ben de işte gelecek on yıllar içerisinde buna hazırlıklı olmak istiyorum açıkçası.” (VG 1)

“Biraz kavramlar iç içe geçmiş gibi duruyor aslında. Yani şöyle, Ukrayna-Rusya arasında devam eden savaşa ilişkin bir haber yapmak ister istemez veri gazeteciliğinin de bir parçası. Rusya’nın işgal ettiği alanlar, Ukrayna’nın geri kazandığı alanlar ve itilaflı bölgeler... Bunların hepsinin bir grafik haline getirilmesi ve aynı zamanda 100 yıllık bir geçmişse sahip olan veri görselleştirme kavramı var. Şimdi burada büyük veri kavramını tartışıyor muyuz? Hayır. Habere bir şeyleri görsel olarak vermek her zaman vardı, bunu ilk olarak veri gazeteciliği olarak düşünmezdim aslında. Çünkü her şey veridir. Görsellik neden bu kadar arttı dersin evet insanların haber tüketim şekilleri değişti. Haber bu çizgiye gelince ben de bir şekilde bu alana dâhil olmuş oldum.” (VG 3)

Alandaki bazı Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) uzun süredir veriyle ilgili haber çalışmaları yaptıklarını ve modern veri gazeteciliği örneklerinin görülmeye başladığı dönemde bu alana dâhil olduklarını belirtti. Bu gazeteciler için de sürecin başında çok az sayıda kişinin haber odalarında veri gazeteciliği ile ilgilenmesini kendileri için değişen gazeteciliğe uyum sağlamada bir fırsat olarak nitelendirdiler:

*“Gazeteciliğe başladıktan sonra tam zamanlı bir veri gazetecisi olmak üç yılımı aldı ve halen de veri gazeteciliği yapıyorum. Mesleğe başladığım zamanlar veri gazeteciliğinin **harika bir fikir** olduğunu düşündüm ve o zamanlar bu **pek çok kişinin yapmadığı** bir şeydi... İşte o zamanlar veri gazeteciliğinin başkalarının yapamayacağı haberleri yapmada iyi bir yol olduğunu düşündüm. Zaten sonrasında 2007 yılı civarında veri gazeteciliği ile ilgili işe alımlar başladı. Gazeteler ve haber kuruluşları bir yandan küçülmeye gidiyordu ve işten çıkarmalar yaşıyordu ama **o süreçte bile veri gazetecilerinin işe alındığını görmüştüm**. Ve benim için bu, **iş güvencesi sağlamanın bir yolu** gibiydi.”* (KVG 26)

*“Bu aslında organizasyon genelinde veya medya dünyasında **pek çok kişinin yaptığı bir şey olmadığı için** bununla ilgilenmek **akıllıca** bir yer gibi hissettim ve sonra bu **alandaki devam etmek mantıklı** geldi. Bu gerçekten ilginç bir süreçti. Sanırım başladığım dönemde şanslıydım, çünkü haber odalarında küçük ekiplerin veri gazeteciliği yapmaya başladığı bir dönemdi.”* (KVG 33)

- **Mevcut Beceri Setlerine Uyum**

Gazeteciler için alan geçişteki bir diğer neden ise hali hazırda sahip oldukları beceri setleri ve veri gazeteciliği arasında bir uyumun olmasıydı. Gazetecilerin dijital araçları kullanabilme yeteneği aynı zamanda veri gazeteciliği yapmak için en önemli teknik gereksinim olarak anlam kazanıyor. Bu nedenle elde ettikleri donanımları kullanarak bunları haberlere yansıtabilecekleri bir alan olması veri gazeteciliğine geçişteki bir diğer neden olarak ifade edildi:

*“Benim gazetecilik sektörüne kolay bir şekilde girmemin sebebi galiba doğru zamanda doğru yerde olmamla ilgiliydi. Yaklaşık 15 yıl öncesi haber odalarının dijitalleşmeye yeni başladığı dönemlerdi ve **kullandığım yazılımım programları sayesinde birçok olanak da bana açılmış oldu**.”* (KVG 16)

*“Veri gazeteciliğini tercih etmemin sebebi ise **beceri setimle uyumlu olduğu için tercih ettiğim bir alan** olmasıydı.”* (KVG 18)

*“Sadece **yeteneklerimin bugünkü gazeteciliğe uyarlanabileceğini düşündüm** ve evet, veri ve görsel gazetecilik ekibinin içinde olduğumdan beri veri gazeteciliği konusunda gerçek bir tutku buldum. Bu, görsel gazeteciliğin nasıl yükseltilebileceğini ve benim bunun bir parçası olabileceğim konusunda ilgi duyduğum birçok alanı kapsıyor. Hikâye anlatmaya olan tutkum büyük. Veriyi kullanarak belki de açıkça görünmeyen*

şeyleri keşfetmeye olan ilgim büyük. Evet, veri gazeteciliği benim yolculuğumun içine giren bir yol oldu.” (KVG 24)

“...Orada gazetecilik yaparak günde iki veya üç haber yazabiliyordum. Yazmayı gerçekten seviyordum. Ancak haber yazmanın dışında aynı zamanda bilgisayar becerilerim olduğu için veri gazeteciliğine yöneldim.” (KVG 32)

• Nicel Eğilim

Gazetecilerin bu alana geçişlerindeki bir diğer neden ise dijital gazetecilik alanına bazı gazetecilerin nicel bir paradigma etrafında dünyaya bakmalarıdır. Dijitalleşme sürecinin başta devlet kurumları olmak üzere aynı zamanda şirketler tarafından da hemen her şeyin veri haline getirmesi, gazeteciler için hem daha fazla ulaşılabilir haber kaynağı ve materyaller yaratmış bununla birlikte verilerden oluşan sayısal ifadelerle güvenirlilik artmıştır. Bu da bazı gazetecilere göre anekdotlara dayalı bir anlatım biçimi yerine daha somut ve doğrulanabilir haberlerin ortaya çıkmasında anahtar bir rol oynuyor:

“...Veri gazeteciliğine yönelik eğiliminin öncelikli nedenlerinden bir tanesi de bu. Yani şunu söyleyebiliyorum artık, Londra'daki parklarda ölen hayvan sayılarını alt alta yazdığında hangi parkta ne kadar hayvan ölüyor. Böyle bir haber yapabilirim mesela bugün hatta hangi parkta, hangi hayvanın ölmesini daha fazla bekleyebiliriz diye bir haber de yapabilirim. İşte bunlar da olası sebeplerimiz diyebilirim çünkü buna dair somut verilerimiz var. Tahminler değil bunlar, veriler. Dolayısıyla bu rasyonaliteyi de beraberinde getiriyor. Biraz böyle kutuplaşan, bu kadar kutuplaşmış bir dünyada, doksanlardan beri işte daha da kutuplaşmaya devam eden bir dünyada bu kadar somut bir gazeteciliğin yapılabilir olması, hem okur için bir kazanç hem de haber odaları ve gazeteciler için bir kazanç.” (VG 1)

“Haberlere ve medyaya daha fazla dâhil olmaya başladığımda, daha objektif haber ve bilgiye ihtiyacımız olduğu düşüncesiyle bu işe başladım. Veri odaklı doğrulamalar ve bilgilerin bunun için yardımcı olacağını düşünüyordum.” (VG 6)

“Ayrıca, doğrulama gazeteciliği veya hesaplamalı gazetecilik olarak adlandırabileceğimiz çalışmaları da heyecan verici buluyordum. Nicel araştırma tekniklerini haber odasına getirme fikri beni heyecanlandırıyor, çünkü medya sektörü içinde güven sorunu artan bir sorun haline geldi ve ben de veri gazeteciliğinin nicel teknikleri kullanarak ve metodolojilerimiz hakkında açık ve şeffaf olmak suretiyle aslında bu güvensizliği yenmeye hizmet ettiğine inanıyorum.” (KVG 22)

“Benim geçmiş çalışma deneyimin kamu politikası araştırmalarıdır. Parlamento Araştırma Hizmetleri'nde çalışıyordum ve ben her zaman kanıtları kullanarak kamusal tartışmanın kalitesini artırmak fikrini beğenmişimdir, bu nedenle veri gazeteciliği biraz KVG 31'in dediği gibi daha şeffaf hissettiriyor. Birçok haber raporu otoriteye dayalı olarak yapılır. "Bu uzmana gittim, bu kişiyle konuştum, dünya böyle" der ve aslında çoğu zaman bu tür yorumlar yüzeyseldir ve önyargıları yansıtır. Her zaman farklı bireylerin veya haber kuruluşlarının yaptığı iddiaların doğruluğunu

sınamak ve bunun için kanıtları kullanma fikrini sevdim. Bu yüzden veri gazeteciliğini haber yapmanın daha şeffaf bir yolu olarak görüyorum.” (KVG 34)

Bununla birlikte gazetecilerin hali hazırda nicel bir yaklaşımla oluşan bakış açıları ve geçmiş deneyimleri de onları bu alana yönelten nedenlerden oluyor. Gazetecilerin hesaplama, tümevarım ya da bilimsel bilgi üzerinden edindikleri geçmiş deneyimler ve akademik ilgileri onların gazetecilik yapma biçimlerini nicel bir eksene kaydırıyor:

*“Gazeteci olmak istediğimi biliyordum ve gazetecilik yapmak istiyordum. Ama farklı şeylerle ilgileniyordum. Mesela **matematiksel ve bilimsel düşünen biriyim**, aynı zamanda yazma tutkum var ve yaratıcı yönlü işleri seviyorum. Bu nedenle **veri gazeteciliği bu iki şeyi bir araya getiriyor** gibi görünüyordu” (VG 9)*

*“Ayrıca şöyle bir nokta da var, sosyal bilimci olarak genellikle olayları **nicel** olarak ele alırım. Bu tabii ki araştırma sorusuna, alana ve diğer faktörlere bağlı olarak değişir ancak beni ilgilendiren ekonomi, uluslararası ilişkiler veya pandemi gibi konular **nicel bir bakış açısıyla** ülkeler bazında araştırma yapmaya uygun olduğunu düşündüğüm soruları içeriyor. Dolayısıyla, araştırmayı iyi bir şekilde yaklaşmanın mantıklı olduğu durumlarda, **gazeteci olarak bu yöntemi benimsemek doğal bir tercih** oluyor. Bu nedenle, günlük çalışmalarımındaki temel nedenlerim bunlar. Pratik anlamda ise başka bir işim olmasaydı da muhtemelen bu alana yönelebilirdim. Bu yüzden belki de haber organizasyonları benzer şekilde profesyonel gelişimi de destekliyor olabilirler.” (KVG 18)*

*“Verileri bir **hipotezi** sorgulamak ve **sorulara cevaplar** bulmak için kullanma şeklini ve ardından aynı **verileri alıp bulgularınızı** okuyuculara **görsel** olarak sunma biçimini **çok seviyorum.**” (KVG 28)*

• Mesleki Dönüşüm ve Kendini Gerçekleştirme

Veri gazeteciliği alanına geçişteki bir diğer nedenlerden birisi ise gazetecilerin mesleki anlamda yaşadıkları dönüşümler ve ne isteyip neyi arzuladıklarına dair kendini gerçekleştirme çabalarıydı. Daha önce gazeteciliğin farklı alanlarında çalışan gazeteciler, aslında veriye dayalı haberler üretmenin kendilerine daha çok hitap ettiği bir deneyimi yaşamışlar:

*“İlk başta veri gazeteciliğine neden ilgi duyduğumu düşünürsek, aslında o zamanlar **sıkılıyordum** ve her zaman bir haber yazıyor ve sonra bir sonraki habere geçiyordum. Hiçbir zaman konuların içine gerçekten inmiyordum, bu yüzden **veri, daha derinlemesine haber yapma fırsatı sunuyordu**. Daha heyecan verici çalışmalar yapmak için bir **fırsattı.**” (VG 4)*

“Gazetecilikle ilgilenmeden önce, 2019 yılında Ulusal İstatistik Ofisi'nde çalışıyordum. Orada da hikâye anlatımı ve veri iletişimi gibi benzer işler yapıyordum,

*ancak orada haber yayın organları için değil hükümet için çalışıyordum. Gazetecilikle ilgilenmeye başlama nedenim, bu alanda yapılan çalışmaların **eğlenceli, önemli ve en iyi anlatıcılığı içermesi** oldu. Görsel hikâyecilik alanında yapılan en iyi işlerin büyük bir bölümü **haber odaklı çalışmalardan** gelmektedir ve ben de bu alanda yer almak istiyordum.” (VG 6)*

*“...**Yenilikçi çalışmalar** da yapmak istiyordum.” (KVG 26)*

*“Gazetelerde **grafik sanatçısı** olarak başladığımda **verilere hiç ilgim yoktu**. Ancak bu **ekibe** katıldığımda, verilerle **neler yapabileceğimizin** ve ne kadar **yaratıcı** olabileceğimizin **farkına** vardım. Şimdi gerçekten **veriyi tamamen ayrı bir sanat formu olarak görüyor** ve gerçekten **bir sanat ifadesi** şeklinde algılıyorum.” (KVG 39)*

- **Alanda Niş Becerilere Sahip Olmak**

Veri gazeteciliğinin 2000’li yıllarda haber odalarında görülmeye başlamasıyla bunun niş bir faaliyet olduğu gazeteciler ve araştırmacılar arasında yaygın bir görüşü kapsıyordu. Ancak süreç içerisinde niş bir faaliyet alanı olan bu gazetecilik türü daha çok teknik beceriler alanında niş olmakla ilgili bir görüntü çizdi. Birleşik Krallık haber medyası içerisinde ana-akım ve yerel medya fark etmeksizin haber odalarında yaygınlaşmaya başlayan veri gazeteciliği ekipleri artık gazetecilik için niş bir faaliyet olmanın görece dışında kalıyor. Ancak veri gazetecilerine göre bu alanda az sayıda kişide mevcut olan teknik becerilere ulaşma ve burada ustalaşmak bir şekilde gazeteciye öne çıkartıyor. Farklı, değişik ve yenilikçi çalışmalara ön ayak olmak ya da bunun temelini oluşturan bir haber üretmek, gazetecileri haber odalarında daha önemli bir konuma getiriyor:

*“...Veri gazeteciliği öğrenerek **haber odalarında daha benzersiz olabileceğimi** düşündüm.” (KVG 21)*

*“Veri gazeteciliği alanında kariyer yapmayı seçmemin nedeni **burada bazı fırsatlar** görmüş olmamdı. Dijitalleşme ile birlikte gelişmekte olan bir gazetecilik olduğunu ve bunun içinde **verinin hızla büyüyen bir sektör** olduğunu görebiliyordum. Bu yüzden bundan **heyecan duydum**.” (KVG 22)*

*“Bilgisayar becerileri, gazetecilik sektöründe yazı becerilerine göre daha az yaygın olabiliyor, bu yüzden gazetecilik alanında beni **daha çok ön plana çıkaracağını** düşündüm.” (KVG 32)*

*“Verileri kullanarak **diğerlerinin bulamayacağı şeyleri** keşfediyordum.” (KVG 33)*

3.5.3.2. Veri Gazeteciliğine Nasıl Geçtim?

Gazetecilik kariyerlerine başlangıçta veri gazeteciliği alanına uzak olan pek çok gazeteci, daha sonra bu alana geçiş yaptı (Morini, 2023). Haber odalarında modern anlamda veri gazeteciliği pratiklerinin 2010'lu yılların başında görülmesinin ardından birçok gazeteci ve akademisyen bu pratiği incelemeye çalıştı. Yukarıdaki bölümlerde de bahsedildiği üzere veri, gazeteciler için çok da yabancı olmayan bir kavram. Haber değeri taşıyan bir olay ya da olgunun içerisindeki verileri aramak, gazetecilerin bu mesleğin ortaya çıkışından beri yaptıkları bir iş. Ancak, dijital teknolojilerin gelişmesi ve büyük veri kavramının ortaya çıkmasıyla elde edilen devasa veri setleri, artık uzmanlaşmış gazeteciler ve veri gazeteciliği ekipleri tarafından işlenip, anlamlı bir hale getirilebiliyor. Böylece, dünyanın neresinde olursa olsun bir olayı içeren az ya da çok veri seti hiç o bölgede bulunmayan gazeteciler için orası hakkında derinlemesine haber yapabilme olanağını da artırıyor. Dahası veri gazeteciliği uluslararası haber medyasının bir parçası haline gelmiş durumda.

Her geçen gün veri gazeteciliği kavramı popülerliğini arttırsa da, gazetecilerin nasıl bu alana dâhil olduklarıyla ilgili yeterli bir bilgiye sahip değiliz. İşte bu nedenle haber odalarında katılımcı gözlem yaparken cevabını aradığım bir diğer önemli sorulardan birisi de buydu: Gazeteciler bu alana dâhil olurken daha çok doğal ve kendiliğinden bir şekilde kabul ettiği, sorgulamadan içselleştirdiği şeyler nelerdir?

Buradan hareketle veri gazeteciliği alanına geçiş gazeteciler açısından bir tür *doxa*'nın şekillenmesini ve *illusio*'nun oluşumu içerisinde cereyan ediyor. Her ne kadar temel faktör dijital bir dönüşüm olsa da veri gazeteciliği haber medyasındaki dijital dönüşümün en güncel örneklerinden birisini sunuyor. Dahası bu dönüşüm yalnızca haber odalarının (yapı) kendisini değil aynı zamanda gazetecilerin (fail) de içerisinde bulunduğu bir süreçle meydana geliyor. Yapı ve failin karşılıklı etkileşimi haber odaları ve gazeteciler arasında gerçekleşiyor. İşte bu açıdan haber odalarının veri gazeteciliği ekiplerin görev alan gazetecilerin nasıl bir değişim geçirdiğini ve bu süreçteki zihinsel düşüncelerini bulgulamaya çalıştım. Elde ettim veriler, veri gazeteciliği alanın gazetecilik paradigması içerisinde bir tür değişimi de tetiklediğini gösteriyordu. Dijitalleşmenin etkisiyle hemen her şeyin veri değeri taşıdığı günümüzde gazetecilik alanı da bundan etki görüyor ve gazeteciler arasında bir tür

paradigma değişimini öne çıkıyor. Veri gazetecilerinin bu alana geçişlerinde haberin nicelleştirilebilir bir düşünsel sürecini önceliyor.

Gazetecilerin habere ve güncel haber çalışmalarına olan bakış açısı veri gazeteciliği pratikleri ile birlikte nicel bir eğilim kazanıyor. Bu durum bazı veri gazetecileri için veri gazeteciliği ile haberin daha “dürüst” (KVG 31, KVG 34), “objektif” (VG 1, VG 5, VG 20, KVG 27) ve “bilimsel” (KVG 19, KVG 36) bir şekilde yapılabileceği yönünde. Bu daha çok teknolojik belirlenimcilik (determinizm) üzerinden okunabilecek bir bakış açısının haber odalarındaki gazetecilerde bulunduğuna dair örnekler sunuyor:

“Ama çok daha rasyonel bir döneme doğru gidiyor bence gazetecilik çok daha objektif ve çok daha az sorgulanabilir haberler üretebiliyor.” (VG 1)

“...Veri gazeteciliği nispeten daha objektif olabilir çünkü verilere dayanır.” (VG 5)

“Her hikâye veriyle başlar ve veri, bir hikâye anlatmanın en bilimsel yoludur. Buna karşı çıkacak bir argüman bulamıyorum açıkçası.” (KVG 19)

“Veri gazeteciliği veriyi açıklama ve tartışmada, daha tarafsız bir görüş sunma konusunda diğer gazetecilik türlerine göre bize daha fazla yardımcı olabilir diye düşünüyorum.” (KVG 21)

“Şu bir gerçek ki -veri burada önemli bir rol oynar- şeylerin nicel olarak ifade edilmesi çok iyi bir durumdur. Sadece bir kişinin yoksul olması ve kalbi sızlatan bir hikâye olması muhtemelen anlatılmalıdır, ancak eğer bu durum nüfusun %20'sine uygulanıyorsa, bu durum nicel olarak büyük bir anlam taşır ve insanlara sorunu ölçeklemelerine ve belki de anlamalarına yardımcı olabilir. Kesinlikle çok önemli, evet. Sadece bir kişiyle sınırlı değil, bir kasabayı veya daha büyük bir alanı etkileyen bir durum söz konusu olduğunda, durum çok daha anlamlı olabilir. Bu çok büyük bir fark yaratır. Evet, kesinlikle daha niceliksel ve daha objektif.” (KVG 27)

“Verileri gerçekten seviyorum. Çünkü bunu her zaman sevdim. Bireysel hikâyelerden daha dürüst hissettiriyor.” (KVG 31)

Alandaki tüm veri gazetecileri ise bu şekilde bir bakış açısına sahip değil. Görüş bildiren gazetecilerin bir kısmı haber kavramı söz konusu olduğunda “objektif” ya da “bilimsel” gibi ifadelerin kullanılmasına karşı mesafeli yaklaşıyor. Bu gazeteciler alandaki nicel dönüşümü kabul ediyor ve veri gazeteciliğinin temellerini burada görüyorlar. Dahası, verilere dayalı olan haberin daha kanıtlamaya ya da yanlışlamaya açık olduğu konusunda da hemfikirler. Ancak söz konusu veri gazeteciliği olsa bile bunun daha “objektif” ya da “bilimsel” bir tür habercilik olduğu konusundaki görüşlere tam olarak katılmıyorlar. Bu gazeteciler haber odalarında veri odaklı

çalışmanın önemini ve kapladığı alanı görebilmeleri ile birlikte haber ve bilimsel çalışmanın farklı şeyler olduğunu tam olarak ayırmak gerektiğini vurguluyor. Bu yüzden veri gazeteciliğinin diğer gazetecilik türlerine göre daha “objektif” ya da “bilimsel” olduğu görüşüne mesafeli yaklaşıyorlar:

*“Son yıllarda farklı ve başarılı şekilde yapılan şey bence veri gazetecilerinin farklılık yarattığı bütün dünyada **çok büyük veriden elde edilen haberler** oldu. Bunların geneli **sızıntı haberciliği** aslında. Ama bununla birlikte **ileri teknoloji, algoritma ve yapay zekânın buna olanak sağlaması sadece veri gazeteciliği için değil haber odasının tümü için değişimleri tetikledi...** Bu kesinlikle haberi **daha güçlü** kılıyor. Buna katılıyorum **gazeteciye daha inandırıcı ve güçlü bir yere oturtuyor**. Ancak **daha objektif mi?** Buna karar verebilmem **çok zor**.” (VG 2)*

*“Son 15 yılda bu uzmanlık alanının sofistikeleşmesi önemli ölçüde arttı. Bu, grafikler hakkında düşünme şeklimizi, teknoloji ve gazeteciliğin kesişiminin düşünme şeklimizi **radikal bir şekilde** değiştirdi. Görsel formatlarda hikâyeler anlatma şeklimizdeki yenilikleri yaratma yeteneği sayesinde **çok önemli hale geldi...** Sanırım, bazı **bu tür ekiplerin varlığı olmadan**, çevrimiçi olarak sunulan haberlerin bazı yenilikler açısından **hızlı bir şekilde gelişme gösterme imkânı bulamazdık**. Daha çok metin odaklı bir dünyada olurduk... Evet, tarih boyunca bu girişimin temel kökeni olarak kesinlikle bu olmuştur, değil mi? Sanırım, Amerikan veri gazeteciliği geleneği tam olarak bunu yapma isteğinden büyüdü. **Philip Meyer** gibi bazı kişiler **bilimsel gazetecilik** bağlamında haberde daha sterilize bir bakış açısı sunmaya çalıştılar. Ancak, **günümüzde çoğu veri gazetecisi aslında bu görüşe oldukça kuşkucu**. Çünkü onlar, verinin nasıl üretildiğinden herkesten daha fazla haberdarlar. **Verinin, gerçekliğin nesnel bir yansıması değil, nasıl bir yapının olduğunu yansıttığının farkındalar**. Kesinlikle, veri gazetecileri verinin her zaman bir yerden geldiğinin ve **belirli çıkarlar gözetilerek üretildiğinin çok iyi farkındadır ve buna göre ele alınması ve sorgulanması gerektiğinin bilincindedir**. Veri, **nesnel bir gerçeklik kaynağı olarak değil, sistemli bir bilgi kaynağı** olarak gelir ve her zaman belirli bir **amaca** hizmet eder. Veri gazeteciliği yaklaşımının **alternatiflere göre daha sağlam olduğu örnekler** kesinlikle vardır. Özellikle politika ve anketlere ilişkin haberlerin kapsamı bu konuda iyi bir örnektir. Örneğin, **anekdotlara dayalı gazetecilik geleneği, son 15 yılda daha niceliksel olarak sağlam bir yöntemin kabul edilmesiyle neredeyse itibar kaybetmiştir**. Salgın sürecinde epidemiyolojik veriler etrafında da benzer bir strateji görüyoruz. Hava durumu ve iklim verileriyle ilgili olarak da bilimsel veri kaynaklarının çok daha ciddiye alınması ve bunların bilimsel olmayan kitlelere sunulması gerektiğini görmeye başlıyoruz. Ancak gazetecilik bağlamında **‘nesnel’ ve ‘bilimsel’** gibi kelimeler kullanıldığında her zaman biraz **tedirgin** olurum. Daha çok **‘deneyisel’** veya **‘metodolojik olarak sağlam’** gibi ifadeleri tercih ederim, böylece bilimde olduğu gibi **‘doğruluk’** gibi büyük kavramları biraz daha nüanslı bir şekilde ele alabiliriz.” (KVG 17)*

*“Bütün olarak düşündüğümde, **birçok şeyin değiştiğini düşünüyorum ama bu değişim ne kadar büyük onu kestiremiyorum**. Örneğin, güçlü sayısal yeteneklere sahipseniz ve makine öğrenimi gibi konuları yapabiliyorsanız, İngilizceyi iyi derecede yazabiliyor ya da iletişim kurabiliyorsanız, geçmişte birçok farklı sektörden şirket size büyük miktarda para ödeyerek sizi işe alabilirdi. Bu da demek oluyor ki, **insanlar genellikle gazeteciliğe girmezler** çünkü gazetecilik, para için yapılan bir iş değildi. Dolayısıyla, bu fark çok büyüktür. Ancak **bu durum değişmeye başlıyor** çünkü **bu***

yetenekler daha yaygın hale geliyor. Bu harika bir gelişme. Ve bu yüzden, sayısal geçmişe sahip daha fazla insanın gazetecilik yapmak için girmesiyle, gazetecilikte sayısal becerilere sahip gazetecilerin sayısının arttığını görüyorum. Giderek daha yaygın hale geleceğini düşünüyorum. Belki de sosyal bilimleri niceliksel olarak değiştiren şey gibi gazeteciliği de değiştirebilir... Veri gazeteciliği, diğer gazetecilik türlerine göre araştırmaya daha yakın bir duruşa sahip. Bununla birlikte, bu bir ilişkidir ve mutlak bir kural değildir. Hem kötü veri gazeteciliği hem de mükemmel bilimsel standartlara uyan diğer gazetecilik örnekleri vardır. Bununla birlikte, evet veri gazeteciliği daha şeffaftır. Benim için, bazen yazdıklarım ve yaptığım çalışmalar akademik çevrelerce alıntılanır. Normal gazetecilik için bu tip bir durumun yaygın olmadığını düşünüyorum. Ayrıca, veri gazeteciliğinin sıkı bir şekilde ilişkili olduğu sosyal bilimlerin istatistik ve tarih gibi alanlarıyla ve bilimsel yöntemlerle diğer gazetecilik türlerine göre daha yakın olduğu açıktır. Bu nedenlerden ötürü farklı bir yaklaşıma sahiptir.” (KVG 18)

“Bilimde doğru bilim yaparsanız, topladığınız verileri olduğu gibi sunmanız gerekir, ancak bir gazetede verileri seçebilirsiniz çünkü haber yazıyorsunuz.” (KVG 39)

Veri gazeteciliği alanına geçiş sürecinin neden yaşandığını keşfetmek, onların veri gazeteciliğine ilişkin epistemolojik gerilimlerini anlamak açısından önemliydi. Ancak nasıl bir süreç sonunda bu alana geçişin yaşandığını göstermiyordu. Bu nedenle gazetecilere bu geçişin nasıl yaşandığını ve bu kararı nasıl aldıklarını sordum.

Gazetecilik tarihinde organizasyonlarda gazetecilik alanında farklı pozisyon ve rollerde çalışan gazetecileri görmek oldukça sıradandı. Ancak, bu alandaki dijital gelişmelerin ortaya çıkışı, gazetecilik dışındaki çeşitli geçmişlerden gelen birçok kişinin haber üretimine katılımı nedeniyle bahsi geçen sıradanlığı dönüştürdü. Gazetecilik endüstrisindeki veri odaklı gelişmeler, sadece gazetecilerin bu alana entegre olmasını sağlamakla kalmadı, aynı zamanda kariyerlerine gazeteci olarak başlamayan kişileri de birer veri gazetecisine dönüştürme potansiyeli yarattı. Daha önce gazetecilik alanı dışında çalışan gazetecilerin bir kısmı bu konuyu benzer bir perspektiften ele aldılar.

Görüştüğüm gazetecilerin tamamı en az bir üniversiteden lisans bölümüne sahipti. Bunların büyük bir kısmı da üniversite öğrenimleri sırasında lisans ya da yüksek lisans derecelerinde gazetecilik ile ilgili bölümlerden eğitim almıştı. Bu alana geçişteki nedenlerden en önemlisi olarak görülen kişisel merak ve ilgi noktası için hem destekleyici bir yapı sunuyordu hem de gazetecilerin yükseköğretim sürecinde veri gazeteciliğine ilişkin dersler alması onların bu alana geçmelerinde önemli bir rol oynuyordu.

Gazetecilerin bu alana ilişkin *Akademik Yönelimi* haber odasında yaptıkları iş için bir değer atfediyor durumdaydı. Bununla birlikte çalıştıkları haber odalarının da hali hazırda veri gazeteciliği birimleri oluşturmaları onlar için bu yönelimin gerçekleşmesinin nasıl olduğu gösteren bir diğer önemli husustu. Yani, süreç ilk etapta her ne kadar gazetecilerin bireysel olarak alana geçmek istemeleri sonucunda ilerliyormuş gibi görünse de bununla birlikte haber odalarının veri gazeteciliği alanına bakışları da bu sürecin nasıl gerçekleşeceği üzerine bir çıkarım sunuyordu. Zira gazetecilerin bu alana girişlerinin nedenleri daha çok bireysel tercihlerine ilişkin kodlar üzerinden önem kazanıyor olsa da veri gazeteciliğine geçişin nasıl olduğu ise verinin mevcut haber ekosisteminin bir parçası haline gelmelerinden sonra yaşanması şeklinde meydana geliyor. Bu kapsamda aldığım yanıtlar sürecin nasıl ilerlediğine yönelik toplam 4 kodun ortaya çıktığını gösterdi ve *Akademik Yönelim* başta olmak üzere *Haber Odasının Teşvik Etmesi*, *Haber Odasında Veri Gazeteciliği Kültürünün Oluşması* ve *Veri Gazeteciliği Kursları* şeklinde kodlar ortaya çıktı.

➤ **Nasıl?**

• **Akademik Yönelim**

Gazeteciler için veri gazeteciliğini alanına girme sürecinin başı genellikle onların akademik ilgi ve yönelimlerinden kaynaklanıyordu. Kuşkusuz gazetecilik yapmaya ve özellikle de bu alana dair kişisel ilgi ve meraklarının olması bir nedendi fakat bu neden doğrultusunda üniversitenin ilgili bölümlerine gitmiş olmaları, dahası veri gazeteciliği ve etkileşimli gazetecilik bağlamında değerlendirilecek dersler almaları ya da yüksek lisans yapmaları, onların bu sürece geçişteki ilk basamağını oluşturuyordu. Gazetecilerin bu süreçte edindikleri veri gazeteciliği pratikleri onların meslek hayatına geçişinde önemli bir yer tutuyor:

“Gazeteciliğe olan ilgim hep vardı. İlk olarak üniversite öğrencisi olduğum zamanlarda İskoçya’da DC Thompson isimli yayın grubu için çalıştım ve burada Dundee ve Aberdeen gibi bölgeleri kapsayan yerel gazeteler için haber yapıyordum. Ama bunlar profesyonel gazetecilik olarak değil daha çok öğrenci çalışmaları olarak görülebilir. Daha sonra gazeteciliğe olan akademik ilgim nedeniyle London City University’de interaktif gazetecilik alanında yüksek lisans yaptım. O dönemler kamu sektöründe veri analizi gibi çalışmalar da yapıyorum.” (VG 8)

“2021 yılında **yüksek lisans eğitimi** sonrasında New Statesman’da veri gazetecisi olarak çalışmaya başladım. 2022 Aralık’tan itibaren beri de ... veri gazeteciliği ekibinde çalışıyorum.” (VG 9)

“New York University’de uluslararası ilişkiler alanında **lisans** derecesi aldım. Sonrasında Princeton University’de **doktora** yaptım. Şu anda ... dergisinde kıdemli veri gazetecisiyim. Bu, 2020 Şubat’ından bu yana üç yıldır görev yaptığım pozisyonudur. Sanırım benim uzmanlık alanım veri gazeteciliği ve bunun içinde **analitik veri gazeteciliği** olarak adlandırdığım bir alanda özel bir uzmanlığa sahibim.” (KVG 18)

“Üniversitede siyaset ve uluslararası ilişkiler okudum. Ardından gazetecilik üzerine **yüksek lisans** yaptım.” (KVG 19)

“İlk olarak, 2015-2016 yıllarında gazetecilikte araştırmacı gazetecilik alanında **yüksek lisans** yaptım ve ilk gazetecilik işim kısa süreli Telegraph işiydi.” (KVG 20)

“Gazeteciliğe 2002 yılında **bilgisayar bilimleri lisans** eğitimi tamamladıktan hemen sonra Amerika’da başladım. Üniversite eğitimim sırasında bugün veri gazeteciliği olarak görülen ama o zamanlar Bilgisayar-Destekli Habercilik şeklinde ifade edilen kavramla ilgili **birkaç ders almıştım** ve bu ilgi çekiciydi. Veri gazeteciliğe dair ilk fikirlerim o zamanlar geliştirdim.” (KVG 26)

“Önceden, London City University’de eğitim gördüm ve **interaktif gazetecilik** dersini aldım. Bu, **genel gazetecilik**, **veri gazeteciliği** ve **etkileşimli içerik oluşturma** ile topluluk ve sosyal medya türü şeyler arasında bir tür kesişim gibiydi.” (KVG 32)

• Haber Odasında Veri Gazeteciliği Kültürünün Oluşması

Gazetecilerin haber odalarında çalışmaya başlaması ile birlikte farklı birimleri gözlemlemeleri ve çalışma deneyimleri elde etmeleri, kendi seçimleri adına önemli bir farkındalık sağlıyor. Aynı zamanda bu birimlerin varlığı o işin yapılmasının dışında haber odasının genelinde etki yaratabilecek bir bütünlüğün parçasını da oluşturuyor. Haber odası kültürü içerisinde veri gazeteciliği ekiplerinin varlığı, bu işle uğraşan ve haberler üreten bir topluluğun ortaya çıkardıkları ile bir kültürün oluşmasını sağlıyor. Aynı zamanda gazetecilik tarihindeki hesaplamalı gazetecilik ve bilimsel gazetecilik kültüründen gelen miras, günümüz haber odalarında veri gazeteciliği ekipleri içerisinde bir anlam kazanıyor. Bu sayede geçmişte bu ekipler olmasa bile benzer görsel içerikler ve haberler ortaya koyan gazeteciler belli ekipler altında yeni başlıklar ve sınıflandırmalarla birleşiyor ve daha özelleşmiş bir alanın parçası oluyor. KVG 17 bu süreci detaylı bir şekilde aktarıyor:

“Haber odasına **ilk katıldığımda unvanım “İnteraktif İçerik Üreticisi”** şeklindeydi. Ancak **artık böyle bir unvanımız yok**. Çünkü o zamanlarda sahip olduğumuz **dijital**

*nitelikleri ifade etmek için bu kavramı kullanıyorduk. Sosyal medyadaki neredeyse tüm işler ve hatta podcast yapmak gibi işler **bu unvanın bir parçasıydı**. Tabii ki **bugün bunları birbiriyle ilgisi olmayan şeyler** olarak kabul ediyoruz. Bunlar sadece **özelleşmiş dijital gazetecilik becerileri**. Ancak başlangıçta hepsi **interaktif medya veya çoklu ortam** olarak isimlendirilmişti. Bunlar, **kimsenin nasıl yapılacağını gerçekten tam olarak bilmediği yeni şeylerdi ve bu yüzden hepsini yapan tek bir ekip vardı**. Sonra bu uzmanlık alanları büyüdü, onları **ayrı departmanlara** ayırdık. Şimdi ses ekibi yani sesle ilgilenen bir ekip var, sosyal medya ekibi var, veri ile ilgilenen bir ekip var... Tabii ki tüm bunlar genel haber ekibinin de bir parçası, ancak bunlar eskiden interaktif haber ekibi olarak ifade edilen sadece bir şeyin parçası konumundalardı. Bizim yaptığımız **haberlerin temelinde grafik ve veri analizi** olduğu için aslında bu **interaktif haber ekibini gazetenin grafik ekibi ile birleştirdik** ve şu anda **“Görsel ve Veri Gazeteciliği”** olarak adlandırdığımız **bir ekibi kurduk**. Yani, veri elde etme, temizleme, analiz etme ve görselleştirmeye ilgili özel fonksiyonlar ya da hikâyeleri bulmak veya anlatmak için kod yazmayı gerektiren herhangi bir şeyi **bu ekibin üyeleri** yapıyor. Bu nedenle, **veri gazeteciliğinin anlamı o kadar geniş ki içinde pek çok uzmanlık alanları bulunur.**” (KVG 17)*

Gazetecilerin bir kısmı da KVG 17’ye benzer şekilde veri gazeteciliği kültürünün haber odalarında oluşmasını, bu alana geçişteki önemli bir nokta olarak görüyor:

*“**Kariyerimin ilk başları için kendimi online (çevrimiçi) gazeteci** olarak tanımlayabilirdim ama benim için web içeriğinin sadece kelimeleri kullanarak hazırlanması büyük bir eksiklik gibi görünüyordu. Yani, güzel haberler ebetteki var ve harika işler çıkıyor. Harika yazarlar ve gazeteciler var, ama demek istediğim şu ki, **mobil ekran veya bilgisayar ekranı üzerinde yapabileceğiniz çok ilginç şeyler de var. Etkileşim, animasyon, görselleştirme** gibi... Bence gazetecilikte şu anda çevrimiçi olduğunda çok fazla olanak var. Ve bu yüzden, görselleştirmeyi daha iyi kullanan haberler yapmak her zaman benim için ilginç olmuştur.”* (KVG 27)

• Haber Odasının Teşvik Etmesi

Haber odalarının çalışanlarını teşvik etmesi de yine bu geçişin nasıl yaşandığını gösteren önemli bir noktayı oluşturuyor. Özellikle kurum yöneticilerinin veri gazeteciliği alanını “yatırım yapmaya değerli” bulması ve gazetecileri bu alana yönelmeye teşvik etmesi, şu an aktif olarak veri gazeteciliği yapan kişiler için alana geçmelerinde önemli unsurlardan birisi olmuş durumda:

*“90’ların sonunda gazeteciliğe başladım. Bu benim geçmişim fotoğrafçılık üzerine ve görselleri kelimelerle birleştirdiğimizde bunun daha ilgi çekici olduğunu gördüm. Kelimeleri ve yazmayı oldukça keyifli buldum ve **BBC’de bir iş bularak** orada kademe kademe yükseldim. Bu, çevrimiçi haberlerin erken günleriydi. Yani BBC’nin online haber odasında çalışıyordum ve haberde çalışmanın oldukça heyecan verici bir zaman olduğunu söyleyebilirim çünkü kimse bu dijital sürecin nereye gittiğini bilemiyordu. İnsanlar bununla uğraşmaya değil değmeyeceğini bilmiyorlardı.*

*Yatırım yapmaya değer bir şey olup olmadığını bilmiyorlardı, ancak **BBC'de bu konuda yatırım yapmaya değer olduğunu düşünen birkaç yönetici vardı. Bu yüzden ben de o ekipte çalışıyordum.***” (VG 7)

*“... 13 yıldır çalışıyorum ve ama daha öncesinde Birleşik Krallık'taki bölgesel medyada çalıştım, yani genellikle Londra'da yerel gazetelerde çalıştım. Sonra ... katıldım ve İngiltere'nin Güneydoğu kısmında bölgesel muhabir olarak çalıştım. Ve yaklaşık 10 yıl önce Birmingham'a taşındım ve o zamanlar **dijital içeriği düzenleyen merkezi bir alt yapının websitesi ekibi buradaydı** ve bu ekip ... için dijital içerikleri düzenliyordu. Bu yüzden **ben de düzenleme ekibine alt editör olarak katıldım.**”* (KVG 22)

Veri gazeteciliği alanında eğitimler veren ve hesaplamalı gazetecilik konusunda uzun yıllardır tecrübesi olan KVG 30 ise, BBC'de ilk olarak bu sürecin nasıl ortaya çıktığını birinci elden aktardı. KVG 30 talebi ve haber odasının bunu teşvik etmesi uzun yıllar önce BBC'de bugün mevcut olan veri gazeteciliği ekibinin temellerine işaret ediyor. Bu haber odasının gazetecileri teşvik etmesi noktasında önemli bir anlatı:

*“Serbest eğitimci olarak çalıştığım sıralarda, bazı BBC gazetecileriyle biraz eğitim yapıyordum ve **onlardan biri veri setiyle ilgili korkunç bir duruma düşmüştü. Çok fazla bilgi girmişlerdi, ama onu nasıl çıkaracaklarını bilmiyorlardı. Ben de elektronik tablolar konusunda oldukça iyidim** ve yöneticime, gazetecilere bunu göstermemiz gerektiğini söyledim. Yöneticime **'Hesap tabloları nasıl daha iyi kullanılır bunu gazetecilere göstermeliyiz.'** dedim ve 2011 yılıydı. O da dedi ki: 'Evet, **bir kurs hazırlamaya yardım etmek ister misin?**' Böylece BBC gazetecileri için ben **bir günlük bir kurs hazırladım. Kayıtlara baktığımda 600 kursiyerle çalıştığımı düşünüyorum, yani 600 oturum değil, yaklaşık 30 oturum. Belki iki yıla yayılmış 50 seans. Böylece 600 kişi veri gazeteciliği konusunda eğitim almış oldu.** Ben de bu konuda **uzmanlaşmaya başladım** çünkü bu çok büyük bir alan. **Sadece elektronik tabloların ötesinde.** Bu yüzden elektronik tablolarla başladı ve eğer insanlar bana sorarsa, yani gazeteci olmayan insanlar bana ne yaptığımı sorarsa, rolümü açıklamanın en kolay yolu gazetecilere elektronik tablolarda hikâyeleri nasıl bulacaklarını öğrettiğimi söylemektir, ancak bundan çok daha fazlası var. Veri gazeteciliği bununla sınırlı bir alan değil.”* (KVG 30)

- **Veri Gazeteciliği Kursları**

Bazı gazeteciler de veri gazeteciliğine olan ilgilerini kurslar olarak ilerletmişler ve becerilerini pratiğe dönüştürme noktasında bu alana geçişte önemli bir birikim elde etmişler. Gazeteciler farklı kurum ve kuruluşlardan aldıkları eğitimler sayesinde veri gazeteciliğini alanına ilgi duymuşlar ve bu durum alana geçmelerini motive etmesinin yanında aracı bir görev de görmüştür. Bazı gazeteciler veri gazeteciliği eğitimleri alarak bu alana geçiş yapmıştır:

“Bir süredir veri gazeteciliği eğitimleri alıyorum ve veri gazeteciliği konusunda uzmanlaşmak istiyorum.” (VG 1)

“...BBC'de eğitim alma şansım oldu ve orada daha etkili gazetecilik yapmaya hazırdık. Çalıştığım kurumda pek çok kişi veriyi anlamlı bir şekilde kullanmıyordu. Bu fırsat kendiliğinden ortaya çıktığında, veri gazeteciliği yapmak istediğim bilinçli bir seçim olmasa da, 3 ay boyunca BBC'de geçirebileceğim bir fırsat olarak karşıma çıktı ve ben de bunu değerlendirdim.” (VG 4)

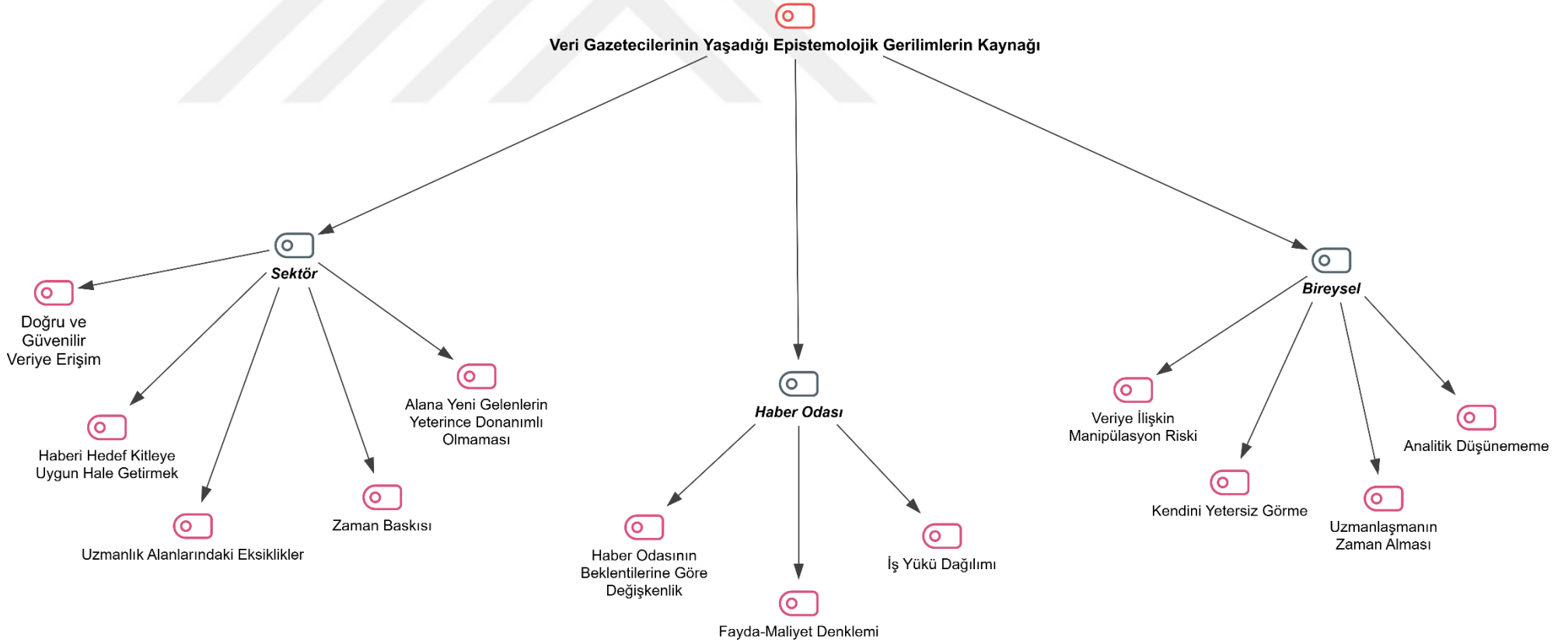
“...Bu durum beni akşam ve hafta sonları National Council for the Training of Journalists (NCTJ) Ulusal Gazetecilerin Eğitim Konseyi'ndeki diploma programına katılmaya yönlendirdi. Sonrasında ise şu an görsel ve veri gazeteciliği ekibinde olduğum yere gelmek için yolculuğuma devam ettim ve burada geçtiğimiz beş yıldır veri gazeteciliği mühendisi olarak çalışmaktayım.” (KVG 29)

3.6. Veri Gazetecilerinin Epistemolojik Gerilimleri: Otonomi ve Heteronomi Arasında Kalmak

Bourdieu (2005) için gazetecilik alanı, kısıtlı bir otonomiye sahiptir ve bu alanın kendisi daha çok ekonomi ve siyasetin kısıtlamalarına tabii olan bir konumdadır. Ona göre (2005) bu alan, izleyici ölçümleri ve yüksek tiraj gibi ekonomik başarılarla ilgili göstergelerle artarak bağımlı hale gelmiştir ve bu da alanın kendisinin heteronomi ile kuşatılması üzerinden şekillenir. Ancak yine de gazetecilerin otonomisi, basının kamuoyu için çalışmasının bir ön koşulu olarak kabul edilir (Kovach & Rosenstiel, 2014).

Veri gazeteciliği pratikleri farklı ölçeklerdeki haber odalarında yaygınlaşırken alanda belli başlı zorluklar ve gazetecilerin aşmaya çalıştıkları problemler de ortaya çıkıyor. Bu konu her ne kadar haber odası ve güncel medya ekosistemi bağlamında düşünülse de, benim sahadan elde ettiğim birincil veriler, veri gazeteciliğinin zorluklarını daha detaylı çizmeye olanak sağladı. Bu kapsamda birçok sorun sektörel bazda olduğu kadar haber odasından kaynaklı ya da gazetecilerin bireysel olarak görülen sorunları olarak da sıklıkla yaşanıyor. Katılımcı gözlem ve derinlemesine görüşmelerden elde ettiğim veriler, veri gazetecilerinin yüzleştikleri problemlerin hangi konularla ilgili olduğunu gösteriyordu. Bu konu başlıkları da birleşerek 3 farklı kategoriye oluşturdu. Veri gazetecilerinin yaşadığı gerilimler *Sektörel*, *Haber Odası* ve *Bireysel* olarak üç farklı kökene dayanıyor.

Şekil 65. Veri Gazetecilerinin Epistemolojik Gerilimlerinin Kaynağına İlişkin Kavram Haritası

Kaynak: Ahmet Buğra Kalender tarafından MAXQDA 24 programı aracılığıyla görselleştirilmiştir.

➤ *Sektörel Sorunlar*

Gazetecilik endüstrisinin teknoloji tabanlı bir şekilde 2000’li yıllardaki değişim süreci, birçok noktada sorunları da meydana getirdi. Bir yandan teknoloji devleri dijital alanlara dev yatırımlar yaparken küçük ve orta ölçekteki haber medyası için sürdürülebilirlik içinden çıkılmaz boyutlara ulaştı. Haber medyasının düzenli aralıklarla küçülmeye gitmesi ve buna bağlı olarak gazeteciliğin giderek güvencesizleşen bir sektör haline gelmesi gibi konular gazetecilik endüstrisinin son süreçte aşmaya çalıştığı problemlerin başında geliyor. Ancak bununla birlikte veri gazeteciliği gibi bu dijital dönüşüm süreci içerisinde yükselen gazetecilik pratikleri, görece niş olarak ifade ediliyor. Bu gerçeklik haber odalarına yeni bir soluk getirme ihtiyacına cevap verse de mevcut sorunlara ilişkin çözüm yolları sunabilme konusunda çok da somut ilerleme kaydedilemiyor.

Bu nedenle, sektörün yaşamış olduğu başta ekonomik sorunlar olmak üzere gazeteciliğin geneline ilişkin sorunları akılda tutarak, ayrı bir pencereden veri gazeteciliği alanında da bir takım sektörel sorunların var olduğunu söylemek mümkün. Bu kapsamda yapılan görüşmelerde gazeteciler sektör kaynaklı sorunları detaylı bir şekilde aktardılar. Bu sorunların başında ise *Doğru ve Güvenilir Veriye Erişim* konusu geliyor.

• **Doğru ve Güvenilir Veriye Erişim**

Bu sorunların en başında doğru ve güvenilir veriye erişim geliyor. Gazeteciler için doğru ve güvenilir veriye ulaşmak sanılan aksine kolay bir iş değil ve bu süre zarfından farklı zorluklarla mücadele etmeleri gerekiyor. Veri kamu kurumlarından paylaşılsa bile kamu kurumlarının vermiş olduğu veri hatalı ya da dağınık olabilir, şirketler ise verileri elde etmek yöntemleri konusunda şeffaf davranmaya bilirlir. Bu ve buna benzer pek çok nedenden dolayı gazetecilerin veriye erişim noktasında zorlandıkları hususlar bulunuyor.

“Çok fazla verinin olması bir yandan da o verilerin elde edilmesine yönelik güvenilirlik endişelerinin ortaya çıkmasını da anlıyorum.” (VG 1)

*“En büyük zorluk... Yani bu dijitalleşmenin ve sosyal medyanın etkisiyle **teyit edilmeyen** ve çok fazla **dezenformasyon** içeren şeylerin ortalıkta olması. **Kanıtlardan***

daha çok duyguların öne çıkması ve doğru kabul edilmesi. Veri gazetecilerinin işi bir anlamıyla doğruluk kontrolü işi yapmak gibi oluyor.” (VG 3)

“Yetersiz uygun veri” (KVG 18)

*“Zorluklarımız genellikle sahip olduğumuz **veri kümelerinin sınırlamalarıyla** ilgili olur. Örneğin, genellikle veriyi kullanıcılar için mümkün olduğunca yararlı hale getirmek istiyoruz, ancak bazen **coğrafi düzeyde karşılaştırma yapmayı mümkün kılmak imkânsız** olabilir.” (KVG 21)*

*“Sanırım en büyük zorluk, anlatmak istediğiniz hikâyeyi anlatmak için **verilere ulaşmaktır**. Genellikle buna bir hipotezle başlarız, yani genellikle bir veri kümesiyle başlamayız. Bir soru, bir fikir veya bir teoriyle başlarız. Ve bu teoriyi test etmek istiyoruz. Örneğin, enerji tasarruflu evlerle ilgili yakın zamanda sorduğumuz bir soru olabilir. İngiltere'deki kaç ev enerji tasarrufludur? Bu konuda ilgileniyoruz çünkü haberlerde çevre konusu, okuyucu kitlemizin ilgilendiği bir konu ve bunun ilginç bir hikâye olacağını düşünüyoruz. Sonra **veriyi bulmaya** çalışırız. Ve bir zorluk, **hipotezi destekleyebilecek veya çürütebilecek veriyi bulmaktır**. İngiltere'de birçok açık veri bulunur ve ilk başvuracağımız yer, bu **açık verilere bakmak** ve erişilebilir olup olmadığını görmektir. Ancak mevcut değilse, o veriyi devlet dairelerinden, hükümet dairelerinden, yerel yönetimden veya NHS'den almak için Bilgi Edinme Kanunu'nu kullanmamız gerekebilir ve bu, birçok muafiyetin bulunduğu bir alan. Çünkü kamu kurumları, o **veriyi yayınlamamak için kullanabilecekleri bir dizi istisna** vardır, bu nedenle bazen **veri istemek ve ret almak arasında bir tür tartışma-pazarlık** olabilir. Ardından belki bu durumu **sorgulamak** ve bize sunulan verilere çeşitli seviyelerde **itiraz etmek** gerekebilir. İşte bu nedenle **veriyi elde etmek gerçekten bir zorluk**.” (KVG 22)*

*“Yani, veri gazeteciliği oldukça karmaşık bir dizi zorluk içeriyor. Başlangıçta, kullanılabilir fakat ön tarafta çok fazla çalışmaya ihtiyaç duyan bir **veri kümesi bulma zorluğundan** başlıyor.” (KVG 24)*

*“Tüm bunların dışında, birçok kez **veri kaynaklarını sizin bulmanız** gerekiyor. İsteddiğiniz bazı veriler henüz düzenlenmiş şekilde mevcut değil. Bunları **derlemek** zorundasınız, bu da **hiç kolay değil** çünkü **siz bir bilim insanı değilsiniz**. Veri üretmeye karar verdiğinizde **bazı disiplinleri** bulmanız gerekiyor. İşte bu yüzden örneğin istatistik öğrenmelisiniz, çünkü **sık sık veri derlemek zorundasınız** ya da **harika veri kaynakları bulursunuz ama bunlar kolayca karşılaştırılmaz şeylerdir**.” (KVG 25)*

Doğru ve güvenilir veri konusu genel olarak internet üzerinden elde edilen verileri kapsıyor olsa da daha önceki bölümlerde sıklıkla belirtildiği üzere veri gazetecilerinin kullandığı veriler haber değeri taşıyan konuya ilişkin her türlü bilgi ve dokümanı da kapsıyor. Bu durum bazen ihtiyaç duyulan verinin elde edilmesinde bazı zorluklara da neden oluyor. Her ne kadar dijital haber odalarında bilgisayarlar ve akıllı cihazlar üzerinden yapılan bir gazetecilik olsa da veriye dayalı haber raporlama aynı zamanda fiziki haber takibini de gerekli kılabiliyor. KVG 26 böyle bir durumda yaşadıkları zorluğu detaylı bir şekilde anlattı:

“Küresel bir haber ajansıyız fakat veri gazeteciliği yaparken **bazen yerel veri gazetecileriyle çalışmak gerekiyor**. Örneğin Asya’da **birine ihtiyacımız var, orada kimse yok**. Bu uzun süredir devam eden **bir eksiklik**. Zaman dilimlerinin farklı olması zorlayıcı, ama haber yapmamız da gerekiyor. Bu büyük bir eksiklik. Bu yüzden bunu gelecekte bir noktada düzeltereğimizi düşünüyorum. **Ama bir bölgede fiziki olarak bulunmanın, o dünyanın o bölümünde olup biten şeyleri sızdırmak için gerçekten önemli olduğunu düşünüyorum**. Mesela Afrika gibi bir yerde bu daha da önemli. **Bir veri gazetecisinin fiziki olarak orda olmasıyla burada olması farklı şeyler**. Habere ilişkin veriler konusunda bazı zamanlarda orada bulunmak gerçekten birçok kapıyı açardı, size bir örnek vereyim. Ekip arkadaşım ve ben Afrika’da altın kaçakçılığı konusunda bir seri üzerinde çalışırken, ekip arkadaşım Nairobi’de yaşıyordu. Biz birlikte Burkina Faso ve bu bölgedeki altın madeni bölgelerine ilerleyen radikal İslamcı gruplar hakkında bir hikâye üzerinde çalışıyorduk. Ve onlar bu madenleri finansman kaynağı olarak kullanma potansiyeline sahiplerdi. Radikal İslamcı militanların **faaliyet gösterdiği ve şiddet uyguladığı bölgeleri biliyorduk, ama altın madenlerinin tam olarak nerede olduğunu bilmiyorduk**. Ekip arkadaşım, bu konu hakkında bilgi toplamak için Burkina Faso’nun başkenti Vagadugu’ya bir gezi yaptı. Ona dedim ki, **“Bize harita lazım. Şehirde maden bürosu görürsen git ve duvarda bir harita varsa, altın madenleri hakkında bir şekil dosyası olup olmadığını sor.”** Arkadaşım da orada **bir maden bürosuna gitti** ve bölgeye ait **bir harita gördü**. Bu büro, hükümetin tüm bu altın madenlerini haritalandırmak için bir Kanadalı bir firmayla iş birliği yaptığı bir yerdi. Bize istediğimiz haritayı 100 dolara sattılar. Sonrasında **güzel bir haber** yaptık. Ama işte **bizim ekip üyemiz orada olmasaydı ve bu büroya gitmeseydi, asla bilemezdik ve Londra’da oturuyorken bu haberi yapamazdık.**” (KVG 26)

Veriler kolaylıkla elde edildiği zaman bile bunun doğruluğundan emin olmak ayrı bir konu olarak yine gazetecilerin yüzleşmek zorunda olduğu bir konu olarak varlığını sürdürüyor. Çünkü elde edilen verinin nasıl düzenlendiği ve kamu kurumlarının bu konuda ne kadar şeffaf oldukları bir gazeteci için her zaman veriye mesafeli bakmak zorunluluğunu doğuruyor. KVG 27 bu konuyu şöyle özetliyor:

“...Bence **mevcut veri çok sınırlı ve veriye dair neler olduğu da çok sınırlı**. Bu yüzden İngiltere’de hükümetin birçok konuda veri sağladığını düşünüyorum. Ama her zaman bir sorun var, **neyi ölçüyorlar ve nasıl ölçüyorlar**. Örnek veremem ama bu veriler her zaman devlet veya şirketlerin gözlüğünden görülüyor veya şirketler sıkça **özel veri vermek istemiyor**. Yani, bize ulaşabilir olan **veriler oldukça sınırlı** ve yaratıcı çalışmanız ve **farklı türde veri bulmanız gerekiyor**. Olağandışı veri kaynaklarına bakmanız gerekiyor ki bu gerçekten iyi bir şey, mesela bir siteyi taramış olan 'Appetite' adlı bir proje var. Yanılmıyorsam, bir seks işçisi hizmeti sitesini incelediler. Yani, seks işçilerinin sitesi gibi bir şey ve pandemide fon eksikliği veya kemer sıkma nedeniyle seks işine yönelen kadınları incelediler. Yani veriyi nereden aldığınıza dair daha yaratıcı yollar olduğunu düşünüyorum, aksi takdirde genellikle resmi veya resmi hikâyeleri tekrar tekrar güçlendirebilir. Sonunda sürekli aynı hikâyeleri anlatıyorsunuz, çünkü sürekli enflasyon verilerini kullanıyorsunuz.” (KVG 27)

Veri gazetecilerinin gerilim yaşadıkları ana nokta olan yeterli ve uygun verinin her zaman sağlanamıyor olması, gazetecilerin haber yaparken veri eksikliği sorunu

yaşamalarına sebep oluyor ve üzerinde çalışılan haberin yeterince açıklığa kavuşamamasına neden olan bir dizi problemin parçasını oluşturuyor.

*“Ayrıca, açık verilerde aradığınız **kriterlere** tam olarak **uygun verilerin bulunmaması** da bir **sıkıntı** olabiliyor. **Verilerin bazen eksik olması** veya **istediğiniz başka kriterlerin veri setinde yer almaması, analizlerinizi yaparken zorluklar yaratabiliyor. Örneğin, etnik köken, engellilik veya uyruk gibi kriterlere göre ayrıntılı verilerin eksik olması, demografik açıdan verilere baktığınızda kimlerin etkilendiğini anlamakta zorluk** yaşamanıza neden olabilir.”* (VG 4)

Birleşik Krallık hükümeti bir yanda açık veri politikasını sürdürse de bu her zaman gazetecilerin istediği tüm veriye özgür bir şekilde ulaşacakları anlamına gelmiyor. Çünkü açık veri daha çok devlet tarafından teşvik edilen ve yurttaşlarla paylaşılan bir tanımı içeriyor. Bu kapsamda otoriteler uygun gördükleri takdirde kamuoyuyla veri paylaşmayı durdurabiliyor ve bu gazeteciler için üstesinden gelmek zorunda olduğu bir probleme dönüşüyor:

*“Açık hükümet ve açık veri konusunda büyük bir hareket vardı ve birçok veri yayımlandı. Sanırım bunun gov.uk üzerinden gerçekleştiğini hatırlıyorum. Daha erişilebilir bir hükümet ve daha iyi teknolojiye yönelik bir hareketin parçasıydı. Ancak, odak o konudan çıktı gibi geliyor. Yine de Ulusal İstatistik Ofisi tarafından iyi veriler yayımlanmaya devam ediyor. Ancak **hükümetin iyi veri yayımlamanın her zaman kendi çıkarına olmadığını fark etmesi ve bu nedenle durdurması veya yayımlamamaya karar vermesi gibi bir tehlike var gibi geliyor.** Bu da bazı verilerin yayımlanmasını durdurmasına veya unutmaya bırakmasına neden olabiliyor. Bunu koronavirüs vaka sayılarıyla görüyoruz. Hatırlıyorum, bir dönem gazetenin ön sayfasında her gün hükümetin yayımladığı **koronavirüs vakası sayılarını** paylaşıyorduk. Ancak **hükümet bu yayımlamayı durdurdu** ve artık yayımlamak **istemediğine karar verdi**, bu yüzden vaka sayılarını yayımlamayı bıraktı. Bu nedenle birçok okuyucumuz bize **neden bu vaka sayılarını kaldırdınız** diye kızgındı. Çünkü **pandemi hala devam ediyordu.** “Neden böyle bir şey yaptınız?” dediler. **Biz de cevaplayamıyorduk, çünkü hükümet verileri yayımlamıyordu.** Bu nedenle daha fazla **açık veri yayımlama konusunda daha fazla taahhüt** olması gerekebilir. Tabii ki gazeteciler böyle söyler. Evet, daha fazla açık veri olmalı. Kesinlikle. Ayrıca, **özel şirketler de bir sorun oluşturuyor gibi görünüyor, teknoloji şirketleri gibi. Özel şirketler neredeyse hiçbir zaman herhangi bir şeyi yayımlamazlar, Spotify verileriyle ilgili yumuşak bir hikaye bile olsa, belki onlardan bir örnek alırsınız, ama evet, daha ciddi konularda, örneğin Facebook'un reklamları veya reklam verileri gibi konularda bu tür verilere ulaşmak oldukça zor olabiliyor. Bu tür tüm veriye erişim engellenmiş gibi görünüyor. Bu nedenle, evet, kesinlikle daha fazla açık veriye ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Ve Google gibi yerlerde de durum aynı. Elbette, son derece değerli bilgi sağlayan Google gibi yerlerde de, ticari değeri olan herhangi bir veriyi sıkı sıkıya koruyorlar. Örneğin, harika olan Google Translate gibi şeyler kullanabiliyoruz. Ancak örneğin yüksek cadde görüntülemeleri gibi şeyleri paylaşmak istemezler. Yani, evet, pek çok konuda daha fazla çaba harcamamız gerektiğini düşünüyorum.”*** (KVG 27)

*“Gözlemlediğim 10 yıl içinde Birleşik Krallık’ta çok büyük bir gelişme kaydedildi. Ama şu bir gerçek **Britanya doğal olarak açık bir toplum değil.** Amerikan açıklığı onlara gerçekten açık verilerle gazetecilik yapma imkânı verdi ve Britanya’da biz de **bunu yakalamaya çalışıyoruz.** Ancak Amerikalılara ve diğer bazı ülkelere kıyasla **çok seçiciyiz ve insanlara açık olan veriler konusunda da çok seçiciyiz.**” (KVG 30)*

*“Açık veri sadece sizi belirli bir noktaya kadar götürebilir ve zaten oldukça liberal demokratik bir ülkeye, güçlü kurumlara ve kurumlara güvene sahip olmalıdır. Bu nedenle, **bunun gerekli, ancak yeterli olmadığını** söyleyebilirim.” (KVG 35)*

- **Haberi Hedef Kitleye Uygun Hale Getirmek**

Veriye dayalı bir şekilde yapılan raporlamalar için en büyük sorunlardan bir tanesi de haberin oluşmasından sonra okuyucu için bu haberi anlamlı ve anlaşılabilir bir şekilde sunma gerekliliği. Haber odalarının birbirlerinden farklı okuyucu kitlesine hitap ediyor olması bu konuda farklı yöntem ve teknikleri de zorunlu kılmasına rağmen genel anlamda her bir veriye dayalı haber, veri ve diğer görselleştirme tekniklerinin etkin bir şekilde kullanılmasına ihtiyaç duyuyor.

(Gazeteciler veri görselleştirme için saatlere yayılan toplantılar yapıyor. Financial Times’da bugün saat 13.00’de başlayan bir toplantının ana konusu ve İngiltere’deki yerel seçimlere ilişkin veri görselleştirmeleri. Toplantı ekibi 2 saati aşan bir süredir görselleştirme örneklerini tartışıyor)

- **Saha notu / Financial Times, Londra / 04.06.2023**

*“Veriyi görselleştireceğim zaman bazen **zor anlaşılabilir şeyler** ortaya çıkabiliyor okuyucu için. Dolayısıyla bu **okuyucunun haberdan biraz uzaklaşması** anlamına gelebilir. Yani, bazen 10 paragraf yazı okuyup anlayacağı şeyi biz sadece bir görsel ile anlatabiliyoruz fakat bu bazen onu haberdan uzaklaştırabilir.” (VG 1)*

*“Veri setlerini inceleyip bunu **güzel bir şekilde görselleştirmek** önemli. Dahası, bunu yapay zekâ destekli bir şekilde yapmak şu an daha da ilgi çekici görülebilir ancak bunları yapmak kolay değil. **Veriyi görselleştirerek haberin anlaşılabilirliğini arttırmayı deneyen ancak haberi daha karmaşık hale getiren pek çok örnek var.**” (VG 2)*

*“Çok sık olmasa da diğer bir zorluk, insanlara **verilerden hangi yorumların çıkarılabileceği** ve **verilerin makul bir temsilinin ne olduğu** konusunda bazen detaylı çalışmak gerekiyor.” (VG 8)*

*“İnsanlar karmaşık ve yaratıcı türde grafikler yapmaya yönelme eğiliminde olabilirler, ancak ben **her zaman şeyleri temel düzeye indirmeyi ve mümkün olduğunda çizgi grafikleri ve sütun grafikleri gibi basit grafikleri kullanmanın daha iyi olduğunu düşünüyorum.** Yaratıcı saçılım grafikleri gibi. Bu şekilde **insanlara daha iyi anlaşılır** hale getirir. Bu düşünce, BBC’de çalışma deneyimimden kaynaklanıyor çünkü **içeriğinin doğası gereği BBC’nin tüm ülkeye hitap etmesi***

gerekiyor. Ancak genel olarak, *her zaman mümkün olduğunca basit tutma fikrinde* oldum.” (KVG 20)

“Bazen çok fazla bilgi ve veri toplarız ve bu bir konuyu uzun bir süre incelediğimiz için olabilir. Buradaki zorluk da **veriyi nasıl sunacağımız ve erişilebilir hale** getireceğimizdir. Böylece **okuyucu kitlemiz için** bunun karşı konulamayacak kadar fazla olmadığından emin olmaktır, yani büyük miktarda veriyi nasıl erişilebilir ve **ilgili hale getireceğimizi** düşünmek gerekiyor. Bu da etkileşimli elektronik tablolar, haritalar veya posta kodu sorgulamaları gibi şeylerle olabilir. Böylece insanlar posta kodlarını yazabilir ve mahallelerine ait kendi verilerini sunulabilir. Bu yüzden, baktığımız büyük miktarda veriyi kitlemiz için **erişilebilir ve anlamlı** hale getirmenin yollarını düşünüyoruz. Bunu yapmak da bir zorluk olarak karşımızda duruyor.” (KVG 22)

“Bir veri kümesi bulma, **veri kümesinin aslında ne demeye çalıştığını** ve temelde verinin boyutunu anlama zorluğuna kadar uzanıyor... Kompleks veri görselleştirmeleri yapmak için çok fazla kaynak kullanarak mı gitmeli, yoksa sadece düz bir grafik gibi basit bir görselleştirme mi tercih etmeli, **bazen bilemiyorsunuz.** Bu basit bir şekilde hikâyeyi anlatan bir görsel olabilir, ancak gereksiz süslemeler olmamalıdır. Evet, verinin **ne söylediğini anlama ve onunla ne yapabileceğinizi ve onunla neler yapabileceğinizi anlama** konularında genel bir karmaşıklıklar var.” (KVG 24)

Her ne kadar görselleştirme haberdeki veri unsurlarını daha anlaşılabilir hale getirmek ve haberin kaliteli sunumu sağlamak için yapıyor olsa da aynı zamanda haberin arkasında hiçbir duygu ifade etmeyen sayısal verileri bir şekilde “insanlaştırmak” da haberin okuyucu zihninden anlamlı hale gelmesi için önem arz ediyor. COVID-19 pandemisi sırasında Brezilya’da salgından kaynaklı ölümleri haberleştirme üzerine görev alan KVG 25 bu durumu tüm detaylarıyla şöyle anlatıyor:

“İnsanlara bu tür **farkları açıklama yeteneğine** sahip olman gerek. Küresel ısınmayı ele alalım mesela. İnsanlara dünyanın 1 veya 2 derece daha sıcak olacağını söylemeye devam edersen, bu ne anlama geliyor? Bazı insanlar, “Ah, sadece bir veya iki derece, bu çok kötü olmaz” diye düşünebilir. Ve bu yüzden, bu sayının ne anlama geldiğini açıklamam gerekiyor. Ve tabii ki, bilim insanlarıyla konuşmamız gerekiyor. Ama onların söylediklerini anlayabilmemiz de kolay değil. Çünkü akademisyenler de bilgilerini topluma açık bir şekilde aktarma konusunda eğitilmiş değiller. Bu yüzden **sen bir veri gazetecisi olarak bir tür aracı görevi** de üstlenmelisin... Her gün 1000 kişinin ölmesi normalleşir çünkü insanlar bunu görmüyor. Onları, on uçak birden düşmüş kadar şok etmiyor. Bu gibi bir zamanda, insanların bunun büyük bir felaket olduğunu anlamalarını sağlayacak **en iyi karşılaştırmaları bulmaya** çalışmalısınız. Örneğin, ‘Bu, üç Wembley Stadyumu gibi’ dediğimizde, gerçekten Wembley Stadyumu’nu ölü insanlarla dolduracak değiliz. Üç Wembley Stadyumu gibi değil. Yapmaya karar verdiğimiz şeylerden biri bu. Ve anlıyorum, oldukça sert ama ben New York Times’ın bunu yaptığını gördüm. Ben de dedim ki Brezilya için de bunu yapmalıyız. Eğer ölen insan sayısını olaylarla değiştirebilseydik, Brezilya’nın ana şehirlerinde ne kadar yer kaplardı? Sonra bunu hesapladık, çizdik ve dedik ki: ‘İşte Rio’da plajda bu kadar yer kaplar ya da buradan buraya kadar uzanan bir mezarlığı

hayal edin. İşte bu, bakmanız gereken şey'. Ve biliyorum o zamanlardaki tavrım biraz fazla sert mi diye düşündüm. İnsanlar her gün sürekli ölüyor... Ve bununla birlikte hala internet üzerinden insanlara bunun çok da fazla olmadığını söyleyen büyük bir yanlış bilgilendirme kampanyası var. İnsanların bunun ciddi olduğunu anlamalarını sağlamalısınız. Brezilya'da bir yayın organı, gerçekten hoşuma giden bir şey yaptı; Sao Paulo'da, adresinizi girebileceğiniz bir görselleştirme oluşturdular. Sonra size, binanızdan mahallenize kadar olan yarıçapta ölen insanların miktarını ve mutlak sayıları gösterdiler. İşte bu, **sizi sorunun içine sokar**. Bu sizi, mahallemdeki herkesin son iki ayda öldüğünü görmeye itiyor. Evet, hepsi şok edici. Bazen hayat şok edicidir ve insanlara bunu anlatmalısınız. Elbette çok dikkatli olmalısınız ama bu böyle. Bazen veri bulduğunuzda karşılaştırılabilir değildir, özellikle insanların ölüm miktarı hakkında konuştuğumuzda. Çünkü insanlar, 'Tanrım, bu ay ülkede şu kadar kişi öldü' demeye başladı. Evet, ama bu ülkedeki ölümün temel seviyesi nedir? **Sonra insanlar sadece mutlak sayıları atmanın anlamsız olduğunu fark etmeye başladı** çünkü yanlış bilgilendirme ekibi hemen geri dönecekti. Evet, daha fazla insan öldü. Son beş yılın ölüm ortalamasını hesaplamalısınız. Böylece, son beş yılın ölüm ortalamasını çoktan geçtiğimizi söyleyebilirsiniz. Bu, **işin ciddiyetini gösterir**. Bugün yaşadığımız dünyada, rakamlarımızı ve karşılaştırmalarımızı doğru almak her zamankinden daha önemli. Aşılarda ilgili aynı şey geldi. Bir ülke milyonlarca aşı yaptı, bu ne anlama geliyor? Herkes iki kez aşılandı mı yoksa genel olarak bir kişiden az mı aşılandı? Bu tür şeyler. Ve bu bir meydan okuma çünkü veriyi aldığınızda, insanlara **bu verinin görselleştirilmesinin önemli olduğunu ikna etmeye** çalışmalısınız. Veriyi aldığınızda, kafanızda biraz döndürmelisiniz. **İnsanlara ne söylemek, ne göstermek istediğinizi düşünmelisiniz çünkü bir veri parçası, birden fazla açıdan gösterilebilir**. Şimdi nasıl göstereceğimizi düşünmeliyiz. **Ve insanların anlayıp kavrayacağı kadar bilgiyi göstermek mantıklıdır.**" (KVG 25)

- **Uzmanlık Alanlarındaki Eksiklikler**

Gazetecilik alanında yaşanan yeni gelişmeler bir yandan habere ilişkin yeni ve farklı türden içeriklerin ortaya çıkmasını sağlarken aynı zamanda bu işi yapabilecek yeterli ve donanımlı gazeteci sayısını da zorunlu kılıyor. Birçok haber odasında veri gazeteciliği ekipleri mevcutken buradaki sorun veri gazeteciliği istihdamından ziyade veri gazetecilerinin genel olarak uzmanlıklarının olmaması.

"Sanırım veri gazeteciliği kendi başına bir alan olarak çok daha fazla tanınmaya başladı. Bu alanda **daha fazla uzman insanlara ihtiyacımız var** gibi. Yani biraz **niş bir yer** gibi." (VG 8)

"Veriye dayalı haber yapmak için **veri uzmanlarına ihtiyaç** duyulduğunu düşünüyorum... Ayrıca, **prensiplerini değiştirebilecek kişilere ihtiyaç** duyulur çünkü bazen önceden bir hikâye için belirli bir fikre sahip olabilirsiniz, ancak verilere bakarsanız **farklı bir yerde daha ilginç bir şeyler** olduğunu fark edebilirsiniz." (KVG 20)

"Bence büyük bir zorluk, **uzmanlık alanımızın bir medya olduğu ve bir konu alanı olmadığıdır**. Bu, genellikle anlık haberler üzerinde çalıştığımız anlamına gelir, ancak

konuları düzenli olarak değiştirdiğinizde **fikirler** ve **özel açılar düşünmek** daha zor olur. Neyse ki veri sıklıkla size benzersiz bir yol sunar.” (KVG 28)

“Sanırım bir zorluk, **belirli bir alanı yeterince iyi tanıyamamak** veya **her alanı çok iyi bilememek** olabilir çünkü bizim **belirli bir konumuz yok**, herhangi bir şeyi ele alabiliriz ancak üzerinde veri bulunamayan konular da olabiliyor ve bu da zaman zaman **önemli bir engel** olabiliyor. Ayrıca, gazetecilerin veri gazeteciliği hikâyeleriyle ilgili olarak **daha az etkileşimi olduğunu** veya **işbirliklerinin olduğunu** düşünüyorum.” (KVG 36)

Genel gazetecilik becerileri bulunan ve olaylara haberci gözüyle bakabilen gazeteciler, veri gazeteciliği alanına dâhil olduklarında bunu özellikle teknik becerileri sayesinde yapmış oluyor. Fakat veri gazeteciliği alanı içerisinde özelleştirilmiş konulara ilişkin uzmanlıklar neredeyse hiç bulunmuyor. Bir veri gazetecisi bir gün spor hakkına haber üretirken diğer gün ekonomi hakkında bir veri haberi üretebiliyor. İşte bu durum haber odalarındaki veri gazetecileri için bazı noktalarda zorluklara neden oluyor. Uzmanlık alanlarında ortaya çıkan eksiklikler o konuda uzman ama veri gazetecisi olmayan bir gazeteciden destek alınmasını ve işbirliğini zorunlu kılıyor. KVG 17 ve KVG 29 bu durumu şöyle açıklıyor:

“Her ekip ve her gazetecilik türü için her zaman veri gazeteciliği yapmak kolay değildir. Bence **en büyük zorluk, alan uzmanlığının eksikliği**. Bizim gibi büyük bir veri gazeteciliği ekibinde bile, neredeyse her zaman **genel bir uzman olmak** zorundasınız. Bir dakika şirket finansmanı üzerine çalışırken bir sonraki dakika bir seçim, bir sonraki dakika ise bir savaş üzerine çalışmanız gerekebilir ve **bu konuların hepsinde uzman olmanız mümkün değildir**. Çoğu gazeteci kariyerleri boyunca veya en azından belirli bir işte, bir konu üzerine yoğunlaşarak o konuda oldukça bilgili hale gelir, uzmanlaşır. **Çoğu veri gazetecisinin kariyerini bir arada tutan şey teknik uzmanlıklarıdır**. Dolayısıyla veri analizi konusunda iyisinizdir. Ancak **her konuda verinin her yönü hakkında bilgi sahibi olmanız mümkün değildir** ve bu oldukça zordur. Bir konuda raporlamaya katkıda bulunabilmek için yeterli düzeyde o konu hakkında okuma ve öğrenme kabiliyetine sahip olmanız gerekir. Ve bunlar, bir gün içinde bile tamamen farklı olabilir. Bugün bile, Türkiye'deki enflasyon ve Birleşik Krallık'taki yerel hükümet finansmanı hakkında birer grafik ürettim. Bunlar, bildiğiniz gibi birbirinden tamamen alakasız, en azından büyük ölçüde alakasız konular ve benim **sahip olduğum tek uzmanlık verileri analiz etmek ve verilerin görselleştirilmesini yapmaktır**. Bu beceriler, **bunu yapamayan ama haberleri yapan muhabirlerin sahip olmadığı becerilerdir**, onlar konuya ilişkin detayları çok daha iyi bilirler ama **grafikleri yapamazlar**, veriyle nasıl hareket edebileceklerini bilmeyebilirler. Verileri görsel olarak o hikâyeyi iletecek şekilde nasıl analiz edeceğinizi bilmek gerekir ve bu yüzden **işbirliğine ihtiyaç vardır**.” (KVG 17)

“Önemli bir zorluk, **sizin bir konuda uzman olmamanızdır; aslında siz bir beceri uzmanısınız**. Bu nedenle bir konuda derin bilgi veya o konuyla ilişkili bağlantılara sahip değilsiniz, özel bir alanda çalışan biri gibisiniz. Bu yüzden çoğu haberim çoğunlukla **diğer gazetecilerle iş birliği içinde yapılır**, onlar da o konudan uzmanlık

getirebilirler. Ancak bu durum başka bir zorluğa yol açar; **fırsatları belirleme zorluğu**. Başka gazetecilerle sohbetlerim olmuştu ve onların harika bir haber fikirleri olduğunu, ancak çok fazla manuel çalışma gerektireceği için bu fikirleri **göz ardı** ettiklerini söylediler. Ben ise o işin kod kullanarak otomatik hale getirilebileceğini biliyordum, ancak bu onların aklına gelmeyen bir şeydi.” (KVG 29)

• Zaman Baskısı

Günümüz çalışma koşulları birçok sektörde çalışanların zaman baskısı yaşamasına neden oluyor. Dahası gazeteciliğin genel itibarıyla anlık haber takibini zorunlu kılan bir meslek olması, gazetecilerin her dönemde zaman baskısı hissetmelerine neden oluyor. Ancak veri gazetecileri için özellikle uzun süreli ve büyük verilerle uğraştıkları projelerde bu zaman baskısı daha çok gün yüzüne çıkıyor:

“Ayrıca, hâlâ **zaman baskısı** ile başa çıkmak zorundayım. Verileri toplamak **uzun bir süre alabiliyor** ve verilerin bulunduğu kaynakları belirlemek ve doğru formatlarda doğru sütunlara sahip verilere ulaşmak **bazen haftalar sürebiliyor**. Bu nedenle, verilere sahip olduktan sonra onları **hızlı bir şekilde** analiz etmek ve hemen **haberi yöneticime sunmak gibi bir baskı** hissedebiliyorum. Ancak ben **her zaman bu şekilde çalışmam** diyordum... Pratiğe zaman ayırmak, çünkü işimiz çok, zihinsel olarak yorucu ve akşamları veya hafta sonlarında kendi projelerimiz üzerinde çalışmak için **zaman ayırmak zor** olabiliyor, zihnimize çok fazla yük getiriyor. Bu nedenle, **zaman ayırmakta zorlanabiliyorum**. Haber odasında değişiklik alanlardan daha fazla insanın verileri kabul etmeye başladığını, bu işin zaman alabileceğini daha iyi anladığını düşünüyorum. Ayrıca bu işte **ustalaşmak istiyorsanız**, insanlara bunun için **zaman vermeniz gerektiğini** biliyorum. Ancak yerel haber düzeyinde veri gazeteciliğinin maalesef çok yeterince kullanılmadığını düşünüyorum. Muhtemelen ulusal düzeyde daha çok kullanılıyor. Ancak yine de eskisi kadar özel bir alan olmadığına inanıyorum. Ama bu işi gerçekten iyi yapan bireyleri gördüğünüzde, ne kadar muhteşem şeyler başarabileceğinizi anlıyorsunuz, ama ne yazık ki bunun için **insanları eğitmek için yeterli zaman yok**.” (VG 4)

“Benim yaptığım iş **oldukça yoğun bir zaman** gerektiriyor. Yani sanırım bu genel anlamda araştırmacı gazetecilik gibi biraz.” (VG 6)

“İyi bir araştırmacı gazeteciliğin **zaman aldığını** biliyorum. **Doğru sonuçlara ulaşmak, yavaş ve yöntemli bir şekilde çalışmayı** gerektirir. Bu başlı başına kötü bir şey değildir. Aksine, **gerektiği kadar zaman harcamak** ve işi doğru yapmak önemlidir. Bu konuda daha **geniş bir anlayışa sahip olmak** gereklidir.” (VG 7)

“Sanırım ana zorluklardan biri, **hızlı bir şekilde haberi tamamlamanız gerektiği** durumlarda belki de aşına olmadığınız veri setlerine maruz kalmanız ve o verilerde her şeyin gerçekten doğru ve sağlam olduğundan emin olmaya çalışmaktır. Belki de o konuda çok bilginiz yoktur ama eğer o gün için önemliyse, **hızla konuya hâkim olmanız** ve doğru olduğundan emin olmanız gerekiyor.” (VG 8)

“**Yetersiz zaman** (bu en büyük sorun)” (KVG 18)

*“Ayrıca, verileri düzgün bir şekilde incelemek için **acele etmek yerine zaman yönetimini** iyi yapmanız gerekiyor. Aceleyle yapılan şeyler genellikle en ilginç şeyler değildir.” (KVG 20)*

- **Alana Yeni Gelenlerin Yeterince Donanımlı Olmaması**

Kıdemli Veri Gazetecilerinin (KVG) bazıları alana yeni gelen Veri Gazetecilerinin (VG) yetersiz donanımla gelmelerinden kaynaklı zorluklar yaşadıklarını belirtti. Bu durumun nedeni olarak yeni gelenlerin gazetecilik ile ilgili bölümler bitirmesine rağmen veriyle ilgili çalışma becerisine neredeyse hiç sahip olmamaları:

*“Gazetecilik ders müfredatlarında hiç istatistik yok. Bu, **gülmünç** bir durum. Gazetecilik mezunu olup sektörde gazetecilik yaptıktan sonra **bu alana giren çok yeni gazeteci** var. Ama **bilimsel konular hakkında hiçbir fikirleri yok**. Evet, gazetecilik fikri en önemli şey. Belki bazı becerilerle olabilir, ama aynı zamanda dijital medya envanterini de bilmek açığa çıkarıyor. Yani **matematikçi olman gerekmiyor** ama toplumumuzda hâlâ ana ölçüm aracı olan **sayıları** ele almamız gerekiyor.” (KVG 25)*

*“Veri gazeteciliği eğitimleri verirken genellikle **yüksek lisans öğrencilerine** ders veriyorum, yani kariyerlerinin başındalar ve veri konusunda bir opsiyon alıyorlar. Buna veri gazeteciliği modülü alması gereken genç çıraklar da dâhil. Yani daha işin başındalar ve henüz **hiçbir veri becerisine sahip değiller**.” (KVG 30)*

➤ **Haber Odası ile İlgili Sorunlar**

Veriye dayalı raporlama sırasında karşılaşılan sorunlara ilişkin bir değer kategori ise haber odasından kaynaklı bir şekilde yaşanıyor. Veri gazetecileri sektörel sorunları aşsalar bile haber odalarının farklı ölçeklerde faaliyet göstermesi ve mevcut ekip içerisindeki roller bazı durumlarda sorunlarla karşılaşmalarına neden oluyor. Bu sorunlar yöneticilerden kaynaklı olabileceği gibi yönetici faktörünün dışında haber odasının yapısı, ekonomik koşulları ve beklentilerine göre farklılaşabiliyor.

- **Haber Odasının Beklentilerine Göre Değişkenlik**

Her haber odası çalışanlarından farklı beklentilere ve iş tanımlamalarına sahip. Bu nedenle haber odalarının çalışanlardan beklentisi çok ortak bir düzlemde açıklanabilecek bir konu değil. Hemen hepsinin farklı ağırlık verdiği haber konuları olmasının yanı sıra veri gazetecilerinden bekledikleri işler de farklılaşabiliyor. Dolayısıyla alana ilişkin bu beklentilerin ne olduğunun resmini çizebilmek çok girift

bir mesele haline geliyor. Bir veri gazetecisi yaptığın işin önemini yöneticisine açıklamakta zorlanabilirken başa bir veri gazetecisi çalıştığı haber odasında veri gazeteciliğinin öncelikli bir alan olmamasından kaynaklı şikâyet edebiliyor. Yine de haber odalarının beklentileri gazetecileri bir tür meydan okumayla yüzleştiriyor. Bu kapsamda görüştüğüm gazeteciler birbirlerinden farklı ifadeler ve örnekler kullanmış olsalar da haber odasının beklentilerine uyum sağlamanın onlar için zorlayıcı bir etmen olduğunun farkındalar:

*“Önceki işimde bu işi yaparken saygı görmememiz, anlaşılmamamız ve dolayısıyla değer verilmememiz bir zorluktu. Yürüttüğümüz iş sadece bir yıl kadar sürdü, ancak insanların **ne yaptığımızı anlaması ve bizimle iletişime geçmesi** bir süre aldı. Diğer haber odalarının gelip, bir konu hakkında daha derinlemesine **bir çalışma yapmak istediğini söylemesini ve işbirliği yapmayı teklif etmesini bekliyorduk**, ancak yerel haber odalarında böyle **bir işbirliği kültürü** yoktu. **Fikirlerin tamamı** bizden geliyordu ve **tüm heyecan da** bizden kaynaklanıyordu ve bazen bir **duvara çarpmış gibi** hissediyorduk. Bu da **sinir bozucuydu**.” (VG 4)*

*“Veri gazeteciliğiyle uğraşan insanların sayısı oldukça az ve bu sayı giderek artıyor gibi görünüyor. Ancak yine de bir **haber odasında genellikle veri gazeteciliği konusunda net bir fikri olan tek kişi olabilir**. Çoğu zaman yöneticiler bu süreçle pek ilgilenmezler. Ancak bunun bir ölçüde normal olduğunu düşünüyorum, çünkü veri gazeteciliği genellikle temel düzeyde yapılır, ancak yine de **bu alana yatırım yapmanın zor olduğu anlamına gelmez**.” (VG 6)*

*“Ancak genellikle **bu sürecin ne kadar zaman aldığını anlamayan** veya **bu sürecin gerektirdiği emeği göz ardı eden kişilerle çalışmak zor olabilir**. Eğer daha büyük bir haber odasında çalışıyorsanız -benim deneyimlerime dayanarak söylüyorum, çünkü ben bir kooperatifte çalışıyorum- ve insanlar çevrenizdeki sürecin **ne kadar karmaşık olduğunu anlamıyorsa**, bu durum **sıkıntı yaratabilir**. Bir haberi gerçekten iyi bir hale getirmek için iki veya üç gün harcamanız gerekiyorsa, bu **sıkıntı yaratmamalıdır**, çünkü sonuçlar bu **emeğe değerdir**. Ancak büyük bir haber odasında **anlayış eksikliği varsa**, insanlar neden henüz bitirmediğinizi veya neden yapamadığınızı **sorgulayabilirler**. Bunu daha soyut bir şekilde ifade ediyorum, çünkü ben bir haber kooperatifinde çalışıyorum, ancak **deneyimlerime dayanarak** bu tür durumlarla **karşılaşılabileceğini** söylüyorum.” (VG 7)*

*“...Gazetenin hâlâ bir gazete olduğunu ve **geniş kapsamlı bir gazete deneyimi sunan bir marka olduğunu** ve birçok gazetecinin bu deneyimden vazgeçmek konusunda günlük olarak zorlandığını görüyoruz. **Haber odası**, sayfa sayısı yüksek bir haber bölümünü veya spor haberlerini doldurma konusunda **endişeli olabilir** ve bu durumda sadece gazete için değil, **çevrimiçi için de bir iş yapmanın nasıl olacağını düşünmek zor olabilir**... Gelişim açısından, Telegraph'ın bize yönelik olarak yapabileceği çok bir şey yok. **Çok küçük bir ekibiz**, bu yüzden BBC gibi büyük bir geliştirme sürecine sahip değiliz. Eskiden orada çalışıyordum ve veri ekipleriyle birlikte çalışıyordum. Onlar biraz daha büyük oldukları için **birlikte öğrenip paylaşabiliyorlar** ve **daha fazla kaynakları** var. Evet, bu durum **bütçeye** bağlıdır. Çalışanlarını eğitime gönderebilirler. Burada yeni gelişmeler konusunda sanırım sadece bugünü yakalamaya çalışıyoruz. Ancak bizim durumumuzda kişilere ulaşmanın eşdeğeri,*

becerilerinizi geliştirmektir. Programlama becerilerinizi artırmaktır. Bu yüzden, bazı kurumların buna zaman ayırma anlayışı var. Veri gazetecilerini büyük veri kurslarına, uluslararası veri etkinliklerine gönderen kurumlar olduğunu biliyorum ama bu **bizde çok geçerli değil**. Çünkü **bütçemizin** bunu yapacak kadar **büyük olmadığı** bir gerçek.” (KVG 19)

“İlk zorluk, diğer gazeteciler ve yapımcılarla çalışırken ortaya çıkıyor. Ekip olarak çalışırken sadece kendi fikirlerimizi işlemiyoruz, değil mi? Dahası, ben iki dil servisiyle çalışıyorum (Portekizce ve İspanyolca), yani onlarla çok işbirliği yapıyorum. Haber servisiyle çalışıyoruz. Yapımcılar ve gazetecilerle... Onların içeriklerini daha iyi hale getirmelerine yardımcı olmaya çalışıyoruz. Büyük zorluk, **editörlerin bu habere ilişkin veri ve görsel bir işlem görmesinden fayda göreceğini anlamaları**. Çoğu zaman editörler bunu anlamıyor çünkü biliyorlar ki bu **biraz daha fazla zaman alacak**. Ve kimse **zaman bulmak istemiyor**, bu yüzden her zaman anlamıyorlar. Anladıklarında ise harika oluyor ama bu biraz zaman alıyor. Çünkü dediğim gibi, biz gazeteciler genel olarak çok fazla veri okuryazarlığına sahip değiliz, bu konuda eğitim almadık.” (KVG 25)

“Haber odasındaki birimlerin yöneticileri, genellikle geleneksel gazeteciliği savunurlar. Genellikle daha yaşı olurlar ve **veriyi haberin sonunda üstüne eklediğiniz bir şey olarak düşünürler**. Belki gerçekten iklim modeli ile gerçek sıcaklıklar arasında bir grafik çizmek isteyebilirsiniz. Ama eğer veri daha erken bir aşamada gelirse, veri haberin merkezine daha çok yerleştirilebilir, sadece **sonradan eklenen bir süsleme parçası olmaktan daha fazlası** olabilir. Elbette çok iyi veri gazeteciliği yaptık ve daha fazla adanmış veri gazetecimiz var ve tüm hikâyeleri genellikle veri yayınlamalarına dayanıyor gibi görünüyor. Örneğin, İngiltere'deki Ulusal İstatistik Ofisi'nden gelen veri yayınları... Yani, genellikle "Bugün yeni rakamlar açıklandı. Suç istatistikleri şöyle" gibi, ama neyse. Ama daha büyük bir nokta, **üst düzey yöneticilerin veriye veya daha ilginç görselleştirme tarafına pek dâhil olmamasıdır** ki bu konuda daha tutkulu olduğumu düşünüyorum. Bu yüzden onları **bunu yapmaya ikna etmelisiniz, aksi halde var olan haberin bir eki olarak yapıyorsunuz**.” (KVG 27)

• Fayda-Maliyet Denklemi

Veri gazetecileri için haber odasından kaynaklı bir diğer sorun ise, haber odalarının fayda-maliyet analizlerinden dolayı veri gazeteciliği ekiplerine yeterince ekonomik kaynağın bazı durumlarda ayrılamıyor olması:

“Benim yaptığım iş oldukça yoğun bir zaman gerektiriyor. Yani sanırım bu genel anlamda araştırmacı gazetecilik gibi biraz. Dolayısıyla bu **güven ve yatırım gerektiren bir şey**. Büyük bir haber olabilir, ancak **haftalık haber bültenleri çıkaracak kadar sürekliliği olmayabilir**. Bu nedenle, bazen bu işi için yapılan **fayda-maliyet denklemi her zaman lehinize olmayabilir**. Ben yine de veri gazeteciliğinin değerli olduğunu ve yatırıma değer olduğunu düşünüyorum, ama **yatırım yapan ben değilim**.” (VG 6)

“Evet, bu haber organizasyonunu değişiyor. Ama her haber odasında aynı şekilde değişmediğini düşünmüyorum. Buna **yatırım yapanlar ve yapmayanlar arasında gözle görünür bir farklılık var**.” (KVG 25)

Bu koşullar haber odasının ekonomik yapısı ile doğrudan ilişkili ve Birleşik Krallık'ta neredeyse tüm ana akım haber medyasının birer veri gazeteciliği ekipleri olmasına rağmen fazla sayıda personel birçoğunda mevcut değil. Bu konuda ülke genelinde veri gazeteciliği çalışmalarıyla öne çıkan *Financial Times* bile 30 civarında bir gazeteci sayısı ile veri gazeteciliği ekibini oluşturmuş. Bu sayı hem Birleşik Krallık hem de dünyada öne çıkan haber kurumları açısından veri gazeteciliği ekibinde nicelik olarak fazla görülebilecek bir sayı. Kuşkusuz bu durum haber odasının veri gazeteciliğine bakışı ile doğrudan ilgili ve fayda-maliyet denklemi burada önemli bir iş tutuyor. Dahası, *Financial Times*'ın aynı zamanda köklü bir ekonomi gazetesi olması okuyucu kitlesi açısından veri gazeteciliğini öncelikli bir hale getirme noktasını içeriyor. KVG 17 bu durumu şöyle aktardı:

“En azından bizim ekibimizde, bazı insanlar ekonomi hakkında daha fazla bilgi sahibi, bazıları politika hakkında daha fazla bilgi sahibi olabiliyor ve bir nevi uzmanlaşabiliyorlar. Ancak çoğunlukla uzmanlığımız teknik düzeydedir. Veri analizi, grafik üretimi ve daha spesifik olarak haritalama ve kartografya konusunda daha fazla bilgi sahibi olan insanlarımız var. Ön yüz web geliştirme ve arka uç veri akışını geliştirme konusunda uzmanlaşmış bazı gazetecilerimiz var. Ve bu yüzden uzmanlığımız genellikle konu bazlı değil, teknik bazlı oluyor. Ancak bu değişiyor. Şimdi o kadar büyük bir ekibiz ki, konu bazında uzmanlaşmaya başlayabiliriz ve bu, genel bir trend olacak gibi görünüyor. Birçok veri gazetecisinin adeta muhabir gibi olma arzusu var ve şu anda olduğumuz yerde bunu yapabilecek pozisyona geliyoruz. Ancak bu bir lüks, çoğu haber odası bunu yapamaz. Çoğu haber odasında bu tür işleri yapacak 30 kişi yok, iki veya üç kişi var ve bu kişilerin gerekli olan tüm teknik uzmanlıkları ve konu uzmanlıklarını edinmeleri neredeyse imkânsız, bu da en büyük zorluk.” (KVG 17)

- **İş Yüğü Dağılımı**

Veri gazeteciliğinin henüz konu ya da tema bazlı değil teknik bazlı bir uzmanlık alanının olması bu açıdan birçok gazetecinin farklı konularda haber yapmasını zorunlu kılıyor. Bu bazı gazeteciler için (VG 1, VG 6) eğlenceli ve hoş bir çalışma şekli olarak görülse de gazetecilerin bir kısmı için bu iş yükü olarak açıklanabilecek bir sorun haline geliyor. Nihayetinde gazeteciler, uzmanlıklarının yetmediği noktalarda başka gazetecilerden destek almaya ihtiyaç duyuyor. Bu haberin tamamlanması için hali hazırda başka bir haber projesi için çalışan gazeteciler açısından çok da hoş karşılanan bir durum değil.

*“Özellikle bizim gibi büyük ekiplerde bu giderek artan bir ihtiyaç ve küçük haber odalarında bu daha büyük bir problem, çünkü **bir veya iki veri gazetecisi herkes için her şeyi yapmak zorunda.**” (KVG 17)*

*“...Muhabirlerin günlük işleri sırasında sadece başlıklara odaklanmaktan ziyade daha geniş düşünceleri istendiğinde **işleri zorlaşabilir** ve **iş yüklerinin arttığı bir dönemde bu durum daha da zorlaşabilir.**” (KVG 19)*

➤ **Bireysel Sorunlar**

Veri gazeteciliği yaparken karşılaşılan zorluklar sektörel ve haber odası kaynaklı olduğu kadar farklı konularda bireysel sorunlar olarak da kendini gösteriyor. Gazeteciler için en büyük meydan okuma mevcut veriye ilişkin her zaman manipülasyon riskinin açık olması. Gazeteci hem veriyi manipüle edilmiş bir şekilde elde edebilir hem de manipüle edilen bir veri setini haber yapabilir. Bu konu haber odasında veri gazeteciliği yapan gazeteciler için bir tür gerilime neden oluyor.

• **Veriye İlişkin Manipülasyon Riski**

Veri gazeteciliği yaparken karşılaşılan en büyük tehditlerden birisi veriyi habere dönüştürme sürecinde manipülasyon riskinin olmasıdır. Bu haberin doğruluğunu ve güvenilirliğini doğrudan etkileyecek bir unsurdur ve haber odası ile gazetecilerin sorumlulukları gereği manipülasyondan kaçınmaları, daha net bir ifadeyle manipülasyon yapmamaları gazetecik etiği açısından zorunluluktur. Ancak gazetecilerin manipülasyon yapmak gibi bir niyeti olmamasına rağmen işin doğası ve zorlu koşulları nedeniyle verilere ilişkin manipülasyon riski hemen her zaman mevcuttur. Ayrıca, elde edilen veri her ne kadar güvenli ve doğru kaynaklardan alınmış olsa da gazetecilerin bunu haberleştirme biçimi gerçeklikleri saptırabilir. Yani elde edilen veriler tamamen gerçek olsa bile haber bir şekilde manipüle edilebilir:

*“Veri gazetecilerinin işi bir anlamıyla doğruluk kontrolü işi yapmak gibi oluyor... Objektif olmak, gazetecinin ne kadar mesleğin etik ilkelerine bağlı olduğu ile alakalı. Yani veriyi **insanları yanıltacak** şekilde de kullanabilirim. Bu **çok daha dikkatli olunması gereken bir konu.** Yani gerçekten olayı neresinden gösterdiğine bağlı olarak değişir.” (VG 3)*

*“...Veriye dayanmanız, önyargılarınızı veriye eklemeyeceğiniz anlamına gelmez. Objektif olma konusunda **dikkatli** olmanız gerektiğini düşünüyorum. Eğer çoğunlukla siyahların yaşadığı bir bölgede gerçekleşen bir olaydan bahsediyorsanız ve daha fazla siyahın bu suça karıştığını söylüyorsanız evet, veriler doğru olabilir ancak o veriyi yalnızca bu belirli bölgeden alarak değerlendirdiğinizi belirtmemişsiniz demektir.*

Dolayısıyla, **veri gerçek olsa bile objektiflikten uzaklaşmak mümkündür.** Ayrıca, **veriyi üreten kaynağı da dikkate almak önemlidir;** bu, verinin nereden geldiğini ve veriyi sunanların motivasyonunu sorgulamanız gerektiği anlamına gelir. Genellikle, hükümet veya resmi kaynaklar gibi açık veriler kullanırken sorun olmaz, ancak bazı durumlarda verinin tam olmaması veya belirli unsurların veri setinden çıkarılması içeriği değiştirebilir.” (VG 4)

Veri gazeteciliğine yönelik algılardan birisi, onun niceliksel bir tür habercilik pratiği olmasından kaynaklı olarak daha “şeffaf” ve “objektif” bir habercilik yapılabilir düşüncesi idi. Bazı veri gazetecileri bu görüşe katılsalar da söz konusu manipülasyon riski olduğu zaman veri gazeteciliğinin de objektif ya da şeffaf bir gazeteciliğin parçası olamayacağını da farkındalar:

“Eğer kendi önyargınızı veya önceden karar verilmiş bir duruşu verilere yansıtarsanız, o zaman veri gazeteciliği de diğer gazetecilik türleri kadar **sübjektif** olabilir. Eğer dikkat çekici trendler bulmak için **önyargılı bir şekilde** verilere yaklaşıyorsanız ve zaten **kafanızda ne istediğinize karar vermişseniz**, o zaman **veri gazeteciliği de sübjektif** olabilir. Dolayısıyla, objektifliği korumak için **verilere bağlı kalmak ve önyargılardan kaçınmak önemlidir.**” (VG 5)

“...Zamanla yavaş yavaş gördüğüm şey, **hiçbir şeyin tamamen objektif olmadığıydı.** Özellikle **görseller** oluşturmaya başladığınızda, herhangi bir **hikâyede yaptıklarınız insanların grafikleri nasıl algıladığını değiştiriyor.** Veri görselleştirirken her bir seçiminiz **hikâyeyi etkiliyor** ve bazen bunun sonucunda **hatalar** yapabiliyoruz. Başlangıçta, bu alanın **tümüyle objektiflik ve bazı gerçekleri bulmakla ilgili** olduğunu düşünmeye başlamıştım. Zamanla, aslında tartışmanın ana amacının **duyguların değiş tokuşu olduğunu** ve insanların fikirlerini **nasil düşündüğünü görmek** olduğunu fark ettim. Doğru ve yanlışın değişebileceğini ve **çok az şeyin tamamen objektif** olduğunu anladım. **COVID verileri** gibi bazı konularda nispeten **objektif bilgiler** olsa da, bunun bile **sunumunda veriyi belirli bir şekilde çarpıtmak mümkün olabiliyor.** Bu nedenle verileri sunarken de **dikkatli** olmak gerekiyor ve farklı bir şekilde sunarak **farklı sonuçlar çıkarabiliriz.** Örneğin, verileri farklı bir şekilde sunarak **pandemide hemen kapanma gerektiğini** ya da **hiçbir şeyin ciddi olmadığını** ima edebiliriz. Sonuç olarak, bilgi ve veri bile **özünde çeşitli yorumlara açık** olabiliyor. Görünüşe göre, bazı şeyleri **objektif** bir şekilde değerlendirdiğimizi düşünüyoruz ancak **bunu hikâyenin bir parçası olarak ilettiğimizde** veya herkese **açık bir alanda paylaştığımızda her zaman bir şeyler ekliyoruz.**” (VG 6)

“Genellikle beklentiler çok yüksektir veya genel bir **anlamamazlık** vardır. Örneğin, insanlar bir araştırma için bir orduya ihtiyaç olduğunu düşünebilirler. Bu nedenle, hesaplamaları veya diğer işlemleri otomatik hale getiren bir şeyler beklerler. Ancak her zaman bu kadar karmaşık olmaz. Bir araştırmaya başladığınızda ne aradığınızı bir fikirle yaparsınız. Ancak verileri soğuk bir şekilde ele almazsınız. “Acaba bir hikâye var mı?” diye düşünmezsiniz. Elbette, vaktiniz varsa bunu yapabilirsiniz, ancak genellikle **belirli bir soruşturma için bir nedeniniz** vardır. Örneğin, Avrupa Birliği'nin gerektiğinden fazla harcama yaptığını düşündüren bir şeyler olmuş olmalıdır. Bu nedenle, verilere özel bir amaçla yaklaşmalısınız. Bu süreçte **hata yapmamak için çok yöntemli çalışmalısınız ve hesaplamalarınızın doğru**

olduğundan emin olmalısınız. Özellikle heyecan verici veya yanlış görünen bir şey bulursanız, birinin bunu kontrol etmesi önemlidir.” (VG 7)

“İngiltere’de, 2010 yılından veri göstermeyi seçerseniz bu oldukça çarpıcıdır çünkü o zaman politik bir değişiklik yaşanmıştı. Bu yüzden belirli bir tarihi seçerek bir ifade yapmış oluyorsunuz. Dolayısıyla verileri nasıl çerçeveleyeceğinizi seçmek gerçekten zor çünkü verileri yanlış temsil etmek veya manipüle etmek istemiyorsunuz ama hangi yolun en nötr gösterim şekli olduğunu bilmek oldukça zordur.” (VG 9)

“...Buradaki zorluk şu; verilere ilişkin manipülasyon riski. Bu hem veri kaynağınızdan size manipüle edilmiş bir şekilde gelebilir hem de siz manipülasyonun bir parçası da olabilirsiniz. Örneğin elde ettiğiniz verileri siyasi görüşünüze göre kırıp kendi dünya görüşünüze göre de şekillendirebilirsiniz. Bu gazeteciliğin temel etik kodlarından ayrılmaz bir tartışmadır. Manipülasyon her zaman açık aslında.” (VG 16)

“Verileri arka planda derinlemesine incelemek gerekiyor. Önyargılarınızdan sıyrılarak beklentilerinizi ayarlamaya istekli ve açık fikirli olmanız gerekiyor. Genellikle insanlar bunu başarabilme konusunda oldukça iyi ama bazen olmuyor. Ancak yine de habere dair etik kuralları uygulamazsanız, verileri manipüle etmek ve istediğinizi söylemek o kadar da zor değildir. Aslında, insanlar sayıları görünce onlara inandığımız için, verileri manipüle etmek daha yanıltıcı olabilir ve hükümetler bunu onlarca yıldır hatta yüzyıllardır yapıyorlar. Örneğin, Birleşik Krallık’ın AB’den ayrılmanın haftalık 350 milyon sterlin tasarruf sağlayacağı iddiası, veri gazeteciliğine atfedilebilir. Evet, bu görüşün neden var olduğunu anlıyorum, ancak yine de dikkatli olmalıyız ve verileri analiz ederken kendi yorumlarımızı sorgulamalıyız. Böylece kullanıcıları yanıltmamış oluruz.” (KVG 20)

“Aynı zamanda veri kümesine de sadık kalmanın önemi bulunuyor. Çünkü veri kümesinden birçok anlam çıkarılabilir, ancak verinin aslında ne söylediğini saptırmamaya dikkat etmek gerekiyor. Dolayısıyla, veriyle ilgili karmaşıklıklar var ve ardından veri kümesini nasıl kullanacağımıza dair zorluklar mevcut.” (KVG 24)

• Kendini Yetersiz Görme

Alana yeni giren veri gazetecileri (VG) için bireysel sorunlardan birisi kendilerini iş konusunda daha yetersiz görmeleri şeklinde yaşanabiliyor. Bu nedenle bu gazeteciler Kıdemli Veri Gazetecilerine (KVG) oranla daha çok işbirliğine ihtiyaç duyuyor. KVG’ler haber odasında bireysel projelere odaklanma noktasına daha yatkın bir durumdalar. Ancak veri gazeteciliğine ilişkin projeler genellikle en az iki veri gazetecisinin katılımı ile gerçekleşiyor.

“Ancak ben her zaman bu şekilde çalışmam diyordum. Benim için, tüm verilere tam olarak ulaşmak ve ardından pivot tabloları oluşturmak daha sistematik bir şekilde çalışmama olanak tanıyor, ancak ben hâlâ veri konusunda yeni olduğum için böyle yapıyorum. Ancak onlar, sadece birkaç belediye’nin verilerinin birkaç satırına bakmamı ve temel sonuçları çıkarmamı istiyorlar ve bu esasında verinin yalnızca %10’unu incelemek demek, bu da biraz zorlayıcı bir durum... Ayrıca, kişisel ve

mesleki olarak karşılaştığım diğer bir zorluk, yapmak istediğim birçok şeyin hâlâ bilgi sahibi olmadığım şeyler olması.” (VG 4)

“Ben burada daha çok şunu gözlemliyorum. Alana beni gibi yeni giren gazeteciler iş birliğine daha çok ihtiyaç duyuyor ve birlikte haber üretiyor ancak X (yöneticisi olan kıdemli veri gazetecisinden bahsediyor) gibi kıdemi veri gazetecileri, ekip çalışmalarına katılsalar da genellikle bireysel haberler üretiyorlar. Ancak ben yaptığım için çoğunu diğer gazetecilerle işbirliği içerisinde yapıyorum. Tüm bunlarla birlikte her şey oldukça uyumlu bir şekilde çalışıyor gibi görünüyor. Yani benim yöneticilerim sadece veri üzerine haberler yapmamızı önemsemelerinin yanında diğer haber ekipleri ile ortak işler de yapıyoruz. Biz küçük bir veri gazeteciliği ekibi olmamıza rağmen o günün haber gündemine katkı sağlayabiliyoruz.” (VG 8)

“Benim için zorluk, tasarım geçmişim olduğu için kodlama gibi şeylerin bana yabancı olmasıydı.” (KVG 40)

- **Uzmanlaşmanın Zaman Alması**

Herhangi bir meslek alanında uzmanlaşmak doğal olarak o işle ilgili deneyimler elde etmek ve iş üzerine zaman harcamakla da doğrudan ilgilidir. Veri gazetecileri için bu alanda uzmanlaşmak hızlı bir şekilde gerçekleşen bir olgu değil. Bir beceri setini hızlıca öğrenip orada ustalaşmak meselesi kişiden kişiye değişiklik gösteren bir şey olmasına rağmen, yine de bu becerilerin öğrenilmesinin zaman alıcı bir faaliyet olduğu haber odalarındaki hemen herkes tarafından ifade edilmektedir. Gazetecilerin arka planlarında hem gazeteciliğe hem de veriye dair raporlama becerilerine ilişkin beceriler olsa bile, özellikle kodlama dillerinde hâkim olmak ve burada uzmanlaşmak zaman alan bir durum.

“Evet, veri madenciliği yapma konusunda teknik bilgiye sahip olmak beraberinde görselleştirmeler açısından bir zorluk ortaya koyacaktır. Ancak daha gelişmiş şeyler yapmanız gerekiyorsa, D3 veya C3 gibi kodlama dillerini kullanmak gerekir ki bunlar gerçekten yararlı ve gereklidir. Fakat uzmanlaşmak zaman alacaktır.” (VG 5)

“Sonuç olarak, iyi bir veri gazetecisinin işlerini dikkatli bir şekilde yapması, hesaplamalarını doğrulaması ve gerektiğinde bir başkasının gözden geçirmesi önemlidir. Ayrıca, uzun bir sürecin ne kadar zaman aldığını anlamak ve bu sürecin değerini bilmek gereklidir.” (VG 7)

“Bir diğer zorluk ise, bu alanın oldukça hızlı ve dinamik bir alan olmasıdır. Hızla değişen ve dinamik bir gazetecilik alanı ve her zaman çeşitli yazılımların veya tekniklerin en son geliştirilen versiyonlarıyla güncel kalmak istiyoruz. Bu yüzden veri gazeteciliğinin öncüsü olmak, gelişmeleri sürekli takip etmek de bir zorluktur. Yenilikçi olmak istiyoruz ve en son becerilere sahip olmak istiyoruz. Bu da bir zorluk olarak karşımıza çıkıyor.” (KVG 22)

*“Bir haber odasında çalışma fırsatınız varsa, biraz şanslısınız. Sadece veri kazıma yapmaya başlayabilir ve kendinizi geliştirebilirsiniz, evet. Sadece Excel veya Google Sheets'te nasıl işler yapılacağını Google araması yaparak da öğrenebilirsiniz. Yani kendinizi geliştirmek için büyük eğitim bütçelerinin olmasına gerek yoktur. Örneğin, üç veya dört yıl boyunca bir teknoloji şirketinde çalıştım ve orada insanların size eğitim bütçesi ayırması ve öğrenmek için zaman ayırması daha kolaydır. Ama gazetecilikte **bu biraz daha zor** oluyor. Bu nedenle aslında çoğu kodlama becerimi gazetecilik dışında öğrendim, ancak maalesef eğitim için yoğunlukla **kendiniz çaba sarf etmelisiniz** ve ya farklı bir sektörde bunu yaparsınız ya da **boş zamanlarınızda yaparsınız**. Bir diğer alternatif de işte öğrenerek kendinizi geliştirebilirsiniz. Ancak maalesef çoğu eğitim, **hazır bir şekilde sunulmaz veya sağlanmaz.**” (KVG 27)*

- **Analitik Düşünememe**

Veri gazetecilerinin yaşadıkları bireysel sorunlardan birisi de habere ilişkin bazı durumlarda nedensellik ilkesi üzerinden bir çıkarım yapamama ve analitik bir şekilde düşünememek oluyor. Veri gazetecilerinin ilgilendiği konularda özellikle istatistiğe ihtiyaç duyulan problemler varsa, burada bir hipotezin sınanması gibi değişkenler arasındaki ilişkiye dair çıkarımlar yapılması gerekebiliyor fakat veri gazetecilerinin tamamı için bu becerinin mevcut olduğunu söylemek olanaksız. Bu gibi durumlarda gazeteciler ya haber odasındaki istatistik geçmişine sahip bir gazeteciden yardım alıyor ya da ekip olarak problem üzerine düşünölmeye çalışıyor.

(Financial Times’da geçmiş çalışma deneyimi kamu politikaları üzerine bir veri gazetecisi bulunuyor. Bu kişi özellikle istatistik ve tablo okuma konusunda bilgili olduğu için Görsel ve Veri Gazeteciliği Ekibindeki diğer gazeteciler ihtiyaç halinde kendisine danışıyor.)

- **Saha notu / 04.06.2024**

*“...Birçok durumda **nedenselliği düşünememe** sorunu.” (KVG 18)*

*“Veri gazeteciliğini, sadece sayıları okumaktan ayıran şey, verinin nereden geldiğini, neden önemli olduğunu ve hangi görselleştirmelerin gönderildiğini yorumlamak ve anlamaktır. Eğer sadece insanlara verileri keşfetmeleri için bir arayüz sunuyorsanız, bu kendi başına faydalı olabilir ancak **gazetecilik anlamında değildir**. Gazeteci şeyleri açıklar, izleyiciye ne anlama geldiğini ve önemini anlamalarına yardımcı olur. Ve eğer bunu yaparsak, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde önyargıları gündeme getirme olasılığı vardır. Çünkü yine, biri bir şeyi iletiyor ve bu rapor vermeyi seçtiğiniz konu, bilgi kaynağınızdır.” (KVG 33)*

Veriye dayalı haberlerde analitik düşünememek bir zorluk olarak belirirken bu durum aynı zamanda alana gelen gazetecilerin özellikle üniversite eğitimlerinde yeterince veri okuryazarlığı ve istatistik üzerine dersleri almamış olmasından da kaynaklı olabiliyor. Belli bir beceri seti bireysel ya da kurum çabalarıyla elde edilse

bile Birleşik Krallık haber medyasında çalışan gazetecilerin tamamı bu ülkede üniversite eğitim görmüş kişiler değiller ve bir göçmen olarak haber odasında çalışıyorlar. Dolayısıyla dünyanın farklı noktalarından gelen gazeteciler için veri gazeteciliği yapmanın zorluklarından birisi de üniversite eğitimi aldıkları ülkelerde gazetecilik ile ilgili bölümleri bitirmelerine rağmen veri ile ilgili tecrübeleri sınırlı olabiliyor. KVG 25 bu durumu şöyle açıklıyor:

*“Çoğu gazetecilik okulunda istatistik gibi temel dersler yok. Bu, gazetecilik yapıyorsanız **temel olmalı**. Ama öğrenmiyoruz, bu anlamsız. **Makroekonomi** gibi konuları öğrenmeliyiz. Bazen yapımcılar için zor oluyor. Çünkü onlar, **"Bu grafikteki veriyi yeniden üretebilir misin?"** diye soruyorlar ve sen, **"Evet, yapabilirim ama bu sana ne anlatıyor? İnsanların ne anlamasını sağlıyor?"** diyorsun. Belki bu grafiği basitleştirmemiz, sadeleştirmemiz, açıklamalar eklememiz gerekiyor. İnsanlara bunu anlaşılır kılmamız gerekiyor. Ve gazeteciler olarak çoğumuz hâlâ bir sürü veri eklediğimizde hikâyenin çok iyi araştırılmış görüneceğini düşünüyor.” (KVG 25)*

TARTIŞMA VE SONUÇ

Gazetecilik alanı, tıpkı bir oyun gibi, aktörler için bir mücadele alanıdır. Oyunda öne geçmek için taraflar mevcut kazanımları üzerinden oyunu oynarlar. Bu kazanımlar onları oyunda daha ileri bir aşamaya taşıyabiliyorsa, bu durum gazetecilerin sermaye gücü ve habitus yapısıyla ilişkilidir (Bourdieu, 2005). Bu nedenle çalışmada veri gazetecilerinin haber odasında konumlandıkları yeri okuyabilmek için Bourdieu'nün Alan Teorisini kullandım. Böylece Birleşik Krallık'taki haber odalarında çalışan gazetecilerin veri gazeteciliğine geçişlerindeki ana nedenleri inceledim ve gazetecilerin sahip oldukları sermaye türleri ile habituslarının alanda nasıl bir bağlamsallık yarattığını keşfetmeye odaklandım. Bunu yaparken de veri gazeteciliği alanındaki epistemolojik gerilimleri tahlil etmeye çalıştım.

Buradan hareketle bu bölümde veri gazeteciliği alanına ilişkin yapmış olduğum saptamaları ele aldım ve Alan Teorisi merceğinden bakarak araştırma sonuçlarımı mevcut literatürle tartışarak açıkladım. Ayrıca çalışmamın eksikliklerini, sınırlılıklarını ve literatüre olası katkısını sundum ve gelecek araştırmalar için önerilerimi de yine bu bölümde belirttim.

- Sermaye Birikimi ve Haber Odasını Dönüştürme

Araştırma Sorusu 1'i ele almak için, gazetecilerin veri gazeteciliğini benimseme yollarını ve nedenlerini, çeşitli bakış açıları üzerinden keşfetmeye çalıştım. Bourdieu'ya (1998) göre, her alanda olduğu gibi gazetecilik alanındaki rekabetçi ortam, gazetecilerin yeni koşullara göre konumlanmaları için sermaye biriktirmelerini gerektirir. Bu çalışma, gazeteciliğin değişen koşulları sonrasında haber odalarında veri gazeteciliğinin kurumsallaşmasıyla birlikte, gazetecilerin mevcut sermaye birikimlerine veri odaklı yeni sermayeler eklediklerini ve alanda sergilediklerini göstermektedir. Haber odaları tarafından istihdam edilen veri gazetecileri, mesleklerindeki gelişen taleplerin farkındalıklarını göstermeye çalışmakta ve gerekli yetkinlikleri proaktif bir şekilde edinerek kendilerini gelecekteki koşullara hazırlamaktadır.

Bunun yanı sıra, mevcut araştırma dâhilinde yapılan katılımcı gözlemler neticesinde farklı haber odaları üzerinde aktif bir şekilde izlenen veri odaklı gazetecilik süreci, alana yeni roller ve sorumluluklar eklemiştir. Farklı ölçeklerdeki haber odaları yalnızca veri gazeteciliği ekipleri için değil haber odasının geneli için çalışanlarına veri okuryazarlığı ve temel veri eğitimleri vererek, veriye dayalı haberlerin üretiminde kurumsallaşmayı yüksek düzeyde tutmayı amaçlamıştır. Ayrıca, gazetecilik sektörünün rekabetçi koşulları göz önünde bulundurulduğunda, önde gelen haber odaları sadece çeşitli bilgisayar programlarına ve yazılımlara sahip olmakla kalmayıp, kendi yazılımlarını geliştirerek veri gazeteciliği alanında daha verimli, hızlı ve yaratıcı çalışmalar yapmanın yollarını da aramaktadır. Haber odalarının genel olarak veri gazeteciliği ekibi üyelerinden ortak beklentisi potansiyel veri işleme becerilerine sahip olmaları olsa da, büyük ölçekli haber odalarında çoğu çalışan farklı becerilere sahiptir ve hatta özelleştirilmiş becerilere sahip olanlar haber odasında öne çıkmaktadır. Bu durum, disiplinler arası ekibin genellikle işbirliği içinde haber operasyonları yürütmesini sağlar, dijital ve veri gazeteciliğinin haber odalarına entegrasyonunun sonuçları üzerine yapılan bazı çalışmalara (Primo & Zago, 2015; Arias-Robles & Carvajal, 2023) yakın bir paralellik gösterir.

Bu çalışma, Birleşik Krallık'taki veri gazeteciliği uygulamalarının ana akım ve yerel haber odalarında giderek daha yaygın hale geldiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu uygulamaların sadece veri gazeteciliği ekipleriyle sınırlı olmadığını, haber odalarının diğer birimleri için de veriye dayalı haber yapmanın önemsendiğini öne sürmektedir. Bu nedenle, ana akım haber odasındaki çoğu gazeteci için veri odaklı haber yapabilmenin veya en azından bu sürece katkıda bulunmanın önemli bir haline geldiği söylenebilir. Ancak bu durum, verinin gazeteciliği aştığını göstermez. Heravi'nin (2017) öne sürdüğü üzere gazetecilik ve araştırma, veri gazetecisi olmayı hedefleyen herkesin sahip olması gereken iki ana beceridir. Bundan sonra geliştirilmesi gereken en önemli unsur, veriye aşinalık ve veriyi kullanarak haber yapma yeteneğidir.

Bourdieu'nün Alan Teorisi toplumu birçok mücadelenin ve çatışmanın meydana geldiği dinamik bir alan olarak kavramsallaştırır. Belirli bir alanda güçlü bir konum geliştirmek için birey (fail) ekonomik, kültürel, sosyal ve sembolik sermaye olmak üzere çeşitli sermaye biçimlerini etkili bir şekilde kullanır (Bourdieu 1986;

1996). Bourdieu sosyolojisinde farklı sermaye biçimleri, faillerin sosyal alandaki konumlarını belirlemede anlam kazanır. Bourdieu'ya (1998) göre, ekonomik ve kültürel sermaye biçimleri diğerlerine göre daha baskındır. Bu nedenle gazetecilik alanında var olabilmek için, failin (gazeteci) yeterli ekonomik koşullarının dışında gerekli bilgi ve gazetecilik becerilerine (kültürel sermaye) sahip olması gerekir. Ayrıca, kültürel sermayeye sahip olmanın yanı sıra, gazetecilerin statü ve tanınma elde etmek için sosyal ve sembolik sermayeye de ihtiyaçları vardır ve böylece mesleki kariyerlerinde kendilerini ayırt edebilir bir noktaya getirebilirler. Bu nedenle, gazetecinin bu alandaki konumlanmasında çeşitli sermaye türleri önemlidir (Maares vd., 2021).

Kültürel sermaye, failin geçmişten gelen eğitimini, başarılarını ve becerilerini simgeler. Kuşkusuz veri gazeteciliğinde iyi pratikler gösterebilmek için bir dizi beceriye sahip olmak gereklidir. Bazı çalışmalar (Veglis & Bratsas, 2017; Heravi, 2019; Heravi & Lorenz, 2020; Cardoso, 2022) veri gazetecilerinin veya veri gazetecisi olmayı hedefleyenlerin, bu alandaki tüm becerilere sahip olmasalar bile, birden fazla beceriye sahip olmaları gerektiğini göstermiştir. Haber kuruluşlarında çalışan gazetecilerin profesyonel eğitim alması ve ihtiyaç duydukları alanlarda becerilerini geliştirmesi, kültürel sermaye ile tanımlanabilecek bir durumdur. Teknolojik araçları kullanarak haber üretmek, gazetecilerin uygun eğitimi almasını da gerektirir (yazılım, kodlama, veri analizi, görselleştirme vb.). Veri gazetecileri, ihtiyaç duydukları yeni araçlar, programlar ve beceriler hakkında düzenli olarak kurum içi eğitim almaktadırlar. Ancak bunun geçerli olmadığı noktalarda ise veri gazeteciliği ekibi üyeleri kendi gelişimlerini sağlamak için ekip olarak güncel yenilikleri takip etmekte ve informal eğitimler yapmaktadırlar.

Haber odalarında farklı becerilere sahip gazetecilerden oluşan ve ekip üyelerinin çoğu gazetecilik alanında lisans veya yüksek lisans derecesine sahip bir yapıdadır. Ayrıca bilgisayar bilimi/mühendisliği, istatistik, coğrafya, ekonomi gibi alanlarda lisans derecesine sahip gazeteciler de bu ekibin içerisinde bulunmaktadır ve veri gazeteciliği ekipleri disiplinler arası bir yapıda kurularak gazetecilik dışındaki alanlardan gelen pek çok yeni gazeteciye açılmıştır. Katılımcılar sıklıkla ekip üyelerinden pozisyonlarına göre farklı beklentilerinin olduğunu, ancak ortak beklentinin ekip üyelerinin bir elektronik tabloya veri işleme yeteneğine sahip olmaları

gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca, kodlama ve görselleştirmenin veri odaklı haber üretiminde benzersiz bir hikâye anlatma biçimi olduğu ve bu becerilere sahip veri gazetecisinin diğerlerinden farklı olacağı, dahası alan içerisinde rekabet güçlerinin artacağı son derece açıktır. Dahası, veri gazetecilerinin sosyal bilimler araştırma metodolojisi ile olan ilişkisi, haber üretiminde sıklıkla faydalandıkları bir durumdur. Bu yüzden özellikle nicel metodoloji hakkında bilgi sahibi olmak veri gazetecileri için yine gerekliliklerden birisidir. Tüm bu becerilerde uzmanlaşmanın yanında bunu gazetecilikteki haber konularından birisi ile birleştirebilmek gazetecileri haber odalarında daha benzersiz kılmaktadır.

Veri gazetecileri için bir diğer sermaye türü sosyal sermayedir. Veri gazetecilerinin sosyal sermayeleri daha çok haber odalarının içerisinde. Bu yalnızca veri gazeteciliği ekibi ile sınırlı değil, haber odasının tümüne yayılan bir sosyal sermayedir. Veri gazetecileri sadece kendi birimleri ile sınırlı kalmayıp birçok farklı haber türü için de haber üretebilme potansiyeline gelmiştir. Bu nedenle haber odasında farklı haber türlerinden gazeteciler ile veri gazetecileri arasında birleştirici bir yapı bulunmaktadır. Veri gazetecileri için sosyal sermaye çoğunlukla haber odasının içerisinde gerçekleşse de orayla sınırlı değildir. Bazı gazeteciler *#journocoders* etkinliğine katılmakta ve organizasyonda önemli roller üstlenmektedir. Londra'da ayda bir kez düzenlenen *#journocoders* etkinliği, farklı kurumlardan veri gazetecileri ile veri gazeteciliğini öğrenmek isteyen gazeteciler veya adaylar için bir tür bağımsız atölye işlevi görmektedir. Bu sayede katılımcılar, veri kullanılarak haber üretiminin nasıl yapılacağını pratik örnekler aracılığıyla öğretmektir. Bu durum gazetecilerin bireysel sosyal sermayeleri için önemli olmakla birlikte, ekibin kolektif sosyal sermayesine de katkıda bulunmaktadır. Etkinliğe katılanların çoğunluğu bir haber odasında veri gazetecisi olan kişilerdir ama aynı zamanda veri gazetecisi olmayıp bu habercilik türünü öğrenmek isteyen gazeteciler de hemen her etkinlikte bulunmaktadır. Ayrıca gazetecilik tecrübesi hiç olmayan ama veri gazeteciliğini öğrenmek isteyenler de bu etkinliğe katılabilmektedir. Farklı düzeylerden katılımcıların bir arada uzman veri gazetecilerle atölye çalışmasında bulunmaları kültürel sermayeleri için katkı sunuyor olsa da *#journocoders* asıl olarak katılımcıların sosyal sermayesine katkı verir. Bu etkinlikler sayesinde farklı haber odalarında çalışan gazeteciler birbirleri ile yüz yüze tanışma fırsatı bulmaktadırlar, haberler üzerine konuşmakta ve paylaşım

geliştirmektedirler. Ayrıca alana yeni giren Veri Gazetecileri (VG) için burada özellikle Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) ile tanışıp ağ yaratmak adına eşsiz bir fırsattır. Farklı düzeylerden veri gazeteciliği alanına ilgi duyanların bir araya geldiği etkinlik olarak *#journocoders*, gazetecilik alanı ama daha çok da veri gazeteciliği alanı için somut bir sosyal sermaye geliştirme ortamıdır.

Ayrıca, gazetecilerin bireysel olarak veya bir ekip olarak ödüllendirilmesi, bu alanda “prestij” ve “statü” gibi sembolik sermayenin birikimine katkıda bulunur (Siapera & Spyridou 2012). Veri gazeteciliği alanında öne çıkan haber odaları ve bu kurumların bünyesinde çalışan veri gazetecileri son yıllarda bireysel ve ekip olarak veri gazeteciliği alanında düzenlenen yarışmalarda başarılar kazanmıştır. Bu durum, hem gazetenin veri gazeteciliği alanında öne çıkmasına hem de orada çalışan gazetecilerin kariyer etkisine katkıda bulunmaktadır. Gazetecilik alanında çalışanların meslektaşları tarafından tanınması ve ödüllendirilmesi (Singer, 2008; Kumar & Haneef, 2018) onların alanda daha iyi pozisyonlara yükselmelerini sağlamaktadır. Ayrıca Birleşik Krallık haber medyası içerisinde veri gazeteciliği alanında öne çıkan bazı kurumların (*BBC, Financial Times, The Guardian, The Economist*) haber çıktıları farklı kurumlarda çalışan veri gazetecileri tarafından ilgiyle takip edilmektedir. Diğer haber odalarında çalışan veri gazetecileri, bu haber odalarında daha yüksek kalite işlere imza atıldığını ve onların daha büyük ve donanımlı ekiplerle çalıştıkları ifade etmektedir. Yani, meslektaşlar arası tanınma ve bilinirlik sembolik sermaye için önemli bir göstergesi oluşturur.

Veri gazeteciliğinin haber odasını dönüştürmedeki işlevi her şeyden önce onların haber odasında azınlık bir grubu temsil etmediğidir. Özellikle ana-akım yaygın organlarında veri gazeteciliği ekibi dijital haber ekibi içerisindeki en önemli ve kalabalık birimlerden birisi haline gelmiştir. Ayrıca, özellikle *BBC*’nin ülke genelinde yerel haberciliği desteklemesi ve yerel veri gazeteciliğini güçlendirmek adına Birmingham’da yerel veri gazeteciliği eğitimleri düzenlemesi, bu gazetecilik türünün yerel haber odalarında da yaygınlaşmaya başladığını göstermektedir. Bu nedenle araştırma, de-Lima-Santos (2023) ile uyumlu olarak, kurumsal haber odalarındaki veri gazeteciliği uygulamaları ve ekibinin sınırlı bir çalışma alanını ifade etmediğini, daha açık ve net bir deyişle veri gazeteciliğinin artık niş bir faaliyetin ötesine geçtiğini göstermektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı (36) veri gazeteciliğinin haber odasının

ayrılmaz bir parçası olduğunu, hatta zaman zaman haber odasının genel işleyişine ve gündemine yön verdiğini söylemektedir. Haber odalarındaki veri gazeteciliği ekipleri, genel haber operasyonunu şekillendirebilecek bir potansiyele sahiptir. Veri gazeteciliği pek çok modern haber odası için niş bir faaliyet olmayı geride bırakmıştır fakat gazeteciler için alanda öne çıkmak ve etkili veri gazeteciliği yapmak için niş becerilere sahip olmak gerekir. Veri gazeteciliği alanında bir tür karşılıklı dönüşüm yaşanmaktadır ve bu hem gazetecileri hem de haber odaları tarafından gerçekleşir. Gazeteciler mevcut beceri setlerini veri ile haber yapmaya uygun hale getirirken haber odasının geneli de veri gazeteciliği ekiplerine ihtiyaç duymakta hatta farklı haber türlerinde uzmanlaşmış (politika, hava durumu, spor vb.) veri gazetecileri istihdam edilmeye başlanmıştır. Bu durum elbette ki haber ekosisteminin sürekli olarak veri merkezli bir yaklaşıma doğru evrilmesi ve yapay zekânın tüm sektörlerde olduğu gibi gazetecilik alanında da etkili bir şekilde var olması, yenilikçi ve veri temelli benzersiz becerilerin geliştirilmesini giderek daha fazla zorunlu hale gerektirmektedir.

Ancak kuşkusuz veri gazeteciliğinin haber odasının geneline entegre olduğu kurumlar büyük ölçekteki medya kurumlarıdır. Ekonomik olanaklar başta olmak üzere hedef kitlesi daha kısıtlı olan kurumların veri gazeteciliğini haber odasında merkezileştirme gibi bir girişimi yoktur. Buralardaki veri gazeteciliği örnekleri sınırlı sayıda gazeteciler tarafından daha çok bireysel ilgi ve başarı şeklinde görülebilecek örneklerdir. Dolayısıyla çalışma her ne kadar veri gazeteciliğinin alandaki yaygınlığını öne sürmüş olsa da bu durumun koşulları haber odalarının ekonomik koşulları ile derin bir bağ göstermektedir. Araştırma Bourdieu'nün alan teorisini rehber edinirken ekonomik sermayeyi göz ardı etmemeye çalışsa da buna ilişkin somut veriler toplama noktasında son derece sınırlı kalmıştır. Bu nedenle faillerin sermayesi başta kültürel olmak üzere sosyal ve simgesel sermaye üzerinden tartışılmıştır. Araştırmanın veri toplama teknikleri ve metodolojisi sahadan ekonomik sermaye için değerlendirme yapabilme noktasında uzak bir görüntü çizmesine neden olmuş olabilir. Bu nedenle veri gazeteciliği alanına daha bütüncül bakabilmek, ekonomik koşulların haber odaları ve gazeteciler için oluşturduğu gerçekliği tespit edebilmek için özellikle Eleştirel Ekonomi Politik bir perspektiften bakan çalışmalara ihtiyaç vardır.

- *Veri Habitusu: Deneyim, Değişim ve Adaptasyon*

Araştırma Sorusu 2'ye yönelik bulgular veri gazetecilerinin alandaki tüm deneyimlerini ele almayı ve mesleki kimlik dönüşümlerini üzerinden bir okuma yapmayı zorunlu kılıyor. Alanda var olmak için gerekli sermaye türlerine sahip olmak belirleyici faktörlerden biri olsa da, bu tek başına yeterli değildir. Bu yüzden Bourdieu (1996), sermaye ve sermaye türlerini habitus ile sıklıkla ilişkilendirmiştir. Gazeteci tarafından elde edilen sermaye türü ve miktarı veya alandaki toplam sermaye dağılımı, habitusun oluşumunda en önemli faktördür (Schultz, 2007). Bourdieu (1984) habitusu, alan koşullarına bağlı olarak değişen ve ardından bireylerin algılarını ve pratiklerini şekillendiren bir kavram olarak açıklamıştır. Habitus, bireylerin pratikler ile yapısal süreçleri birbirine bağlaması için kullanabileceği güçlü bir araçtır. Öte yandan, habitus, alt alanlar arasındaki geçişte eski ile yeni birleştiren bir köprü işlevi görür ve birçok alt alanda çeşitli habitus biçimleri bulunur (Marchetti, 2005; Schultz, 2007; Willig, 2013). Dahası, habitus yeni düzende farklılaşabilir (Wu vd., 2019; Wu, 2023). Bu çalışma, gazetecilik alanının veri gazeteciliği alt alanıyla ilgili haber odalarından elde edilen veriler ve analiz sonucunda, ikincil/alt gazetecilik habitusu olarak “veri habitusu” kavramını önermektedir.

Bu kavram, gazetecilik endüstrisinde modern anlamda verinin yer almaya başladığı son 15 yılda haber odalarındaki entegrasyonunu belirlemek, veri odaklı haber üretiminin hem haber odaları hem de gazeteciler için kabul edilebilirliğini göstermek ve haber üretimine eklenen veri odaklı süreçlerin faillerin zihninde yarattığı boyutları tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca bu kavram, gazetecilerin veri gazeteciliğindeki (veri kazıma, veri çıkarma, veri analizi, veri görselleştirme vb.) becerilerini ve alandaki rollerine dair algılarını tanımlamak için de önemlidir. Veri habitusu, hem sermaye türlerini hem de gazetecilerin veri gazeteciliği alanına geçiş sürecini şekillendirir ve bu alanın daha disiplinler arası ve dinamik hale gelmesinde gazetecilerin uyumunu açıklar. Veri habitusu, gazetecilikte artan pazar taleplerini ve hızla yükselen yenilikçi süreçleri ele almak ve bununla rekabet etmek için etkili olurken, aynı zamanda veri gazeteciliği becerilerine sahip gazeteciler için de kesintisiz gelişim kaynağı olduğunu da göstermektedir. Veri gazetecilerinin çoğunluğunun bir haber türü yerine bir beceride uzmanlaşmış olması, işbirliğine dayalı haber üretiminin

zorunluluğunu gerektirirken aynı zamanda bir haber türünde uzmanlaşmış veri gazetecilerine ihtiyaç olduğunu da gösterir. Bu anlamıyla veri habitusu hem gazetecilerin bu pratiğe uyum sağlamasını ifade ederken hem de buna direnç göstermelerini de kapsar. Birbirinden farklı deneyimleri olan gazetecilerin veri gazeteciliği ekibinde karşılaştıkları zorluklar ve çözüm mekanizmaları farklılaşır. O nedenle hem Veri Gazetecileri (VG) hem de Kıdemli Veri Gazetecileri (KVG) açısından veri habitusu, haber odasında kendilerini konumlandıkları pratiğin itici gücü ve tercihlerini etkileyen içsel süreçlerin toplamıdır.

- *Veri Gazeteciliğinde Alanındaki Epistemolojik Gerilimler*

Araştırma Sorusu 3'ü yanıtlarken gazetecilerin haber odalarında karşılaştıkları zorlukları ve meydan okumaları öncelikle doxa ve illusio kavramları üzerinden açıklamaya çalıştım. Çünkü her ne kadar veri gazeteciliğine geçiş, yani oyunu oynamayı kabul etmek gazetecilerin zihinlerinde olsa da bu yalnızca olumlu bir süreci vaat etmez. Aynı zamanda karşılaşılan güç durumlar ve meydan okumaları kabul etmek de alanın doğasında vardır. Bu nedenle ortaya çıkan epistemolojik gerilimler, gazeteciler için Bourdieu'nün da bahsettiği “otonomi” ve “heteronomi” arasında gidip gelinen bir görüntüdeydi. Yani, alanın dışsal faktörlerden bağımsız olarak alandaki faillerin kuralları, normları ve değerleri belirleme kapasitesi veri gazetecileri için “otonomi” kavramında karşılık bulur. Veri gazetecileri için “heteronomi” ise alanın kurallarının oluşmasında dış faktörlere bağımlı olarak şekillenmesi; ekonomik, politik ve teknolojik süreçlerin yansıması ve bunların haber odasına dayattıklarıdır. Dolayısıyla çalışmada veri gazetecilerinin yaşadıkları meydan okumalar, alanın içsel kuralları, normları ve değerleri yani otonomi ve ya da dışsal basıncı olarak şekillenen heteronomi kavramlarının birisi ile değil, ikisinin karşılıklı etkisi sonucunda meydana gelir.

Elde edilen bulgular gazetecilerin üç farklı aşamada zorluklar yaşadığını gösteriyordu. İlk olarak sektörden kaynaklı sorunlar gazetecilerin her zaman için doğru ve güvenilir veri bulma ihtimallerini güçleştiriyor. Bu nedenle gazetecilerin veriye eleştirel bir pencereden bakması güvenilir haber yapabilmek için bir zorunluluk. Bir diğer yandan “objektif”, “tarafsız” ya da “nesnel” gibi terimler her ne kadar alana yeni giren Veri Gazetecileri (VG) için sıklıkla tekrar eden bir durumda olsa da Kıdemli Veri

Gazetecileri (KVG) için bu türden terimleri kullanmak riskli görülüyor. Haberde veriye dayalı olmak haberin inandırıcılığını ve güvenilirliğini arttırsa da veri kaynağı, gazeteci tutumu ve haber odasının olaylara bakış açısı haberi inşa ederken bir gerçeklik olarak göze çarpıyor.

Yaşanan gerilimlerin bir kısmı ise gazetecilerin çalıştıkları kurumlar yani haber odalarından kaynaklı bir şekilde geliyor. Haber odalarının beklenti ve taleplerine göre hareket etmek gazeteciler için bir tür zorunluluk oluştururken aynı zamanda basın endüstrisi içerisinde fayda-maliyet denklemi gazetecilerin başka bir meydan okumayla karşı karşıya gelmelerini zorluyor. Haber odasının veri gazeteciliği çalışmalarını yeterince gündemine almaması, pahalı bir iş olan habercilikte gerekli yatırımı yapmaktan imtina etmesi haber odasında çalışan veri gazetecisi için motivasyon kaybına neden olabiliyor ya da gazeteciyi yeni olanaklar aramaya itiyor. Bireysel sorunlar ise alanın gerekli gördüğü beceri setlerini sağlayıp sağlamamak ve teknik olarak gelişme kaydetmemek üzerinden yaşanıyor. Gazeteciler veriye eleştirel bir şekilde baksalar bile aynı zamanda kendi hatalarından kaynaklı haberde bir manipülasyonla karşılaşılabilir ve bu durum yine yukarıda zikredilen haberde kesinlik değerlerini yansıtmaktan uzak bir görüntü çizmeye neden oluyor. İşte tüm bu sorunlar ve ortaya çıkan epistemolojik gerilimler gazetecilerin oyuna girerken mevcut doxalarının oyun alanında yani haber odasına yeni bir *illutio* inşa etme girişimlerine dönüyor.

Bu çalışma elde edilen sonuçlar üzerinden Borges-Rey'in (2020), veri gazeteciliği epistemolojisi için öne sürdüğü *Haberci Paradigması* ve *Teknik Paradigma* bağlamında iki kutup arasında bir tercih yapmıyor ve Zamith & Westlund'un (2022) da vardığı sonuca benzer bir şekilde veri gazetecilerinin bu iki farklı paradigma arasında kaldıklarını öne sürüyor. Veri gazetecilerinin yaşadıkları epistemolojik gerilimler otonom ve heteronom koşullara göre değişkenlik gösteriyor ve veri gazetecileri ikisi arasında zikzak çizerek bu durumun üstesinden gelmeye çalışıyor.

Bununla birlikte çalışma, Morini'nin (2023) haber odasına veri gazetecisi olarak yeni gelenlerin yaşadığı epistemolojik gerilimleri de akılda tutarak, hem yeni gelenlerin hem de kıdemlilerin yaşadıkları epistemolojik gerilimleri bulgulamaya denedi. Bunun için her iki katılımcı grubundan gazetecilerle çalışma yürütüldü.

Çalışmanın bu kapsamda elde ettiği sonuç; her iki gruptan gazetecilerin yaşadıkları epistemolojik gerilimler daha çok birbirleriyle ortaklaşıyor. Ancak veri kavramına bakış başta olmak üzere genel olarak veri gazeteciliğine ilişkin “objektiflik” ya da “nesnel” olduğu algısı belli noktalarda farklılaşıyor. Ayrıca, KVG’ler için bu alana yönelmelerindeki nedenler ile VG’lerin alana yönelmeleri arasında bir takım farklılıklar bulunuyor.

Çalışma veri gazeteciliği alanında mevcut araştırmalardan daha kapsamlı bir epistemolojik çerçeve geliştirmek iddiasındaydı. Elde edilen veriler mevcut literatürü genişletmek adına katkı sunabiliyor olsa da veri gazeteciliği epistemolojisini kapsamlı bir şekilde çizebilmek için daha fazla veriye ihtiyaç bulunuyor. Bu nedenle gelecek çalışmaların farklı ülkelerden vaka analizlerine yoğunlaşması bu noktada değerli olabilir ancak daha da önemlisi alana daha bütüncül bakabilmek için gelecek çalışmaların nicel araştırma yöntemleriyle desteklenmesi faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abhishek, A., & Graves, L. (2024). Analyzing Code: What a Critical Code Studies Approach Reveals About the Epistemology of Data Journalism. *Digital Journalism*, 0(0). <https://doi.org/10.1080/21670811.2024.2345205>.
- Al Jwaniat, M. I., Alshammari, M. M., Al Adwan, M. N. & Habes, M. (2023). Why Do Journalists Prefer Data Journalism? A Case Study of Online Journalists & Public Relations in UAE. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*, 34, 5673-5694. <https://doi.org/10.59670/jns.v34i.2432>.
- Allmark, P., Boote, J., Chambers, E., Clarke, A., McDonnell, A., Thompson, A. & Tod, A. M. (2009). Ethical Issues in the Use of In-depth Interviews: Literature Review and Discussion. *Research Ethics*, 5(2), 48-54. <https://doi.org/10.1177/174701610900500203>.
- Altheide, D., L. (1976). *Creating Reality: How TV News Distorts Events*. Sage.
- Amado, A., Tarullo, R. (2020). Journalism and Civil Society: Key to Data Journalism in Argentina. In: Bruce Mutsvairo, Saba Bebawi, Eddy Borges-Rey (Edited by). *Data Journalism in the Global South. Palgrave Studies in Journalism and the Global South*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-25177-2_15.
- Anderson, C. W. (2018). *Apostles of Certainty: Data Journalism and the Politics of Doubt*. (1st Edition) Oxford University Press.
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization* (1st Edition). University of Minnesota Press.
- Appelgren, E., & Lindén, C. (2020). Data Journalism as a Service: Digital Native Data Journalism Expertise and Product Development. *Media and Communication*, 8(2), 62-72. <https://doi.org/10.17645/mac.v8i2.2757>.
- Appelgren, E., & Nygren, G. (2014). Data Journalism in Sweden: Introducing New Methods and Genres of Journalism Into “old” Organizations. *Digital Journalism*, 2(3), 394-405. <https://doi.org/10.1080/21670811.2014.884344>.
- Appelgren, E., & Salaverriá, R. (2018). The Promise of the Transparency Culture: A comparative study of access to public data in Spanish and Swedish newsrooms. *Journalism Practice*, 12(8), 986-996. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1511823>.
- Appleton, J.V. (1995). Analysing qualitative interview data: addressing issues of validity and reliability. *Journal of Advanced Nursing*, 22, 993-997. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1995.tb02653.x>.

- Arias-Robles, F., & Carvajal, M. (2023). The data journalist network. Profiles, skills, routines and tools of professionals in Spain and Latin America. *Observatorio*, 17, 1-24. <https://10.5565/rev/analisi.3548>.
- Arias-Robles, F., & López López, P. J. (2021). Driving the Closest Information. Local Data Journalism in the UK. *Journalism Practice*, 15(5), 638-650. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1749109>.
- Arrese, Á. (2022). "In the Beginning Were the Data": Economic Journalism as/and Data Journalism. *Journalism Studies*, 23(4), 487-505. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2022.2032803>.
- Atkins L. & Wallace, S. (2012). *Qualitative Research in Education*. Sage.
- Atton, C. (2001). Approaching Alternative Media: Theory and Methodology. In Chris Atton (Edited by). *Alternative Media*. Sage. <https://doi.org/10.4135/9781446220153.n2>.
- Auerbach, C. F., & Silverstein, L. B. (2003). *Qualitative Data: An Introduction to Coding and Analysis*. New York University Press.
- Baack, S. (2015). Datafication and Empowerment: How the Open Data Movement Re-Articulates Notions of Democracy, Participation, and Journalism. *Big Data & Society*, 2(2). <https://doi.org/10.1177/2053951715594634>.
- Baack, S. (2021). Data Journalism's Ties With Civic Tech. Liliana Bounegru & Jonathan Gray. In *The Data Journalism Handbook Towards a Critical Data Practice*. (pp. 286-290). Amsterdam University Press.
- Bailey, S. (2007). *Exploring ADHD: An Ethnography of Disorder in Early Childhood*. Routledge.
- Baisnée, O., & Nollet, J. (2019). Journalism as a Field. *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.906>.
- Bals, F., Laugwitz, L., & Lischka, J. A. (2024). Diversity as Capital? Marginalized Identities and Subtle Inequality in Data Journalism. *Journalism Practice*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/17512786.2024.2401453>.
- Baltacı, A. (2017). Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3(1), 1-15.
- Barnidge, M., Heath, W., Zhang, J., & Broussard, R. (2019). Business as Usual? A Social Capital Approach to Understanding Interactions with Journalists on Twitter. *Journalism Studies*, 21(3), 406-424. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2019.1670091>.
- Beiler, M., Irmer, F., & Breda, A. (2020). Data Journalism at German Newspapers and Public Broadcasters: A Quantitative Survey of Structures, Contents and

- Perceptions. *Journalism Studies*, 21(11), 1571-1589.
<https://doi.org/10.1080/1461670X.2020.1772855>.
- Benson, R. & Neveu, E. (2005). *Bourdieu and the Journalistic Field*. Polity.
- Benson, R. (1998). Field Theory in Comparative Context: A New Paradigm for Media Studies, *Theory and Society*, 28, 463-498.
- Benson, R. (1999). Field Theory in Comparative Context: A New Paradigm for Media Studies. *Theory and Society*, 28(3), 463-498.
<http://www.jstor.org/stable/3108557>.
- Benson, R. (2006). News Media as a “Journalistic Field”: What Bourdieu Adds to New Institutionalism, and Vice Versa. *Political Communication*, 23(2), 187-202.
<https://doi.org/10.1080/10584600600629802>.
- Berkowitz, D. (1997). *Social Meanings of News: A Text-Reader*. California: Sage.
- Bernadas, J. M. A. C., & Ilagan, K. (2020). Journalism, public health, and COVID-19: some preliminary insights from the Philippines. *Media International Australia*, 177(1), 132-138. <https://doi.org/10.1177/1329878X20953854>.
- Bernard, H. Russell (1994). *Research Methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Approaches* (2nd Edition). AltaMira Press.
- Bhaskaran, H., Kashyap, G., & Mishra, H. (2022). Teaching Data Journalism: A Systematic Review. *Journalism Practice*, 18(3), 722-743.
<https://doi.org/10.1080/17512786.2022.2044888>.
- Biernacki, P., & Waldorf, D. (1981). Snowball Sampling: Problems and Techniques of Chain Referral Sampling. *Sociological Methods & Research*, 10(2), 141-163.
<https://doi.org/10.1177/004912418101000205>.
- Bijker, R., Merkouris, S. S., Dowling, N. A., & Rodda, S. N. (2024). ChatGPT for Automated Qualitative Research: Content Analysis. *Journal of Medical Internet Research*, 26, 1-18. <https://doi.org/10.2196/59050>.
- Bisiani, S., Abellan, A., Arias Robles, F., & García-Avilés, J. A. (2023). The Data Journalism Workforce: Demographics, Skills, Work Practices, and Challenges in the Aftermath of the COVID-19 Pandemic. *Journalism Practice*, 1-21.
<https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2191866>.
- Blommaert, J. (2005). Bourdieu the Ethnographer The Ethnographic Grounding of Habitus and Voice. *The Translator*, 11(2), 219-236.
<https://doi.org/10.1080/13556509.2005.10799199>.
- Boccagni, P. & Schrooten, M. (2018). Participant Observation in Migration Studies: An Overview and Some Emerging Issues. In Ricard Zapata-Barrero & Evren

- Yalaz (Edited by). *Qualitative Research in European Migration Studies*, (pp. 209-225). Springer.
- Bock, M. A. (2012). Newspaper Journalism and Video: Motion, Sound, and New Narratives. *New Media & Society*, 14(4), 600-616. <https://doi.org/10.1177/1461444811421650>.
- Boczkowski, P., J. (2009). Rethinking Hard and Soft News Production: From Common Ground to Divergent Paths, *Journal of Communication*, 59(1), 98-116, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2008.01406.x>.
- Bondas T, & Hall E., O., C. (2007). Challenges in Approaching Metasynthesis Research. *Qualitative Health Research*, 17(1), 113-121. <https://doi.org/10.1177/1049732306295879>.
- Borges-Rey, E. (2016). Unravelling Data Journalism: A Study of Data Journalism Practice in British Newsrooms. *Journalism Practice*, 10(7), 833-843. <https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1159921>.
- Borges-Rey, E. (2020). Towards an Epistemology of Data Journalism in the Devolved Nations of the United Kingdom: Changes and Continuities in Materiality, Performativity and Reflexivity. *Journalism*, 21(7), 915-932. <https://doi.org/10.1177/1464884917693864>.
- Botma, G. J. (2013). Cultural Capital and Change: Afrikaans Arts Journalism and the Democratic Transformation of South Africa. *Ecquid Novi: African Journalism Studies*, 34(2), 15-34. <https://doi.org/10.1080/02560054.2013.772533>.
- Botma, G. J. (2015). Cultural Capital and the Distribution of the Sensible: Awarding Arts Journalism in South Africa (2013-2014). *Journalism Studies*, 18(2), 211-227. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2015.1046996>.
- Bounegru, L. & Gray, J. (2021). *The Data Journalism Handbook: Towards A Critical Data Practice*. (1st Edition). Amsterdam University Press.
- Bourdaniotis X. E., Ayre S. K., Zajdlewicz, L., Goodwin, B. C., & Johnston, E. A. (2024). Practical Guidance for Preparing for and Conducting Focus Groups and Interviews with Community Members for Cancer Research. *Health Promotion Practice*. <https://doi.org/10.1177/15248399241275624>.
- Bourdieu, P. & Sayad, A. (1964). *Le déracinement: La crise de l'agriculture traditionnelle en Algérie*. Editions de Minuit.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. (2013). Symbolic Capital and Social Classes. *Journal of Classical Sociology*, 13(2), 292-302. doi: <https://doi.org/10.1177/1468795X12468736>.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology* (1st Edition). The University of Chicago Press.

- Bourdieu, P. (1963). *Travail et travailleurs en Algérie*. Liber/Raisons d'agir.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste* (Trans: Nice, R.). Harvard University.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. (Edited By: John G. Richardson) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood Press, 241-258.
- Bourdieu, P. (1988). Vive la Crise!: For Heterodoxy in Social Science. *Theory and Society*, 17(5), Special Issue on Breaking Boundaries: Social Theory and the Sixties, 773-787.
- Bourdieu, P. (1989). Social Space and Symbolic Power, *Sociological Theory*, 7(1), Spring, 14-25.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Edited by John B. Thompson. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1993a). *Sociology in Question*. SAGE.
- Bourdieu, P. (1993b). *The Field of Cultural Production*. Cambridge: Polity.
- Bourdieu, P. (1996). *The Rules of Art*. Susan Emanuel (Çev.), Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (1998). *Practical reason: On the theory of action*. Cambridge: Polity.
- Bourdieu, P. (1999). *On Television*. The New Press.
- Bourdieu, P. (2000) *Pascalian Meditations*. Cambridge: Polity.
- Bourdieu, P. (2003). *Backfire: Against the Tyranny of the Market*. The New Press.
- Bourdieu, P. (2005). The political field, the social science field, and journalistic field. In R. Benson, & E. Neveu (Eds.), *Bourdieu and the journalistic field* (pp. 29–47). Cambridge: Polity.
- Bourdieu, P. (2012). *Sociologie de l'Algérie*. PUF.
- Boyles, J. L., & Meyer, E. (2016). Letting the Data Speak: Role Perceptions of Data Journalists in Fostering Democratic Conversation. *Digital Journalism*, 4(7), 944-954. <https://doi.org/10.1080/21670811.2016.1166063>.
- Bradshaw, P. (2011). *The Online Journalism Handbook: Skills to Survive and Thrive in the Digital Age* (1st Edition). Routledge.

- Bradshaw, P. (2015). Data Journalism. Lawrie Zion & David Craig (Edited by), In *Ethics for Digital Journalists Emerging Best Practices*. (pp. 202-219). Routledge.
- Bradshaw, P. (2017). Data Journalism. Paul Bradshaw (Edited by), In *The Online Journalism Handbook*. (2nd Edition). Routledge.
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful Qualitative Research: A Practical Guide for Beginners*. Sage.
- Breed, W. (1955). Social Control in the Newsroom: A Functional Analysis. *Social Forces*, 33, 326-335.
- Brewer, J. D. (2005). *Ethnography* (3rd Edition). Open University Press.
- Broussard, M. & Boss, K. (2020). Saving Data Journalism: New Strategies for Archiving Interactive, Born-Digital News. Henrik Bødker (Edited by), In *Journalism History and Digital Archives* (1st Edition). Routledge.
- Burawoy, M. (2003). Revisits: An Outline of a Theory of Reflexive Ethnography. *American Sociological Review*, 68(5), 645-809.
- Burawoy, M. (2009). *The Extended Case Method: Four Countries, Four Decades, Four Great Transformations, and One Theoretical Tradition*. University of California Press.
- Byers, P. Y., & Wilcox, J. R. (1988). Focus Groups: An Alternative Method of Gathering Qualitative Data in Communication Research, Annual Meeting of the Speech Communication Association, 74th (3-6 November 1988), New Orleans, LA: USA.
- Calhoun, C. (2006). Pierre Bourdieu and Social Transformation: Lessons from Algeria. *Development and Change*, 37(6), 1403-1415. <https://doi.org/10.1111/j.14677660.2006.00535>.
- Cardoso, S.G. (2022). The Practice of Data Journalism and Changes in the Professional Profile of Journalists in Newsrooms in the United States, United Kingdom, and Brazil. In: Benedito Medeiros Neto, Ines Amaral & Georege Ghinea (Edited by) *Digital Convergence in Contemporary Newsrooms*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-74428-1_2.
- Carlson, M. (2018). Confronting Measurable Journalism. *Digital Journalism*, 6(4), 406-417. <https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1445003>.
- Cengiz, V., & Kaya, S. (2024). Data Journalism Practices in Turkey During COVID-19: Methods, Narratives, News Production, and Future Directions. *Journalism Practice*, 1-22. <https://doi.org/10.1080/17512786.2024.2369106>.

- Chiumbu, S., & Munoriyarwa, A. (2023). Exploring Data Journalism Practices in Africa: Data Politics, Media Ecosystems and Newsroom Infrastructures. *Media, Culture & Society*, 45(4), 841-858. <https://doi.org/10.1177/01634437231155341>.
- Coddington, M. (2015). Clarifying Journalism's Quantitative Turn: A Typology for Evaluating Data Journalism, Computational Journalism, and Computer-Assisted Reporting. *Digital Journalism*, 3(3), 331-348. <https://doi.org/10.1080/21670811.2014.976400>.
- Coddington, M. (2018). Defining and Mapping Data Journalism and Computational Journalism: A Review of Typologies and Themes. Scott Eldridge II & Bob Franklin (Edited by), In *The Routledge Handbook of Developments in Digital Journalism Studies*, Routledge.
- Cohen, N. S., Hunter, A., & O'Donnell, P. (2019). Bearing the Burden of Corporate Restructuring: Job Loss and Precarious Employment in Canadian Journalism. *Journalism Practice*, 13(7), 817-833. <https://doi.org/10.1080/17512786.2019.1571937>.
- Cook, T. E. (2006). The News Media as a Political Institution: Looking Backward and Looking Forward. *Political Communication*, 23(2), 159-171. <https://doi.org/10.1080/10584600600629711>.
- Corbin, J. & Strauss, A. (1990). Grounded Theory Research: Procedures, Canons, and Evaluative Criteria. *Qualitative Sociology*, 13(1), 3-20. <https://doi.org/10.1007/BF00988593>.
- Costa, E. (2016). The Morality of Premarital Romances: Social Media, Flirting and Love in Southeast Turkey. *Middle East Journal of Culture and Communication*, 9(2), 199-215. <https://doi.org/10.1163/18739865-00902006>.
- Cottle, M. (2022). What Can Bourdieu Offer the Ethnographer in Neoliberal Times: Reflecting on Methodological Possibilities. *Ethnography and Education*, 17(4), 331-347. <https://doi.org/10.1080/17457823.2022.2062676>.
- Cottle, S. (2000). "New(s) Times: Towards a 'Second Wave' of News Ethnography" *Communications*, 25(1), 19-42. <https://doi.org/10.1515/comm.2000.25.1.19>.
- Couldry, N. (2003). Media Meta-capital: Extending the Range of Bourdieu's Field Theory. *Theory and Society*, 32(5/6): 653-677. <https://doi.org/10.1023/B:RYSO.0000004915.37826.5d>.
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4th Edition). Sage.
- Çoban, B. & Ataman, B. (2017). The Gezi Resistance and Activist Citizen Reporters. *Communications*, 42(1), 1-22. <https://doi.org/10.1515/commun-2017-0004>.

- Daniel, L. (2010). Backstage at the Campaign: The Race, Gender and Education of National-Level Political Professionals. eScholarship, <https://escholarship.org/uc/item/1mf6170w>.
- Danzon-Chambaud, S., & Cornia, A. (2021). Changing or Reinforcing the “Rules of the Game”: A Field Theory Perspective on the Impacts of Automated Journalism on Media Practitioners. *Journalism Practice*, 17(2), 174-188. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1919179>.
- De Maeyer, J., Libert, M., Domingo, D., Heinderyckx, F., & Le Cam, F. (2015). Waiting for Data Journalism: A Qualitative Assessment of the Anecdotal take-up of Data Journalism in French-speaking Belgium. *Digital Journalism*, 3(3), 432-446. <https://doi.org/10.1080/21670811.2014.976415>.
- De Vuyst, S. (2018). Cracking the Coding Ceiling: Looking at Gender Construction in Data Journalism From A Field Theory Perspective. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 7(2), 387-405. https://doi.org/10.1386/ajms.7.2.387_1.
- de-Lima-Santos, M. F. (2024). The Entanglements between Data Journalism, Collaboration and Business Models: A Systematic Literature Review. *Digital Journalism*, 12(2), 256-281. <https://doi.org/10.1080/21670811.2023.2247449>.
- de-Lima-Santos, M. F., & Mesquita, L. (2021). Data Journalism Beyond Technological Determinism. *Journalism Studies*, 22(11), 1416-1435. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.1944279>.
- de-Lima-Santos, M. F., & Mesquita, L. (2023). Data Journalism in favela: Made by, for, and about Forgotten and Marginalized Communities. *Journalism Practice*, 17(1), 108-126. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1922301>.
- de-Lima-Santos, M. F., Schapals, A. K. & Bruns, A. (2021). Out-of-the-box versus in-house Tools: How Are They Affecting Data Journalism in Australia? *Media International Australia*, 181, 152-66. <https://doi.org/10.1177/1329878X20961569>.
- Denscombe, M. (2010). *The Good Research Guide for Small-Scale Social Research Projects*. Open University Press.
- Desan, M. H. (2013). Bourdieu, Marx, and Capital: A Critique of the Extension Model. *Sociological Theory*, 31(4), 318-341, <https://doi.org/10.1177/0735275113513265>.
- Deuze, M. (2007). Convergence Culture in the Creative Industries. *International Journal of Cultural Studies*, 10(2), 243-263. <https://doi.org/10.1177/1367877907076793>.
- Ekapon Thienthaworn (2018). *Data journalism: principle development and knowledge adaptation in Thailand*. PhD Thesis, The Graduate School of Communication

Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration.

Ekström, M., Ramsälv, A., & Westlund, O. (2022). Data-Driven News Work Culture: Reconciling Tensions in Epistemic Values and Practices of News Journalism. *Journalism*, 23(4), 755-772. <https://doi.org/10.1177/14648849211052419>.

Emerson, R., Fretz, R., & Shaw, L. (2011). *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago University Press.

Engels, F. (2013). *Socialism: Utopian and Scientific*. Marxist Internet Archive.

English, P. (2016). Mapping the Sports Journalism Field: Bourdieu and Broadsheet Newsrooms. *Journalism*, 17(8), 1001-1017. <https://doi.org/10.1177/1464884915576728>.

Ericson, R., Baranek, P., & Chan, J. (1987). *Visualizing Deviance: A Study of News Organisation*. Open University Press.

Erkmen, Ö. (2023). Data Journalism: A Systematic Literature Review. *Journalism Studies*, 25(1), 58-79. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2023.2289885>.

Fahmy, N., & Attia, M. A. M. (2020). A Field Study of Arab Data Journalism Practices in the Digital Era. *Journalism Practice*, 15(2), 170-191. <https://doi.org/10.1080/17512786.2019.1709532>.

Faria Brandão, R. (2019). Challenging Data-Driven Journalism*. *Journalism Practice*, 13(8), 927-930. <https://doi.org/10.1080/17512786.2019.1647792>.

Fetterman, D. M. (1998). *Ethnography* (2nd Edition). Sage.

Field, J. (2017). *Social Capital*. Routledge.

Fink, K., & Anderson, C. W. (2015). Data Journalism in the United States: Beyond the "Usual Suspects." *Journalism Studies*, 16(4), 467-481. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.939852>.

Fishman, M. (1980). *Manufacturing the News*. University of Texas Press.

Flew, T. (2012). *The Digital Transformation of 21st Century News Journalism*. In Conference on Digital Media and Journalism, (12-13 October 2012).

Francis, J. J., Johnston, M., Robertson, C., Glidewell, L., Entwistle, V., Eccles, M. P., & Grimshaw, J. M. (2010). What is an Adequate Sample Size? Operationalising Data Saturation for Theory-Based Interview Studies. *Psychology and Health*, 25(10), 1229-1245. <https://doi.org/10.1080/08870440903194015>.

Franklin, B. (2012). *The Future of Journalism: Developments and Debates* (1st Edition). Routledge.

- Franklin, C., & Ballan, M. (2001). Reliability and Validity in Qualitative Research. (Ed: Bruce A. Thyer), In: *The Handbook of Social Work Research Methods* (Vol. 4, pp. 273-292). SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781412986182.n15>.
- Fuchs, C. (2010). Alternative Media as Critical Media. *European Journal of Social Theory*, 13(2), 173-192. <https://doi.org/10.1177/1368431010362294>.
- Fuchs, C. & Sandoval, M. (2015). The Political Economy of Capitalist and Alternative Social Media. In Chris Atton (Edited by). *The Routledge Companion to Alternative and Community Media*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315717241>.
- Gans, H., J. (1979). *Deciding What's News: A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time*. Pantheon Books.
- García-Avilés, J. A. (2021). Journalism as Usual? Managing Disruption in Virtual Newsrooms during the COVID-19 Crisis. *Digital Journalism*, 9(9), 1239-1260. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1942112>.
- Garrison, B. (2013). *Successful Strategies for Computer-assisted Reporting*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203811023>.
- Garrison, B. (2020). *Computer-assisted Reporting*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003064237>.
- Gehrke, M., & Benetti, M. (2020). Twitter as a News Source in Data Journalism. *Brazilian Journalism Research*, 16(3), 410-431. <https://doi.org/10.25200/BJR.V16N3.2020.1277>.
- Gehrke, M., & Mielniczuk, L. (2017). Philip Meyer, the outsider who created Precision Journalism. *Intexto*, 39, 4-13.
- Gibson, W., & Brown, A. (2009). *Working with Qualitative Data*. Sage.
- Gille, Z. & Riain, S. (2002). Global Ethnography. *Annual Review of Sociology*, 28, 271-295. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.28.110601.140945>.
- Gille, Z. (2001). Critical Ethnography in the Time of Globalization: Toward a New Concept of Site. *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies*, 1(3), 319-334. <https://doi.org/10.1177/153270860100100302>.
- Gladney, G. (1993). USA Today, Its Imitators, and Its Critics: Do Newsroom Staffs Face an Ethical Dilemma?. *Journal of Mass Media Ethics*, 8(1), 17-36. https://doi.org/10.1207/s15327728jmme0801_2.
- Gorski, P. S. (2015). *Bourdieu and Historical Analysis*. Duke University Press.

- Graham, St J. (2012) *Global Tribe: Technology, Spirituality and Psytrance*. Griffith University.
- Gray, J., Bounegru, L., & Chambers, L. (2012). *The Data Journalism Handbook: How Journalists Can Use Data to Improve the News*. (1st Edition). O'Reilly Media.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and Methodological Bases of Naturalistic Inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30(4), 233-252.
- Guharoy, R., Upasak P., & Kumar, S. (16-18 August 2017). A Review on Big Data Theoretical and Application Approach: Past and Present. 8th Annual Industrial Automation and Electromechanical Engineering Conference (IEMECON), Bangkok.
- Gynnild, A. (2014). Journalism innovation leads to innovation journalism: The impact of computational exploration on changing mindsets. *Journalism*, 15(6), 713-730. <https://doi.org/10.1177/1464884913486393>.
- Haim, M. (2022). The German Data Journalist in 2021. *Journalism Practice*, 18(6), 1378-1397. <https://doi.org/10.1080/17512786.2022.2098523>.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (2019). *Ethnography: Principles in Practice* (4th Edition). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315146027>.
- Hanitzsch, T. (2007). Deconstructing Journalism Culture: Toward a Universal Theory, *Communication Theory*, 17(4), 367–385, <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2007.00303.x>.
- Hannaford, L. (2015). Computational Journalism in the UK newsroom: hybrids or specialists?. *Journalism Education*, 4(1), 6-21.
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2016). What is News? News Values Revisited (Again). *Journalism Studies*, 18(12), 1470-1488. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1150193>.
- Hassan, M. M., & Elmasry, M. H. (2018). Convergence Between Platforms in the Newsroom: An applied study of Al-Jazeera Mubasher. *Journalism Practice*, 13(4), 476-492. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1507681>.
- Hendrickx, J., & Picone, I. (2022). Operationalising Hybrid Newsroom Ethnography: Observing Amidst a Pandemic. *Journalism Practice*, 18(4), 840-857. <https://doi.org/10.1080/17512786.2022.2062429>.
- Heravi, B. R. (2018). 3Ws of Data Journalism Education: What, where and who? *Journalism Practice*, 13(3), 349-366. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1463167>.

- Heravi, B. R. (2019). 3Ws of Data Journalism Education: What, where and who? *Journalism Practice*, 13(3), 349-366. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1463167>.
- Heravi, B., Cassidy, K., Davis, E., & Harrower, N. (2021). Preserving Data Journalism: A Systematic Literature Review. *Journalism Practice*, 16(10), 2083-2105. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1903972>.
- Heravi, B.R., & Lorenz, M. (2020). Data Journalism Practices Globally: Skills, Education, Opportunities, and Values. *Journalism and Media*, 1, 26-40. <https://doi.org/10.3390/journalmedia1010003>.
- Hermida, A., & Young, M. L. (2016). Finding the Data Unicorn: A Hierarchy of Hybridity in Data and Computational Journalism. *Digital Journalism*, 5(2), 159-176. <https://doi.org/10.1080/21670811.2016.1162663>.
- Hesmondhalgh, D.(2006). Bourdieu, the Media and Cultural Production. *Media, Culture & Society*, 28(2), 211-231. <https://doi.org/10.1177/0163443706061682>.
- Hobsbawm, E. (1988). *The Age of Capital*. Abacus.
- Holloway, I., & Wheeler, S. (1996). *Qualitative Research for Nurses*. Oxford: Blackwell Science.
- Houser, J. (2015). *Nursing Research: Reading, Using, and Creating Evidence*. (3rd Edition). Jones ve Bartlett Learning.
- Houston, B. (2015). *Computer-Assisted Reporting A Practical Guide* (4th Edition). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315720593>.
- Hovden, J. F. (2012). A Journalistic Cosmology A Sketch of Some Social and Mental Structures of the Norwegian Journalistic Field. *Nordicom Review* 33(2), 57-76. <https://doi.org/10.2478/nor-2013-0014>.
- Howard, A. B. (2014). *The Art and Science of Data-Driven Journalism*. Tow Center For Digital Journalism. Columbia Journalism School.
- Hoy, B. (2014). Big data: An Introduction for Librarians. *Medical Reference Services Quarterly*, 33(3), 320-326. http://dx.doi.org/10.1207/s15327728jmme0801_2.
- Hummel, R., Kirchhoff, S., & Prandner, D. (2012). ‘We Used to be Queens and Now We Are Slaves’ Working Conditions and Career Strategies in the Journalistic Field. In Bob Franklin (Edited by). *The Future of Journalism: Developments and Debates*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315678962>.
- Jamil, S. (2021). Increasing Accountability Using Data Journalism: Challenges for the Pakistani Journalists. *Journalism Practice*, 15(1), 19-40. <https://doi.org/10.1080/17512786.2019.1697956>.

- Jamil, S. (2023). Evolving Newsrooms and the Second Level of Digital Divide: Implications for Journalistic Practice in Pakistan. *Journalism Practice*, 17(9), 1864-1881. <https://doi.org/10.1080/17512786.2022.2026244>.
- Jenkins, H., & Deuze, M. (2008). Convergence Culture. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 14(1), 5-12. <https://doi.org/10.1177/1354856507084415>.
- Jeppesen, S. (2023). Radical Data Journalism. In Seamus Farrell, Eugenia Siapera & George Souvlis (Edited by). *Radical Journalism: Resurgence, Reform, Reaction* (1st Edition). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003221784>.
- Jeppesen, S., & Sartoretto, P. (2023). Cartographies of Resistance: Counter-Data Mapping as the New Frontier of Digital Media Activism. *Media and Communication*, 11(1), 150-162. <https://doi.org/10.17645/mac.v11i1.6043>.
- Jourdain, A. & Naulin, S. (2011). *La théorie de Pierre Bourdieu et ses Usages Sociologiques: Sociologies Contemporaines*. Armand Colin.
- Jupp, V. (2006). Documents and Critical Research, In Roger Sapsford & Victor Jupp (Edited by). *Data Collection and Analysis* (pp. 298-316) (2nd Edition). Sage.
- Kalender, A. B. (2024). The Datafication of Newsrooms: A Study on Data Journalism Practices in a British Newspaper. *Journalism and Media*, 5(1), 48-64. <https://doi.org/10.3390/journalmedia5010004>.
- Kamberelis, G., & Dimitriadis, G. (2017). Focus groups: Strategic articulations of pedagogy, politics, and inquiry. In Norman K. Denzin, & Yvonna S. Lincoln (Edited by). *The Sage Handbook of Qualitative Research* (5th Edition) (pp. 887-907). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Karlsen, J., & Stavelin, E. (2014). Computational Journalism in Norwegian Newsrooms. *Journalism Practice*, 8(1), 34-48. <https://doi.org/10.1080/17512786.2013.813190>.
- Kashyap, G., & Bhaskaran, H. (2020). Teaching Data Journalism: Insights for Indian Journalism Education. *Asia Pacific Media Educator*, 30(1), 44-58. <https://doi.org/10.1177/1326365X20923200>.
- Kawulich, B. B. (2005). Participant Observation as a Data Collection Method. *Forum Qualitative Sozialforschung Forum: Qualitative Social Research*, 6(2). <https://doi.org/10.17169/fqs-6.2.466>.
- Kitzinger, J. (1995). Qualitative Research: Introducing Focus Groups. *British Medical Journal*, 311, 299-302. <https://doi.org/10.1136/bmj.311.7000.299>.
- Knight, M. (2015). Data Journalism in the UK: A Preliminary Analysis of Form and Content. *Journal of Media Practice*, 16(1), 55-72. <https://doi.org/10.1080/14682753.2015.1015801>.

- Kovach, B., & T. Rosenstiel. (2014). *The Elements of Journalism*. Three Rivers.
- Kumar, A. & Haneef, M. S. M. (2017). Is Mojo (En)De-Skilling? Unfolding The Practices of Mobile Journalism in an Indian Newsroom. *Journalism Practice*, 1292-1310. <https://doi.org/10.1080/17512786.2017.1389291>.
- Kumar, A. (2018). *Mutual Shaping of Digital Media Technologies and Journalism: Emergent Journalistic Practices in Indian Newsrooms*. PhD Thesis, School of Media and Communication, Pondicherry University.
- Lamot, K., & Paulussen, S. (2019). Six Uses of Analytics: Digital Editors' Perceptions of Audience Analytics in the Newsroom. *Journalism Practice*, 1-16. <https://doi.org/10.1080/17512786.2019.1617043>.
- Larrondo-Ureta, A., & Ferreras-Rodríguez, E. M. (2021). The Potential of Investigative Data Journalism to Reshape Professional Culture and Values. A Study of Bellwether Transnational Projects. *Communication & Society*, 34(1), 41-56. <https://doi.org/10.15581/003.34.1.41-56>.
- Leask, J. (2017). *Data Journalism Education in Canada: Challenges and Opportunities*. Master of Arts in Communications and Technology. University of Alberta.
- Lebaron, F. (2014). Bourdieu's Writings on Economics and the Economy. In Asimina Christoforou & Michael Lainé (Edited by). *Re-Thinking Economics Exploring the Work of Pierre Bourdieu* (1st Edition). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203797136>.
- Lee, K. C., & Fleming, C. A. (1995). Problems of Introducing Courses in Computer-Assisted Reporting. *Journalism & Mass Communication Educator*, 50(3), 23-34. <https://doi.org/10.1177/107769589505000304>.
- Leszkiewicz, A. (2022). Florence Nightingale's Rose Diagram. <https://www.powerofbi.org/2022/12/04/florence-nightingales-rose-diagram/>.
- Lewis, N. P., & Nashmi, E. A. (2019). Data Journalism in the Arab Region: Role Conflict Exposed. *Digital Journalism*, 7(9), 1200-1214. <https://doi.org/10.1080/21670811.2019.1617041>.
- Lewis, N. P., & Waters, S. (2017). Data Journalism and the Challenge of Shoe-Leather Epistemologies. *Digital Journalism*, 6(6), 719-736. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.137709>.
- Lewis, S. C. (2015). Journalism in an Era of Big Data: Cases, Concepts, and Critiques. *Digital Journalism*, 3(3), 321-330. <https://doi.org/10.1080/21670811.2014.976399>.

- Lewis, S. C., & Westlund, O. (2014). Big Data and Journalism: Epistemology, Expertise, Economics, and Ethics. *Digital Journalism*, 3(3), 447-466. <https://doi.org/10.1080/21670811.2014.976418>.
- Lindblom, T., Lindell, J., & Gidlund, K. (2022). Digitalizing the Journalistic Field: Journalists' Views on Changes in Journalistic Autonomy, Capital and Habitus. *Digital Journalism*, 12(6), 894-913. <https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2062406>.
- Lobe, B., Morgan, D., & Hoffman, K. A. (2020). Qualitative Data Collection in an Era of Social Distancing. *International Journal of Qualitative Methods*, 19. <https://doi.org/10.1177/1609406920937875>.
- Loosen, W., Ahva, L., Reimer, J., Solbach, P., Deuze, M., & Matzat, L. (2022). 'X Journalism'. Exploring Journalism's Diverse Meanings Through the Names We Give It. *Journalism*, 23(1), 39-58. <https://doi.org/10.1177/1464884920950090>.
- Loosen, W., Reimer, J., & Silva-Schmidt, F. D. (2017). Data-Driven Reporting - an On-Going (R)Evolution? A Longitudinal Analysis of Projects Nominated for the Data Journalism Awards 2013-2015. (Arbeitspapiere des Hans-Bredow-Instituts, 41). Hamburg: Leibniz-Institut für Medienforschung | Hans-Bredow-Institut (HBI). <https://doi.org/10.21241/ssoar.71776>.
- Lopezosa, C., Pérez-Montoro, M. & Guallar, J. (2023). Data Visualization in the News Media: Trends and Challenges. Teresa Guarda, Cristina Fernandes & Maria Fernanda (Edited by). In *Technology, Business, Innovation, and Entrepreneurship in Industry 4.0*. Springer.
- Lorenz, M. (2010). "Data Driven Journalism: What is There to Learn?" *IJ-7 Innovation Journalism Conference*, 7-9 June. Stanford, CA.
- Lowrey, W., & Hou, J. (2021). All Forest, No Trees? Data Journalism and the Construction of Abstract Categories. *Journalism*, 22(1), 35-51. <https://doi.org/10.1177/1464884918767577>.
- Lowrey, W., Sherrill, L., & Broussard, R. (2019). Field and Ecology Approaches to Journalism Innovation: The Role of Ancillary Organizations. *Journalism Studies*, 20(15), 2131-2149. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2019.1568904>.
- Maares, P., & Hanusch, F. (2022). Interpretations of the journalistic field: A systematic analysis of how journalism scholarship appropriates Bourdieusian thought. *Journalism*, 23(4), 736-754. <https://doi.org/10.1177/1464884920959552>.
- Maares, P., Lind, F., & Greussing, E. (2020). Showing off Your Social Capital: Homophily of Professional Reputation and Gender in Journalistic Networks on Twitter. *Digital Journalism*, 9(4), 500-517. <https://doi.org/10.1080/21670811.2020.1835513>.

- Magnusson, M., Finnäs, J., & Wallentin, L. (2016). *Finding The News Lead in The Data Haystack: Automated Local Data Journalism Using Crime Data*. Computation + Journalism Symposium (30 September – 1 October). Stanford University.
- Marchetti, D. (2005). Sub-fields of specialized journalism. Polity Press. Bourdieu and the journalistic field, *Hal Open Science*, 64-82.
- Marcus, G. E. (2011). Multi-Sited Ethnography: Five or Six Things I Know About Now 1. In Simon Coleman & Pauline von Hellermann (Edited by). *Multi-Sited Ethnography: Problems and Possibilities in the Translocation of Research Methods*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203810156>.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing Qualitative Research*. Sage.
- Martin, J. A., Camaj, L., & Lanosga, G. (2022). Scrape, Request, Collect, Repeat: How Data Journalists Around the World Transcend Obstacles to Public Data. *Journalism Practice*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/17512786.2022.2142837>.
- Marx, K. & Engels, F. (1987). *The German Ideology*. Lawrence & Wishart.
- Marx, K. & Engels, F. (2012). *The Communist Manifesto*. Verso.
- Marx, K. (1993). *The Grundrisse*. Penguin.
- Marx, K. (2013). *Capital: Volumes One and Two*. Wordsworth.
- Maxwell, J. A. (1992). Understanding in Qualitative Research. *Harvard Educational Review*, 62, 979-1000.
- Mayer-Schönberger, V. & Cukier, K. (2014). *Big Data: A Revolution That Will Transform How We Live, Work*. (1st Edition). Harper Business.
- Mayo, J., & Leshner, G. (2000). Assessing the Credibility of Computer-Assisted Reporting. *Newspaper Research Journal*, 21(4), 68-82. <https://doi.org/10.1177/073953290002100405>.
- Mayring, P. (2014). Qualitative Content Analysis: Theoretical Foundation, Basic Procedures and Software Solution. Klagenfurt. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-395173>.
- Mays, N., & Pope, C. (1995). Rigour and Qualitative Research. *BMJ*, 311(6997), 109-112. <https://doi.org/10.1136/bmj.311.6997.109>.
- McDonald, L. (2016). Florence Nightingale: Statistics to Save Lives. *International Journal of Statistics and Probability*, 5(1), 28-35.
- Medeiros Neto, B., & Amaral, I. (2022). Analysis of the Newsroom Convergence Process Through the Integration of Media and Content: A Case Study. In: Benedito Medeiros Neto, Inês Amaral & George Ghinea (Edited by). Digital

- Convergence in Contemporary Newsrooms. *Studies in Systems, Decision and Control*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-74428-1_3.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. Jossey-Bass.
- Mertens, D. M. (2014). *Research And Evaluation in Education And Psychology: Integrating Diversity With Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods*. New York: Sage.
- Meyer, P. (1973). *Precision Journalism. A Reporter's Introduction to Social Science Methods* (1st Edition). Indiana University Press.
- Meyer, P. (1991). *The New Precision Journalism* (1st Edition). Indiana University Press.
- Meyer, P. (1999). The future of CAR: declare victory and get out. In *When nerds and words collide: reflections on the development of Computer Assisted Reporting* Paul Nora (Edited by), (pp. 4-5). Poynter Institute for Media Studies.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Source Book: Qualitative Data Analysis* (2nd Edition). Sage.
- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldana, J. (2018). *Qualitative Data Analysis A Methods Sourcebook* (4th Edition). Sage.
- Miller, M. M., Andsager, J. L., & Riechert, B. P. (1998). Framing the Candidates in Presidential Primaries: Issues and Images in Press Releases and News Coverage. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 75(2), 312-324. <https://doi.org/10.1177/107769909807500207>.
- Møller Hartley, J. (2013). The Online Journalist Between Ideals and Audiences: Towards a (more) Audience-Driven and Source-Detached Journalism?. *Journalism Practice*, 7(5), 572-587. <https://doi.org/10.1080/17512786.2012.755386>.
- Montaña-Niño, S. X., & Burgess, J. (2024). Beyond the 'critical incident': COVID-19, Data Journalism and the Slow Road to Editorial Automation in Australian Newsrooms. *New Media & Society*, 26(3), 1315-1332. <https://doi.org/10.1177/14614448231201644>.
- Morgan, D. L. (1996). Focus Groups. *Annual Review of Sociology*, 22, 129-152. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev.soc.22.1.129>.
- Morini, F. (2023). Data Journalism as "Terra Incognita": Newcomers' Tensions in Shifting Towards Data Journalism Epistemology. *Journalism Practice*, 0(0). <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2185656>.

- Morini, F. (2024). Different Yet Complementary: A Systematic Literature Review on Data Journalism in Visualization Research and Journalism Studies. *Journalism*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/14648849241237897>.
- Mutsvairo, B. (2019). Challenges Facing Development of Data Journalism in Non-Western Societies. *Digital Journalism*, 7(9), 1289-1294. <https://doi.org/10.1080/21670811.2019.1691927>.
- Myles, J. F. (1999). From Habitus to Mouth: Language and Class in Bourdieu's Sociology of Language. *Theory and Society*, 28(6), 879-890.
- Myles, J. F. (2010). *Bourdieu, Language and the Media*. Palgrave Macmillan.
- Narayanan, V. (2014). "Using Big-Data Analytics to Manage Data Deluge and Unlock Real-Time Business Insights". *Journal of Equipment Lease Financing*, 32(2), 1-7.
- Neuhauser, D. (2003). Florence Nightingale gets no Respect: As a Statistician that is. *Quality and Safety in Health Care*, 12(4), 317.
- Neuman, W. (2014) *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Pearson.
- Niles R. (2006). The programmer as journalist: A Q&A with Adrian Holovaty. *Online Journalism Review*. <http://www.ojr.org/ojr/stories/060605niles/>.
- Nölleke, D., Maares, P., & Hanusch, F. (2022). Illusio and Disillusionment: Expectations Met or Disappointed Among Young Journalists. *Journalism*, 23(2), 320-336. <https://doi.org/10.1177/1464884920956820>.
- O'Donnell, P. (2017). Beyond Newsrooms: Younger Journalists Talk About Job Loss and Re-Employment in Australian Journalism. *Australian Journalism Review*, 39(2), 163-175.
- Ojo, A., & Heravi, B. (2017). Patterns in Award Winning Data Storytelling: Story Types, Enabling Tools and Competences. *Digital Journalism*, 6(6), 693-718. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1403291>.
- Okocha, D. O. & Odeba, B. (2022). Data Journalism: Placing Content and Practice among Nigerian Journalists. *Covenant Journal of Communication*, 9(1). <https://journals.covenantuniversity.edu.ng/index.php/cjoc/article/view/2967>.
- Oliver P. (2003). *The Student's Guide to Research Ethics*. Open University Press.
- Opdenakker, R. (2006) Advantages and Disadvantages of Four Interview Techniques in Qualitative Research. *Forum Qualitative Sozialforschung Forum: Qualitative Social Research*, 7(4). <https://doi.org/10.17169/fqs-7.4.175>.

- Parasie, S. (2015). Data-Driven Revelation? Epistemological Tensions in Investigative Journalism in the Age of “Big Data.” *Digital Journalism*, 3(3), 364-380. <https://doi.org/10.1080/21670811.2014.976408>.
- Parasie, S. and Dagiral, E. (2013). Data-Driven Journalism and the Public Good: “Computer-Assisted Reporters” and “Programming-Journalists” in Chicago. *New Media & Society*, 15, 853-871. <https://doi.org/10.1177/1461444812463345>.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods* (3rd Edition). Sage.
- Paulussen, S., & D’heer, E. (2013). Using Citizens For Community Journalism: Findings from a Hyperlocal Media Project. *Journalism Practice*, 7(5), 588-603. <https://doi.org/10.1080/17512786.2012.756667>.
- Pavlik, J. (2000). The Impact of Technology on Journalism. *Journalism Studies*, 1(2), 229-237. <https://doi.org/10.1080/14616700050028226>.
- Peillon, M. (1998). Bourdieu’s Field and the Sociology of Welfare. *Journal of Social Policy*, 27(2), 213-229. <https://doi.org/10.1017/S0047279498005273>.
- Pentzold, C., Fechner, D. J., & Zuber, C. (2021). “Flatten the Curve”: Data-Driven Projections and the Journalistic Brokering of Knowledge during the COVID-19 Crisis. *Digital Journalism*, 9(9), 1367-1390. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1950018>.
- Perreault, G., & Stanfield, K. (2018). Mobile Journalism as Lifestyle Journalism? Field Theory in the integration of mobile in the newsroom and mobile journalist role conception. *Journalism Practice*, 13(3), 331-348. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1424021>.
- Perreault, M. F., & Perreault, G. P. (2021). Journalists on COVID-19 Journalism: Communication Ecology of Pandemic Reporting. *American Behavioral Scientist*, 65(7), 976-991. <https://doi.org/10.1177/0002764221992813>.
- Pertierra, A. C. (2019). *Media Anthropology for the Digital Age* (1st Edition). Polity.
- Porlezza, C. & Splendore, S. (2019). Accountability and Transparency of Entrepreneurial Journalism. In Kevin Rafter (Edited by). *Unresolved Ethical Issues in Crowdfunded Journalism Projects* (1st Edition). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315115115>.
- Powers, M. (2012). “In Forms That Are Familiar and Yet-to-Be Invented”: American Journalism and the Discourse of Technologically Specific Work. *Journal of Communication Inquiry*, 36(1), 24-43. <https://doi.org/10.1177/0196859911426009>.
- Prades, A., Espluga, J., Horlick-Jones, T. (2017). Hybrid Focus Groups as a Means to Investigate Practical Reasoning, Learning Processes and Indigenous Activities.

- In: Roselina S. Barbour & David L. Morgan (Edited by). *A New Era in Focus Group Research*. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-58614-8_9.
- Primo, A., & Zago, G. (2014). Who And What Do Journalism? An actor-network perspective. *Digital Journalism*, 3(1), 38-52. <https://doi.org/10.1080/21670811.2014.927987>.
- Quandt, T., & Wahl-Jorgensen, K. (2021). The Coronavirus Pandemic as a Critical Moment for Digital Journalism: Introduction to Special Issue: Covering Covid-19: The Coronavirus Pandemic as a Critical Moment for Digital Journalism. *Digital Journalism*, 9(9), 1199-1207. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1996253>.
- Reinardy, S. (2011). Newspaper Journalism in Crisis: Burnout on the Rise, Eroding Young Journalists' Career Commitment. *Journalism*, 12(1), 33-50. <https://doi.org/10.1177/1464884910385188>.
- Riessman, C. K. (1993). *Narrative Analysis*. Sage.
- Ritzer, G. (2001). *Explorations in Social Theory: From Metatheorizing to Rationalization*. Sage.
- Rogers, S. (2014). Data Journalism is the New Punk. *British Journalism Review*, 25(2), 31-34. <https://doi.org/10.1177/0956474814538181>.
- Rosenberg, D. (2013). Data Before the Fact. Lisa Gitelman (Edited by), In "Raw Data" Is an Oxymoron, MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/9302.003.0003>.
- Rowlands, J., & Rawolle, S. (2013). Neoliberalism is not a Theory of Everything: A Bourdieuan Analysis of Illusio in Educational Research. *Critical Studies in Education*, 54(3), 260-272. <https://doi.org/10.1080/17508487.2013.830631>.
- Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (1995). *Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data*. Sage.
- Rubinstein, I. (2013). Big Data: The End of Privacy or a New Beginning?. *International Data Privacy Law*, 3, 74-87. <https://doi.org/10.1093/idpl/ips036>.
- Ryfe, D. M. (2009). Broader and deeper: A study of newsroom culture in a time of change. *Journalism*, 10(2), 197-216. <https://doi.org/10.1177/1464884908100601>.
- Sallaz, J. J. (2018). Is a Bourdieusian Ethnography Possible?. In Thomas Medvetz & Jeffrey J. Sallaz (Edited by). *The Oxford Handbook of Pierre Bourdieu* (pp. 481-503). Oxford University Press.
- Sandoval-Martín, M. T., & La-Rosa, L. (2018). Big Data as a Differentiating Sociocultural Element of Data Journalism: The Perception of Data Journalists

- and Experts. *Communication & Society*, 31(4), 193-208.
<https://doi.org/10.15581/003.31.4.193-209>.
- Saptorini, E., Zhao, X., & Jackson, D. (2021). Place, Power and the Pandemic: The Disrupted Material Settings of Television News Making During Covid-19 in an Indonesian Broadcaster. *Journalism Studies*, 23(5–6), 611-628.
<https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.1942149>.
- Saunders, B., Kitzinger, J., & Kitzinger, C. (2015). Anonymising Interview Data: Challenges and Compromise in Practice. *Qualitative Research*, 15(5), 616-632.
<https://doi.org/10.1177/1468794114550439>.
- Schlesinger, P. (1978). *Putting ‘Reality’ Together: BBC News*. Constable.
- Schudson, M. (1989). The sociology of news production. *Media, Culture & Society*, 11(3), 263-282. <https://doi.org/10.1177/016344389011003002>.
- Schultz, I. (2005). "Bag nyhedsværdierne. En etnografisk feltanalyse af nyhedsværdier I journalistisk praksis." [Title translated: Positioning the News. An ethnographic field analysis of News Values in Journalistic Practice.] PhD Thesis. Department of Journalism, Roskilde University, Denmark.
- Schultz, I. (2006). Bag Nyhederne. Værdier, idealer og praksis. [Title translated: Behind the News. Values, Ideals, Practice]. Copenhagen: Samfundslitteratur.
- Schultz, I. (2007). The Journalistic Gut Feeling: Journalistic doxa, news habitus and orthodox news values. *Journalism Practice*, 1(2), 190-207.
<https://doi.org/10.1080/17512780701275507>.
- Schultz, I. (2008a). *Context in Newsroom Ethnography: Reflexive sociology and the concepts of journalistic field, news habitus and newsroom capital*. Paper presented at International Communication Association 2007, San Fransisco, United States.
- Schultz, I. (2008b). *Craft and Conservation: Features of Danish Journalism Culture: Using Field Theory as a framework for a sociology of journalism culture*. Paper presented at International Communication Association Conference 2007, San Fransisco, United States.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for Ensuring Trustworthiness in Qualitative Research Projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- Siapera, E. & Spyridou, L.P. (2012). The Field of Online Journalism: A Bourdieusian Analysis. In Eugenia Siapera & Andreas Veglis (Edited by). *The Handbook of Global Online Journalism* (1st Edition), John Wiley & Sons, Inc.
- Singer, J. B. (2004). "Strange Bedfellows? The Diffusion of Convergence in Four News Organizations." *Journalism Studies*, 5(1): 3-18.
<https://doi.org/10.1080/1461670032000174701>.

- Sparrow, B. H. (1999). *Uncertain Guardians: The News Media as a Political Institution*. Johns Hopkins University Press.
- Sparrow, B. H. (2006). A Research Agenda for an Institutional Media. *Political Communication*, 23, 145-157. <https://doi.org/10.1080/10584600600629695>.
- Splendore, S., Di Salvo, P., Eberwein, T., Groenhart, H., Kus, M., & Porlezza, C. (2016). Educational Strategies in Data Journalism: A Comparative Study of Six European Countries. *Journalism*, 17(1), 138-152. <https://doi.org/10.1177/1464884915612683>.
- Spradley, J. P. (1980). *Participant Observation*. Rinehart and Winston.
- Stack, M. L. (2010). Spin as Symbolic Capital: The Fields of Journalism and Education Policy-Making. *International Journal of Leadership in Education*, 13(2), 107-119. <https://doi.org/10.1080/13603120903121721>.
- Stalph, F. (2018). Classifying Data Journalism: A Content Analysis of Daily Data-Driven Stories. *Journalism Practice*, 12(10), 1332-1350. <https://doi.org/10.1080/17512786.2017.1386583>.
- Stalph, F., & Borges-Rey, E. (2018). Data Journalism Sustainability: An Outlook on the Future of Data-Driven Reporting. *Digital Journalism*, 6(8), 1078-1089. <https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1503060>.
- Stalph, F., Hahn, O., & Liewehr, D. (2023). Local Data Journalism in Germany: Data-driven Reporting Amidst Local Communities and Authorities. *Journalism Practice*, 17(9), 1882-1901. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.2019089>.
- Stewart, D.W. & Shamdasani, P.N. (1990). *Focus Groups: Theory and Practice*. Sage.
- Stringer, P. (2018). Finding a Place in the Journalistic Field: The Pursuit of Recognition and Legitimacy at BuzzFeed and Vice . *Journalism Studies*, 19(13), 1991-2000. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1496027>.
- Swartz, D. (1997). *Culture and Power: The Sociology of Pierre Bourdieu* (1st Edition). The University of Chicago.
- Tabary, C., Provost, A.-M., & Trottier, A. (2016). Data journalism's Actors, Practices and Skills: A Case Study from Quebec. *Journalism*, 17(1), 66-84. <https://doi.org/10.1177/1464884915593245>.
- Tandoc Jr, E. C., & Oh, S. K. (2015). Small Departures, Big Continuities? Norms, Values, and Routines in The Guardian's Big Data Journalism. *Journalism Studies*, 18(8), 997-1015. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2015.1104260>.
- Tandoc Jr., E. (2019). *Analyzing Analytics: Disrupting Journalism One Click at a Time* (1st Edition). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781138496538>.

- Tandoc Jr., E. C. (2014). Why Web Analytics Click: Factors affecting the ways journalists use audience metrics. *Journalism Studies*, 16(6), 782-799. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.946309>.
- Thäsler-Kordonouri, S., & Barling, K. (2023). Automated Journalism in UK Local Newsrooms: Attitudes, Integration, Impact. *Journalism Practice*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2184413>.
- The Guardian (2011). *The first Guardian data journalism: May 5, 1821*. <https://www.theguardian.com/news/datablog/2011/sep/26/data-journalism-guardian>.
- The Guardian (2023). Guardian confirms it was hit by ransomware attack. <https://www.theguardian.com/media/2023/jan/11/guardian-confirms-it-was-hit-by-ransomware-attack>.
- The Guardian. (2010). *Wikileaks Iraq: Data Journalism Maps Every Death*. <https://www.theguardian.com/news/datablog/2010/oct/23/wikileaks-iraq-data-journalism>.
- Thomson, P. (2008). Field. In M. Grenfell (Ed.), *Pierre Bourdieu: Key concepts* (pp. 67-81). Stocksfield: Acumen.
- Tong, J. (2021). Local Data Journalism Practice in the UK. In David Harte & Rachel Matthews (Edited by). *Reappraising Local and Community News in the UK: Media, Practice, and Policy* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003173144>.
- Tong, J. (2022a). Paradigm Reinforcing: The Assimilation of Data Journalism in the United Kingdom. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 11(3), 267-286. https://doi.org/10.1386/ajms_00043_1.
- Tong, J. (2022b). *Journalism in the Data Age*. SAGE.
- Torres, E. N. (2016). Guest Interactions and the Formation of Memorable Experiences: An Ethnography. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 28(10), 2132-2155. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-02-2015-0065>.
- Trifonova Price, L., & Antonova, V. (2022). Challenges and Opportunities for Journalism in the Bulgarian COVID-19 Communication Ecology. *Journalism Practice*, 18(1), 119-136. <https://doi.org/10.1080/17512786.2022.2118154>.
- Tuchman, G. (1973). 'Making News by Doing Work: Routinizing the Unexpected.' *American Journal of Sociology*, 79, 110-31.
- Tuchman, G. (1978). *Making News: A Study in the Construction of Reality*. The Free Press.

- Tufte, E. (2001). *The Visual Display of Quantitative Information* (1st Edition). Cheshire, Conn: Graphics Press.
- Tunstall, J. (1971). *Journalists at Work. Specialist Correspondents: Their News Organizations, News Sources, and Competitor-Colleagues*. Constable.
- Türkmen, İ. (2023). *Şehir Hastanelerinde Kurumsal Mantıkların Yönetilmesi*. (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (836659).
- Usher, N. (2015). Newsroom moves and the newspaper crisis evaluated: space, place, and cultural meaning. *Media, Culture & Society*, 37(7), 1005-1021. <https://doi.org/10.1177/0163443715591668>.
- Usher, N. (2017). *Venture-backed News Startups and the Field of Journalism : Challenges, Changes, and Consistencies*. *Digital Journalism*, 5(9), 1116-1133. <https://doi.org/10.1080/21670811.2016.1272064>.
- Van Leuven, S., Kruikemeier, S., Lecheler, S., & Hermans, L. (2018). Online and Newsworthy: HaveOnline Sources Changed Journalism? *Digital Journalism*, 6 (7), 798-806. <https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1498747>.
- Vasudevan, K. (2018). Depth of field: How DSLR Cameras Informed Video Journalism Habitus and Style. *Journalism Practice*, 13(2), 229-246, <https://doi.org/10.1080/17512786.2017.1419826>.
- Veglis, A. & Maniou, T. A. (2018). The Mediated Data Model of Communication Flow: Big Data and Data Journalism. *KOME—An International Journal of Pure Communication Inquiry*, 6, 32-43. <https://doi.org/10.17646/KOME.2018.23>.
- Veglis, A., & Bratsas, C. (2017). Reporters in the Age of Data Journalism. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 6, 225-44. https://doi.org/10.1386/ajms.6.2.225_1.
- Vinod, B. (2013). Leveraging Big Data for Competitive Advantage in Travel. *Journal of Revenue and Pricing Management*. 12(1): 96-100.
- Vogler, D., Udris, L., & Eisenegger, M. (2020). Measuring Media Content Concentration at a LargeScale Using Automated Text Comparisons, *Journalism Studies*, 1-20. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2020.1761865>.
- Vos, T. P., & Singer, J. B. (2016). Media Discourse About Entrepreneurial Journalism: Implications for journalistic capital. *Journalism Practice*, 10(2), 143-159. <https://doi.org/10.1080/17512786.2015.1124730>.
- Vos, T. P., Craft, S., & Ashley, S. (2012). New Media, Old Criticism: Bloggers' Press Criticism and the Journalistic Field. *Journalism*, 13(7), 850-868. <https://doi.org/10.1177/1464884911421705>.

- Vural, Z. I. & Masip, P. (2021). Data Journalism as an Innovation in Social Communication: The Case in Sports Industry. *European Public & Social Innovation Review*, 6(1), 42-5. <https://doi.org/10.31637/epsir.21-1.4>.
- Wacquant, L. (2006). Habitus. *International Encyclopedia of Economic Sociology*. Ed: Jens Beckert and Milan Zafirovoski. Routledge. 315-319.
- Wallance, R. & Wolf, A. (2005). *Contemporary Sociological Theory: Expanding the Classical Tradition* (6th Edition). Pearson.
- Warner, M. (1971). Organizational Context and Control of Policy in the Television Newsroom: A Participant Observation Study. *British Journal of Sociology*, 22, 283-294.
- Weaver, D. H. & Willnat, L. (2012). Introduction. David H. Weaver & Lars Willnat (Edited by), In *The Global Journalist in the 21st Century*, Routledge.
- Weber, M. S., & Kosterich, A. (2018). Coding the News: The role of computer code in filtering and distributing news. *Digital Journalism*, 6(3), 310-329. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1366865>.
- Westlund, O. & Lewis, S. C. (2017). Four Conceptual Lenses for Journalism Amidst Big Data: Towards an Emphasis on Epistemological Challenges. In An Nguyen (Edited by) *News, Numbers and Public Opinion in a Data-Driven World*. (pp. 262-278). Bloomsbury.
- Westlund, O. (2012). Mobile News: A Review and Model of Journalism in an Age of Mobile Media. *Digital Journalism*, 1(1), 6-26. <https://doi.org/10.1080/21670811.2012.740273>.
- White, D. M. (1950). The 'Gate Keeper': A Case Study in the Selection of News. *Journalism Quarterly*, 27, 383-96.
- Wiersma, W., & Jurs, S. G. (2005). *Research Methods in Education: An Introduction*. Ally and Bacon.
- Willig, I. (2013). Newsroom Ethnography in a Field Perspective. *Journalism*, 14(3), 372-387. <https://doi.org/10.1177/1464884912442638>.
- Willig, I., Waltpor, K., & Hartley, J. M. (2015). Field theory approaches to new media practices: An introduction and some theoretical considerations. *MedieKultur: Journal of Media and Communication Research*, 31(58), 1-12. <https://doi.org/10.7146/mediekultur.v31i58.20671>.
- Wolcott, H. F. (1987). On Ethnographic Intent. In George Spindler & Louse Spindler (Edited by). *Interpretive Ethnography of Education at Home and Abroad*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781315801872>.

- Worthy, B. (2010). More Open but Not More Trusted? The Effect of the Freedom of Information Act 2000 on the United Kingdom Central Government. *Governance*, 23(4), 561-582. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0491.2010.01498.x>.
- Wright, K., Zamith, R., & Bebawi, S. (2019). Data Journalism beyond Majority World Countries: Challenges and Opportunities. *Digital Journalism*, 7(9), 1295-1302. <https://doi.org/10.1080/21670811.2019.1702472>.
- Wright, S., & Doyle, K. (2018). The Evolution of Data Journalism: A Case Study of Australia. *Journalism Studies*, 20(13), 1811-1827. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1539343>.
- Wright, S., & Nolan, D. (2021). The Development of Data Journalism in China: Influences, Motivations and Practice. *Digital Journalism*, 11(9), 1664-1681. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1927779>.
- Wu, S. (2023). A Field Analysis of Immersive Technologies and Their Impact on Journalism: Technologist Perspectives on the Potential Transformation of the Journalistic Field. *Journalism Studies*, 24(3), 387-402. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2022.2161931>.
- Wu, S. (2023). As Mainstream and Alternative Media Converge?: Critical Perspectives from Asia on Online Media Development. *Journalism Practice*, 17(7), 1357-1373. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1976072>.
- Wu, S., Tandoc, E. C., & Salmon, C. T. (2019). A Field Analysis of Journalism in the Automation Age: Understanding Journalistic Transformations and Struggles Through Structure and Agency. *Digital Journalism*, 7(4), 428-446. <https://doi.org/10.1080/21670811.2019.1620112>.
- Young, M. L., Hermida, A., & Fulda, J. (2018). What Makes for Great Data Journalism? A Content Analysis of Data Journalism Awards Finalists 2012-2015. *Journalism Practice*, 12(1), 115-135. <https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1270171>.
- Zaman, A. (2013). Newsroom as Battleground: Journalists' description of their workspaces. *Journalism Studies*, 14(6), 819-834. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2013.776813>.
- Zamith, R. (2019). Transparency, Interactivity, Diversity, and Information Provenance in Everyday Data Journalism. *Digital Journalism*, 7(4), 470-489. <https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1554409>.
- Zeveleva, O. (2019). How States Tighten Control: A Field Theory Perspective on Journalism in Contemporary Crimea. *The British Journal of Sociology*, 70(4), 1225-1244. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12615>.

- Zhang, S., & Feng, J. (2019). A Step Forward? Exploring the diffusion of data journalism as journalistic innovations in China. *Journalism Studies*, 20(9), 1281-1300. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1513814>.
- Zhang, X., & Chen, M. (2022). Journalists' Adoption and Media's Coverage of Data-Driven Journalism: A Case of Hong Kong. *Journalism Practice*, 16(5), 901-919. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1824126>.

